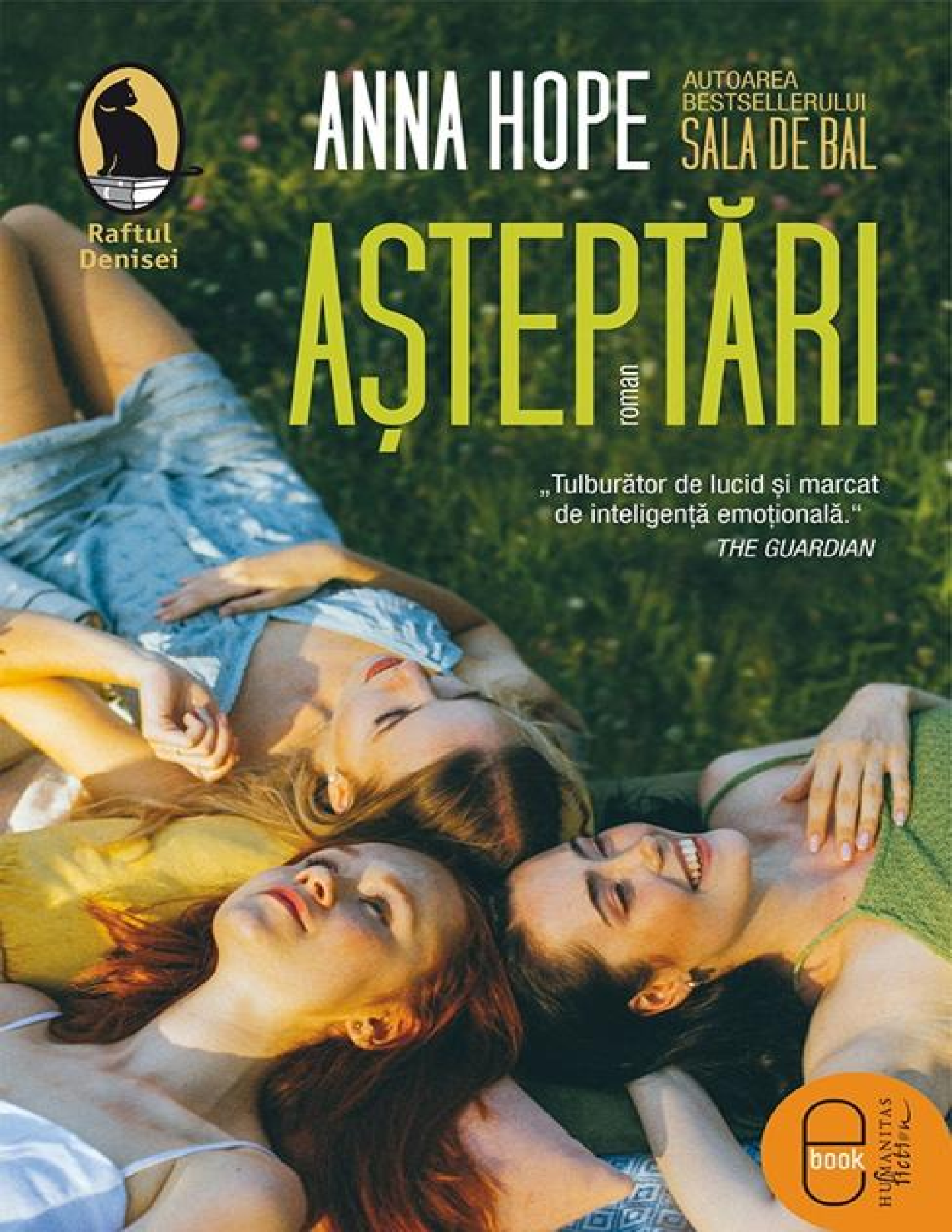
Raftul Denisei
ANNA HOPE
AUTOAREA BESTSELLERULUI
SALA DE BAL
AȘTEPTĂRI
roman
„Tulburător de lucid și marcat de inteligență emoțională.“
THE GUARDIAN
ebook
HUMANITAS fiction

ANNA HOPE

AȘTEPTĂRI

Traducere din engleză și note de
MIHAELA DUMITRESCU

Colecţie coordonată de DENISA COMĂNESCU

ANNA HOPE
EXPECTATION
Copyright © Anna Hope 2019
All rights reserved.

Acest e-book este protejat de legea drepturilor de autor. Reproducerea sa integrală sau parţială, multiplicarea sa prin orice mijloace şi sub orice formă, punerea sa la dispoziţie publică pe internet sau în reţele de calculatoare, stocarea sa temporară sau permanentă pe diverse dispozitive sau în sisteme care permit recuperarea informaţiei, gratuit sau în scop comercial, precum şi alte fapte similare, fără permisiunea scrisă a editurii reprezintă o încălcare a legislaţiei privind protecţia dreptului de autor şi se pedepsesc conform legilor în vigoare.

© HUMANITAS FICTION, 2022, pentru prezenta versiune în limba română (ediţia digitală)

ISBN: 978-606-779-985-9 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723.684.194

Pentru Bridie, când va fi mai mare,
și pentru Nimmi, care m-a readus pe firul poveștii.

„Problema maternității nu se rezolvă.
Este un spațiu în care se intră cu orice risc.“

Jacqueline Rose, *Mamele:*
Eseu despre iubire și cruzime

London Fields
2004

Este sâmbătă, adică zi de târg. E primăvară târzie sau începutul verii. E mijlocul lunii mai și, în grădina cotropită de buruieni din fața casei, măceșii sunt înfloriți. Este încă devreme, sau devreme pentru o zi de weekend – nici nu e încă ora nouă, dar Hannah și Cate s-au trezit deja. Nu schimbă prea multe cuvinte în vreme ce fac cu rândul pe lângă ibricul de pe foc, pregătind ceaiul și pâinea prăjită. Soarele pătrunde pieziș în încăpere, luminând rafturile cu talmeș-balmeșul lor de cratițe și tigăi, cărțile de bucate, pereții prost zugrăviți. Când s-au mutat aici, acum doi ani, și-au promis că o să refacă zugrăveala oribilă, de culoarea somonului, din bucătărie, dar nu au mai apucat. Acum le place așa cum este. La fel ca toate celelalte lucruri din casa aceasta roasă de vreme și primitoare, le dă o senzație de căldură.

Sus, la etaj, Lissa doarme. La sfârșit de săptămână, rar se scoală înainte de amiază. Lucrează la un local din apropiere și de multe ori iese în oraș după orele de serviciu – la câte o petrecere într-un apartament din Dalston, la câte o cârciumioară la doi pași de Kingsland Road ori mai departe, la atelierele pictorilor din Hackney Wick.

Își termină pâinea prăjită, își iau sacoșele de pânză vechi și decolorate din cuierul dindărătul ușii și ies în dimineața luminoasă, lăsând-o pe Lissa să mai doarmă. O iau la stânga, apoi cotesc la dreapta până ajung la Broadway Market, unde negustorii tocmai își deschid tarabele. Acesta este momentul lor preferat – înainte să dea năvală mulțimea. Cumpără croasanți cu migdale de la brutăria din capătul străzii. Cumpără brânză Cheddar maturată și brânză de capră învelită în cenușă. Cumpără roșii bune și pâine. Cumpără un ziar din stiva uriașă, aflată în fața magazinului turcesc de băuturi alcoolice. Cumpără două sticle de vin pentru mai târziu.

(Rioja. Întotdeauna Rioja. Nu se pricep ele la vinuri, dar știu că le place Rioja.) Merg fără grabă mai departe, pe la alte tarabe, să se uite la bibelouri și la hainele second-hand. În fața cârciumilor sunt deja oameni cu halba în mână la nouă dimineața, după cum e obiceiul prin piețele londoneze.

Odată ajunse acasă, își așază cumpărăturile pe masa din bucătărie, își fac un ibric eroic de cafea, pun muzică și deschid geamul care dă înspre parc, unde peluza începe să se umple de mici pâlcuri de oameni. Uneori, câte unul dintre ei ridică privirea spre casă. Știu ele la ce se gândește omul: cum or izbuti unii să locuiască într-o casă ca asta? Cum se face că stau în ditamai căsoaia victoriană cu trei niveluri, la marginea celui mai frumos parc din Londra? Printr-un noroc, așa reușesc. O prietenă de-a unei prietene i-a oferit Lissei o cameră, apoi, în același an, s-au mai eliberat încă două, și iată că acum locuiesc în casa asta împreună; toate trei. Casa este, de fapt, cu totul a lor, dar nu și pe hârtie. Există un agent imobiliar undeva departe, prin Stamford Hill, dar au ele o mare bănuială că tipul habar nu are ce se întâmplă în zonă, de vreme ce în ultimii doi ani chiria lor a rămas aceeași. Au hotărât împreună să nu pună nici un fel de întrebări, să nu se plângă de linoleumul ajuns ferfeniță, nici de petele de pe covoare. Când ai o casă care îți e atât de dragă, mărunțișurile astea nici nu mai contează.

Pe la unsprezece se scoală și Lissa și coboară alene la parter. Bea o cană mare cu apă, ținându-se cu mâna de cap, apoi își ia cafeaua, iese afară pe scările de piatră și își rulează o țigară, bucurându-se de soarele dimineții, care tocmai începe a încălzi ultima treaptă.

După ce și-a băut fiecare cafeaua, și și-a fumat țigara, și dimineața s-a prefăcut în după-amiază, își iau cu ele farfurii, mâncare și pături și se duc în parc, unde se întind pe iarbă, la umbra tărcată a copacului lor preferat. Mănâncă pe îndelete. Hannah și Cate citesc ziarul pe rând. Lissa se ferește de soare cu paginile culturale ținute streașină la ochi și scoate un oftat. Un pic mai târziu, destupă vinul și îl beau, și le vine ușor să bea. După-amiaza se adâncește. Lumina devine vâscoasă. Sporovăiala din parc se întețește.

Așa arată viața lor în anul 2004, în London Fields. Muncesc pe rupte. Merg la teatru. Vizitează galerii de artă. Se duc la concertele date de

trupele prietenilor. Mănâncă specialităţi vietnameze în restaurantele de pe Mare Street şi Kingsland Road. Joia merg la vernisajele de pe Vyner Street şi la toate expoziţiile de pictură, unde beau berea şi vinul oferite gratis. Când merg la magazinul din colţ, au grijă să nu folosească sacoşe de plastic, numai că uneori mai uită. Merg peste tot, tot timpul, numai cu bicicleta. Rareori poartă cască de protecţie. Văd filme la cinematograful Rio din Dalston, apoi se duc la restaurante turceşti, unde mănâncă pide[1]*, şi beau bere turcească, şi se înfruptă din murăturile acelea după care îţi lasă gura apă. Duminica, dis-de-dimineaţă, se duc la piaţa de pe Columbia Road şi îşi cumpără flori. (Câteodată, dacă se întâmplă să se întoarcă la ziuă de la câte o petrecere, Lissa cumpără flori ieftine pentru toată casa – braţe întregi de gladiole şi irişi. Uneori, pentru că e frumoasă, le primeşte gratis.)*

Merg la ferma urbană de pe Hackney Road mahmure după câte un chef şi iau un mic dejun la tigaie alături de clienţii familişti, în hărmălaia odraslelor lor, şi se jură că, până nu vor avea propriii lor copii, nu o să mai calce pe acolo duminică dimineaţa.

Uneori, duminica, ies la plimbare pe Regent's Canal până la Victoria Park şi mai departe, până la vechiul Greenway, până la Three Mills Island, delectându-şi privirea cu secţiunea longitudinală a Londrei, oferită de canal.

Le interesează istoria cartierului East End. Cumpără cărţi de psihogeografie de la librăria din capătul străzii. Încearcă să îl citească pe Iain Sinclair[2] *şi se poticnesc încă de la primul capitol, în schimb citesc alte cărţi, mai accesibile, despre valurile succesive de imigraţie care au caracterizat această zonă a oraşului: hughenoţii, evreii, bengalezii. Îşi dau seama că ele însele aparţin unui flux migrator. Cinstit vorbind, pe acesta ar dori să îl oprească – se tem ca nu cumva să le încalce teritoriul alţii asemenea lor.*

Sunt îngrijorate. Îşi fac griji din pricina schimbărilor climatice – din pricina vitezei cu care se dezgheaţă stratul de permafrost din Siberia. Îşi fac griji pentru puştii care locuiesc în blocurile-turn, chiar în spatele magazinului de delicatese de unde îşi cumpără ele cafea şi tabbouleh[3]*. Îşi fac griji gândindu-se la şansele pe care le vor avea aceştia în viaţă. Îşi fac*

griji cu privire la propria lor situaţie relativ privilegiată. Le îngrijorează crimele comise cu şişul şi pistolul, dar apoi citesc articole din care reiese că actele de violenţă se petrec numai şi numai între găştile de infractori şi atunci se mai liniştesc, după care se simt vinovate că au această senzaţie de uşurare. Le îngrijorează valul de gentrificare care se apropie insidios dinspre City[4] şi bate până în buza parcului. Uneori li se pare că ar trebui să fie şi mai îngrijorate de ceea ce se întâmplă, dar în acest moment al vieţii lor sunt fericite, aşa că nu se alarmează mai mult de atât.

Nu le îngrijorează pe ele iminenţa unui război nuclear, nici rata dobânzii, nici propria lor fertilitate, nici statul asistenţial, nici părinţii care îmbătrânesc, nici datoriile din anii studenţiei.

Au douăzeci şi nouă de ani. Nici una dintre ele nu are copii. Pentru oricare altă generaţie din istoria omenirii, acesta ar fi un fapt ieşit din comun. La ele trece aproape neobservat.

Ştiu foarte bine că acest parc, London Fields, această peluză pe care stau tolănite a fost întotdeauna un teren de folosinţă comună, loc unde odinioară îşi duceau oamenii vitele şi oile la păscut. Lucrul acesta le încântă; cred ele că aşa se explică, într-o oarecare măsură, fascinaţia acestui mic petic pestriţ de verdeaţă pe care le place să îl simtă ca fiind al lor. Au senzaţia că le aparţine, pentru că aşa este; aparţine tuturor.

Ar vrea să oprească timpul în loc – exact aici, acum, în acest parc, în lumina aceasta fastuoasă a după-amiezii. Ar vrea ca preţurile imobiliarelor să rămână accesibile. Ar dori să fumeze ţigări şi să bea vin de parcă ar fi mereu tot tinere şi invulnerabile. Ar vrea să se afunde în frumuseţea acestei după-amiezi calde de mai. Locuiesc în cea mai frumoasă casă de la marginea celui mai frumos parc din cea mai frumoasă zonă a celui mai frumos oraş de pe această planetă. Cea mai mare parte a vieţii le stă încă înainte. Au făcut greşeli, dar nu dintre cele ireparabile. Nu mai sunt ele nişte puştoaice, dar nu se simt nici bătrâne. Viaţa este încă maleabilă şi plină de potenţial. Nu li s-a blocat încă accesul la căile rămase neexplorate.

Mai au încă timp să devină ceea ce au de gând să fie.

---

1. Specialitate turcească, preparată fie ca pâine plată (nedospită, asemănătoare lipiei), fie ca un fel

de pizza din aluat umplut sau acoperit cu o compoziție diversă.

2. Scriitor și cineast de origine galeză (n. 1943), a cărui operă este marcată de influența psihogeografiei.

3. Salată specifică bucătăriei arabe, preparată din roșii, ceapă, usturoi, castraveți, mentă, bulgur, pătrunjel și asezonată cu ulei de măsline, zeamă de lămâie și sare.

4. Centrul financiar al Londrei.

2010

Hannah

Aşezată pe marginea patului, Hannah ţine în mână flacoanele în carcasa lor de plastic. Îşi trece unghia degetului mare de-a lungul foiţei subţiri de ambalaj şi scoate unul dintre tuburi. E uşor ca un fulg. Înfige repede acul, bate uşor cu vârful degetului în seringă ca să elimine bulele de aer – ştie bine ce are de făcut, că doar a mai făcut treaba asta şi înainte. Şi totuşi. Poate că ar trebui să marcheze cumva momentul.

Prima oară, acum doi ani, Nathan s-a aplecat deasupra ei cu acul şi în fiecare zi a sărutat-o pe burtă în timpul injecţiei.

În dimineaţa aceasta a sărutat-o altfel.

Hannah, promite-mi că după asta te opreşti.

Şi i-a promis, ştiind că după asta nu va mai fi nevoie de o nouă încercare.

Îşi ridică bluza şi îşi ciupeşte pielea cu vârful degetelor. O mică înţepătură, şi gata. După ce termină, se ridică, îşi îndreaptă ţinuta şi pleacă la lucru.

Când ajunge la Rio, Lissa nu este acolo, aşa că Hannah îşi comandă o ceaşcă de ceai de la bar şi iese cu ea afară. Este septembrie, dar e încă vreme caldă, şi în piaţeta de lângă cinematograf e animaţie mare. Hannah zăreşte silueta înaltă a Lissei croindu-şi drum dinspre capătul străzii, de la staţia de metrou, şi îi face semn cu mâna. Lissa este îmbrăcată cu o haină pe care Hannah nu i-a mai văzut-o: cu umerii înguşti, dar evazată mai jos de talie. Are părul lung lăsat liber pe spate, ca întotdeauna.

— Îmi place haina asta, şopteşte Hannah, prinzând cu degetul mare şi arătătorul reverul de in, aspru la pipăit, în timp ce Lissa se apleacă să o sărute.

— Asta?

Lissa privește în jos, surprinsă, parcă, să descopere că este îmbrăcată cu ea.

— Mi-am cumpărat-o acum mulți ani. De la magazinul caritabil de pe Mare Street. Nu-ți mai aduci aminte?

Niciodată dintr-un loc unde să te poți duce și tu să îți cumperi, mereu doar de la câte un magazin caritabil second-hand sau de la *toneta aia mică din piață – știi? de la tipul ăla de la Portobello*[5].

— Vin? întreabă Lissa.

Hannah își încrețește nasul în semn de refuz.

— N-am voie.

Lissa îi atinge brațul.

— Adică ai început iar?

— Azi-dimineață.

— Și cum te simți?

— Bine. Sunt bine.

Lissa îi ia mâna și i-o strânge ușor.

— Mă-ntorc într-o clipă.

Hannah o urmărește cu privirea în timp ce prietena ei se îndreaptă spre bar și observă cum tânărul care servește acolo se luminează la față, bucuros de atenția care i se dă. Un râs sincer, complice, și Lissa se întoarce afară, la soare, cu un pahar de plastic cu vin roșu.

— Te deranjează dacă trag un fum?

Hannah îi ține paharul cu vin în timp ce Lissa își răsucește o țigară.

— Când ai de gând să te lași?

— Curând.

Lissa își aprinde țigara și suflă fumul peste umărul ei.

— De cinșpe ani tot promiți.

— Chiar așa? Uf!

Lissa își zornăie brățările când se întinde să își ia vinul înapoi.

— M-au rechemat după audiție, spune ea.

— Da?

E trist, dar Hannah uită mereu. Au fost atâtea și atâtea audiții. Atâtea roluri cât pe ce să fie obținute.

— O chestie experimentală – dar e bine. O regizoare fainã. Poloneza aia.

— Aha.

Acum îşi aduce aminte.

— Cehov?

— Îhî. *Unchiul Vanea*. Elena.

— Ei, şi cum a mers?

Lissa ridică din umeri.

— Bine. Parţial bine.

Ia o gură de vin.

— Cine ştie? Şi-a dat tot interesul cu mine cât am lucrat la dicţie.

Apoi, imitând-o pe regizoarea poloneză, se lansează într-o tiradă plină de accente, ticuri şi manierisme.

„Hai, reluăm. Fă-l să sune adevărat. Fără asta – cum îi zice? Emoţie de microunde – intensitate maximă. Două minute. Ping! O greţoşenie.“

— Isuse! zice Hannah, râzând.

De fiecare dată rămâne uluită de mizeriile pe care le suportă Lissa.

— Păi dacă n-o să primeşti rolul ăsta, ai putea face un *one-woman show*[6]: *Regizorii pe care i-am cunoscut şi care m-au respins*.

— Ei, da, ar fi amuzant dacă n-ar fi şi adevărat. Ba nu. Chiar că e de tot râsul. Numai că…

Lissa se încruntă şi îşi aruncă ţigara în rigolă.

— Să nu mai spui niciodată aşa ceva.

— N-a fost rău, declară Lissa când ies de la cinema afară, în strada întunecoasă. Ba chiar a fost un pic cehovian.

Îşi strecoară braţul pe sub al lui Hannah.

— Trece o veşnicie, nu se-ntâmplă mai nimic şi apoi, din senin, marea lovitură emoţională. Probabil că regizoarei poloneze i-ar fi plăcut la nebunie. Dar prea lung, continuă ea în vreme ce o pornesc spre piaţă, şi nu există în el nici un rol feminin ca lumea.

— Nu?

Lui Hannah nu îi trecuse prin minte, dar acum, dacă stă să se gândească, e adevărat.

— N-ar trece testul Bechdel.

— Testul Bechdel?

— Isuse, Han, şi mai zici că eşti feministă?

Lissa o conduce spre zebră.

— Știi testul – există în film două personaje feminine? Au amândouă nume? Mai discută ele și despre altceva decât despre vreun bărbat? L-a inventat autoarea aia americană[7]. O groază de filme nu-l trec. Majoritatea, de fapt.

Hannah se gândește.

— Păi au avut ele discuția aia, spune ea. Pe la mijlocul filmului. Despre pește.

Pufnesc amândouă într-un râs grohăit, în timp ce traversează strada braț la braț.

— Fiindcă veni vorba de pește, zice Lissa, nu vrei să mâncăm ceva? Am putea să mergem să luăm niște *noodles*.

Hannah își scoate telefonul.

— Ar trebui să mă-ntorc. Am de pregătit un raport pentru mâine.

— Atunci s-o tăiem prin piață?

— Sigur.

E drumul lor preferat spre casă. Se strecoară pe lângă vitrinele saloanelor africane de coafură cu obloanele trase, pe lângă stive de cutii de carton gata-gata să o ia la vale, pe lângă lăzi cu fructe de mango răscoapte, pe care bâzâie muștele. Prin duhoarea amestecată de sânge și metal a măcelăriilor.

Pe la mijlocul străzii văd un bar deschis și o grămadă de tineri afară, bând cocteiluri viu colorate, decorate cu umbreluțe retro. Grupul are aerul de descătușare zgomotoasă al unei trupe lăsate la vatră; unii tineri mai poartă încă ochelari de soare în lumina crepusculară. Când dă cu ochii de ei, Lissa se oprește o secundă în loc și o trage pe Hannah de braț.

— Ei, hai – n-am putea să bem și noi un păhărel?

Numai că pe Hannah o ajunge deodată oboseala – o irită tinerii ăștia care se distrează în seara unei zile de lucru, o enervează Lissa, cu libertatea ei de mișcare. Ce motiv are ea să se scoale dimineața? O enervează capacitatea ei nelimitată de a uita că, în ultima vreme, ea, una, nu se mai atinge de băutură.

— Du-te tu. Eu trebuie s-ajung devreme acasă. Am de lucru la raportul ăla. Cred c-o să iau autobuzul.

— OK, atunci.

Lissa se întoarce cu faţa spre bar.

— Cred c-o să mă duc. E o seară atât de frumoasă. Hei, zice ea cuprinzând cu mâinile obrajii lui Hannah, succes!

Cate

O strigă cineva. Porneşte, călăuzită de voce, dar aceasta se distorsionează, se aude cu ecou, şi nu se lasă prinsă. Se căzneşte să se ridice, iese la liman, înţelege – e plânsul copilului ei întins pe pat, lângă ea. Îl duce la sân şi bâjbâie după telefon. Ecranul afişează 3:13 – nici o oră de când s-a trezit ultima oară.

Iar a visat: acelaşi coşmar; străzi părăginite, mormane de dărâmături şi ea cu Tom în braţe rătăcind printre ele, căutând printre scheletele arse ale clădirilor să găsească ceva, pe cineva – dar fără să recunoască străzile, nici oraşul, fără să aibă habar unde se află, şi totul în jur distrus, totul numai ruină.

Tom suge, treptat suptul lui devine tot mai domol, şi ea ascultă cum i se modifică ritmul respiraţiei, semn că aţipeşte. Apoi, cu mişcări delicate, scoate uşor sfârcul din gura copilului ţinând braţul arcuit pe deasupra lui, se întoarce pe o parte şi îşi trage pledul până peste ureche. Cade, alunecă în hăul somnului, şi somnul este o apă – dar iată că el se porneşte din nou pe plâns, acum şi mai cu foc, afirmându-şi suferinţa, indignarea că ea s-a retras lăsându-l deoparte, aşa că ea se opinteşte să se trezească din nou.

Sub privirile ei, micuţul se zvârcoleşte în lumina difuză, zgrunţuroasă. Îl ia în braţe şi îl masează pe spate. Copilul regurgitează uşor, şi îl pune iar la sân şi închide ochii în vreme ce el suge şi muşcă. Ea scoate un ţipăt de durere şi se dă la o parte.

— *Ce este?* Ce ai?

Îşi apasă ochii cu pumnii, în timp ce Tom zbiară prelung, dă din mâini şi din picioare, strânge pumnişorii în gol.

— Hai, Tom, opreşte-te. Te rog, te rog.

De cealaltă parte a peretelui subţire sunt şoapte, un scârţâit de pat. Trebuie să facă pipi. Îşi mută în mijlocul patului copilaşul, care plânge întruna, şi iese pe palier, unde se opreşte în loc, şovăind. La dreapta ei este

cealaltă cameră, unde doarme Sam. Pe el nimic nu îl trezește din somn. Jos, la parter, e holul îngust, plin de stive de cutii, de maldărele de lucruri aruncate de-a valma, de care nu s-a ocupat de când s-au mutat.

Ar putea să-și ia lumea-n cap, să plece din casa asta, să-și pună jeanșii, să se încalțe cu ghetele și să plece departe de ființa asta plângăcioasă pe care nu o poate mulțumi cu nimic, departe de bărbatul ăsta înfășurat în vidul interstelar al somnului. Departe de sine însăși. Nu ar fi prima femeia care face asta. În dormitorul ei se întețesc hohotele de plâns ale copilului – o mică vietate înspăimântată.

Dă fuga la baie și urinează rapid, apoi, cu pas împleticit, se întoarce în dormitor, unde Tom urlă încontinuu. Se întinde pe pat lângă el, îl trage din nou la piept. Bineînțeles că nu o să plece – e ultimul lucru, chiar ultimul lucru pe care l-ar face –, dar inima îi bate ciudat, și respiră greu, și s-ar putea să nu aibă de ales, s-ar putea să moară, la fel cum s-a stins și propria ei mamă, și să-și lase copilul în grija tatălui și a familiei lui, să îl crească în casa asta neprimitoare de la marginea comitatului Kent.

În cele din urmă, Tom se scutură ușor la pieptul ei ca în-tr-un fluturat de aripi, se potolește și adoarme. Numai că acum ea e trează de-a binelea. Se ridică în capul oaselor și trage perdelele. De la fereastra ei, vede parcarea cu șirurile de mașini aliniate frumos, ordonat, apoi conturul întunecat al râului, iar dincolo de el, luminile portocalii de pe șoseaua de centură, unde traficul începe deja să se aglomereze; autocamioane care pleacă spre coastă sau se întorc de prin porturile de la Canalul Mânecii, mașini în drum spre Londra, tot acest uriaș mecanism bine uns, înaintând lent spre lumina zilei. Își simte bătăile inimii, valul de adrenalină din sânge. Luna iese de după nori, luminează încăperea, plapuma boțită, fărâma de om de lângă ea, copilul, învins acum de somn, cu brațele întinse larg în lături. Vrea să îl ocrotească. Cum poate să îl apere de tot răul care s-ar putea abate asupra ființei lui vulnerabile? Se întinde și îi atinge părul și, făcând gestul acesta, își vede tatuajul de la încheietura mâinii, argintiu în lumina lunii. Își retrage mâna, urmărește ușor liniile desenului cu vârful degetului de la mâna cealaltă – un păianjen filigranat, o pânză de păianjen în filigran, relicvă, acum, dintr-o altă viață.

Simte nevoia să se vadă cu cineva. Să vorbească cu cineva. Cineva dintr-

o altă viaţă. Cineva care a făcut-o să se simtă în siguranţă.

Stă pe bancă, cu faţa la râu, acolo unde se ridică din apă o ceaţă joasă, şi malul e năpădit de un desiş de urzici. Pe drumul de halaj e forfotă: un şuvoi subţire de oameni, persoane care fac jogging, muncitori din schimbul de dimineaţă, toţi cu capetele plecate, în drum spre oraş. Bine măcar că Tom e liniştit, o povară caldă la pieptul ei, cu faţa încadrată de o căciuliţă-ursuleţ. Azi s-a trezit din nou la cinci dimineaţa şi nu a fost chip să îl potolească, aşa că au venit aici. Află de pe mobil că e aproape ora şapte, ceea ce înseamnă că supermarketul se va deschide curând, adică vor avea măcar un loc cald unde să se adăpostească, se ridică şi porneşte pe mal în jos, de-a lungul micului afluent, trece podul arcuit, străbate pasajul subteran şi ajunge la spaţiul de parcare. Până să se alăture grupului de persoane de la intrarea în supermarket, a început deja să bureze.

Tom nu îşi găseşte astâmpărul în portbebe, şi Cate îi sâsâie să tacă exact în clipa când iese o femeie în uniformă şi aruncă o privire spre cer, apoi se întoarce înăuntru şi se deschid larg uşile. Lumea se precipită înăuntru, înaintând prin spaţiul îngust al raionului de patiserie, unde aerul încălzit duce mai departe mirosul de zahăr, drojdie şi aluat. Ea se îndreaptă spre raionul cu produse pentru bebeluşi, unde îşi umple coşul cu mai multe pachetele cu preparate alimentare. La început cumpăra doar câte unul-două – fiind mereu sigură că următoarea masă va fi una pregătită cum se cuvine –, dar acum ia în cantităţi mari. La fel şi scutece: la început era sigură că o să cumpere scutece lavabile, dar după trauma naşterii a optat pentru cele de unică folosinţă, apoi a urmat mutarea în casă nouă, şi iat-o acum punând în coş ditamai pachetele de pamperşi, din aceia care, în mod garantat, se degradează abia după o jumătate de mileniu.

Până acasă sunt două minute de mers pe jos, trecând pe lângă copacii închişi în cuştile lor de ciment cu grilaje de fier, pe lângă magazia cu spaţii de depozitare ţinute sub lacăt, parcarea cu bariere la intrare, plăcuţele care te avertizează că zidurile sunt date cu vopsea specială, antiescaladare. Ajunge la uşa de la intrare, o deschide şi intră în bucătăria îngustă, pune geanta pe masă, apoi îl ridică pe Tom din portbebe şi îl aşază pe scaunul lui înalt. Alege unul dintre pachetelele de cumpărături – piure de banane şi mure –, şi Tom întinde mânuţele după el, în timp ce ea desigilează sticla şi

îi ţine suzeta la gură. Tom suge fericit, asemenea unui mic astronaut care îşi savurează hrana lui specială.

— ’Neaţa.

Sam intră cu pas leneş, cu părul vâlvoi după somn. Arată de parcă ar fi dormit îmbrăcat cu hainele pe care le purta aseară – un tricou spălăcit de fan al unei trupe şi o pereche de boxeri. Merge glonţ la ibric, cu ochii în pământ; întinde mâna să vadă cât e de cald, apasă pe buton, varsă în chiuvetă zaţul vechi, clăteşte sumar cafetiera, apoi pune cafea proaspătă şi amestecă. Răsfăţul tihnit al transei matinale – zadarnică e orice discuţie până nu pătrunde cofeina în fluxul sanguin.

— ’Neaţa, răspunde ea.

Sam o priveşte – o privire sticloasă, subacvatică.

— Hei.

Ridică mâna în semn de salut.

— La ce oră te-ai întors?

— Târziu, spune el ridicând din umeri. Pe la două. Când am ieşit din schimb, am mers cu toţii la o bere.

— Ai dormit bine?

— Binişor.

Oftează, îşi încordează gâtul cu un trosnet.

— Nu grozav, dar destul de bine.

Asta înseamnă – câte ore de somn neîntrerupt? Chiar dacă se culcă noaptea târziu, tot are parte de – câte să fie? Şase, poate chiar şapte ore de somn continuu – numai când te gândeşti la şapte ore de somn fără întrerupere, la senzaţia pe care ţi-ar da-o! Cu toate acestea, arată obosit, are cearcăne adânci sub ochi – paloarea unui *chef* profesionist, care petrece mult timp între patru pereţi. Doarme în camera liberă, pentru musafiri, care, după cât se pare, nu mai este deloc liberă: acum e dormitorul lui, la fel cum camera care ar trebui să fie a lor, a amândurora, este acum a ei – a ei şi a copilului lor, unde pătuţul lui Tom rămâne nefolosit, devenit loc de aruncat mormane de haine, în vreme ce Tom doarme cu Cate. E mai simplu aşa, ţinând cont de nenumăratele rânduri când se trezeşte micuţul din somn.

Se întoarce cu faţa la cafetieră, împinge pistonul[8], toarnă.

— Vrei şi tu?

— Sigur.

Se duce să ia lapte din frigider.

— Azi intru la lucru devreme. Gătesc pentru prânz.

Lucrează ca *sous-chef*[9] la un restaurant din centru. *Cu zece ani în urmă față de Londra*, l-a auzit ea spunându-i unui prieten din Hackney la telefon acum câteva seri, *dar e OK, merge, ca să zic așa, merge. Am deja niște idei.*

Înainte să o ia razna prețul chiriilor, a fost pe punctul de a-și deschide un restaurant în Hackney Wick. Înainte să rămână ea însărcinată. Înainte să se mute ei aici.

Îi întinde ceașca de cafea, ia și el o înghițitură dintr-a lui.

— Mi-ai spălat hainele de lucru?

Ea aruncă o privire în jur, vede într-un colț un maldăr care ar însemna trei zile de spălat.

— Nu, scuze.

— Pe bune? Special le-am lăsat la vedere, ca să nu uiți de ele.

Sam se duce la grămada de rufe, ridică în lumină tunica cea mai puțin pătată, începe să o frece de zor cu buretele de vase deasupra chiuvetei. Afară, burnița se transformă în ploaie în toată regula.

— Pentru azi ce planuri aveți voi doi?

— O să spăl, cred. O să despachetez lucrurile.

— Da’ la grupul ăla de joacă nu mergeți? Ăla de care spunea mama?

Face semn cu capul spre fluturașul viu colorat, lipit de ușa frigiderului, adus deunăzi de Alice. Alice, mama lui Sam, cu expresia ei îngrijorată pe chip, cu gura strânsă pungă, schițând ceva între grimasă și zâmbet. *E un grupuleț tare drăguț, zău așa. Ți-ai putea face și tu niște prietene.* Alice, creierul din spatele planului de *a cumpăra o căsuță pentru voi toți. La Canterbury*. Alice, salvatoarea. Alice, care are propria ei cheie de la căsuța lor minunată și căreia îi place să dea buzna peste ei fără să anunțe.

— Ba da, zice Cate. Poate că da.

— Și diseară avem chestia aia, spune Sam, renunțând la frecat, atârnându-și tunica de spătarul unui scaun, să se usuce – să nu uiți. La Mark și la Tamsin.

— N-am uitat.

— Trec să vă iau, da?

— Sigur.

— Cate, dar…

— Ce?

— Încearcă să ieşi azi, da? Să-l scoţi pe Tom la aer.

— Am ieşit când dormeai tu. Am cumpărat scutece şi mâncare.

— Vreau să zic la aer – aer.

— Ce înţelegi prin la aer? întreabă ea cu glas stins.

Sam îşi plimbă ochii roată prin bucătărie.

— Ştii şi tu, zice el, luând un şervet şi ştergând blatul de lucru cu el. E uşor să faci curat la sfârşitul zilei. Faci şi tu cum fac bucătarii, pui la spălat şervetul folosit. Laolaltă cu hainele de lucru.

Ia în mână şervetul umed şi murdar:

— Unde-i coşul de rufe pentru spălat?

Ridică privirea spre el:

— N-am idee.

— Ai nevoie doar de un sistem de lucru, continuă el, clătinând din cap. De organizare, atâta tot.

Pune cârpa de vase deoparte, apoi se apleacă şi îl ridică pe Tom de pe scaunul lui înalt, îl saltă deasupra capului, şi copilul chiţăie de încântare şi dă din picioruşe. Momentul decurge firesc, se încheie, şi Sam îi pasează copilul înapoi lui Cate, lăsându-şi mâna pe umărul ei.

— Îs frânt de oboseală, spune el, fără să se adreseze cuiva anume.

— Da, zice ea. Şi eu la fel.

Lissa

Este la Green Room[10], pe Wardour Street. Scena atâtor castinguri, că le-a pierdut şirul. Recepţionera e tânără şi atrăgătoare şi abia dacă ridică privirea când îşi rosteşte Lissa numele.

— Lissa Dane. Scuze, sunt un pic în…

— Nici o problemă. Suntem oricum în întârziere.

Îi bifează numele de pe o listă lungă şi îi întinde peste pupitru un blocnotes şi un pix.

— Luaţi loc. Completaţi formularul cu datele personale.

Lissa dă din cap aprobator, știe ce are de făcut. Aruncă o privire rapidă prin sala de așteptare: patru bărbați, două femei, amândouă de treizeci și ceva de ani, una brunetă, cealaltă roșcată. Roșcata vorbește la telefon pe un ton scăzut, îngrijorat, defensiv:

— Nu, nu, știu că v-am spus la și jumătate, dar au decalat programul. Nu sunt sigură. Poate vreo jumătate de oră. Poate mai mult. Vă supărați? Pot să trec să-l iau eu de la dumneavoastră. O, Doamne, mulțumesc, Doamne, mulțumesc, vă rămân îndatorată, mulțumesc, mulțumesc.

Femeia închide brusc clapeta mobilului și surprinde privirea Lissei ațintită asupra ei.

— *Patruzeci de minute, fir-ar să fie,* șoptește ea, furioasă.

Lissa își compune o expresie plină de compasiune. Nu e bine, dar nici chiar așa de rău. A avut parte și de mai rău – a avut de așteptat aproape două ore până să-i vină rândul. Dar adevărul e că ea nu are copii care să o aștepte la poarta școlii. Se uită peste *brief*-ul[11] pe care îl ține în mână.

O ședință cu părinții, un profesor și doi părinți, ambii îngrijorați din cauza fiului lor.

Recunoaște numele unei bine-cunoscute mărci de biscuiți cu ciocolată, trecut în partea de sus a paginii. Un bărbat așezat vizavi de ea își adnotează și subliniază conștiincios textul de pe foaia din fața lui. Ea trece repede la pagina următoare și începe să o completeze.

Înălțimea: 1,70.

Greutatea. Se oprește, nici nu își mai amintește când s-a cântărit ultima oară. Șaizeci? De obicei trece șaizeci. Scrie cifra în grabă.

Circumferința taliei: 76.

Circumferința șoldurilor: 96,5.

De acum încearcă să spună adevărul; nu merită să îl falsifici când e vorba de treburi de genul ăsta. Mult timp a trecut niște date la întâmplare, fără să mintă, declarând doar… inexactități. Până la urmă au prins-o cu mâța-n sac la filmarea unei reclame, la Berlin; apartamentul acela vechi, decorat cu sute de lampioane japoneze de hârtie, asistenta care îi tot aducea costume de scenă, unul după altul, dintre care nici unul nu se potrivea cu măsurătorile pe care le trecuse ea cu o lună înainte, la Londra, în formularul de la casting, în vreme ce designerul pirpiriu se tot agita în jurul ei, exprimându-

și dezaprobarea printr-un „țțț“ continuu.

Dar arătați așa de grrasă. Așa de grrasă în hainele acestea.

În cele din urmă, a trebuit să împrumute pantalonii costumierei. În final nici nu a mai apărut în reclamă.

În timp ce completează la repezeală paginile de formular, îi revine în minte comentariul lui Hannah de aseară: *un* one-woman show. *Regizori pe care i-am cunoscut și care m-au respins.* A fost amuzant, sigur că da, dar a durut-o. Ea, una, nu ar face niciodată asemenea comentarii despre Hannah.

Hei, Han. De asta ce zici: *Toate încercările mele eșuate de FIV*[12]. Cum ți se pare? N-ar fi amu*zant*?

Doar că, bineînțeles, comparația nu stă în picioare. Pentru că nimic nu se poate compara cu durerea resimțită de Hannah.

Directorul de casting își face apariția, și atmosfera se destinde, se înviorează.

— Bun. Suntem un pic în întârziere.

Este bronzat, trupeș, aproape gras. Are un chip de copil mulțumit de el însuși și de viața lui. Dar o cheamă adeseori la castinguri ca acesta, așa că Lissa nu are încotro și îi zâmbește, se amuză și flirtează cu el.

Roșcata e în picioare. Lissa observă cum își ascunde furia și arborează un zâmbet de circumstanță.

Aruncă din reflex o privire sumară pe mobil. Nici o veste încă despre rechemarea ei pentru încă o audiție. La Cehovul ăla. Tăcerea asta, în sine, nu înseamnă nimic – poți să aștepți, în asemenea cazuri, și săptămâni întregi și să ai apoi parte de o surpriză –, numai că simte cum mareea speranței își începe lungul ei reflux. Dacă nu va primi vești nici până mâine, o să intre în panică; până la sfârșitul săptămânii o să se simtă demoralizată și cu nervii la pământ; până la începutul săptămânii viitoare, în defensivă, cu rănile cusute de mântuială. Cu timpul, a devenit mai sensibilă, nicidecum mai nepăsătoare.

Sare peste datele privind măsurile de la pălării și mănuși – uneori are impresia că formularele astea nu s-au mai schimbat de prin anii ’50 –, își trece măsura de la încălțăminte, apoi se ridică și înapoiază foile tinerei din spatele pupitrului.

Tânăra se ridică. Este înaltă și slabă și îmbrăcată în negru. Ia Polaroidul

din fața ei, de pe birou, și, cu mișcări molatice, face semn cu el spre peretele gol.

În timp ce își ocupă locul în fața peretelui de cărămidă aparentă, Lissa vede că celelalte femei ridică privirea, îi evaluează rapid silueta, hainele. Caută să depisteze cearcănele, ridurile, părul încărunțit.

Își potrivește expresia feței.

În trecut, nu se ducea deloc la asemenea castinguri.

Când a absolvit facultatea de teatru, noua ei agentă, care a primit-o stând pe o cărămidă de yoga, s-a uitat la repezeală peste lista ei impresionantă de clienți și apoi i-a spus că nu îi va obține colaborări pentru reclame TV decât dacă asta își dorește ea cu adevărat.

Iar dacă ții neapărat, i-a spus agenta, *nu vor fi decât reclame difuzate în alte țări europene. N-am vrea să te vedem pe canalele de pe-aici.*

Au râs în hohote amândouă. *Hahaha.* Asta se întâmpla pe vremea când mergea săptămânal la câte trei audiții de film. Pe vremea când directorii de casting voiau să se asigure că nu te intersectezi cu nici un alt candidat la același rol. Când așteptai în liniștea deplină a anticamerelor, cu mâna pe scenariu – un adevărat cal de curse, gata pregătit de start. Când directorul (întotdeauna un el, nu o ea) se ridica dintr-un salt în picioare când intrai în cameră, cu mâna întinsă să te salute. *Vă mulțumesc mult că ați venit.*

Se aude clicul Polaroidului, apoi un ușor zbârnâit.

— Mersi, spune tânăra, fluturând filmul ca să se usuce. Luați loc.

Lissa nu se așază. Stă la rând ca să ajungă la toaletă, să își controleze machiajul. Se uită în oglindă și vede că i-a curs rimelul și acum are mici puncte negre sub ochi. *Fir-ar să fie!* Le freacă cu degetul mare, să le șteargă. Oricât de în formă te-ai simți. Oricât de bine crezi tu că ți-ai ales ținuta, că ai afișat o expresie a feței potrivită, mereu se întâmplă câte ceva care să dea totul peste cap.

N-ai încotro, Lissa, trebuie să joci cum ți se cântă, i-a spus odată la telefon, suspinând, asistenta primei ei agente când a refuzat să își cumpere un Wonderbra[13] pentru o audiție. *Doar știi și tu cum e. Au zis că vor o tipă cu țâțe mai mari*. Sutienul *push-up* fusese invocat în convorbirea cu agenta, în care aceasta renunțase să mai lucreze pentru Lissa.

Se întoarce în sala de așteptare, se strecoară printre picioarele actorilor

care așteaptă acolo, se așază pe scaun și închide ochii.

Și-a dat silința.

De-a lungul timpului, înaintând în vârstă de la douăzeci și ceva până pe la treizeci și ceva fără să se poată lăuda cu mari realizări, a încercat, într-adevăr, să joace și ea cum i s-a cântat. A luat-o la vale pe un drum plin de obstacole, trecând pe rând pe la trei agenți, fiecare din ei situat cu câte o verigă mai jos pe lanțul trofic decât precedentul. A trecut de la a refuza să meargă la castinguri pentru reclame la a nu avea parte decât de ele. De la a fi ferită să simtă pe propria piele mirosul disperării la certitudinea că îl împrăștie în jur, că disperarea îi țâșnește prin toți porii și oriunde, la castinguri, la petreceri, pe stradă.

Vă rog. Dați-mi și mie de lucru. Orice job. Vă rog, vă rog, vă rog.

Ca în serialul ăla pe care îl urmărea mamă-sa prin anii optzeci. *Dați-ne de lucru. Dați-ne de lucru*[14].

— Lissa. Rod. Daniel.

Deschide brusc ochii. S-a întors directorul de casting. E rândul ei acum. Intră în studioul cu lumină scăzută, unde doi bărbați așezați pe o canapea derulează cu degete leneșe informațiile de pe telefoanele lor mobile. Înăuntru este un aer stătut, masa din fața lor e înțesată de cești de cafea, resturi de sushi și țigări electronice. Nici unul dintre bărbați nu își ridică privirea de pe ecranul telefonului.

Își ocupă locul marcat cu un X pe podea. Obiectivul camerei îi alunecă de sus în jos pe corp. Își rostește numele, apoi spune numele agentei ei. Se întoarce la stânga. Se întoarce la dreapta. Își arată mâinile spre camera de filmat.

După ce fac și bărbații același lucru, directorul de casting bate din palme.

— OK, Lissa, deci tu ești mama, Rod, tu ești tatăl. Dan, tu îl joci pe profesor.

Dan încuviințează dând din cap vehement. Lissa își dă seama că și-a citit *brief*-ul de cu seară, pentru că a venit îmbrăcat adecvat pentru rol, cu un sacou cu petice la coate și cu cravată.

— Deci, Lissa, Rod, voi stați aici.

Directorul de casting face semn spre două scaune din spatele unei mese.

— Iar tu, Dan, aici, de cealaltă parte a mesei. Și iată și biscuiții.

Lissa privește spre un taburet, pe care este așezată o farfurie cu biscuiți ce au un aspect anemic în aerul fetid de acolo.

— Așa deci, ce-ar fi să improvizați puțin?

Unul dintre bărbații de pe canapea se uită repede în monitor, apoi își coboară din nou privirea spre mobil, în vreme ce Dan se apleacă înainte, abia așteptând să înceapă.

— Așadar – ăăă, doamnă… Lacey. Domnule… Lacey, sunt un pic, îîî, îngrijorat din cauza lui… Josh.

Își îndreaptă ținuta pe scaun, evident mulţumit de lovitura pe care a dat-o din prima replică.

— Ce spuneţi?

Este acum rândul actorului așezat alături de Lissa să se aplece înainte. Este un bărbat atrăgător, dar cu trăsături oarecum șterse. Lissa vede cum i se încordează mușchii sub cămașa de bumbac.

— E foarte… îngrijorător ceea ce spuneţi.

— *Uită-te aici.*

Tresărind, Lissa ridică ochii spre locul unde directorul de casting citește de pe o foaie cu glas aspru, baritonal.

— Biscuiții, îi explică directorul de casting, alungându-i, cu un fluturat al mâinii, privirea pironită asupra lui. Eu sunt vocea biscuiților. Uită-te la biscuiţi, nu la mine.

— A, zice ea. Am înțeles.

— *Uită-te aici*, repetă el.

Ea se uită în jos, la biscuiți.

— *Știi că vrei. Daa. Așa. Vino puțin mai aproape.*

Lissa se apleacă timid spre farfurie.

— *Daa.*

Vocea lui mai coboară cu o jumătate de octavă. Trece acum pe accent american? Vorbește ca Barry White.

Bărbații de pe canapea au ridicat amândoi privirea acum. Ea vede monitorul – un gros-plan cu propria ei față, obrajii roșii, expresia de perplexitate.

— *Daa*, șoptește directorul de casting.

Acum ridică și el ochii spre monitor și așteaptă.

Liniște.

— Continuă, o îndeamnă el pe un ton normal.

— Poftim?

Simte cum i se prelinge sudoarea pe spinare.

— Sunt un pic confuză.

Dan se apleacă înainte, nerăbdător ca întotdeauna.

— Trebuie să-i luați din farfurie, îi explică el. Așa scrie în *brief*. Să-i *băgați în gură*.

Îi arată foaia cu degetul.

— Scrie aici că nu vă puteți concentra să-l ascultați pe profesor. Să ascultați ce spune el. Din cauza biscuiților. Pur și simplu, nu vă puteți abține.

— Aha. Înțeleg.

Bărbații o cercetează cu privirea: cei doi actori, directorul de casting, cameramanul, tipii de pe canapea. Unul dintre cei de pe canapea notează ceva pe o bucată de hârtie. Celălalt citește, dă aprobator din cap, își pleacă din nou privirea spre telefon.

Directorul de casting oftează.

— Lissa, ai citit *brief*-ul?

— După cum se vede, nu destul de atent.

— Așa e.

Îi aținteşte pe cei de pe canapea cu o privire scurtă, scuzându-se astfel.

— Reluăm? Și, de data asta, Lissa, n-ai putea să flirtezi un pic mai mult cu biscuiții?

Oxford Street este, la ora prânzului, un adevărat meleu de cumpărători. Gura de metrou se cască larg, primitoare, dar Lissa trece mai departe. Nu vrea să coboare în subteran, să meargă acasă, nu încă.

Lua-i-ar naiba de biscuiți!

La naiba cu grăsanul ăla de director de casting, cu cele trei vacanțe anuale ale lui. La naiba cu regizorii ăia doi lâncezind în spatele monitoarelor ca niște puștani plictisiți. La naiba cu camera care te iscodește din cap până în picioare cu mai mare insistență decât pe bărbați. La naiba cu scenariștii ăștia de reclame idioate. Auzi colo, *pur și simplu, nu vă puteți abține*. La naiba cu bărbații care dirijează porcăria asta de reclamă.

Fără să mai stea pe gânduri, pornește spre nord-est, o ia pe Goodge Street, ajunge pe Tottenham Court Road, apoi merge pe Chenies Street, trece pe lângă ușa roșie de la intrare a facultății de teatru unde a învățat ea. Iar acum intră în Bloomsbury, trece pe lângă porţile de la British Museum, prin Russell Square, un plămân[15] al orașului; ce ușurare, câtă verdeață! Își continuă drumul spre nord prin Gordon Square până în vacarmul de pe Euston Road, unde se strecoară repede în curtea de la British Library, își deschide geanta în fața paznicului, se trezește deodată în forfota silenţioasă a bibliotecii.

Cât timp să fi trecut de când nu a mai călcat pe la o bibliotecă? Ia scara rulantă până la etajul întâi, unde dă peste o droaie de oameni așezați pe niște scaune cu brațe înguste, de parcă ar fi ei înșiși un soi de exponate, un soi de exemplare expuse într-o vitrină. Dar iată – ah! –, iată Sălile de lectură. Cărţi rare. Științe umaniste 1. Împinge ușa grea și o deschide; ar putea să rămână puţin aici, în sala de Cărţi rare, să lase cărţile să își facă efectul asupra ei liniștind-o, ajutând-o să își revină.

— Cardul dumneavoastră, doamnă, vă rog.

Un gardian cu un chip plăcut întinde mâna, împiedicând-o să treacă mai departe.

— Cardul dumneavoastră de acces.

— Eu nu… Mă scuzaţi.

În spatele ei, un bărbat, care are lucrurile puse într-o sacoșă de plastic transparentă şi cardul deja întins pentru control în mâna încordată, strânsă pumn, tot țâțâie exasperat.

— Doamnă, aveţi nevoie de card ca să intraţi în Sălile de lectură, spune gardianul, făcându-i bărbatului semn cu mâna să treacă.

— A, înţeleg.

Lumea e plină azi de garduri cu ţepuşe. Face stânga-mprejur, croindu-și drum înapoi spre holul mare de la intrare, unde se prăbușește pe banca cea mai apropiată.

— Lissa? Liss?

Preț de o secundă, nu îl recunoaște văzându-l aici, în alt cadru, dar, după aceea, bineînțeles:

— Nath!

Se ridică şi se salută cu o îmbrăţişare.

— Ce-i cu tine pe-aici?

— Am…

Chiar aşa, ce caută ea aici?

— Mă gândeam să citesc ceva, să mă documentez pentru o chestie, spune ea.

— Aşa?

— Îhî – un… curs pe care mă gândesc să-l urmez. Numai că nu mă lasă să intru.

— Serios? Of, sunt cam ciudaţi cei de-aici.

Îi zâmbeşte, şi ea se bucură că îl vede. Azi are nevoie să aibă alături pe cineva cunoscut.

— Ascultă – face semn spre restaurantul ticsit din spatele lui –, acum sunt doar într-o pauză. Ce-ai zice de-o cafea?

Stând la coadă, scanează mulţimea: oameni de toate vârstele, cu laptopuri sub braţ, apăsând pe ecranele telefoanelor, toţi cu pungi de plastic identice, transparente, în mână. Îşi comandă cafeaua şi, în timp ce Nathan îşi ia un cappuccino dublu, se gândeşte la Hannah – nu tu cafea, nu tu băutură de ani de zile. Avea obiceiul să îi fluture pe la nas sticla de vin – *Haide, Han, doar un strop, că n-o fi foc!* –, dar până la urmă a învăţat să se abţină. De câţi ani tot încearcă ei doi? Patru? Cinci? Le-a pierdut şirul.

Îşi aminteşte cum a plâns Hannah într-o seară, la început, când ea şi Nathan tot încercau, şi nu se întâmpla nimic. *Dar am muncit din greu. Toată viaţa am trudit.* Şi cum i-a răspuns ea, cam aşa: *Nu-ncape vorbă c-o să reuşiţi. Trebuie. Doar sunteţi voi doi, alături unul de altul, nu-i aşa?* – de parcă mult i-ar păsa universului că ai muncit pe brânci şi ţi-ai plătit impozitele şi abonamentul TV, că eşti directoarea adjunctă a unei mari organizaţii caritabile internaţionale, măritată cu un bărbat minunat, conferenţiar la o universitate londoneză de prestigiu, şi că erai prima care ridica mâna la ore. Ce voise ea să spună, de fapt, era: *Oamenii buni au parte mereu de necazuri. Zi de zi. Nu te uiţi la ştiri?*

— Şi, aşa, spune Nathan, lăsând-o pe Lissa să i-o ia înainte spre o masă liberă. Ce fel de curs?

Se aşază faţă în faţă cu ea, şi Lissa observă că are ochii obosiţi. Dar, cu

toate acestea, arată bine, mai are și acum un aer de puști, poartă tot același fel de cămăși de bumbac ca în urmă cu douăzeci de ani, cu mânecile suflecate până la cot. Până și părul îi este aproape neschimbat, des și brun, tuns perie.

— A… cursul.

Ia o gură de cafea.

— Ăăă… de cinematografie.

— Cinematografie?

— Da – e un… program de doctorat.

— Doctorat? Măi să fie! Atenție. Poți să te arzi cu așa ceva.

— Știu. Mi s-a mai spus.

Acum, că a mințit, ar trebui să se simtă mai rău, dar în realitate îi este ceva mai bine. Și, apoi, de ce nu? De ce să nu încerce și altceva? De ce să nu facă o schimbare în viața ei?

— Hannah n-a suflat o vorbă despre asta, zice Nathan.

— Nu, păi e o chestie nouă, ideea mi-a venit de curând.

— Atunci, hai, povestește-mi, spune el, întâlnindu-i privirea.

— Ăă…

Lissa mestecă în cafea să se topească zahărul.

— E un fel de… perspectivă feministă. Se folosește testul ăla – testul Bechdel… se analizează filmele de acum și cele din anii șaptezeci și… din anii patruzeci. Se compară rolurile feminine. Cum și-au redus ponderea. Cum s-au modificat. *Totul despre Eva*, *Rețeaua*…

— *Rețeaua*. Nu e filmul ăla în care tipul moare în direct, la televizor?

— Ba da, ba da! Dar Faye Dunaway în filmul ăla… e formidabilă, de-a dreptul feroce, total antipatică. Și toate filmele alea din anii patruzeci, „filme de femei“ – și schițează cu degetele în aer ghilimelele –, adevărul e că erau excelente. Bette Davis, Katharine Hepburn…

— *Sonată de toamnă*, adaugă Nathan, aplecându-se înainte.

— Asta ce mai e?

— Ce, nu știi filmul? Serios? Liv Ullmann. Ingrid Bergman. Două roluri feminine fantastice. Feroce e puțin spus. Am avut nevoie de psihoterapie după filmul ăla.

— O să-l văd și eu, spune ea, râzând. Mulțumesc.

Se apleacă, îi ia pixul şi îşi notează titlul pe dosul palmei.

— Hei, spune el, poate c-ar trebui să-ţi cumperi un blocnotes pentru noua ta activitate de studentă.

— Îhî.

Îi înapoiază pixul.

— Poate c-ar trebui.

— Cu actoria cum îţi mai merge?

— Ei, ştii cum e.

Ridică din umeri.

— Groaznic. Umilitor. Întreabă-mă mâine.

— Chiar aşa? Eu credeam că merge strună. Ai jucat în chestia aia… piesa aia de Shakespeare. Ai fost grozavă.

— Aia a fost acum trei ani, Nath.

Un *Rege Lear* experimental, în fundul sălii unui local din Peckham. A jucat rolul lui Regan pe două sute de lire pe săptămână, plus bani de cheltuieli curente. Când se urmăreau cursele hipice la televizorul de la bar, trebuia să vorbească şi mai tare ca de obicei.

— Şi care mai e viaţa ta? Nu mai lucrezi prin puburi?

Îşi împinge ceaşca la o parte.

— Lucrez în schimburi la un *call centre*. Strâng fonduri pentru organizaţii caritabile. Şi mai şi pozez ca model.

— Încă te mai ocupi de aşa ceva? Dumnezeule, vorbeşti serios?

— Da. Ei…

Expresia feţei lui o întristează.

— Nu-i chiar aşa de rău. Sunt organizaţii serioase. Şi nici munca de model nu mă deranjează. Lucrez la Slade[16]. Se poate şi mai rău de-atât.

— Bine-bine, dar cu siguranţă mai sunt şi alte căi. Că doar eşti atât de inteligentă.

— Mersi, dar nu-i chiar aşa de simplu să găseşti serviciul ideal cu jumătate de normă, care să-ţi permită să mergi şi la audiţii anunţate în ultimul moment.

El încuviinţează dând din cap, spăsit.

— Dar tu cum o mai duci, Nath?

— La ce te referi?

— Ce mai faci?

— A, înțeleg. Sunt stors. Prost plătit. Îngropat în birocrație.

Nu asta te-am întrebat. Întrebarea se referea la problema cu copilul. Cu lipsa copilului. Ce mai faci în privința asta?

— Dar știi și tu, nouă, universitarilor, ne place să ne văităm.

Când se ridică să-și ia la revedere, îi sună telefonul – agenta ei. Ea gesticulează către Nathan, care îi face semn cu mâna să răspundă la telefon.

— Lissa?

Își dă seama după tonul vocii că sunt veşti bune.

— Da?

Încearcă să nu pară prea nerăbdătoare când vorbește.

— Te vor. Pentru Cehovul ăla. Rolul e al tău.

Cate

Sam e la volan și pornesc spre vest, rulând pe lângă terasele și magazinele cu prețuri reduse din Wincheap, ajung la locul unde marginea tot mai subțire și franjurată a orașului se continuă cu șoselele ca niște panglici care duc spre Londra, spre coastă. Sunt în întârziere. Ea și Tom încă dormeau, întinși amândoi în același pat, când s-a întors Sam de la lucru. Acum, în vreme ce Tom moțăie din nou în scăunelul lui, intră pe Ashford Road, trecând pe lângă magazine cu articole de grădinărit, mici zone industriale cu spații de joacă special amenajate, hale de autorulote, pâlcuri de copaci zdrențuiți.

Ea poartă prima bluză mai acătării pe care a găsit-o la îndemână și jeanșii largi de gravidă, cei cu betelie neagră, uriașă. Cu o jachetă veche pe deasupra. S-ar fi putut îmbrăca și mai bine. Așa ar fi trebuit.

— O să mai vină și alții?

— Nu cred. O să fie doar Tamsin și Mark.

— Cu ce ziceai că se ocupă el?

— Are o firmă. Utilaje agricole. Îi merg bine afacerile.

Sam se întoarce spre ea.

— S-ar putea să investească într-un restaurant. Are bani. De ani de zile tot discutăm.

Ea încearcă să-şi amintească chipul lui Mark, dar nu îl poate vizualiza. După nuntă, l-a mai întâlnit o singură dată, atunci când au venit să le vadă casa. Dar toate amintirile ei din perioada aceea sunt vagi.

— De cât timp sunt căsătoriţi?

— De-o veşnicie. Sunt împreună din anii de şcoală.

Se întoarce cu faţa la ea, cu o urmă de crispare în colţul gurii.

— Sunt nişte oameni minunaţi. Zău că da. Numai să ai grijă să nu discuţi cu ei politică, şi totul o să fie perfect.

Ea încuviinţează dând din cap, zâmbeşte, desenând cercuri cu degetul mare şi arătătorul în jurul păianjenului de la încheietură.

Ajung la un drum de ţară mărginit de o parte şi de alta de case mari, trec pe lângă un mare depozit angro de fructe, în faţa căruia forfotesc, chiar şi la ora asta, motostivuitoarele. Sam opreşte în dreptul unei porţi de lemn şi apasă pe butonul unui interfon. Un zbârnâit, şi poarta se deschide, glisând. Pe aleea de acces e un Land Rover Defender. Sam parchează alături şi îl ridică pe Tom, toropit de somn, din maşină. Sună la uşă şi drept răspuns se aude un mic schelălăit de câini, răpăit de gheare pe o duşumea de lemn, zgomot de paşi.

— Scuze pentru întârziere, îi spune Sam soră-sii când deschide uşa. A trebuit să-l îmbrăcăm pe Tom. Apoi traficul aglomerat.

Tamsin poartă jeanşi, tocuri înalte şi un pulover gri. De pe umeri îi atârnă şiraguri de paiete ca nişte ţurţuri. Îi îmbrăţişează – gest scurt, colţuros, cu iz de parfum –, apoi le face vânt în bucătărie, unde imensitatea lucioasă a pardoselii este subliniată de o insulă masivă de granit. Cate îşi trage jacheta mai strâns pe lângă corp, în vreme ce Sam îl cară pe Tom, în scăunelul lui de maşină, până la masa din sufragerie. Deasupra mesei atârnă trei lustre cu tije lungi. Pe perete e o plăcuţă pe care scrie „MÂNCAŢI“ cu litere mari de lemn, ca şi când Mark şi Tamsin şi cei doi copii ai lor ar putea uita ce destinaţie are această parte a încăperii.

— Au ajuns! îi strigă Tamsin lui bărbatu-său, care îşi face apariţia dintr-o altă cameră.

Mark e un tip înalt, bine legat. Cămaşa îi stă fest pe corp. Arată ca o reclamă pentru un anumit tip de virilitate, pentru un anumit tip de succes. O sărută pe Cate, îl salută pe Sam ciocnindu-şi pumnul de al lui. Poartă un

ceas de mărimea unui mic mamifer care parcă l-ar înhăța de încheietură.

— Bei ceva?

Tamsin o conduce pe Cate până la un fotoliu.

— Apă minerală?

— Mai curând, zice Cate, aș bea puțin vin. Vin roșu. Dacă nu e prea mare deranjul.

Vocea îi sună ciudat. Abia dacă a deschis gura azi.

— Aș bea un păhărel de vin roșu, repetă ea, dând o greutate egală fiecărei silabe, de parcă ar vorbi într-o limbă nouă, necunoscută.

— Mark! strigă Tamsin. Un pahar de vin roșu pentru Cate.

— Acușica.

Mark merge la blatul de lucru din bucătărie, deasupra căruia sunt dulapuri luminate din interior, și toarnă vin dintr-o sticlă destupată într-un pahar. Arată ca un tanatopractor așezat îndărătul mesei lui de lucru, extrăgând sânge.

— Poftim, spune Mark, aducând paharul și punându-i-l dinainte pe masa de sticlă. Să prinzi și tu puțină culoare în obraji.

Și râde. Râde și Tamsin. Râde și Sam. Râde și Cate, cu toate că nu prea știe de ce. Tamsin și Mark sunt, amândoi, foarte bronzați. Au dinții neobișnuit de albi, în contrast cu pielea. Acum își amintește ce i-a spus Sam – că au fost, recent, plecați în concediu. Poate să aducă amănuntul ăsta în discuție mai târziu, dacă o să rămână cumva în pană de subiecte de conversație.

— *Antipasti*[17], spune Tamsin ridicând un platou pe care lucesc în lumina albăstruie specialități din carne, brânzeturi și măsline.

Cate ia o măslină și o molfăie cu limba, simțindu-i gustul sărat.

Afară este o grădină mare, transformată în peluză; dincolo de ea, o vale între dealuri, pe unde curge râul. Marele Stour, același râu care trece și prin dosul casei lor – știe asta pentru că a mers până acolo împreună cu Sam, cu Tamsin și cu Mark prima oară când au venit ei *să-și facă o idee despre zonă.*

Hai să dăm o raită prin livadă! a spus atunci Tamsin. Și au urmat ruta asta, au traversat drumul, au trecut pe lângă depozitul angro, pe lângă colibele de lemn ale culegătorilor de fructe, cu numerele mâzgălite pe laturi

cu vopsea spray, pe lângă ţintele de *darts*, pe lângă mamele aşezate pe scaune de camping cu copiii în braţe, urmărind grijulii fiecare mişcare a acestora, pe lângă radiouri, pe lângă sunetele unei discuţii în limba rusă, apoi au intrat în livadă, adică printre şiruri nesfârşite de pomi. Era vară şi copacii erau ţinuţi captivi în îngrădituri, altoiţi şi legaţi cu sârmă, cu ramurile ridicate a rugă sau a capitulare. *Asta nu-i livadă*, îi venea ei să spună, *e o fabrică agricolă*[18].

— Şi cum a fost în concediu? întreabă ea, întorcând privirea înapoi, în cameră.

— O, fabulos, spune Tamsin. Am fost în Turcia. *All-inclusive*. Copiilor le-a plăcut la nebunie. Stăteau afară cât era ziua de lungă – de dimineaţă, după micul dejun, până la ora cinei. Liberi să facă ce vor.

— Ei pe unde sunt?

Deodată, pe Cate o străfulgeră gândul cutremurător că or fi fost abandonaţi, uitaţi pe undeva.

— Sunt bine-mersi, în camera lor.

Tamsin face semn spre o uşă întredeschisă şi Cate îi vede pe băieţelul lor, Jack, pe fetiţă, pe Milly, stând cu chipurile încremenite, neclintite, în lumina albăstruie a televizorului.

— Hei, ar trebui să veniţi şi voi la anul. Ar trebui să mergem cu toţii, împreună. Am putea s-o aducem şi pe Alice, să petrecem o vacanţă pe cinste în familie – se pricepe grozav de bine să se ocupe de copii. Staţi aşa – sau am putea să mergem la Dubai. De Crăciun!

Bate din palme.

— Mark! Spune-le şi tu. Spune-le să vină cu noi la Dubai.

— Ar trebui să veniţi cu noi la Dubai, spune Mark, zâmbindu-i îngăduitor nevesti-sii. Noi mergem acolo an de an. Am câte ceva de lucru, apoi ne ducem să petrecem o săptămână la Atlantis. Aţi văzut cum arată?

Mark le arată fotografii pe telefonul mobil şi se înghesuie cu toţii în jurul lui. Cate vede un imens edificiu roz de piatră, o fâşie de nisip şi, dincolo de ea, oceanul.

— E o insulă artificială, explică el. Au acolo de toate – restaurante Gordon Ramsay. Un *aqua park*. Copiii sunt înnebuniţi după el.

În ciuda vastităţii, a acelui *hybris*[19], arată extrem de fragil.

— Atlantis? se miră Cate.

— Da, confirmă Mark dând din cap. Ia uită-te!

— Nu a dispărut înghiţit de potop[20]?

— Care potop?

Tamsin are o expresie uluită.

— Cel din Biblie.

— Mulţumim, intervine Sam, grăbit. Dar nu cred că putem pleca anul ăsta de acasă – poate data viitoare.

Cate priveşte spre locul unde se află Tom. Arată mic de tot, vulnerabil, o minusculă ambarcaţiune plutind pe o mare de stejar lăcuit. Stă atât de nemişcat.

— Scuzaţi-mă!

Se ridică repede, merge la el, îi pune mâna la nas, îi simte, uşurată, răsuflarea plăpândă. Afară, dincolo de uşile de sticlă, coasta dealului devine roşiatică în ultimele licăre de lumină. Peluza e tunsă scurt, la milimetru.

Tamsin vine lângă ea.

— Sunt delicioşi când dorm, nu-i aşa?

Tenul ei, pudrat într-o nuanţă de roz deschis, străluceşte în lumina proiectată de sus, din tavan.

— Ei, cum e casa? întreabă ea.

— O!

Cate se agită puţin, mutându-şi greutatea de pe un picior pe altul.

— E bună – e foarte bună. Suntem tare recunoscători.

— Când ne invitaţi pe la voi?

— În curând. După ce despachetăm.

— Glumeşti?

Tamsin râde.

— Ce, n-aţi despachetat încă?

— Mai avem câteva cutii.

Tamsin îi pune mâna pe mânecă.

— Arăţi obosită, spune ea. Sam îmi spune că dormiţi împreună.

Vocea îi coboară, devine şoaptă.

— Adică tu cu Tom. În acelaşi pat.

— Da.

— Eşti sigură că-i bine?

— Mi-e mai uşor aşa. Cu alăptatul din timpul nopţii. Ştii cum e.

— Ar trebui să te opreşti.

Acum, Tamsin o strânge de braţ.

— Dezvaţă-l de suptul la sân. Ştii ce? Ţi-ar trebui şi ţie un pic de timp liber. O zi pe săptămână. Ce zici?

— Eu…

— Hai, spune da! O să aibă grijă Alice. Arde de nerăbdare să petreacă oleacă de timp cu Tom. Stai aşa – Sam!

Tamsin se întoarce cu faţa la bărbaţi, bătând din palme.

— Sam! Cate o să aibă o zi liberă! O să aranjăm noi. Eu şi cu mami. Alice *abia aşteaptă* să dea o mână de ajutor.

Când se întorc acasă e aproape întuneric. Tom rămâne aţipit când îl ridică din scaunul de maşină şi îl aşază în patul ei. Ea coboară în camera de zi, unde Sam stă întins pe canapea, conectat la calculator. Când intră ea, îşi scoate căştile şi ridică cutia de bere.

— Vrei şi tu una?

Refuză clătinând din cap. El îi face loc să se aşeze.

— N-a fost chiar aşa de rău, nu?

— De ce i-ai spus soră-tii că dorm în pat cu Tom?

— Pentru c-aşa e.

— Şi nu-ţi convine?

— Păi aş prefera să dorm eu cu tine.

O pufneşte râsul. Nu se poate abţine. Gândul ăsta prea e de tot hazul.

— Sunt îngrijorat din cauza ta, Cate.

Pare sincer îngrijorat. Sau poate nu e îngrijorare, ci dezamăgire – dezamăgirea unuia care a cumpărat ceva de pe internet şi apoi, exact când a expirat termenul de garanţie, îşi dă seama că obiectul e plin de vicii ascunse.

— Tu ai rugat-o pe Tamsin să aranjeze cu maică-ta pentru ziua de marţi?

Vede pe faţa lui că e adevărat.

— Nu te-ai gândit c-ar trebui să mă-ntrebi întâi pe mine?

— Am crezut c-o să fie spre binele tău. Mă gândeam că o să-ţi uşureze viaţa.

— Am crezut c-o să binevoiești să-mi ceri și mie părerea înainte să te apuci să-mi reorganizezi viața.

— O! OK! Încerc să te ajut, atâta tot. Am crezut că de așa ceva au nevoie mamele.

— Ăsta nu-i ajutor. E o ambuscadă.

— Doamne Dumnezeule!

Ridică mâinile cu un gest de părere de rău.

Cate se ridică și se duce la bucătărie. Merge clătinându-se. Privește înapoi spre camera de zi, unde Sam stă întors cu spatele la ea. A trecut deja la un joc de calculator, și-a pus din nou căștile la urechi.

Acesta este tiparul după care își petrec ei serile. Un strop de tachinărie pasiv-agresivă, apoi fiecare cu computerul lui, pe scaunul lui. Cu puțin noroc, ocupă ea canapeaua. Apoi, la culcare. În paturi separate. Și tot așa mereu.

Îi vibrează telefonul. Un mesaj de la Hannah – un apel ratat. Se înviorează. Poate să se orienteze în larg cu ajutorul lui Hannah. Hannah este adevăratul ei nord. Ridică telefonul și o sună.

— Cate?

— Bună.

— Ce faci? Am tot încercat să dau de tine.

— Scuze… Am fost…

Cum a fost? Habar nu are.

— Cum e la Canterbury?

— Ciudat, răspunde ea

— Ciudat? Cum adică?

— Nu știu.

Se gândește în ce sens e ciudat. Încearcă s-o dea pe glumă.

— Am fost în vizită la sora lui Sam. Vor să ne ia cu ei la Dubai.

— Sună bine.

— Serios?

Un mic suspin.

— Sunt sigură c-o să te obișnuiești. Pentru asta e nevoie de timp.

Cate tace.

— Ce mai face finuțul meu?

— Bine. Doarme.

Urmează o pauză și, în fundal, Hannah tastând la calculator, făcând două lucruri deodată – lumea bună dându-i târcoale, rechemând-o în iureșul ei.

— Han? spune Cate.

— Iartă-mă, îmi citeam e-mailurile mai vechi, treburi de serviciu. A trebuit să trimit un mail.

— N-ai vrea să ne-ntâlnim? În weekendul viitor? Poate sâmbătă? Aș putea să-l aduc pe Tom în oraș. Am putea merge în Heath[21]. N-am mai fost în oraș de când ne-am mutat aici. Copilul crește atât de repede…

Cate se pregătește de un refuz, dar apoi:

— Stai puțin, spune Hannah, să verific… sâmbătă? Da. De ce nu?

Mai schimbă câteva cuvinte, după care Cate încheie convorbirea și merge la fereastră. Sunt șase săptămâni de când s-a mutat în Kent. Pe acoperișurile țuguiate ale clădirilor de vizavi dorm pescărușii. Afară, un bărbat coboară din mașină. O fi vecinul care locuiește perete în perete cu ei, căruia Tom îi tulbură somnul în fiecare noapte.

Bărbatul se uită în sus. Cate ridică mâna. Omul se uită țintă la ea – o siluetă întunecată la fereastră – cu o expresie nedumerită, apoi își mută privirea.

---

5. Portobello Road Market, piață din vestul Londrei, cunoscută pentru comerțul cu haine second-hand.

6. Spectacol susținut în totalitate de o actriță.

7. Alison Bechdel (n. 1960), autoare americană de caricaturi și benzi desenate, creatoarea Testului Bechdel, care măsoară modul cum sunt reprezentare femeile în operele ficțiune.

8. Pistonul cafetierei tip „presă franceză“.

9. A doua funcție după aceea de *chef* în bucătăria unui restaurant.

10. „Camera verde“, veche denumire dată camerei de așteptare și relaxare folosite de actori înainte de a intra în scenă sau la sfârșitul spectacolului, se regăsește astăzi și în denumirile unor spații cu alte destinații – studiouri de casting, săli de cursuri de teatru pentru copii și adulți etc.

11. Termen folosit cu sensul de *character brief* (schiță de scenariu pentru fiecare personaj în parte) și de *casting brief* (scurtă descriere a cerințelor pe care trebuie să le îndeplinească solicitanții pentru un rol – vârsta, înălțimea etc.).

12. Fertilizare in vitro.

13. Brand de sutiene creat și lansat în Canada în 1939, apoi în Statele Unite în 1955 și devenit popular în Europa după 1990.

14. *Gis a job – give us a job*, replică rostită de un personaj din serialul TV *Băieții din Tarmac* (*Boys from the Blackstuff*), care abordează problema șomajului din Marea Britanie din anii ’80.

15. Expresia *„the lungs of London“* („plămânii Londrei“) este atribuită lui William Pitt, prim-ministru al Marii Britanii (1766–1768), și e folosită cu referire la parcurile și scuarurile cu spații verzi ale Londrei.

16. The Slade School of Fine Art (Facultatea de Arte Plastice Slade) din cadrul University College London.

17. Aperitive specifice bucătăriei italiene.

18. *Factory farming* este denumirea dată agriculturii intensive, la scară industrială.

19. Vechiul termen din limba greacă este folosit în sensul unei sfidătoare lipse de măsură, al unui exces datorat orgoliului.

20. Cate confundă Atlantis, mini-stațiunea de lux din Dubai, cu Atlantida (în engleză, Atlantis), ținutul legendar din timpuri străvechi, identificat în Evul Mediu ca fiind țara celor zece dinastii care au stăpânit lumea înaintea Potopului lui Noe (nemenționată în Biblie).

21. Hampstead Heath, imens parc de distracții din nordul Londrei, cu spații de joacă, bazine de înot, lacuri artificiale, zone împădurite etc.

Abjecții
1995

Seminarul este intitulat Feminisme. Nu sunt toate locurile ocupate. Există o opinie larg răspândită în cultura populară, potrivit căreia feminismul și-a încheiat misiunea. Este epoca grupului Spice Girls. A băieţoaicei[22], a femeii rebele, dezinhibate, insolente, dornice de escapade bahice. Ca fiică de feministă, Lissei i s-a părut firesc să fie și ea, la rândul ei, tot feministă. Un statut nepus sub semnul întrebării. Alege seminarul de Feminisme pentru că cealaltă opțiune este Science Fiction.

Bibliografia e intimidantă și în cea mai mare parte străină. Lissa nu citește nici una dintre cărțile de acolo pentru a se pregăti de curs. De fapt, la Facultatea de engleză, nimeni nu se pregătește citind ceva înainte de cursuri. Doar frunzărești cărțile în săptămâna în care trebuie să scrii despre ele. Acesta e, după părerea Lissei, lucrul cel mai important pe care îl înveți la facultate – cum să bați câmpii în mod convingător. Cu cât e universitatea mai prestigioasă, cu atât bați câmpii mai abitir. Și-a expus teoria asta în repetate rânduri, în pat cu noul ei iubit, un traficant de droguri din Manchester, proprietar al unei case terasate din cartierul Rusholme, care are mersul lui Liam Gallagher[23] și un stil aparte de a purta un hanorac. E brunet, și cu simțul umorului, și inteligent, și tipul cel mai sexy pe care l-a văzut în viața ei.

În sala de curs, fata șade undeva în față; are părul lung, aproape ascunzându-i chipul, trupul mărunt pierdut în faldurile unui pulover lăbărțat, cu mânecile trase până peste degete. Cu o fustă din acelea lungi, din petice, bocanci DM[24], ochii conturați cu tuș din belșug. E un gen aparte – acela al rebelelor suburbane, al puștoaicelor care gândesc liber, care se vântură sâmbătă seara în gașcă pe străzile din Manchester. Care se bâțâie frenetic pe ringul de dans de la clubul studențesc. Care se așază lângă tine

să-ți spună o vorbă bună când ești abătut[25]*. Lissei și fetei (pe care o cheamă Hannah) li se dă ca temă să susțină împreună o prezentare orală – Kristeva și abjecția. Pentru că nu a citit eseul*[26]*, Lissa nu are idee despre ce este vorba. Ce-ar fi să vii la mine în cameră? îi propune Lissa. Poți mâine? La trei?*

Hannah se înființează în fața camerei Lissei la ora trei fix. Are în brațe mai multe cărți grele, voluminoase. Bate la ușă și își trage mânecile peste unghiile roase. Până acum, universitatea nu este ceea ce spera ea să fie. A venit la Manchester doar pentru că nu a fost admisă la Oxford, iar la cea de a doua opțiune a ei – Edinburgh – locurile erau ocupate. Așa încât, după un an de stat pe dinafară – pe care l-a petrecut nu „călătorind", cum par să fi făcut majoritatea studenților întâlniți aici, ci muncind ca să strângă bani pentru haine, cărți și orice alte nevoi se mai puteau ivi –, iat-o aici, la universitatea numărul trei, dar locuind tot acasă la ea, în Burnage. E mai ieftin așa, să nu aibă de plătit chiria la cămin. Și părinții ei sunt mulțumiți. Se preface că e mulțumită și ea, dar în realitate fierbe de ciudă. Îi e ciudă că la examenul oral de la Oxford, la o întrebare despre Keats, a bălmăjit pe lângă subiect. Îi e ciudă că cea mai bună prietenă a ei, Cate, a intrat. Îi e ciudă că nu a trecut, ca a treia opțiune, o universitate de undeva mai departe de casă. Și, mai ales, îi e ciudă să descopere că orașul în care locuiește de când se știe colcăie de studenți cu o situație privilegiată – adevărați microbi. În ultimele luni a lucrat ca barmaniță la clubul asociației studenților și, pentru că are o înclinație naturală să privească cu luare-aminte în jurul ei, a avut multe de învățat acolo. Feminismele sunt floare la ureche – ea ar fi deja în stare să scrie o dizertație pe tema diferențelor sociale. Mai întâi sunt puștii veniți de pe la liceele particulare cu internat, care își poartă ridicate gulerele de la cămașă, practică fel de fel de sporturi și flanează în grupuri gălăgioase, dar lipsite de spirit de aventură. Apoi puștii proveniți de la școlile de stat, care stau la bar la mese diferite, dar nu-i scapă din ochi pe băieții din familii înstărite, încrezuți și musculoși, și nu se lasă mai prejos decât ei când e vorba să dea pe gât halbă după halbă. Apoi inadaptații, care își poartă crucea de indezirabili ca pe o insignă prin care trimit semnale altora ca ei, cu care formează clici de inadaptați. Și apoi mai sunt cei asemenea fetei blonde la ușa căreia stă

ea acum. Aceştia sunt cei care o intrigă: sunt alunecoşi, aproape inclasabili. Iar lui Hannah îi plac clasificările. După felul cum vorbeşte, fata asta pare să fie de familie bună, dar nu se comportă ca şi cum ar fi. Hannah nu a văzut-o niciodată la club. Este atrăgătoare, dar nu are grijă de frumuseţea ei – de multe ori, la seminariile de la ora unsprezece, de exemplu, are în jurul ochilor urme uscate de fard din seara precedentă. Are vârful degetului arătător îngălbenit de la fumat. Pare-se că abia dacă se piaptănă. Dar fata asta are ceva inefabil, o calitate pe care Hannah, deşi nu o poate numi, ştie că doreşte cu disperare să o aibă şi ea.

Cealaltă fată deschide uşa, şi Hannah păşeşte înăuntru. În cameră e o harababură totală. Miroase a ţigări şi peste tot sunt înşirate scrumiere care dau pe dinafară. Din loc în loc sunt pahare cu apă pe jumătate pline. O sticlă de vin goală. Patul de o singură persoană e acoperit cu o cuvertură indiană. Pe perete este un colaj – fotografii cu tineri pe o plajă, undeva, departe, Lissa călare pe un scuter, fără cască pe cap, Lissa alături de un tânăr brunet într-un club de noapte, amândoi cu pupilele mărite, feţe de oameni înghesuite în acelaşi cadru. Până aici, nimic ieşit din comun. Dar privirea lui Hannah este atrasă de o altă imagine, diferită, un tablou proptit neglijent de perete – un portret în ulei al unei fetiţe blonde, cuibărite într-un fotoliu, citind o carte.

Aia eşti tu? întreabă ea, aşezându-se în genunchi în faţa lui.

Îhî, răspunde Lissa pe un ton apatic. Opera maică-mii. Cu mulţi ani în urmă.

E chiar reuşit.

Lissa şade pe pat, uitându-se uşor amuzată la fata brunetă care îi inventariază lucrurile cu priviri lacome, apoi se aşază la birou şi deschide prima dintre cărţile cu care a venit. Fata se mişcă cu precizie. Creioanele ei sunt bine ascuţite.

Acestea sunt lucrurile pe care crede Lissa că le ştie despre universitate, despre Manchester şi despre diferenţele sociale: este fiică de socialistă. A urmat o şcoală de stat din nordul Londrei. Preferă să îşi petreacă timpul liber în compania unui traficant de droguri mai curând decât cu un băiat venit de la un liceu particular. În Manchester sunt mult prea mulţi băieţi şi fete care merg la licee particulare, dar ia zgâriaţi puţin pojghiţa murdară,

post-industrială a oraşului şi faceţi abstracţie de muzicanţii ambulanţi tradiţionali! Acel alt Manchester este, în momentul actual al evoluţiei lui istorice – dacă sunteţi, ca şi Lissa, amator de muzică dance *şi de* ecstasy[27] *–, poate cel mai minunat oraş din lume.*

O interesează această fată cu părul lung pentru că are accent de Manchester – lucru rar printre cei de la universitate. Îi plac oamenii din Manchester. Şi îi place chipul ei serios, uşor îmbufnat. Îi place să o audă duelându-se verbal în sala de seminar cu ceilalţi colegi de grupă. Hannah e ţâfnoasă, şi asta îi place Lissei la ea. În această după-amiază de primăvară mai are şi un interes anume pentru că, gândeşte ea, fata ar putea să o ajute să ia o notă bună.

OK, spune Hannah. Abjecţia.

Hai, uimeşte-mă, zice Lissa.

Hannah lasă capul în jos şi citeşte, răsucindu-şi părul pe vârful degetelor.

Abjecţia păstrează ceea ce a existat în relaţia arhaică, pre-obiectuală, în violenţa imemorială cu care un corp se separă de altul pentru a fi[28].

Violenţă imemorială, spune Lissa. Asta ce vrea să zică?

Păi, explică Hannah, este naşterea, nu-i aşa? Şi primii ani ai copilăriei – înainte să intrăm în ordinea simbolică. Înainte de limbaj. Toate astea.

Aşa o fi, dacă zici tu, spune Lissa. Ştii ce? Se apleacă şi scoate din dulap, dintr-un sertar, o punguţă cu marijuana. I-a dat-o iubitul ei azi-dimineaţă.

Dar… Uşor panicată, Hannah face un semn nervos cu mâna spre vraful de cărţi. E ora trei. Vreau să zic… mâine avem de făcut o prezentare orală, nu?

Ştiu, dar s-ar putea să ne ajute.

În vreme ce îşi rulează ţigara cu marijuana, Lissa simte ochii lui Hannah pironiţi asupra ei. Nu se grăbeşte, se bucură pe îndelete de dexteritatea ei, şi la sfârşit îşi flutură ostentativ ţigara, apoi deschide fereastra şi se apleacă peste pervazul ei de la etajul patru, de deasupra grădinii Owens Park. Continuă, spune ea, brusc însufleţită.

Hannah oftează şi citeşte mai departe.

La nivelul dezvoltării noastre psihosexuale, abjecţia marchează momentul separării noastre de mamă, când am început să recunoaştem

graniţa dintre mine şi altul, dintre mine şi mama.

Lissa îşi aminteşte cum a adus-o Sarah aici în septembrie trecut, şi vechiul Renault 5 al maică-sii era ticsit de bagajele ei. A dus-o la prânz la un restaurant din oraş. Deci, draga mea, i-a spus în timp ce îşi savura budinca, sper că iei anticoncepţionale, da? Apoi i-a dat douăzeci de lire, un portret destul de frumos al Lissei de la vârsta de opt ani, aşezată în fotoliul cu tapiserie înflorată din pod, un pachet mare de tutun Drum, un sărut rapid pe obraz şi a plecat înapoi la Londra, luând-o pe autostradă. O despărţire care nu prea părea să o afecteze pe Sarah.

… ca în teatrul adevărat, continuă să citească Hannah, fără machiaj şi fără măşti, murdăriile şi cadavrele îmi arată ce dau eu la o parte necontenit pentru a trăi. Aceste fluide corporale, această spurcăciune, acest rahat sunt lucrurile cărora viaţa li se opune…

Stai – chiar aşa zice?

Da. Hannah ridică privirea din carte şi zâmbeşte. E prima oară când Lissa o vede zâmbind. Are un zâmbet fermecător. Interesant. Foarte bine că nu se lasă cucerită uşor.

Acest rahat… acest rahat… sunt lucrurile cărora viaţa li se opune cu mare greutate, abia izbutind, în momentul morţii. Acolo mă aflu la graniţa condiţiei mele de fiinţă vie.

Ooo! face Lissa, uluită.

Da, confirmă Hannah.

Lissa suflă fumul afară, în aerul înserării. Aude forfota traficului de jos, de pe Wilmslow Road, sunetele confuze, înăbuşite, din blocul-turn; Portishead, Glory Box *răzbate dintr-o cameră din apropiere.*

Aşa… spune Hannah. Şi prezentarea?

Ah, da. OK. Ce-ar fi, spune Lissa, ce-ar fi, pentru început, să numim toate lucrurile abjecte care ne trec prin minte?

De ce? întreabă Hannah. Nu o pasionează divagaţiile. Are o gândire lineară.

De ce nu? Hai, spune – Lissa flutură ţigara pe la nasul lui Hannah –, câte feluri de abjecţie poţi să numeşti?

Hannah strâmbă din nas. Păi mai întâi pipi, evident – urina. Rahatul. Apoi e sângele; două tipuri de sânge. Sângele venos. Sângele menstrual.

Fac pariu că există mai multe feluri de sânge.

Probabil.

Pentru început ajung două. Voma. Mucii. Ceara din urechi.

Trebuie să le notăm. Hannah ia creionul și începe să noteze la repezeală.

Câte avem? întreabă Lissa.

Șapte, până acum.

Dar urdorile de la ochi?

Și urdorile, fără discuție. Care e termenul corect pentru urdori?

Nu știu. Uite, nu vrei să tragi și tu un fum?

Hannah a fumat o singură dată marijuana. S-a întâmplat vara trecută, când era la Ritz împreună cu Cate, și după aceea s-a simțit amețită și i-a fost rău. Merge la fereastră, dar nu se simte în largul ei. Ia țigara din mâna Lissei – trage un fum scurt, de încercare. Lissa o urmărește, amuzată, cu coada ochiului, apoi ia blocnotesul și pixul.

Scuipatul, saliva, spune Hannah, trăgând mai adânc fumul în piept, de data aceasta. Și, fiindcă veni vorba, cred că ți-am cam umezit țigara asta.

N-are a face, spune Lissa, zi înainte.

Flegma, spune Hannah.

OK. Să nu mai aud de flegmă.

Flegma.

Scot amândouă un sforăit, scârbite.

Mătreața?

Mătreața merge. Lissa se oprește din scris și se întoarce la geam. Stau aproape, una lângă alta. Simte mirosul lui Hannah, un amestec de iz de tămâie și de șampon.

Dar bebelușii? întreabă Lissa, luându-și înapoi țigara.

Ce-i cu ei?

Nu sunt și ei un soi de abjecție?

Poate. Hannah zbârcește din nas. Sau cel puțin ce-i în jurul lor. Cum îi zice? Un soi de fluid. Lichidul amniotic.

Da. Exact. Ar trebui să ne facem o trupă, spune Lissa, chicotind. Amnioticele. Ba nu – stai așa – Abjecțiile.

Acum pufnesc în râs de-a binelea.

O, Doamne! Zău c-ar trebui. Abjecțiile. Îmi place cum sună.

Îşi imprimă tricouri cu numele trupei: negre, cu scrisul de un roz aprins, pe piept. Rozul strident e permis, hotărăsc ele, pentru că e ironic. Îşi trec în revistă Abjecţiile, dând exemple din propria lor viaţă. Se întreabă dacă sperma unui bărbat care ţi se se prelinge de pe corp – lăsându-şi urma pe lenjeria ta după sex – poate fi considerată o abjecţie. (Pentru că nu a făcut încă sex, Hannah o lasă pe Lissa să vorbească la punctul ăsta.) Afirmă că există multe feluri de secreţii vaginale – cea care lasă o urmă uscată, albicioasă, cea care lasă o urmă uscată, galbenă, cea care te inundă când eşti excitată. Se întreabă dacă scurgerea – cu conotaţiile ei negative – nu este, ea însăşi, un termen patriarhal[29]*. Ajung la concluzia că există tot atâtea feluri de abjecţii vaginale câte cuvinte au inuiţii pentru zăpadă.*

Se uită cu satisfacţie cum băieţii pun capul în pământ, umiliţi. Simt că sunt deţinătoarele unei noi puteri. Sunt cuprinse de euforie. Devin prietene.

---

22. *Ladette*, „băieţoaică“ – termen care desemnează tipul de femeie cu trăsăturile sus-menţionate, personaj aparţinând subculturii britanice şi irlandeze numite *lad culture*/*laddish culture*, caracterizată prin antiintelectualism şi o înclinaţie spre alcoolism şi violenţă.

23. Muzician şi compozitor englez (n. 1972), liderul trupei rock Oasis.

24. Dr. Martens, brand britanic de încălţăminte.

25. În original, *Sitting Down [next] to James* (Aşezându-se/Care se aşază lângă James) – aluzie la piesa *Sit Down* (1989) a trupei britanice de rock James, un mesaj de empatie şi de solidaritate cu cei singuri, trişti, debusolaţi.

26. Se face referire la eseul Juliei Kristeva, *Pouvoirs de l’horreur. Essai sur l’abjection* (*Puterile ororii. Eseu despre abjecţie*), publicat în 1980.

27. Drog asociat adeseori – în Marea Britanie, mai ales începând din anii ’80, când era folosit la evenimentele muzicale (*raves*) care aveau loc în cluburile de noapte, în garaje, în aer liber, la Londra şi Manchester – muzicii *dance* electronice.

28. Citat din eseul Juliei Kristeva menţionat mai sus.

29. Printre sensurile verbului *to discharge* (corespunzător substantivului *discharge* – scurgere, secreţie) sunt şi câteva legate de ocupaţii, activităţi, domenii aşa-zis „masculine“ (armată, poliţie): a trage un foc de armă; a descărca o armă; a libera, a lăsa un ostaş la vatră.

2010

Hannah

Stă la coadă la pescărie, aşteptând nerăbdătoare în prag, cu soarele care bate drept în vitrină, cu hărmălaia pieţei în spatele ei. A fost o zi caldă: zăpada se topeşte şi peştii rămaşi din captura de azi au solzii mânjiţi de sânge. Doi tineri echipaţi cu salopete şi cizme de cauciuc se deplasează din faţă până la butucul de tranşare din dos, unde peştii sunt eviscераţi şi puşi în sacoşe.

Cu opt ani în urmă, când s-a mutat ea în zonă, proprietarul magazinului era un jamaican. Prăvălia era zugrăvită în culorile steagului jamaican. Omul vindea peşte proaspăt, peşte sărat şi legume, plus tot felul de mărunţişuri la raionul din spate: tămâie, casete cu înregistrări neoficiale de muzică reggae. Era tare chipeş. Când terenul de sub magazinul lui a fost vândut unui dezvoltator imobiliar, i s-a organizat o campanie de sprijin: articole publicate în *The Guardian* de autori locali, o manifestaţie paşnică de protest, cu ocuparea unei cafenele de pe aceeaşi stradă, aflată în proprietatea aceluiaşi dezvoltator. În sala parohială de lângă biserică a fost convocată o şedinţă de protest la care a mers toată lumea – Hannah îşi aminteşte de un tip în jur de cincizeci de ani, livid de furie, care stătea în picioare şi striga: *Mi-aduc aminte de vremurile când prin părţile astea era o paragină, o mizerie. Că mult mai bine era pe-atunci.*

Dar acum apele s-au liniştit, dalele de marmură şi peştele proaspăt au luat locul ananasului, codului sărat şi bananelor verzi. Această pescărie are deja vechime. Şi, cu toate că mai simte uneori o uşoară urmă de greaţă, lui Hannah îi place aşa cum e, cu peştele prins, adus cu barca şi pus în vânzare în aceeaşi zi, cu vânzătorii tineri care flirtează cu clientele şi cu impresia pe care ţi-o dă locul acesta, că marea mai este încă şi acum un loc al

abundenței – că lucrurile încă ar mai putea merge strună în lume.

I-a venit, în sfârșit, rândul, și cochetează un pic, așa cum se cuvine, în timp ce cumpără medalioane de pește-undițar, cere sfaturi despre ce altceva ar mai putea adăuga în mâncare, cumpără șofran și iarbă sărată și le pune pe toate în sacoșă. Când iese din magazin, e lac de transpirație – primul semn de dezechilibru hormonal. Are scalpul plin de broboane de sudoare. Aceasta e partea cea grea, cea despre care nu suflă nimeni o vorbă, *hiporeglarea*, menopauza declanșată în trei săptămâni, hormonii reduși la zero: bufeurile din timpul zilei, bufeurile nocturne, nevoia permanentă și incontrolabilă de a plânge.

Numai că ea știe să se abțină – la ea, autocontrolul e o adevărată artă. Nu plânge când, una după alta, colegele de serviciu anunță că sunt însărcinate. Când își ia temperatura zilnic și și-o notează pe un grafic. Când, lună de lună, sângerează. Iar, când cea mai bună prietenă a ei a anunțat-o că e gravidă, Hannah a strâns-o tare la piept ca să nu îi vadă Cate expresia feței.

Afară, se strecoară prin fața cafenelei, printre inevitabilele cărucioare de pe trotuar care blochează trecerea, privirea ei atentă trecând razant peste capetele copiilor, peste părinții ce strâng în mâini pahare cu cappuccino și *flat white*. (Reușește de minune să nu se uite cu atenție la copii, nu e prudent să se zgâiască la mânuțele dolofane ale unui bebeluș, la un copil mai măricel de mână cu mama lui, la un nou-născut în portbebe, la pieptul unui tătic.) Dar, când trece pe lângă taraba cu flori, se oprește, neputându-și lua ochii de la ele. Femeia din spatele tarabei se întoarce spre ea

— Ce ați dori? întreabă ea.

Are în jur de șaizeci de ani și ochi albaștri.

— Aș…

În primul moment, Hannah e luată prin surprindere. Ce să-și dorească?

— Acestea ce flori sunt?

Face semn spre o floare țepoasă, cu tija lungă.

— Varga ciobanului. Sunt de la mine din grădină, au crescut multe anul ăsta. Și astea de aici – femeia se apleacă spre gălețile cu flori – sunt flori de cicoare.

— Iau câteva din fiecare.

Femeia leagă lejer florile cu sfoară și i le dă, atingându-i mâna cu

degetele ei aspre, crăpate pe la încheieturi. Hannah se îndreaptă spre capătul pieței, unde mulțimea se rărește, traversează canalul și o ia la dreapta, pe lângă ansamblul de locuințe, spre apartamentul ei, deschide ușa neimpozantă de metal dinspre stradă bălăngănindu-și sacoșele, apoi urcă pe scara exterioară până la ultimul etaj al unei clădiri cu trei niveluri, un vechi han, transformat și vândut înainte să fie terminate finisajele. Când au venit să o vadă, a trebuit să dea din coate ca să își facă loc printre douăzeci de alte cupluri și apoi, în ziua următoare, să își trimită oferta în plic sigilat. Cate, înainte să ia decizia de a se muta la Canterbury, venea mereu în vizită, își mângâia burtica de gravidă, cerceta totul în jur cu privirea, minunându-se cu voce tare de norocul care a dat peste Hannah.

Nu-i vorba de nici un noroc, îi venea lui Hannah să spună. *Așa se întâmplă în viață. Muncești pe brânci, faci economii de la vârsta de douăzeci de ani, și până pe la treizeci și ceva ai strâns destui bani pentru un avans. Nu-i nici o minune, e simplu calcul matematic.*

Și acum iat-o pe Cate locuind într-o casă cumpărată de părinții soțului ei, pentru care ea, pare-se, nu trebuie să plătească nimic, iat-o cu copilul ei sănătos și frumos, conceput cât se poate de ușor – și iat-o pe Cate, din nou, nefericită. Sau cel puțin așa părea după cum vorbea aseară la telefon.

Hannah își scoate cumpărăturile din sacoșă, bagă peștele, iarba sărată și vinul în frigider, mai scurtează tulpinile florilor și le pune frumos într-o vază, pe care o așază într-o lungă dâră piezișă de lumină a după-amiezii. Florile de varga ciobanului sunt neobișnuite, de o frumusețe severă, precisă. Are laptopul deschis pe masă și, mergând să îl închidă, vede raportul la care lucra azi-dimineață, înainte să o îmbie soarele să iasă din casă. Salvează documentul și închide capacul.

Încă mai transpiră, așa că se duce la chiuvetă să își stropească fața cu apă. Este o senzație cât se poate de ciudată, ca și când cineva i-ar scobi craniul. Din nou îi vine să plângă. Îl vrea pe Nathan aici, alături de ea, vrea să îi simtă brațul ferm pe spate. E dus doar până la bibliotecă, doar la distanță de un drum scurt cu bicicleta de-a lungul canalului. O să se întoarcă acasă în curând. Vor lua masa împreună. El o să-i povestească cum și-a petrecut ziua. Se uită în sus, stăruie cu privirea asupra florilor, asupra mesei, asupra luminii.

Aceasta este casa construită de Hannah.

Iată masa pe care a găsit-o la un magazin de vechituri dintr-un fost tunel feroviar şi pe care a lustruit-o singură cu şmirghel un weekend întreg.

Iată fotografia înrămată cu grădina casei din Cornwall, unde a cerut-o Nathan de soţie, iată fiecare fir de iarbă acoperit de promoroacă, intact.

Iată raftul de cărţi aşezat de-a lungul unui perete, ticsit de volume de poezie, romane, reviste de-ale lui Nathan. (Ea, care a crescut într-o casă fără cărţi, e în stare să stea minute în şir pironită în faţa lui, lăsându-l să-i vorbească, cu cotoarele cărţilor aşezate pe autori, în ordine alfabetică: Adichie, Eliot, Forster, Woolf.)

Iată covorul pe care şi l-au cumpărat într-un weekend de la Marrakesh. Raitele nocturne prin *souk*-uri, la cumpărături, tocmeala, apoi capitularea finală şi preţul exorbitant plătit ca să îl aducă acasă cu avionul. Dar de frumos, e frumos; un covor Beni Ouarain[30] – din Munţii Atlas. O lână groasă, de culoare crem. *O să vă poarte noroc*, le-a spus negustorul, urmărind cu degetele chenarele ca tăietura diamantului – şi o fi fost o închipuire de-a ei, sau omul chiar a aruncat iute o privire spre pântecele ei când şi-a scos cardul de credit să plătească?

Iată canapeaua joasă, cumpărată dintr-un depozit angro din Chelsea, pe care au ales-o pentru stilul ei de mijloc de secol douăzeci, pentru tapiseria de in albastră-cenuşie, ca ardezia. Canapeaua pe care a stat, la două săptămâni de la primul tratament FIV, cu testul de sarcină în mână – bucuria ei la vederea celor două linii clare, roz. Canapeaua pe care a stat înfăşurată bine în pleduri ca într-un cocon, în vreme ce Nathan gătea – supe şi rizotouri pentru soţioara lui însărcinată.

Mergând pe culoar puţin mai departe, iată baia. Dalele albe cu muchii rotunjite. Loţiunile în borcănelele lor simple, cafenii, de sticlă. Iată locul unde, la trei săptămâni după test, s-a zvârcolit de durere, locul unde, după o zi de sângerări, a eliminat un cheag. Sacul fibros ce a ţinut fătul care nu a supravieţuit. Pe care ea şi cu Nathan nu ştiau unde să îl lepede. Pe care, în cele din urmă, l-au dus în toiul nopţii în parc, unde au săpat o groapă şi l-au îngropat adânc în pământ.

Dar stai aşa, uite – vino, ia-o pe aici, pe culoar, până ajungi la o cămăruţă –, deschide uşa şi rămâi pe loc, uite cum cade lumina, mai blândă aici, mai

difuză. Camera asta aşteaptă, nu-i nimic înăuntru decât o senzaţie, o stare calmă de aşteptare.

Aceasta e casa construită de Hannah – trei niveluri înălţate deasupra Londrei, plutind în lumină.

Tocana fierbe clocotind pe aragaz. Au pâine cu coaja crocantă şi un bol cu sos *aioli*[31]. Pe blatul de lucru luceşte o sticlă de vin alb, alături de care aşteaptă două pahare. Hannah ia pătrunjelul şi îl toacă, adaugă zeamă de lămâie şi sare. Aude uşa de la intrare deschizându-se şi apoi se trezeşte cu Nathan îndărătul ei, punându-i mâna pe spate.

— Bună.

Se întoarce spre el – un sărut scurt pe gură.

— Cum merge capitolul?

Când trebuie să termine ceva de scris, soţul ei pleacă la British Library. Spune că îi place acolo în weekend, când e mai multă linişte în sălile de lectură; zice că îi e mai uşor să lucreze acolo decât acasă.

— O, mai am puţin, merge încet.

Îi întinde un pahar de vin, pe care el îl primeşte recunoscător, apoi pune tocană în farfurii cu polonicul, presară deasupra pătrunjel şi îl serveşte pe Nathan întinzându-i bolul cu porţia lui. Ia loc la masă, faţă în faţă cu soţul ei, cu o vagă senzaţie că trăieşte un moment solemn. Este sâmbătă: are voie să mănânce şi să bea ce vrea. Soarbe puţin din vin. E bio şi aspru şi aromat şi l-ar putea da de duşcă, dar îl pune la loc, pe masă, lângă farfuria ei. Disciplină. De disciplină a dat dovadă întotdeauna, şi la fel s-a întâmplat şi în această situaţie. Fără cofeină. Fără alcool. Dar nu şi sâmbătă seara.

Nathan ridică privirea, o surprinde uitându-se la el, se întinde peste masă şi îi ia mâna într-a lui.

— E delicioasă mâncarea.

— Mulţumesc.

— Dar tu ce-ai mai făcut? Ai lucrat azi?

— Puţin, azi-dimineaţă. Dar era atât de frumos afară, că m-am dus până-n parc.

— Ştii, zice el, voiam să-ţi spun că am văzut-o pe Lissa.

— Pe Lissa? Unde?

— La bibliotecă. Ieri.

— La bibliotecă? Cu ce treburi pe acolo?

— Zicea că vrea să citească ceva pentru un doctorat.

— Ciudat. Nu mi-aș fi închipuit.

— Ei! Doar o știi pe Lissa. Părea un pic dezorientată, nehotărâtă.

Se întinde după sticlă. În timp ce își toarnă încă un pahar, ea îl urmărește cu privirea.

— Nath, spune ea cu glas moale.

— Ce?

— Mă gândeam… e o prostie, de fapt, dar mi-a venit ideea asta pe la începutul săptămânii, când am început injecțiile. Stăteam cu seringa în mână… și mă întrebam dacă n-ar fi bine să facem și noi un soi de… ritual.

Cuvântul îi lasă un gust ciudat. Pe când vorbește, i se revarsă pe frunte un nou val de sudoare. Ridică brațul să se tapoteze cu mâneca.

— Ce fel de ritual?

Nathan lasă lingura jos, își împreunează mâinile în dreptul bărbiei. Ritualurile sunt exact ceea ce predă el – cu ele își câștigă pâinea.

— Nu știu.

Simte că începe să se înfierbânte iar, cuprinsă de un nou bufeu.

— Ceva care să marcheze momentul. Adică, dacă am face… Ce părere ai, dacă ar fi să facem ceva, cum ar trebui să procedăm? Ce-am putea face?

— Păi, spune el zâmbind, știi, un ritual poate fi orice. Nici măcar nu trebuie să fie ceva sobru, serios. Putem să facem ceva simplu.

Se apleacă și îi ia mâna.

— Am putea aprinde o lumânare sau…

Apoi, pentru că ea nu spune nimic:

— Sau am putea să nu facem nimic. Am putea doar să așteptăm și să vedem ce se întâmplă.

— Bine, spune ea cu un aer stânjenit acum, luându-și mâna dintr-a lui. Bine. Hai să așteptăm, pur și simplu, și să vedem ce se-ntâmplă.

Lissa

— Iubito!

Sarah deschide ușa și se întoarce imediat în întunericul din hol.

— Intră. Am ceva pe foc.

Lissa intră pe hol și merge pe urmele mamă-sii până în bucătărie.

— Fac supă, deși Dumnezeu știe de ce. E încă al naibii de cald. Vrei nițică?

Sarah merge la aragaz, ridică un capac de pe o oală și mestecă în mâncare. Părul ei lung și cărunt este adunat într-un conci în vârful capului și strâns cu doi piepteni japonezi. E îmbrăcată cu șorțul ei de lucru vechi și cafeniu și mânjit tot de vopsea.

— Sigur că vreau, răspunde Lissa.

Nu refuză niciodată o masă la Sarah – mamă-sa e o bucătăreasă fabuloasă.

— Zece minute, spune Sarah, punând capacul la loc. Și-o să fac și un pic de salată.

Lissa ridică pisica de pe unul din scaune și se așază. Haosul e mai mare ca de obicei: pe masă, maldăre de scrisori aruncate de-a valma, unele deschise, altele nu. Revistele mamă-sii: *New Statesman*, numere vechi din *Guardian Review*; misive de la organizații caritabile: Greenpeace, Freedom from Torture. Un plic cu aspect oficial zace nedeschis, folosit drept ciornă pentru o listă, acoperit cu păienjenișul elegant al scrisului lui Sarah.

Judy??
Cortizol? De întrebat dr. L.
Ruby – pastile.

— Da’ ce-are Ruby?

Lissa ridică ochii spre ea

— Ceva la burtică. Sărăcuța de ea varsă și se spârcâie întruna de zile întregi. Veterinarul ăla. Aștepți ani de zile pentru o programare, zău așa.

— Cu mâna cum mai stai?

— Of! Știi cum e.

Sarah își îndoaie degetele.

— OK.

— Asta pare-a fi importantă.

Lissa ridică o scrisoare și i-o flutură mamă-sii.

Sarah se întoarce iar cu fața la aragaz, expediind-o cu un gest al mâinii ca

pe un fleac.

— Nu prea. Se vede după plic.

— Serios?

— E vreo organizație caritabilă care cere iar bani. Sau cineva care mă îndeamnă să-mi fac card de credit.

Sarah scoate tutun din buzunarul șorțului și își răsucește o țigară.

— O țigară?

— Sigur.

Lissa ia pachețelul pe care i-l întinde și își rulează țigara, savurând cu limba dulceața foiței zaharate – întotdeauna același brand, aceeași foiță Rizla cu aromă de lemn dulce, mamă-sa cu vârfurile degetelor îngălbenite de când o știe, cu răsuflarea ei neguroasă și grea. Mama ei lucrează iar la ceva, asta e limpede: șorțul, dezordinea din casă și impresia vagă de energie frenetică pe care i-o dă, de parcă undeva prin apropiere ar avea loc o adunare, de parcă într-o cameră alăturată s-ar purta o discuție mai interesantă. Dar Lissa știe că nu e cazul să o întrebe nimic – nu acum, când treaba este abia la început. Indiferent la ce lucrează Sarah acum, e ceva nou.

— Chimen.

Mamă-sa scotocește prin dulapuri cu un zornăit.

— Îi mai trebuie chimen. Sigur că da. Drăguțul de el.

Lissa aruncă plicul la loc peste celelalte, declanșând pe suprafața mesei o mică alunecare de teren, oprită la timp de bolul cu fructe. Dacă mamă-sa nu are de gând să își facă griji din cauza facturilor neplătite, n-o să se frământe în locul ei.

— Boia dulce?

Sarah se întoarce spre ea, cu condimentele în mână.

— Cum crezi tu, mamă.

— Cred c-ajunge. Doar cu… semințe de chimen. Nu renunț niciodată la ele. E ciudat.

— Să te-ajut cu ceva?

— O să fac un fel de salată. Poți să toci tu verdeața, dacă vrei. Dar stai puțin. Uite.

Mamă-sa îi aruncă o cutie unsuroasă de chibrituri, Lissa o prinde și merge până la ușă, de care e proptită o greutate ca să o țină deschisă, lăsând

să pătrundă aerul de vară târzie.

Grădina e locul cel mai frumos de aici. Mamă-sa se pricepe de minune la grădinărit, și tot ce înăuntru pare a fi un haos începe să capete sens când pășești afară – sensibilitatea și gusturile mamei ei; totul într-un echilibru fragil, la granița cu sălbăticia. Lissa aprinde un chibrit și fumează.

— Am primit rolul, șoptește Lissa către florile de lavandă și de caprifoi.

— Scuze, iubito! îi strigă mamă-sa dinăuntru. Ce-ai zis?

— Rolul ăla.

Suflă un fuior subțire de fum, se întoarce cu fața la bucătărie.

— Cel de care ți-am zis.

— Mai spune-mi o dată.

Chipul mamă-sii este în umbră.

— Cehov. Elena.

— A, minunat! Asta-i minunat!

Mamă-sa vine să o îmbrățișeze, și Lissa trage în piept mirosul ei de vopsea și de ierburi aromatice, și aude foșnetul uscat al părului ei.

Lissa râde, simțind iar bulgărele de euforie pe care îl poartă în stomac de când a aflat vestea cea mare.

— Mulțumesc. Este. Regizorul – e femeie. E bună, pare-se. Dificilă, zic unii, dar bună.

— Dar asta-i minunat. Trebuie să sărbătorim!

Înainte să apuce ea să refuze, mamă-sa începe să cotrobăie prin dulapul unde își ține băutura.

— Hm. Vin alb. Pouilly-Fuissé de la Lidl. Cred că-i OK. Numai că nu-i rece. Sau mai e un pic de Gordon’s – ce zici de-un gin cu apă tonică? Stai așa. Nu sunt sigură că mai am gheață. Pot să răzui un pic de pe capacul congelatorului. Să începem cu ăsta? După aia, mai vedem.

— Sigur.

— Atunci, aruncă-mi o lămâie.

Mamă-sa fredonează ceva în timp ce toarnă porții mari de gin și le stropește deasupra cu puțină apă tonică.

— Cam trezit, dar merge. Poftim.

Sarah îi întinde paharul cu un gest larg, ceremonios.

— Hai în grădină. Salata poate să mai aștepte.

Sarah o ia înainte pe o potecă sinuoasă, pietruită, printre tufe de lavandă și straturi de roșii, dovlecei și ierburi aromatice, până în locul unde se află o măsuță și niște scaune roase de vreme, sub un umbrar de lemn cu plante agățătoare.

— Iată c-ai ieșit în lume, iubito.

Mamă-sa se apleacă înainte și reaprinde țigara Lissei.

— Noroc! O, Doamne. Hai noroc, să trăiești!

Își ridică paharul.

— În cinstea lui Cehov! Așa deci, Elena – asta e din…

— *Unchiul Vanea*.

— *Unchiul Vanea*. Fantastic. Stai puțin, adu-mi aminte, e cea cu pușca?

Mamă-sa își culege o fărâmă de tutun de pe buză.

Sarah a predat engleza înainte să se pensioneze. Engleza și artele plastice, la școala din cartier; o școală bună din nordul Londrei, genul de școală la care părinții din clasa de mijloc se luptau care mai de care să își trimită copiii.

— Ăla-i *Pescărușul*.

— A, da. *Pescărușul*. Cel cu tânăra actriță ratată. Deci – *Vanea*?

— El e cel care a ratat… pur și simplu a ratat. Și-a ratat viața. Toți ratează câte ceva, nu-i așa? Ăsta-i Cehov.

— Și tu ești soția unui…

— Profesor universitar ratat. Serebreakov.

— Așa e. O, Doamne, da – cred că am văzut-o pe Glenda în rolul ăsta, pe vremuri.

Pentru mamă-sa, Glenda Jackson este etalonul a tot ce e bun și sănătos în profesia de actor.

— Sau nu – stai, era tipa aia superbă – Greta și nu mai știu cum.

— Scacchi?

— Exact. Era extraordinară. Așa o să fii și tu.

Sarah se apleacă înainte și o ia de încheietura mâinii.

— O, Doamne, bravo, iubita mea! Un rol ca lumea. Era și timpul. Ar trebui să-i spui și lui Laurie. O să fie nemaipomenit de încântată.

Laurie, cea mai veche prietenă a mamă-sii, care a predat arta dramatică la școala lui Sarah și care, cu mulți ani în urmă, și-a rupt din timpul liber ca s-

o pregătească pe Lissa pentru admiterea la facultatea de teatru.

— Spune-i tu, zice Lissa.

— O să-i spun.

Mamă-sa se lasă pe spătarul scaunului, privind-o prin norul de fum. Privirea ei scrutătoare. Nimic nu îi scapă. Câte ore i-a suportat privirea ațintită asupra ei? În copilărie a pozat pentru mamă-sa – ore în șir, ani în șir, încremenită în fotoliul ăla străvechi și hârbuit din pod. Până într-o zi când nu a mai vrut să-i pozeze.

— Ce mai, spune Sarah, e minunat că poți să treci drept cineva… de vârsta pe care o are ea. Vreau să zic, femeile din piesele astea nu au niciodată mai mult de treizeci de ani, nu-i așa? Afară doar dacă nu au cincizeci. Sau dacă nu duc tava. Servitoarele se vântură și ele puțin pe scenă, intră și ies, nu-i așa?

Își flutură țigara în aer.

— Sau pun și ele un samovar-două la fiert.

— Da, confirmă Lissa, deși nu știe prea bine ce.

Confirmă totul, probabil. Da, e minunat că poate să treacă drept o femeie de treizeci de ani. Da, pentru cine are între treizeci și cincizeci de ani nu mai e nici o șansă, nu doar în Cehov, ci în general. Poate nici în viață. Poate despre asta e vorba – despre Feminitate, despre etapa din viață în care ești femeie. Și despre anii sterpi, ai Tărâmului Pustiit.

— Doamne!

Mamă-sa ia o înghițitură sănătoasă.

— E plăcut, nu-i așa? Au trecut eoni de când n-am mai băut ziua-n amiaza mare. Și cine-i regizoarea asta?

— O poloneză. Klara.

— Nici nu-mi vine să cred că nu mi-ai spus nimic până acum.

— Nu mai spun. Adică nu prea mai merită, nu-i așa?

Trage de o pieliță desprinsă de pe degetul mare cu unghia degetului opus.

— O, nu, nu vorbi așa! Trebuie să mă anunți când se întâmplă ceva. Ca să-mi pun cerceii ăia care-mi poartă noroc.

— Păi nu-s prea sigură c-au ajutat la ceva până acum. Dacă privim lucrurile în ansamblu.

— Ba au ajutat când ai primit rolul ăla la televizor. Și când ai fost

bolnavă.

Mamă-sa îndreaptă ţigara în direcţia Lissei, cu un gest dojenitor.

Razele soarelui răzbat de după colţul casei şi cad pe iarbă, alături de ele două. Lissa îşi îndreaptă faţa spre ele. Pisica se unduie în jurul picioarelor mamă-sii, mieunând.

— Deci când începi?

— De luni într-o săptămână.

— Aşa curând? Şi cât timp ai ca să te pregăteşti?

— Patru săptămâni.

— Atunci e rezonabil. Te plătesc bine?

— Nu cine ştie ce. Dar suficient.

— Asta-i bine, spune Sarah, stingându-şi ţigara în ghiveciul de flori cel mai apropiat. E bine.

Bate din palme.

— Bun. Nu ţi-e foame?

— Te ajut.

Lissa dă să se ridice, dar mamă-sa o opreşte cu un gest al mâinii.

— Tu rămâi. Bucură-te de soare. Tocmai se iveşte de după casă. E aşa de frumos afară la ora asta!

Aşa că şade pe loc, în timp de mamă-sa roboteşte zgomotos prin bucătărie. Sarah cântă frânturi de arii de operă. Deasupra, pe cer, dârele de condensare lăsate de avioane brodează şi dantelează azurul. E arşiţă. Lissa se uită în sus, la casă: două etaje de cărămidă victoriană. Vede fereastra camerei care era pe vremuri dormitorul ei. Luminatorul din pod. Mama ei a cumpărat casa acum treizeci de ani cu compensaţia primită la divorţ de la tatăl Lissei. Nu a scos nici un bănuţ din buzunar, nu a avut niciodată bani pentru aşa ceva, doar un salariu de profesoară, de ajuns pentru o mâncare bună, pentru vopsele şi materiale, pentru câte o vacanţă când şi când. Dacă ar vinde casa asta, mamă-sa s-ar îmbogăţi.

— Vine salata.

Sarah aduce la masă două castroane aburinde, o ia înapoi pe potecă şi se întoarce cu un bol mare de lemn. Frunze de salată roşie, amară, amestecate cu salată verde, nuci şi brânză de capră presărată deasupra. Într-un alt bol e ulei de măsline, cu puţin oţet balsamic dedesubt. Pâine bună, crocantă, cu

unt sărat. Un timp, mănâncă amândouă în tăcere, auzind doar zgomotele de prin vecini: copii bălăcindu-se în mini-piscine pneumatice, vecini ieșiți la un grătar, oameni râzând, final de concediu, prăfuit și tihnit; vară în trup, soare pe piele.

— În rest, care mai e situația? o întreabă mamă-sa când termină de mâncat, împingându-și farfuria la o parte, rulându-și o țigară și înviorându-se iar. Ce mai face Hannah? Ce mai face Cate?

— Cate e în Kent. De fapt, nu-s prea sigură. N-am mai vorbit cu ea de ceva vreme.

— De ce?

— Ei, știi cum e. Așa se-ntâmplă uneori.

— Cum adică?

Sarah are o privire vulturească.

Lissa ridică din umeri.

— Am cam pierdut legătura.

— Trebuie să-ți păstrezi prieteniile, Lissa. Cele cu femei. Sunt singurele care o să te salveze până la urmă.

— O să țin minte.

— Așa să faci, spune Sarah.

O privește pe Lissa prin fumul țigării.

— Întotdeauna am admirat-o pe Cate.

— Știu.

— Are principii.

— Serios? spune Lissa. O avea.

— Dar Hannah? întreabă Sarah.

— Hannah e OK. Am văzut-o într-una din serile trecute.

— Tot mai…?

— Da, face încă o rundă de FIV.

Lissa întinge un codru mare de pâine în fundul farfuriei.

Mamă-sa scoate un „țțț“ de părere de rău.

— Biata Hannah!

— Da, spune Lissa.

— Săraca femeie! spune Sarah din nou.

— Hannah nu-i săracă deloc.

— E doar un fel de-a spune.

— Știu, zice Lissa, dar e nepotrivit. Se descurcă binișor în carieră. Ea și cu Nathan. S-au aranjat destul de bine.

Mamă-sa își pune lingura la loc, în farfurie.

— Dumnezeule mare! Da' repede-ți mai sare țandăra, Melissa!

— Nu-mi sare nici o țandără, sunt doar… dacă ai de gând să faci comentarii, măcar să fie corecte.

— Spun *biata Hannah* pentru că știu că încearcă de ani de zile să facă un copil. Încearcă și nu izbutește. Și ceva mai trist de-atât nu cred că există.

— Zău? Dar să încerci să-ți construiești o carieră și să nu reușești – cum o fi?

— Ce vrei să spui?

— Nimic.

— Nu, serios.

Ochii mamă-sii sunt sfredelitori acum; a mirosit ea ceva.

— Ce vrei să zici? Te referi la tine? Așa simți tu, iubito?

— Da. Ba nu. De fapt, nu. Treci peste asta. Hai să nu mai discutăm. Te rog. E plăcut aici. Să nu stricăm totul.

— Bine.

Sarah se apleacă, o ridică pe Ruby și o pune în poală, o mângâie pe cap, distrată. E liniște, se aude doar Ruby torcând precum o barcă cu motor. Lissa dă gata ultimul dumicat.

— Generația voastră, spune mamă-sa pe un ton calm. Sincer. Nu vă înțeleg, și pace.

— De ce spui asta?

Lissa își împinge farfuria în lături.

— Păi, ați avut de toate. Roadele muncii noastre. Roadele activismului nostru. Dumnezeule, ne-am zbătut să schimbăm lumea pentru voi. Pentru fiicele noastre. Și voi ce-ați făcut cu ea?

Întrebarea răsună grav în aerul verii. Sarah închide ochii, ca și când ar invoca ceva din adâncuri.

— Când eram la Greenham[32]. Stăteam alături de mii de alte femei. Făceam lanț în jurul bazei ținându-ne de mână. Erai și tu acolo, cu mine. Ți-aduci aminte?

— Mi-aduc aminte.

O tabără prăfuită. Un gard de care erau agățate jucării. Și alți copii care știau pe de rost cuvintele tuturor cântecelor. Femei cu fețele îmbujorate, înghesuite sub prelate, bând nenumărate cești de ceai. Prietenele mamă-sii: Laurie, și Ina, și Caro, și Rose. Nici un bărbat. Singurii bărbați erau soldații care patrulau de cealaltă parte a gardului cu puștile la piept.

Își amintește de o dimineață infernală când, în lumina albăstruie a zorilor, a venit poliția și a scos-o pe mamă-sa din cort trăgând-o de păr. Își amintește că i-a fost teamă că mamă-sa o să fie împușcată.

Își amintește că plângea și cerea să se întoarcă acasă. Că Sarah a dus-o la o cabină telefonică și l-a sunat pe tatăl Lissei, care a venit să o ia cu Volvoul lui negru. Își amintește expresia de pe chipul lui Sarah când tată-său a plecat de acolo cu mașina. Dezamăgirea. De parcă se așteptase la mai mult din partea lui.

— Am luptat pentru voi. Am luptat pentru ca voi să fiți cu totul altfel. Am schimbat lumea pentru voi, și voi ce-ați făcut cu ea?

Lissa se uită țintă la zidul casei, unde glicina se luptă cu iedera pentru a-și face loc.

— Îmi pare rău, spune ea, simțind cum i se întețește în piept o senzație cunoscută. Dacă te-am dezamăgit.

— O, Doamne! zice Sarah, strivindu-și țigara în resturile de mâncare. Nu fi așa melodramatică. Nu asta am vrut să spun.

Ia metroul suprateran de la Gospel Oak până la Camden Road. În această după-amiază de sâmbătă este plin, ticsit de familii care se întorc acasă de la Heath. Copiii zbiară și se smiorcăie, rumeni în obraji și mânjiți cu resturi de cremă pentru protecție solară, cu înghețată și firimituri de la picnic, părinții lor sunt agasați, îmbujorați la față după câteva sticle de bere. Femei de o vârstă cu ea, înviorate după ce au înotat în Ladies' Pond[33], cu părul încă umed pe la vârfuri. La Camden reușește să găsească un loc liber. Canicula este insuportabilă, ziua – o văpaie. Alături de ea, un adolescent cu albul ochilor congestionat împrăștie muzică în jur de la căștile lui.

Metroul se golește la Hackney Central și Lissa pornește la drum pe jos, traversând parcul. Aici – pe teritoriul tinerilor –, distracția abia începe, grătarele duduie, oamenii stau în grupuri de câte cinci, zece sau douăzeci,

fumul de ţigară, de cărbune şi de marijuana e dus de vânt, şi dincolo de toate acestea, ca un contracurent de adâncime, damful de băutură şi de cocaină şi aşteptarea nopţii care se apropie. Trece pe lângă două tinere cu fustele ridicate până-n brâu, ţinându-se de mână şi hohotind în timp ce urinează după un copac.

Apartamentul ei este chiar lângă parc, la subsolul casei vechi. S-a mutat aici încă de când era cu Declan, care i-a dat banii pentru avans[34] şi a ajutat-o cu plata chiriei. De când s-au despărţit, a reuşit să rămână în continuare acolo printr-o combinaţie precară de activităţi, pozând ca model, lucrând ca operatoare la *call centre*, făcând actorie din când în când şi beneficiind, pe deasupra, şi de nişte credite fiscale. I-a fost greu, a dat din colţ în colţ, dar a supravieţuit. Abia-abia.

Din fericire, în casă e răcoare. Îşi lasă geanta în holişorul de la intrare, merge la bucătărie, îşi umple un pahar cu apă de la robinet şi îl bea pe tot. De cealaltă parte a gardului grădinii se cântă în cinstea cuiva – *Laa muulţi aaaaani!!!* răsună vocile petrecăreţilor chercheliţi.

Se întinde pe pat în dormitor şi închide ochii. O doare capul – de la alcool, de la soare, din cauza mamă-sii. *Am schimbat lumea pentru voi, şi voi ce aţi făcut cu ea?*

Ştie ce e în mintea lui Sarah. Că a pierdut timp – că a transmis cu stângăcie ştafeta feministă către generaţia următoare.

Ce ar fi trebuit să îi răspundă ea: *Tot ce putem. Facem şi noi tot ce putem, fir-ar să fie!*

O irită zdrăngănitul asurzitor al muzicii din parc, se mută alături, în camera de zi, şi trage jaluzelele, alungând soarele coborât spre apus.

Scoate un DVD din geantă – *Sonată de toamnă*. Sarah îl avea în camera plină de praf, cea cu televizorul – un set întreg cu filmele lui Bergman. Pe copertă e un prim-plan dramatic cu cele două actriţe. Îl cântăreşte în mână preţ de o clipă, apoi îl duce la canapea împreună cu calculatorul şi îl introduce în locaşul acestuia.

La început se plictiseşte, e dezamăgită de stilul simplist, static de filmare, de monologurile greoaie, rostite cu faţa întoarsă spre obiectiv, şi se gândeşte să închidă calculatorul, dar iată că îşi face apariţia Ingrid Bergman, şi filmul se pune în mişcare cu alt suflu. Să vezi o mamă şi o fiică luându-se la harţă,

spunându-şi pe şleau toate nemulţumirile legate de relaţia lor e ca şi când ai urmări un meci de box între adversari de categoria grea, de forţă egală, care îşi tot cară la pumni rundă după rundă. După o jumătate de oră, Lissa se trezeşte uitându-se la film cu respiraţia tăiată. Până la sfârşitul filmului este un pachet de nervi, strânsă covrig, înlănţuindu-şi genunchii cu braţele.

Când se termină, se ridică şi se plimbă de jur împrejurul camerei de zi, simţind cum sângele începe să-i circule din nou, dureros, în membre. Îşi rulează o ţigară, deschide geamul şi fumează, aşezată pe pervaz. Afară s-a lăsat întunericul şi simte cum, sub maiou, i se face pielea ca de găină în aerul nopţii. Mirosul de benzină se amestecă cu cel de mâncare prăjită, iar dinspre parc răzbate izul de cărbune de lemn de la grătare.

Se gândeşte la Nathan, la expresia feţei lui atunci, la bibliotecă. *Am avut nevoie de psihoterapie după filmul ăla.* Genul de mărturisire pe care majoritatea bărbaţilor nu o fac. Numai că Nathan nu a fost niciodată ca majoritatea bărbaţilor.

Sarah poartă toată răspunderea pentru faptul că l-a cunoscut. Prima oară l-a întâlnit imediat după ce a împlinit doisprezece ani, când a refuzat să îi mai pozeze mamă-sii şi, pentru că sâmbăta era ziua rezervată pentru pictură, Sarah şi-a găsit alt model şi a lăsat-o pe Lissa în voia ei.

După câteva săptămâni de urmărit sâmbătă de sâmbătă la televizor emisiuni matinale de doi bani, a început să iasă din casă şi să coboare dealul până în vale, la Camden, fără să-i spună lui Sarah unde se duce. Nişte grupuri de puşti nu cu mult mai mari decât ea îşi făceau veacul pe acolo, pe la canal. Şi-a făcut obiceiul să îşi cumpere o Coca-Cola de la un chioşc de ziare şi să stea pe pod să se uite la ei. Nathan era unul dintre puşti. Nu făcea parte dintr-o gaşcă anume, era doar un băiat din nordul Londrei care venea sâmbăta după-amiaza pe la canal şi fuma marijuana.

Odată, într-o după-amiază rece, a venit la ea. *Eşti bine? Pari îngheţată.* A recunoscut că îi e frig, şi el i-a împrumutat puloverul lui. Era larg şi călduros, şi el îi făcuse la mâneci nişte găuri pentru degetele mari, după obiceiul puştilor, şi au băut amândoi dintr-o doză de cidru. El i-a dat prima ţigară din viaţa ei.

Câţiva ani mai târziu, se întâlneau regulat la Camden Palace[35]. Se îmbrăţişau – îmbrăţişări ca acelea de pe vremuri, cu toată fiinţa; pe atunci,

în câte o seară de vineri, îmbrăcat în costumul tău de trening, îţi declarai iubire unul altuia şi simţeai ceea ce spui, exaltat şi platonic. Apoi el a plecat la universitate, iar ea nu a avut niciodată numărul lui de telefon şi ani de zile nu l-a mai văzut, până în seara aceea, la vernisajul lui Sarah, chiar după absolvire, când a dat nas în nas cu el şi i l-a prezentat lui Hannah. Când ea însăşi avea deja o relaţie cu Declan.

Acum trebuie să aibă aproape patruzeci de ani.

Îşi scoate telefonul şi compune un mesaj.

Bergman m-a dat gata. Mulţumesc, cred.

Adaugă un sărut. Îl șterge. Îl pune din nou. Șterge tot mesajul. Scrie altul.

Cum de-ai ştiut?

Îl șterge. Pune jos telefonul.

Cum de-ai ştiut? Ştiai? Ştiai că o să mă facă să mă simt aşa? Pot să te sun? Simt nevoia să vorbim.

Ia din nou telefonul şi scrie:

Mulţumesc pentru pontul cu Bergman. Plăcut mult. Te pup. Liss.

---

30. Beni Ouarain, nume sub care sunt cunoscute cele şaptesprezece triburi berbere din Munţii Atlas. (N. red.)

31. Sos specific bucătăriei mediteraneene, preparat din usturoi, ou şi ulei de măsline.

32. Royal Air Force Greenham Common, bază militară a forţelor aeriene britanice situată în Berkshire, în jurul căreia au avut loc în anii ’80 manifestaţii de protest ale femeilor împotriva staţionării în bază a unor rachete de croazieră.

33. Unul dintre bazinele naturale de înot din Hampstead Heath.

34. Avansul cerut de proprietar/agentul imobiliar pentru a acoperi costul eventualelor pagube pricinuite de chiriaş sau pentru a se asigura că acesta închiriază pentru o anumită perioadă de timp.

35. Sală de concerte şi club din Camden Town, Londra.

Suflete pereche
2008–9

În noaptea nunţii lui Hannah, Cate face sex cu singurul celibatar de la masa ei – unul dintre verii lui Nathan, un funcţionar de bancă în vârstă de treizeci şi opt de ani, care lucrează în City. La petrecerea de nuntă se îmbată amândoi criţă cu cava[36] *şi şi-o trag în toaletele de la Pub on the Park. După aceea, se întâlneşte cu el destul de des. Uneori o sună la unsprezece noaptea şi merge la el acasă. Este proprietarul unei case în care locuieşte singur, la marginea zonei London Fields, în partea dinspre Queensbridge Road. A cumpărat deja o casă în Dalston şi a vândut-o ca să scoată un profit. Are o bucătărie cu un aragaz enorm, la care nu pare să gătească vreodată, de vreme ce coşul de gunoi este întotdeauna plin de ambalaje de mâncare la pachet, gata preparată.*

De cele mai multe ori fac sex acolo, la el acasă, dar dacă e plecat în vreo călătorie de afaceri, ceea ce se întâmplă mai mereu, se întâlnesc prin hotelurile din Manchester sau Birmingham sau Newcastle, în camere de un lux searbăd, impersonal. Urmăresc împreună filme porno. Rareori s-a uitat la asemenea filme până acum şi e surprinsă să descopere cât de mult îi plac. Odată, fac sex în faţa calculatorului lui, în faţa altui cuplu de tineri care fac sex în camera lor, dinaintea computerului lor, undeva, într-un stat sudic din S.U.A. Asta o excită, fără doar şi poate.

Relaţia continuă de-a lungul mai multor luni. Nu se întâlnesc niciodată în timpul zilei. Nu o invită niciodată la o galerie de artă sau seara, să ia masa în oraş. El este secretul ei. Îi e ruşine când se gândeşte la el. Câteodată, el nu îi mai dă nici un semn timp de săptămâni întregi şi ştie că atunci face sex cu altcineva. Uneori îi vine să îl urască pentru că nu este un altfel de bărbat. Dar nu e un om rău. Nu e o lichea. Are multe calităţi. Doar că nu o vrea ca iubită pentru o relaţie de cuplu şi, la drept vorbind, nici ea

nu îl vrea ca iubit.

Într-o zi, nu o mai sună. Încearcă de câteva ori să ia legătura cu el, apoi așteaptă mesajul care îi va da semnalul că el e gata să reia relația intimă. În loc de asta, primește un mesaj laconic, politicos, prin care o anunță că a întâlnit pe cineva și urmează să se logodească.

Are treizeci și trei de ani. Înțelege că acest bărbat a ocupat un loc în viața ei, un spațiu pe care l-ar fi putut umple un partener potrivit. Nu a mai avut pe cineva potrivit de când a părăsit-o pe Lucy, într-o pădure din Oregon, cu aproape zece ani în urmă. Dar, de fapt, între timp a ajuns să aibă o bănuială că Lucy nu a fost niciodată a ei cu adevărat.

O cuprinde disperarea. O să încerce la Guardian Soulmates[37]*. E singura opțiune rezonabilă. Alege o fotografie de-a ei de la petrecerea burlăciților pe care a dat-o Hannah în Grecia, înainte să se căsătorească. E făcută de la distanță, și ea stă așezată pe un zid și nu arată prea grasă. Când îi apare lista cu variantele, stă să se gândească:*

Femei care caută bărbați.

Bărbați care caută femei.

Femei care caută femei.

Bărbați care caută bărbați.

Ca să simplifice, alege varianta numărul unu. Își ia porecla LitChick, vorbește despre interesul ei pentru cărți, politică, scriitorii moderniști, istoria cartierului East End.

Merge la o întâlnire cu un tip care e membrul unei trupe. Este uscățiv, și scund, și scoțian, și poartă jeanși negri. Nu are fund deloc. În timp ce vorbește cu ea, tipul urmărește cu ochi iscoditori ce se întâmplă în spatele ei, în încăpere. După o bere, primește un mesaj și se ridică. Tre' să plec, zice el, și se apleacă să o sărute pe obraz.

Merge în Covent Garden, la un bar imens în aer liber din piața înțesată de turiști. Se întâlnește cu un bărbat îmbrăcat în costum, care pare labil și deprimat. E divorțat de curând, îi spune el. Fosta soție vrea custodia copiilor. Alături de el, simte că nu are aer. Se scuză că trebuie să meargă până la toaletă și iese repede din bar, îndreptându-se spre stația de metrou.

Continuă tot așa, cu alte întâlniri, alți bărbați, conștientă că treaba asta nu îi face bine – că o rănește –, dar, la fel cum se întâmplă în cazul

jocurilor de noroc sau al unei adicții, simte nevoia irepresibilă să continue.

Într-o după-amiază, într-un moment de disperare, coboară până la apartamentul Lissei.

Are emoții când bate la ușă. N-aș fi venit, ar vrea ea să spună, dacă n-aș fi disperată. Știu că nu vrei să mă mai vezi. Știu că nu ți-a trecut supărarea.

Dar, când deschide ușa, Lissa este destul de binevoitoare.

Îi arată Lissei profilul ei. Isuse! face Lissa. Fă bine și schimbă-l. Cu ajutorul Lissei, alege altă poză – un cadru mai apropiat, cu ea râzând.

Și să ți se vadă țâțele, zice Lissa.

Serios?

Categoric, un pic de sân.

Ticluiesc împreună un alt profil, pe un ton mai puțin serios. Trebuie să dai impresia că ești OK și fără partener, îi explică Lissa. Nimic nu-i sperie și nu-i pune pe fugă mai sigur decât disperarea.

Se întreabă când și unde o fi învățat Lissa regulile astea.

De astă dată, are mai mult succes. O mulțime de bărbați par dornici să o întâlnească și să o curteze. Se întâlnește cu unul – atrăgător, de un farmec discret. Are părul castaniu-roșcat și poartă ochelari. Îi tresaltă inima când îl vede. Beau un pahar, apoi merg la un restaurant. Discută aprins, în contradictoriu, despre Philip Roth. El scrie recenzii de carte ca liber-profesionist, fiind în același timp angajat temporar undeva. Își scoate ochelarii destul de des ca să și-i șteargă. E un tic care ei i se pare simpatic. Este scund, dar ei nu îi pasă. Termină de mâncat și împart nota de plată pe din două. Se sărută delicat pe buze – cu o ușoară atingere a limbii – și își spun că a fost minunat, apoi pleacă fiecare pe drumul lui. Nu mai primește nici o veste de la el. Își controlează regulat corespondența pe calculator. Îi trimite un mesaj. Încă unul. Începe să simtă că e gata-gata să își piardă mințile. După o vreme, observă că e activ pe site. Și-a schimbat profilul. Și-a schimbat fotografia. Spune că ar vrea să cunoască o femeie căreia îi plac cărțile.

În această stare de spirit, vede totul în negru. În această stare de spirit, toți bărbații sunt niște monștri și niște demenți. Ca și ea. Toată lumea îi spune că în ziua de azi îți găsești perechea pe internet și o încurajează de pe margine, dar în starea asta de spirit știe că nu poți să dai decât peste

nişte ciurucuri. Nişte deşeuri. Nici nu şi-o poate imagina pe Lissa, de exemplu, căutând un bărbat pe internet.

Îi arată Lissei fotografiile bărbaţilor. Deşeurile astea. Ciurucurile astea. Ascultă, spune Lissa. Tu nu cauţi ce trebuie. Toţi ăştia sunt prea slăbănogi. Prea cerebrali. Tu ai nevoie de un zdrahon. Ce zici de ăsta? Arată cu degetul spre un bărbos cu pungi sub ochi. Pare blând. Sau ăsta? Se apleacă înainte şi face click pe profilul unui bărbat tatuat, cu o şapcă de baseball pe cap. Aşa da, spune ea. Ia încearcă-l pe ăsta.

Se întâlnesc la The Dove, pe Broadway Market. Beau bere şi discută despre muzică şi despre mâncare. E chef. *Habar nu are de politică şi de cărţi. Nu a urmat programe de studii avansate*[38]*. S-a lăsat de şcoală ca să urmeze colegiul de catering, a locuit la Paris şi la Marsilia şi vorbeşte franceza fluent. Ea simte că de o viaţă întreagă tot aşteaptă să întâlnească un bărbat fără studii aprofundate, care vorbeşte fluent în argoul de la periferia Marsiliei. Nu flirtează cu ea. Când îşi scoate şapca, vede că are un început de chelie. Observă că el, urmărindu-i reacţia, are o uşoară tresărire, un act reflex. Dar acum, după două ore şi mai multe halbe de bere, nu are ce reacţie să mai vadă, pentru că a ajuns deja la concluzia că nu ar deranja-o nici dacă omul ar fi chelit de tot. El îi spune că ar vrea să ajungă să aibă, într-o bună zi, propriul lui restaurant. Nimic pretenţios, meniuri simple, produse autohtone. Îi cere să îi spună câte ceva despre ea. Atunci îi povesteşte despre serviciul ei, că lucrează la o mică firmă care pune în legătură proiectele comunitare cu marile bănci. Că are biroul la marginea zonei Canary Wharf*[39]*. Că stă la coadă în pauza de prânz alături de tot felul de indivizi îmbrăcaţi în costume. Face să sune totul amuzant. Îi povesteşte despre un meci de fotbal în echipe de câte cinci, jucat între puştii din zonă şi angajaţii unei bănci germane. Cum i-au făcut zob puştii. Cât de mult s-a bucurat ea. Lui îi place povestea asta, aşa cum spera şi ea să se întâmple. Îi povesteşte despre grupul de femei bengaleze cu care a mers azi-dimineaţă la o şedinţă la Bank of America, şi cum îşi fâlfâiau ele, emoţionate, sariurile, ca penajul unor păsări mirifice.*

Bine, spune el. Bine lucrat. Bancherii ăia. Aşa merită făcută zob şleahta aia de bandiţi.

Da, spune ea, zâmbind. Cu totul de acord, pentru asta sunt gata să

ciocnesc un pahar.

Observă că încearcă să-şi sugă burta când se ridică să mai aducă de băut. Dar după cea de-a treia halbă deja a renunţat să mai încerce. Se sărută afară, pe stradă, fiecare cu mâinile în părul celuilalt.

Se duc la el. E o garsonieră mare într-un bloc dărăpănat, cu vedere la canal. Are un divan şi un perete plin cu discuri. Îi pune să asculte piese de top de muzică reggae mai veche şi deschide o sticlă de vin. În pat e o mare dezordine, şi el o acoperă la repezeală cu o cuvertură.

Nu mă aşteptam să am musafiri, spune el. Îl crede şi îl place şi mai mult. Pentru că le este foame, spune că o să gătească el ceva. Îl urmăreşte în timp ce toacă legume cu o dexteritate năucitoare. Probabil că e beat, dar mânuieşte cuţitul fără nici o ezitare. Tatuajele lui. Antebraţele lui zdravene. A avut dreptate Lissa. Chiar avea nevoie de un zdrahon.

Găteşte paste cu capere, ardei iute şi roşii proaspete. Sunt incredibil de gustoase. După ce mănâncă, fac sex pe patul nepregătit. E uimită să constate cât de bun e la pat.

Dimineaţa, soarele răsare peste gazometru, peste canal. Îi numără tatuajele; el îi spune povestea fiecăruia.

Dar asta ce e? întreabă el prinzând-o de încheietura mâinii, urmărind cu vârful degetului conturul păianjenului.

O, asta? spune ea, trăgându-şi mâna. Un moft, o chestie care se purta prin anii nouăzeci.

După trei luni rămâne însărcinată. După nouă luni se căsătoresc. După şaptesprezece luni, ea locuieşte în Canterbury.

Este ca şi cum viaţa ar fi decis în locul ei. A luat-o, a învârtit-o şi a azvârlit-o departe, foarte departe de casă.

---

36. Vin spumant spaniol.

37. Site-ul matrimonial „Suflete pereche“, patronat de ziarul *The Guardian*.

38. *A levels* (*Advanced levels*) – în sistemul britanic de învăţământ, programe de doi ani de studii avansate la anumite materii, finalizate cu examene (teste) date de elevi la vârsta de şaptesprezece-optsprezece ani.

39. A doua mare zonă financiară londoneză, după City.

2010

Cate

— Hai, papă! îi spune ea plină de voioșie lui Tom, care stă pe scăunelul lui înalt și mănâncă solemn o banană. Azi călătorim. Mergem s-o vedem pe Hannah!

Sam ridică ochii din telefon.

— Dar e sâmbătă, spune el.

— Știu.

— Sâmbăta e ziua mea liberă.

— Știu, spune ea. Dar vreau s-o văd pe Hannah, și ea lucrează în timpul săptămânii. Credeam c-o să te bucuri. Poți să mergi înapoi la culcare.

— Vreau să zic…

Își dă șapca de baseball pe spate.

— Îmi făcusem planuri să mergem pe la mama, dar numai dacă vrei și tu. Unde te-ntâlnești cu ea?

— În Hampstead. În Heath.

— La *Londra*?

O fixează cu privirea, neînțelegând.

— De ce?

— Fiindcă mi-e dor de ea. Mi-e dor de Londra. Și Tom crește așa de repede și îi e dor și ei de el și…

— Zău?

— Adică?

— Păi mă gândesc că, după toate cele… pur și simplu nu – nu-mi vine să cred așa ceva.

— Ce vrei să zici?

— Păi, uite – dac-ai fi tu în locul lui Hannah, ți-ar fi dor de Tom?

Ea se uită în jos, își privește mâinile, respiră adânc.

— E finul ei. Și, da, probabil că i-aș simți lipsa. Se spune că femeilor care vor să conceapă un copil le face bine să stea în preajma bebelușilor.

Tom chicotește, și ea ridică privirea. Copilul râde la amândoi cu gura până la urechi și bate din palme – noua lui ghidușie.

Ia cutiile pentru mâncare pe care le-a cumpărat mai demult, când se gândea că o să-i prepare ea copilului tot felul de piureuri și sucuri și supe pasate, le găsește în fundul dulapului, umple două cu felii de măr, turtițe de orez, îi umple cu apă biberonul-ceșcuță, pune în geantă scutece de schimb, ia portbebeul, un schimb de îmbrăcăminte, îl înfofolește pe Tom cu hăinuța, își ia portvizitul și se îndreaptă spre ușă. Sam se ridică să i-o deschidă, uitându-se sceptic la lumea de afară.

— Ce să-i zic maică-mii? întreabă el, scărpinându-și barba.

— Spune-i c-a trebuit să mă duc s-o văd pe Hannah. Spune-i c-o să trecem pe la ea săptămâna viitoare. Marți. Se ocupă Tamsin. Îți amintești?

— A, da. Bun.

Se apleacă, bate palma cu Tom, pe ea o sărută scurt pe obraz.

— Aveți grijă de voi. Ești sigură c-o să vă descurcați?

— O să ne descurcăm perfect!

Tresare când se aude vorbind pe un ton atât de vesel.

Merge pe stradă cu pas alert, tropăit, trece pe lângă peticul cu iarbă pipernicită și cu un singur copac răzleț, pe lângă supermarket, prin pasajul subteran și ajunge la marginile surpate ale zidurilor de apărare ale orașului. Mergând tot așa, ar putea să își învingă oboseala. Soarele scânteiază pe zidurile de cremene, dar e frig. Se schimbă anotimpul; aici, aerul este de o prospețime rece, tăioasă, pe care nu-și amintește să o mai fi simțit de ani de zile. Marea – trebuie să fie din cauza apropierii de mare. E îmbrăcată doar cu o jachetă subțire. Se gândește să se întoarcă acasă, dar făcând asta ar risca să se dea bătută – dacă se întoarce, s-ar putea să îl ridice pe Tom din căruciorul lui și să renunțe la planurile ei. Iar el e bine-mersi, dă fericit din piciorușe, se uită în toate părțile, își exersează datul din brațe când vede câini și trecători.

Se comportă bine și în tren, stând pe genunchii ei și legănându-se, întinzându-și piciorușele să vadă cât sunt de mari, în vreme ce ținuturile

joase ale Angliei, din zona estuarului, alunecă pe lângă ei, pierzându-se în urmă. Îi vibrează telefonul. Hannah.

Rămâne cum ne-am înțeles pentru dimineața asta?
Da!

Adaugă și un emoticon cu o față zâmbăreață, lucru pe care nu l-ar fi făcut în trecut, dar azi, ca să fie expeditivă și datorită noii ei dispoziții luminoase ca o pânză pictată în culori primare, i se pare potrivit.

Dar când trenul începe să încetinească înainte să intre în Londra, Tom e deja obosit și irascibil și nu a apucat să tragă un pui de somn. Pe peron, când vrea să îl așeze în cărucior, se smiorcăie, dă să se ridice și trage de curele. Ea se apleacă și scotocește prin geantă după cutiile cu mâncare, dar geanta, mare, burdușită și cu multe buzunare, nu se lasă explorată cu una, cu două. Le dibuie, în cele din urmă, scoate o turtiță de orez și i-o flutură lui Tom.

— Poftim! Uite aici, iubitule!

Acum, copilul plânge de-a binelea, cu lacrimi adevărate pe obraji. Nu vrea turtiță de orez. Pesemne că vrea să sugă. Ea se lasă pe un genunchi în fața cărucior ului.

— Așteaptă. Te rog. Încă puțin, și o să dormi.

Împinge un pic căruciorul pe peron, dar Tom nu se liniștește, așa că se oprește și scoate portbebeul mai subțire, cel pe care îl folosește de când era el mic de tot, cel în care îl așeza și Sam, după care îi cânta. Sam. Ar suporta oricâte comentarii și bombăneli din partea lui, numai să-l aibă aici, alături de ea. Dar nu e aici. Nu are cine să o ajute, nu există nici un deus ex machina. Acum ea este persoana matură și responsabilă.

— Mai așteaptă puțin, spune ea pe un ton din ce în ce mai nervos, și în timpul ăsta lumea o săgetează cu priviri îngrijorate. Așteaptă, iubitule!

Își fixează portbebeul, îi strânge bine pliurile origami și izbutește să îl așeze pe Tom în el. E ca și cum te-ai lupta cu o caracatiță. Se zvârcolește la pieptul ei, dar într-un sfârșit plânsul i se domolește, încetează și amândoi respiră în același ritm.

— Ești OK? întreabă ea, mângâindu-l pe spate prin port-bebe. OK? OK?

El ațipește. Acum. Ar putea fie să se plimbe de colo-colo pe peron până

se cufundă el într-un somn mai adânc, fie să îşi continue drumul pe jos, până la metrou, riscând să îl trezească. După ce se uită la ceas, alege cea de-a doua variantă.

În metrou e zgomot, mai mult decât îşi aminteşte să fi fost vreodată, dar, din fericire, Tom rămâne adormit cu capul pe pieptul ei. Cei din jur îl privesc şi îi zâmbesc, le zâmbeşte şi ea, dar inima îi bubuie. Dacă s-ar întâmpla ceva – vreun atac? I se pare o nebunie curată să pleci cu copilaşul ăsta adormit în cărucior, în căruciorul ăsta metalic în care simţi că moartea ar putea veni sub o mulţime de forme, care îşi croieşte drum pe lângă mormanele de oseminte ale morţilor, pe lângă stafiile înfometate ale oraşului şi pe sub râu – *râul* –, care, prin natura lui, trebuie să fie periculos, nu-i aşa? Cum de nu s-a gândit la lucrurile astea dinainte?

Nu ar fi trebuit să plece de acasă.

Tom doarme în continuare, dar ea îşi face acum fel de fel de griji, ţinându-şi mâna încremenită pe spatele copilului. *Te rog. Te rog, nu te trezi. Nu acum. Nu încă. Până nu ajungem acolo.*

Şi copilul nu se trezeşte, pentru că metroul, în mişcarea lui, îl leagănă şi îl ţine departe de starea de veghe – încă mai doarme şi când suie ea căruciorul pe banda rulantă şi iese din subteran la Camden, când se îndreaptă spre staţia de metrou suprateran, când ia trenul până la Gospel Oak, şi abia când intră pe poarta parcului Heath îşi ridică şi el căpşorul drăgălaş, moleşit de somn, şi se uită în jurul lui.

— Hei! Hei, iubitule!

Jubilează şi e gata-gata să izbucnească în lacrimi de fericire, atât de uşurată se simte.

— Ia uite! Ia uite toţi copacii ăştia. Frunzele! Vezi? Vezi?

Este o dimineaţă frumoasă. În depărtare, întinderea vastă de verdeaţă din Highgate Hill este însufleţită de pete de culoare – roşii, aurii şi cafenii. Sunt oameni care aleargă, oameni care plimbă câini; cupluri elegante, în care cei doi, îmbrăcaţi la fel, cu geci căptuşite cu puf de gâscă, gesticulează şi vorbesc în franceză, italiană, arabă. Aceasta-i Lumea Bună, din care face parte şi ea.

— Nu-i aşa că-i frumos? spune ea scoţându-l din port-bebe, punându-l în cărucior şi strângând curelele, apoi îndreptându-se spre cafeneaua ieftină,

preferata lor, de la poalele Dealului Parlamentului, vechea cafenea italienească unde încă mai găseşti sandviciuri cu înghețată şi omletă pe pâine prăjită. O zărește pe Hannah stând singură afară, la o masă, înainte să fie văzută de ea.

Hei! Hei! Hannah!

Strigă, strigă în gura mare, năduşită, dar neputând, pare-se, să renunțe la tonul ăsta de o voioşie nelalocul ei. Hannah se uită în sus.

Hannah se ridică, o îmbrăţişare – gâtul ei mirosind a ceva scump şi discret –, apoi se apleacă spre Tom.

— Hei, micuţule!

Hannah este îmbrăcată cu o haină din stofă de lână care îi cade impecabil; părul ei arată ca şi când tocmai ar fi fost aranjat de o foarte bună coafeză.

— Arăţi bine, spune Cate, trăgându-şi sufletul.

— Mulţumesc.

Cate cercetează chipul lui Hannah, căutând semne de stres, dar nu vede nici urmă de aşa ceva, mai curând simte că privirea îi alunecă de pe el, de parcă Hannah ar fi acoperită cu un strat neted şi impenetrabil, ca un povârniş de stâncă pe care nu îl poţi prinde cu mâna, de care nu îţi poţi fixa piciorul, spre deosebire de ea însăşi, care se simte poroasă. Ba chiar mai mult de atât. E ca şi cum ar fi plină de uriaşe gropi căscate, în care oricine ar putea să se zgâiască, să cotrobăie, pentru ca apoi să o judece pentru haosul şi mizeria dinăuntru. E lac de năduşeală şi la fel îl simte şi pe Tom când îl ridică din cărucior.

— Ah! spune Hannah, uitându-se fix la Tom. E ud.

— E doar transpirat.

Hannah dă din cap.

— Dar pe piept e ud leoarcă. Şi e destul de rece afară, nu?

Hannah are dreptate. S-a umplut tot de salivă. Îi ies dinţişorii, aşa că ar fi trebuit să ia în bagaj şi o bavetă. De ce nu a luat? E plin de sudoare şi de salivă pe piept, şi e micuţ cât un ghemotoc, şi îi ies dinţii, şi Hannah are dreptate, nu e cald – anotimpul s-a schimbat în timp ce stătea ea ascunsă în casă.

— Uite, ţine-l doar o secundă.

I-l dă lui Hannah, care îl ia şi şi-l aşază pe genunchi.

— Hei, voinicule!

Tom se răsuceşte şi o fixează pe Hannah cu neîncredere, şi Cate vede în ochii ei o străfulgerare de panică.

— N-are nimic. Doar că abia s-a trezit…

— Nu-ţi face griji. Hannah ridică mâna. Suntem OK.

Cate se apleacă spre cărucior, scotoceşte după hainele de schimb. Din nou geanta asta. Afurisita asta de geantă e o adevărată teroare.

— Uite!

Are în mână un tricou curat. Îl ridică să îl vadă Hannah, care dă aprobator din cap şi zâmbeşte. Cate nu zice nimic, fiindcă nu are cuvinte să spună cât se simte de victorioasă că l-a găsit. Se căzneşte să îl îmbrace pe Tom trăgându-i pe cap tricoul, apoi îi îndeasă copilului în mână o turtiţă de orez, pe care acesta o ia fericit în vreme ce ea îi mai pune şi o căciuliţă pe cap.

Respiră. Respiră. Respiră.

— Te descurci cu el dacă mă duc să-mi cumpăr o cafea?

— Sigur. Ne descurcăm perfect, nu-i aşa, Tom?

Tom dă din picioruşe şi zâmbeşte larg.

— Tu nu vrei nimic?

— Nu. Zău, sunt bine aşa.

Cate se ridică, intră în cafenea şi se aşază la coadă, aruncând mereu câte o privire înapoi, spre locul unde stau Hannah şi Tom, Hannah cu mâna ridicată, arătând spre ceva din afara razei ei vizuale. Se uită cu luare-aminte la ceaiurile din plante, se hotărăşte că nu vrea aşa ceva, îşi comandă un cappuccino şi un desert de patiserie, aruncă două cuburi de zahăr în cafea şi iese cu cumpărăturile din nou afară, la lumina dimineţii.

Respiră.

— Hai, spune-mi ce se-ntâmplă.

Cate pune cafeaua pe masă şi se aşază.

— Păi nu-s prea multe de spus. În momentul de faţă sunt la menopauză. Transpir. Mă enervez uşor. E groaznic, dar n-o să dureze mult.

— Dar arăţi splendid! exclamă Cate, întinzându-se şi atingându-i mâneca. Un gest ciudat, un act reflex – vrea să aibă şi ea ceva din ţinuta ei impecabilă, ca scoasă din cutie. Hannah îi acoperă mâna cu a ei.

— Dar tu cum o mai duci?

— Sunt bine, spune Cate.

Cred că-mi pierd mințile.

Urmează o pauză. Cate își suflă în cafea, în vreme ce Tom ciripește vesel în poala lui Hannah, și ea privește cum stă drăgălașul ei de copil în brațele celei mai vechi prietene a ei și simte că îi dau lacrimile așa, dintr-odată, prostește. Se apleacă să și le șteargă înainte să apuce Hannah să observe. Numai că a văzut-o, bineînțeles că a văzut-o.

— Hei, văd că plângi.

Cate dă din cap. Acum, lacrimile îi curg șiroaie.

— Sunt OK. Pe cuvânt. Doar că…

Îi curge nasul; nu are cu ce să se șteargă. Doar un șervețel de hârtie mic și subțire lângă ceașca de cafea, sub desertul învelit în plastic. Își suflă nasul și șervețelul se topește în mâinile ei.

— Poftim!

Hannah se scotocește în geantă după șervețele și Cate ia unul din pachet și își suflă nasul.

— Pari obosită.

— Chiar sunt obosită. Tom se trezește des noaptea să sugă.

— E greu.

Hannah dă din cap. Se apleacă spre Tom și îi șoptește în ureche:

— Hei! Ia ascultă-mă! Să nu mai faci așa! Mămica are nevoie să doarmă.

— Stai să vezi la tine cum o să fie, spune Cate. Când o să naști, al tău o să fie un somnoros. O să-i faci program din prima zi.

Pe Hannah o pufnește râsul.

— Ei, om vedea. Sam ce mai face?

— E OK. Adică presupun că-i OK. Nu-s sigură. S-au oferit să-l ia pe Tom o zi pe săptămână. Tamsin, sora lui Sam, și mama lui.

— Da’ asta-i grozav! exclamă Hannah. Să-ți aibă grijă de copil gratis. Nu-i și ăsta unul dintre motivele pentru care te-ai mutat acolo?

— Ba da, cred că da.

Cate se uită la Tom, care își flutură brațele cu mult entuziasm la un câine din apropiere.

— Dar dacă o s-ajungă ca ei?

— Ce vrei să spui?

Clatină din cap.

— Scuze. N-am vrut să spun asta. Doar că…

— Ce?

— Uneori simt că am dat greș.

— Cu ce?

— Cu totul.

Ridică pumnul cu șervețelul strâns cocoloș.

— Azi nici măcar n-am avut șervețele la mine. Mama mereu avea. Așa sunt mamele. Și mi-e teamă.

— De ce?

— De viitor. De schimbările climatice. De război. Mă tot gândesc cum va arăta lumea când o să aibă el vârsta noastră de acum.

Se prinde de încheietură cu cealaltă mână, atingându-și cu degetul mare păianjenul ascuns privirii.

— Și mă tot gândesc la Lucy. Mă întreb pe unde-o mai fi.

— Lucy? Serios?

Hannah se întunecă la față.

— Sunt sigură că, oriunde-o fi, e bine. Zău așa, Cate, îl ai pe Tom. Îl ai pe Sam. Ai propria ta viață.

— Dar dacă asta nu-i viața mea?

— Ce naiba vrei să spui?

— Mă simt, pur și simplu…

— Cum? Cum te simți?

Singurăsingurăsingurătottimpulfir-arsăfie.

— Uneori simt…

— Ce?

— Că poate am fost iresponsabilă. Că am făcut un copil.

Și deodată o simte pe Hannah detașându-se, luând distanță – cu brațele încrucișate, cu capul întors. Simte că dimineața, cu toate promisiunile ei, i se scurge printre degete, că li se scurge tuturor printre degete.

— Cate, spune Hannah cu vocea încordată, ascultă-mă. Acceptă-le oferta de a avea grijă de copil. Ia-ți o zi liberă pe săptămână, doar pentru tine. Dormi. Și cred c-ar trebui să mergi la un consult. La doctor.

— La doctor?

— Dacă ești deprimată, spune Hannah rostind rar cuvintele, există soluții. Ai mai trecut prin așa ceva. Du-te la doctor. Ia niște pastile. Fă-te bine. Te rog.

Îl ridică pe Tom, îl așază la loc, în poala lui Cate.

— Hai, Cate, stârpește răul din față! Fă-o pentru Tom, dacă nu pentru tine. Și vezi că-i e frig, adaugă ea. Lui Tom îi e frig. Hai înăuntru.

Lissa

Prima zi de repetiții este una răcoroasă, de toamnă timpurie, și Lissa se scoală devreme. Fredonează sub duș, încercându-și vocea, plimbându-și limba de jur împrejurul maxilarelor. Își alege ținuta cu grijă: o cămașa largă, albă, de bumbac, deschisă la gât, jeanși și un șirag de mărgele roșii. Nici un alt machiaj în afară de un pic de rimel. Își prinde părul în vârful capului cu o agrafă, își pune un sacou bărbătesc supradimensionat și își înfășoară o eșarfă subțire în jurul gâtului. Are emoții, dar este o stare pe care și-o poate ține sub control, o ascuțire a simțurilor, o ușoară efervescență periferică, în vreme ce traversează parcul, încântată de forfota matinală, de pasul grăbit al trecătorilor, de bicicletele din jur. Aerul este curat, soarele primei ore a dimineții bate în frunzele platanilor.

Mergând pe stradă, vorbește singură pe șoptite, trece în revistă replicile memorate pe jumătate; folosesc versiunea lui Michael Frayn, și ea deja începe să o cunoască bine, să îi simtă cadențele, să se imagineze pe sine în rol: jucând-o pe Elena, tânăra soție a unui bărbat în vârstă, îngropată în căsnicie și însetată de viață.

Elena: Știi tu ce e talentul? Curaj, minte liberă, elan… Sădești un copac și te și gândești ce o să fie peste o mie de ani – întrezărești de pe acum fericirea omenirii. Astfel de oameni sunt rari. Ei trebuie iubiți…[40]

O interesează cine va juca rolul lui Astrov, doctorul de care se va îndrăgosti Elena ei. Vrea să vadă cine va juca toate rolurile pe care și le tot citește sieși de trei săptămâni încoace.

Ajunge cu cincisprezece minute mai devreme la adresa scrisă pe prima pagină a scenariului ei, un studio din subsolul unei clădiri din Dalston,

situată pe o stradă lăturalnică, între două restaurante turceşti care au obloanele trase, nelăsând să intre soarele dimineţii. Klara, regizoarea, este deja acolo, într-un colţ al camerei, şi vorbeşte cu cineva care nu poate fi decât scenograful, ambii cu capetele aplecate spre o machetă scenografică. Este mai scundă decât şi-o amintea Lissa, ba chiar mică şi îndesată, cu capul încadrat de un păr cărunt şi creţ, ca puful de păpădie. Vreo zece scaune sunt aşezate în cerc pentru actori, plus un alt rând de scaune în spatele lor pentru personalul tehnic. Pe o măsuţă de lângă perete, un ibric abureşte în aerul limpede al încăperii. O tânără cu tenul luminos se apropie, o salută pe Lissa cu o strângere de mână zdravănă şi se prezintă: Poppy, asistenta de regie.

— Bucuroasă de cunoştinţă! Avem cafea, pateuri, croasanţi, serviţi-vă!

Lissa îşi lasă geanta pe un scaun şi merge la măsuţa cu tratăţii.

— De ce să nu profităm de ospitalitatea lor?

Se întoarce spre locul din care se aude vocea şi dă cu ochii de un bărbat cam de aceeaşi înălţime cu ea, postat în spatele ei.

— Dumnezeu ştie când o să mai avem parte de aşa ceva.

Percepe un uşor accent nordic în mormăiala lui de bas. Accent de Liverpool? Tipul este proaspăt-ras, are în jur de cincizeci de ani, părul castaniu-grizonant destul de lung, lăsat să-i cadă peste urechi. Ochii lui sunt de un albastru nemaiîntâlnit. Îl ştie de undeva. Probabil că l-a văzut jucând pe scenă, dar nu-şi aminteşte când. Dă să îi răspundă ceva, dar el a făcut deja stânga-mprejur şi a plecat înapoi la locul lui, cu un croasant în mână.

— Lissa?

Se întoarce şi vede, de data asta, un bărbat mult mai tânăr, cu faţa îngustă, ochii depărtaţi şi buze pline. Îi atinge mâna întinsă. Îl cunoaşte de undeva?

— Lissa Dane, nu-i aşa?

— Da. Scuzaţi-mă, eu…

Tânărul râde.

— Vă recunosc chipul. Din poze.

— Da?

— Nu eraţi cu Declan Randall?

— O, ba da.

— Îmi place cum joacă.

Dă din cap aprobator.

— Ei, da, e un om talentat.

— Ultimul film – cel cu închisoarea. Al regizorului francez. Super.

— Nu l-am văzut, spune ea.

— Glumiți!

Clatină din cap.

— Dac-aș putea avea cariera oricui, pe-a lui aș vrea-o.

Ea încuviințează dând din cap, dar se trezește că privirea îi alunecă spre locul unde este actorul mai în vârstă, așezat pe scaun. O roade curiozitatea. Fața lui. De unde o fi știind-o?

— Deci nu mai sunteți împreună?

— Nu, spune ea. De câțiva ani. M-a părăsit. Pentru o machieuză.

— Isuse! face el, clătinând din cap. Asta-i trist.

— Da, e. Era un monument de egotism. Asta ca să știți.

Își ia ceașca de cafea.

— Doar că avea și părțile lui bune.

Camera începe să se umple, sporovăiala din jurul măsuței cu cafea se întețește, grupul de actori se împrăștie peste tot prin încăpere. Asistenta de regie bate din palme adunând oamenii la un loc. Lissa și tânărul, pe care, după cum se recomandă el, îl cheamă Michael, se duc la cercul de scaune. Ea se așază lângă actorul mai în vârstă, care dă ușor din cap, în semn de recunoaștere.

Toate scaunele sunt ocupate. Klara merge la locul ei, dar rămâne în picioare, măsurând cercul cu privirea în vreme ce, unul după altul, actorii ei încetează să mai vorbească. Ea lasă liniștea să crească și să se adâncească până când umple încăperea, apoi se atinge cu mâna în dreptul inimii.

— Iată-vă, spune ea. Iată-vă pe toți. Cine sunteți? Hai, spuneți-ne. Johnny.

Dă din cap spre bărbatul de lângă Lissa.

— Hai, începe tu.

— Johnny, Vanea.

Vorbește apoi o tânără cu o privire intensă, îmbrăcată cu jeanși negri și un tricou cu guler întors.

— Helen, Sonia.

Se prezintă unul după altul – *Richard*, *Serebreakov*; *Greg*, *Astrov* – și, pe măsură ce fac asta, piesa se populează: femeia elegantă, mai vârstnică, în rolul Mariei, fosta soacră a soțului Elenei; femeia care pare trecută de șaptezeci de ani, care joacă rolul Marinei, dădaca. Lissa privește cum Klara stă cu ochii pe actorii ei – cu toții se cercetează unii pe alții cu o privire suspicioasă, cu emoție, până când cercul se închide și vine rândul Lissei.

— Lissa, spune ea, Elena.

— Așa, deci, spune Klara, să citim piesa asta admirabilă.

În timp ce Johnny se apleacă spre geanta neagră de piele de la picioarele lui și își scoate de acolo scenariul, Lissa își aduce aminte de unde îl cunoaște – de la *call centre*. Acum îi vine în minte imaginea lui stând acolo pe scaun în pauza de lucru, în sala aceea mohorâtă unde se retrăgeau, având aceeași expresie a feței, un pic disprețuitoare. Cu un aer regal. Cu ceva tragic în înfățișare. Îmbrăcat tot în negru, cu aceeași servietă neagră de piele la picioare.

Hannah

Li s-a spus să vină la spital devreme, așa încât, la vremea când se revarsă zorile peste Londra, ea și Nathan stau tăcuți, unul lângă altul, pe scaunele tari de plastic fixate în podea.

Nathan își controlează mailurile de serviciu pe mobil, în vreme ce Hannah numără cuplurile. Sunt șapte. Știe statisticile: vor concepe douăzeci și patru la sută dintre persoanele din grupa ei de vârstă, cincisprezece la sută dintre cele mai în vârstă decât ea și într-un procent ceva mai mare cele sub treizeci și cinci de ani. Se uită la chipurile femeilor, le estimează vârstele, încearcă să calculeze. Câți dintre cei de aici vor avea noroc? Un cuplu? Două?

Se strigă numele femeilor, și ele, cu gentuțele în mână, se ridică și își iau la revedere de la parteneri. Nathan stă față în față cu Hannah și își lipește fruntea de a ei.

Apoi, femeile sunt duse în spatele unor uși batante duble, într-o sală de așteptare, unde este un televizor deschis – hărmălaia stridentă a emisiunilor

matinale. Pe Hannah o calcă pe nervi și nu are nici un chef să se uite sau să asculte, așa că își scoate cartea și încearcă să citească, cu regretul că nu și-a luat la ea căștile. Numele ei figurează pe la mijlocul listei prinse în perete.

Li se dau halate speciale de spital – niște veșminte ciudate, deschise la spate. Se așază pe scaun în așa fel încât să nu li se vadă chiloții.

Și așa trece dimineața. Au de băut suc diluat. Femeile pleacă una câte una – fiecare ducându-și, plină de speranță, prețioasa povară. Încearcă să le citească expresia feței, limbajul corporal, de parcă le-ar putea vedea destinele întipărite acolo – care dintre ele va avea copilul după care tânjește. Ca și când câștigul lor ar fi pierderea ei. Ca și când fertilitatea ar fi un joc cu sumă zero.

Se gândește la Cate. *Uneori mi se pare că am fost iresponsabilă că am făcut un copil.*

Câtă nepăsare în comentariul ei! Luxul unui dar venit atât de ușor.

Adevărul e că pe Hannah au înfuriat-o atunci cuvintele ei, dar nu a zis nimic, lăsând deoparte supărarea, nemaiavând energie pentru așa ceva.

Femeia de lângă ea are emoții. Se tot ridică să meargă la toaletă. Îi transmite emoția și lui Hannah.

— Sunteți la prima încercare? o întreabă Hannah când se întoarce.

Femeia dă din cap afirmativ.

— Dar dumneavoastră?

— La a treia.

— Vorbiți serios?

Femeia pare să se întristeze când o aude, și Hannah regretă că nu și-a ținut gura.

— Nu-mi place anestezia, continuă femeia. Nu-mi place să fiu adusă în stare de inconștiență.

Fața ei este pământie în lumina sălii de spital.

Până să-i vină rândul, au ajuns-o și pe Hannah emoțiile. Câte ovocite vor fi? Cu cât are mai multe, cu atât șansele sunt mai mari. Pe monitor, când a făcut ultimul control, păreau să fie vreo unsprezece, dar uneori sunt doar niște săculeți goi.

— Hannah Grey? Urmați-mă.

Merge cu pas ușor, fără zgomot, în urma asistentei până în sala de

anestezie, mică precum un dulap, unde se urcă pe masă.

— Staţi bine?

Anestezista îi aruncă o privire rapidă.

Îi ia mâna, îi spune să numere în ordine inversă, şi Hannah se conformează şi…

— Treisprezece, îi spune lui Nathan în camera de supraveghere postanestezică. Am avut treisprezece.

Este ameţită, jubilează.

— Oho!

Se apleacă să o sărute.

— Eşti o deşteaptă.

— La tine cum a fost?

— Bine.

Râde.

— Dar a fost nostim, în sertar erau aceleaşi reviste ca data trecută.

— Glumeşti.

— Deloc!

— Crezi că le dezinfectează? Crezi că se ocupă cineva de asta?

— Habar n-am.

Fac haz şi ea se simte uşoară, aşezată acolo, pe scaunul de recuperare curat lună, înviorată de ceaiul de spital. Vizavi de ea stau alte femei. Unele par fericite, altele mai puţin. Dar ea ştie. Ştie că acum a venit vremea lor.

E încă după-amiază devreme. Merg acasă pe jos, pe străzi lăturalnice, tăind-o prin parc, unde frunzele se învârtejesc şi cad în lumina aurie. Apartamentul le dă senzaţia calmă, clandestină a unei după-amiezi din mijlocul săptămânii, în care chiulesc amândoi de la datorie. Deschid ferestrele, lăsând să intre aerul zilei, apoi, pentru prima oară după multe săptămâni, se întind pe pat şi fac dragoste.

Se trezeşte devreme. A visat ceva, dar nu ştie bine ce anume. Lângă ea, Nathan doarme în continuare. Se ridică uşor, ia un pled de pe pat şi se duce la bucătărie, unde îşi face un ceai de muşeţel, apoi îşi ia laptopul, întrebându-se dacă să vadă un film ca să nu se mai gândească la problemele ei, dar nu o tentează nici unul, aşa că trece la alte pagini, la forumurile FIV

– cu miile de femei care postează întrebări şi alte mii care le răspund –, solidaritatea feminină întru anxietate şi cuvinte de alinare, pictată în culori pastel. Nu poate să sufere aceste forumuri, şi totuşi o atrag iar şi iar cu cântecul lor de sirenă, de surată.

După un timp, dă la o parte computerul, ia pledul, merge la fereastră şi priveşte oraşul care se întinde dincolo de parc. Se gândeşte la embrionii aceia prea mici pentru a fi văzuţi cu ochiul liber. Câte ovocite au fost fertilizate? Câte dintre ele pulsează acum, dând cel mai firav semn vital? Vrea să fie alături de ele. Să meargă înapoi la spital, să găsească sala unde sunt ţinute şi să stea acolo, lângă ele. Să le vegheze în aceste lungi ore dinainte de revărsatul zorilor. La urma urmei, e mama lor.

O sună a doua zi dimineaţa, în timp ce e la serviciu. Îndată ce vede numărul necunoscut afişat pe ecranul telefonului, se ridică dintr-un salt şi merge pe culoar să răspundă.

— Au fost fertilizate unsprezece, îi spune asistenta, şi ea simte că îi tresaltă inima de bucurie.

Încearcă să dea de Nathan, dar telefonul lui sună întruna până e activată căsuţa vocală. Urmează un mesaj. *Şedinţă. Totul OK?*

Unsprezece, tastează ea, la care el răspunde cu un singur cuvânt. *Super!*

Acum trebuie să aştepte.

În ziua următoare nu primeşte nici o veste. Nathan stă la serviciu până târziu, aşa că apartamentul i se pare prea mare. Deschide uşa cămăruţei. Încăperea aceasta mică este orientată spre apus, către spital. Alunecă pe covor şi stă acolo în linişte. După un timp, ridică telefonul şi sună acasă la părinţii ei. Răspunde tată-său.

— Bună, tati.

— Hannah. Ce mai faci, iubito?

— Sunt bine.

— Mă bucur.

— Voi cum o mai duceţi?

— Excelent.

Şi-au spus ei vreodată mai mult de atât la telefon?

— Un moment, iubito! Ţi-o aduc pe maică-ta.

— Mulţumesc, tati.

Vocea lui slabă chemând-o. Stă în semiîntunericul camerei goale şi şi-o imaginează pe mamă-sa ridicându-se şi lăsând baltă tot ce face în momentul ăsta, cel mai probabil privitul la televizor cu picioarele ridicate pe măsuţa joasă din faţa ei. Încălţată cu papucii cumpăraţi de Hannah anul trecut, de Crăciun, după poza din catalog. Iat-o că vine lipăind pe hol. Goneşte câinele de pe micul fotoliu de lângă masa cu telefonul.

— Hannah, iubito!

Sunetul mângâios al vocalelor.

— Hei, mami! Te-am deranjat cumva?

— Nu, iubito. Deloc. Tocmai mă puneam la curent cu ce se mai întâmplă pe la *Strictly*[41]. Stai o clipă să m-aşez mai comod.

O aude pe mamă-sa cuibărindu-se mai bine în fotoliu.

— Cum îţi mai merge? Ai făcut trebuşoara aia?

— Da.

— Şi cum a mers?

— Bine, cred.

Nu intră în detalii. Mamă-sa are o idee vagă, în cel mai bun caz, despre ceea ce înseamnă FIV.

— A, bravo, iubito! Ştii, deunăzi m-am întâlnit cu Dot. Micuţa fiică-sii a făcut un an.

Calităţile talismanice ale lui Dot şi ale fetiţei fiică-sii – concepută prin FIV şi născută anul trecut – sunt considerabile. I le-a tot dat de exemplu anul trecut, de Crăciun, de faţă cu toate trei generaţiile invitate pe la ei, la o stânjenitoare ceaşcă de ceai.

— Un an? se miră Hannah în întunericul camerei. Dar repede a trecut.

— O scumpete.

— Jim ce mai face? întreabă ea.

— Bine. Au făcut schimb de locuinţă. Se mută cam într-o săptămână. Taman la timp pentru naşterea copilului.

— Hayley probabil că mai are puţin şi naşte.

— Aşa e. Are burta mare. Curând o să fii mătuşică.

— Asta-i bine, spune Hannah.

— La lucru cum mai e?

— Linişte.

— O, asta-i o adevărată binecuvântare. Și Nathan?

— El e… bine.

— Minunat, iubito!

Închide ochii. Vrea să fie acum la Manchester, în micul living al părinților ei, și să se uite la *Strictly* împreună cu mamă-sa, cu soba supraîncălzită.

— O să mă rog pentru tine, iubito, spune mamă-sa.

— Mulțumesc, zice Hannah.

Nu știe niciodată cum să răspundă la așa ceva.

Mulțumesc, mami, dar nu există nici un Dumnezeu.

— Mai bine te las. Te las să te uiți la televizor.

— În regulă. Sigur așa vrei?

— Nathan are ceva pe foc, minte ea.

— O, bine, atunci – spune-i că-l iubim, da?

— Îi spun. Pa, mami! Te iubesc.

— Și eu te iubesc, Han.

A doua zi, devreme, primește un telefon de la spital.

— Domnul doctor ar vrea să facă transferul azi.

Mulțumește și merge la baie, unde Nathan tocmai se spală pe dinți.

— Vor s-o facă azi.

El scuipă, își clătește gura.

— Altceva au mai zis?

— Era doar fata de la recepție. Probabil că nu arată prea bine embrionii.

Cel mai firav puls.

— Sunt sigur că totul merge strună, Han. E doar o chestiune de… știință.

Cu gesturi nervoase, ea își face de lucru cu o rolă de hârtie igienică.

— Hai. Liniștește-te, Han.

Mâna lui o acoperă pe a ei.

Sunt conduși într-o anticameră minusculă, slab luminată. Ei i se spune să se dezbrace de la brâu în jos și i se dă un halat de pacient.

Cabinetul este întunecos, cu excepția unor mici spoturi luminoase, fixate în perete. O asistentă. Un doctor. Ea, întinsă pe targa cu rotile. Cu picioarele prinse în curele. Cu monitorul alături de ea. Inima ei. Inima ei. Mâna lui

Nathan, mereu pe brațul ei. Apare doctorul embriolog.

— Doamna Grey? Domnul Blake?

Ea salută dând din cap.

— Ei bine, cele treisprezece ovocite recoltate acum trei zile au fost ținute sub observație strictă. Azi-noapte, șapte dintre ele încă mai continuau să se dezvolte.

Ea dă din cap.

— Trei dintre ele par viabile. Unul este într-o stare excelentă. Un 3,5. Celelalte sunt un 2,5 și un 2.

— Și restul? întreabă Nathan.

— Mai puțin viabile. Recomandarea noastră este să fie transferate primele două.

— Da, spune Nathan. Desigur.

Pe tavan sunt mici luminițe punctiforme, ca niște stele.

— Han?

— Putem să începem? întreabă vocea doctorului.

— Da.

Stă întinsă pe spate, scoate un icnet din cauza metalului rece în momentul când i se introduce speculul. Urmează o senzație puternică, ciudată, aproape dureroasă când i se lărgește cervixul.

— Acum uitați-vă doar pe ecran.

Nathan o apucă de mână și o ține strâns.

— Așa, perfect, spune doctorul. Gata, se duc.

În bezna pântecului ei apar două puncte luminoase.

Ea le privește.

— Uitați aici, îi spune doctorul cu blândețe, aplecându-se și rupând o pagină printată pe linia perforată. Vreți să luați acasă imaginea aceasta?

— Vă mulțumesc.

Hannah se uită fix în jos, la fotografie, la acele două pete difuze de lumină. Le privește. Se uită și se tot uită.

---

40. *Unchiul Vanea*, traducere de Moni Ghelerter și R.Teculescu, în vol. A. P. Cehov, *Pescărușul*, Editura pentru Literatură, 1967, p. 246.

41. *Strictly Come Dancing*, spectacol-concurs de dans de societate și latino, difuzat la televiziunea britanică din 2004 până în prezent.

Rezistență
1998

*Cate pune punct final ultimei lucrări scrise de la examenul de sfârşit de an (*Mitul grec în poemul lui Spenser, „Epithalamion[42]“*) şi iese afară, în soarele blând de mai, unde, potrivit tradiției, îi aruncă cu făină şi orez un mic grup de prieteni care o aşteaptă acolo, cu care bea o sticlă de şampanie în plină stradă, pe caldarâm. Apoi se duce la cârciumă, la terasă, şi dă pe gât halbe de bere blondă până simte că i se clatină pământul sub picioare, şi atunci merge la toaletă şi vomită.*

În dimineața următoare se trezeşte târziu, se ridică în capul oaselor şi îşi aţinteşte privirea în perete, unde sunt lipite o groază de bileţele, citate din Spenser, Rochester, Congreve, Donne. Le dă jos pe toate, unul câte unul, şi le aruncă în coşul de gunoi. Luni trebuie să elibereze camera asta. S-a terminat. A ajuns şontâc, şontâc până la linia de sosire, întărindu-şi moralul cu Prozac, pastile pe care le ia de la sfârşitul anului doi, când, stând ea în curtea colegiului, în patrulater[43], a început aşa, deodată, să i se întunece mintea. Din cauza suferinţei, asta i-a spus tutorele ei. Din cauza suferinţei amânate, a confirmat doctorul, în timp ce îi scria reţeta. Şi, bineînţeles, a continuat el, Oxfordul în sine poate fi un mediu foarte stresant.

Şi-a luat pauză un an. S-a întors la Manchester. A locuit în casa tatălui ei.

Ştie că nu o să termine nici prima, nici ultima din an, ci undeva pe la mijloc. De la fereastra ei cu şprosuri vede studenţi mahmuri mergând cu paşi împleticiţi până la magazin să-şi cumpere răcoritoare şi ţigări. La dreapta ei, abia vizibile, sunt măştile demonice[44] de la Sheldonian Theatre[45]. Mai departe, Bodleian Library[46]. Nu o să mai pună piciorul niciodată acolo, la bibliotecă. Are de făcut bagajele. Se întreabă la ce i-au

folosit toate lucrurile astea.

Nu mai are nici un acasă unde să meargă. Mamă-sa a murit și tată-său este în Spania. Sora ei e în Canada. Așa că se duce să stea la Hannah, care locuiește într-un mic apartament de la marginea cartierului Kentish Town, situat pe un deal întins, la distanță de mers pe jos de casa în care stă Lissa împreună cu mama ei. Cate doarme pe canapeaua din camera de zi a apartamentului lui Hannah. Hannah are un nou prieten, un bărbat pe nume Nathan. L-a cunoscut prin Lissa (bineînțeles). E înalt, blând, arată bine și merge ușor aplecat înainte, parcă scuzându-se că e prea deșirat. În toate celelalte privințe, pare a fi însă tipul de învingător. Nathan petrece nopțile acolo, în micul apartament din Camden. Uneori, trezindu-se noaptea, pe întuneric, Cate îi aude de cealaltă parte a peretelui.

Discută o singură dată, ele două, despre slujba cea nouă a lui Hannah – un post cu salariu minim, de debutant, la o firmă care oferă programe de pregătire pentru manageri.

De unde până unde dorința asta să te ocupi de așa ceva? o întreabă Cate.

N-o să fac asta toată viața, răspunde Hannah. O s-o fac un timp, apoi o să mă apuc de ceva care merită.

Dar cum rămâne cu Patti Smith[47]*? vrea să spună Cate. Și cu Emma Bovary? Și cu Pixies*[48]*? Nu zice însă nimic, doar dă din cap aprobator.*

Tu ce ai de gând să faci? o întreabă Hannah. Și la întrebarea asta Cate nu are nici un răspuns.

Nu-i place Londra. Fie și numai rețeaua de transport îi dă dureri de cap. Hannah lasă pe masa de la bucătărie exemplare din Loot[49]*, face apropouri despre persoane care s-ar putea să aibă câte o cameră liberă, dar Cate, nedându-le nici o atenție, nu caută să afle amănunte. O indispune relația dintre Hannah și Lissa, o prietenie care a evoluat, eclipsând-o pe a ei. O deranjează când ele, împreună cu Nathan și cu Declan, prietenul Lissei, un actor irlandez mult prea atrăgător pentru a fi luat în serios, ies să ia masa la un restaurant pe care îl știe Lissa, un local etiopian, unde li se servește mâncarea fără tacâmuri, întinsă direct pe o lipie acră la gust, pe care o rup toți cu mâna și o moaie cu același entuziasm în diverse sosuri, și apoi beau cafea, care le este adusă la masă și prăjită pe loc. La mesele acestea*

discută plini de aplomb, gesticulând în timp ce vorbesc, și par să aibă numai certitudini despre tot felul de lucruri, de exemplu, ce filme să vadă, ce cărți să citească, cine sunt ei înșiși și ce au de gând să devină.

Cate, în schimb, nu este sigură de nimic. Viața i se pare așezată, lipsită de frământări, dar în același timp plină de pericole, de parcă în orice moment ar putea să se ridice din apele liniștite un talaz cât un munte și să o doboare.

Primește rezultatele de la examenul de sfârșit de an. A reușit la mustață să se califice pentru o diplomă de excelență[50]. Îi dă vestea lui Hannah, care pare șocată. A fost o simplă întâmplare, adaugă Cate repede. Apoi îi e necaz pe ea însăși că a spus asta. Și totuși, își zice în sinea ei, a fost o întâmplare. Nu s-a așteptat la așa ceva.

O sună tutorele să o felicite. Ei, și ce ai de gând să faci în continuare? o întreabă el.

Nu îi vine altceva în minte decât că ar vrea să îi spună și mamei ei. Să-i dea vestea cea mare.

Primește un e-mail de la Hesther, o prietenă de la Oxford care locuiește în Brighton și o invită pe la ea. Are, în casa ei, o cameră disponibilă.

Cum se dă jos din trenul cu care a venit de la Londra, Cate simte mirosul mării. Coboară pe faleză, stă pe plaja acoperită cu pietriș și scrutează linia pală a orizontului. Pornește la drum pe jos prin oraș până la casa lui Hesther. Brightonul pare a fi un oraș cu un aspect neîngrijit, de un anume pitoresc, de dimensiuni umane. Camera este ieftină și mică, cu o fereastră pe care pătrunde destulă lumină. O închiriază. Își cumpără ceva mobilă la mâna a doua de la magazinele caritabile de pe Lewes Road.

Cealaltă cameră este ocupată de o femeie pe nume Lucy. Lucy poartă pantaloni largi stil militar cu o mulțime de buzunare, veste și bocanci cu talpă groasă, de parcă ar fi un pifan într-un război fără nume. Are multe codițe groase, răsucite, care îi coboară pe spate, și o față mică, cu trăsături fine. Urmează un program de master în Dezvoltare Internațională la Universitatea din Sussex. E pe jumătate americancă – a copilărit călătorind între Devon și Massachusetts și are un accent delicios de confuz. Acum două veri, Lucy a locuit într-un copac, în Newbury, și a dormit pe o platformă de lemn, suspendată la o înălțime de vreo treizeci de metri de

pământ, ca să protesteze împotriva distrugerii unei păduri seculare cu scopul de a se construi acolo o șosea de centură.

Lucy o învață pe Cate cum să folosească bormașina, cum să își facă rafturi pentru camera ei. Are un nor pal de păr la subraț și nu folosește deodorant. Când stau aproape una de alta, Cate îi simte mirosul înțepător, ca de mosc. Să hoinărești prin oraș alături de Lucy e o experiență instructivă – are ochi ageri de pasăre de pradă care se hrănește cu hoituri sau resturi de prin gunoaie: lemn pentru soba cu lemne, lăzi de vin pentru rafturi, alimente tocmai expirate culese de prin tomberoanele supermarketurilor. Lucy are o ținută degajată, de parcă încă ar mai cutreiera pădurea. De parcă în orice clipă ar putea fi pasăre de pradă sau prada însăși.

Viața ei capătă un anumit ritm. O dată la două săptămâni, Cate se înscrie pentru ajutorul de șomaj la centrul pentru ocuparea forței de muncă, și banii îi intră lunar în cont. Nu sunt mulți, dar destui ca să își plătească chiria cămăruței și să își cumpere câte ceva ieftin de mâncare – destui ca să poată trăi. Se bucură să constate că are nevoi puține. Hesther îi spune că există un post liber la cafeneaua unde lucrează ea, la celălalt capăt al orașului, la distanță de mers cu bicicleta. Cate se angajează. La sfârșitul primului ei schimb, este plătită cu bani gheață, direct din sertarul casei de marcat. Prima oară îi vine greu – simte că trișează. I-o spune și lui Hesther, care nu este de aceeași părere. Ai idee cât cheltuie guvernul britanic pe armament? Și apoi, e doar ceva provizoriu, până te pui pe picioare.

După aceea, îi este mai ușor.

În weekend coboară împreună pe faleză, beau cidru și admiră apusul soarelui, se uită la stolurile de grauri care poposesc pentru înnoptat pe ruinele digului West Pier[51]*, privesc cum se proiectează păsările ca niște nori mari pe cerul înserării, piruetând perfect sincronizate*[52]*.*

Lucy și Hesther fac parte dintr-un grup de tineri cărora le place să se adune în casă și să stea de vorbă – despre capitalism, ierarhii, cele trei puteri ale statului și potențialul de schimbare. Își planifică acțiuni. Cate nu are habar ce este aceea o acțiune, până în zorii unei zile de vară târzie, când îi bate la ușă Lucy și îi spune să se dea jos din pat. Cate își trage pe

ea tricoul și pantalonii de trening și o pornesc împreună pe High Street, unde Lucy oprește dubița și îi spune să se așeze pe scaunul șoferului. Ceea ce și face, tremurând de emoție, în vreme ce Lucy își acoperă fața cu un batic și scrie îngrijit, cu vopsea spray, cuvântul SCLAVIE – înlocuind V-ul cu logoul firmei Nike – pe fațada unui magazin de încălțăminte sport. Lucy sare înapoi în dubiță și îi strigă lui Cate să pornească. Se conformează – năucă și în mare viteză. Se simte ca și cum ar fi Bonnie sau Clyde.

Se apucă din nou de citit – cărți diferite: Chomsky, Klein și E.P. Thompson. Începe să participe la discuții. La început i se pare ciudat să-și audă vocea într-un grup – e mult timp de când a simțit ultima oară că are ceva de spus. Începe să creadă că Oxfordul, acel loc al puterii – acel loc care, spera ea, îi va conferi putere și ei –, i-a răpit vocea, sau mai curând că ea însăși nu a știut sau a neglijat să și-o facă auzită. Sau poate, gândește ea, doar și-a ținut-o ascunsă. Poate că nu a trebuit decât să se ia după urmele lăsate de firimiturile de pâine ca să și-o regăsească.

Ea, Lucy și Hesther merg și demonstrează pe străzile Londrei. Se îmbracă cu o costumație pe care și-o încropesc la mașina de cusut; își pun pe ele haine supradimensionate din stofe în dungi ca să protesteze împotriva grangurilor din City. Cât vezi cu ochii sunt numai biciclete. Dinspre sistemele de sonorizare alimentate cu energie solară se suflă baloane de săpun în mulțime. Trecătorii se opresc și își leagănă șoldurile.

Într-o dimineață de luni merge la lecții de dans, unde instructoarea dă muzica tare, și oameni de toate vârstele se avântă de la un capăt la altul al sălii, și nădușesc, și zbiară ca niște posedați. Uneori, la orele acestea de dans, când muzica e dată la maximum, zbiară și ea. Nu deranjează pe nimeni, pentru că tocmai asta se așteaptă din partea cursanților. Își dă seama că e furioasă. Cum nu se mai poate de furioasă.

În spatele furiei ei este altceva.

Într-o dimineață, în camera ei, Lucy dă peste medicamentele ei antidepresive.

Ce nevoie ai de ele?

Am avut o cădere nervoasă, spune Cate. În timpul facultății. De atunci le tot iau.

N-ai tu nevoie de antidepresive, declară Lucy, privind-o și zâmbind. Ai

nevoie doar de prieteni mai buni.

Își aruncă pastilele, așteaptă reșuta, care, după cum se teme ea, va veni – dar simte doar o ușurare pentru că s-a risipit ceața.

Fără să se gândească anume la asta, știe ce ar spune Hannah dacă ar vedea-o, cât de ușor i-ar veni ei să transforme totul în subiect de parodie – frauda ajutorului de șomaj, obiceiul de a bea cidru, dansul, privitul în zare. Numai că începe să nu-i mai pese.

Îi scrie lui Hannah o carte poștală cu o poză demodată a unei bătrâne cu poalele ridicate și picioarele în apa mării până la glezne – Hai și tu, zice, apa e minunată.

Lucy și Hesther au, amândouă, dubițe și, din modestele ei economii, își cumpără și Cate una – o ambulanță dată la casat, pe care o parchează la o fabrică de ciment din afara orașului și, în timpul iernii, o modifică ea însăși cu o bormașină și un pic de ajutor din partea lui Lucy. Interiorul căptușit cu plăci de lemn îmbinate prin sistemul limbă și canelură, un pat făcut din placaj tăiat cu fierăstrăul, rafturi deasupra și sertare dedesubt. Până în primăvară este gata și, odată terminată treaba, se gândește că în viața ei nu s-a simțit mai mândră de ceva.

Au un album pe care îl ascultă împreună toată toamna, iarna, primăvara. Clandestino*, al lui Manu Chao. Este acolo un cântec, „Minha Galera“*[53]*, care îi place lui Cate mai mult decât toate celelalte.*

O, cascada mea.

O, iubita mea.

Țigăncușa mea.

Și-l pune iară și iară și, ori de câte ori îl ascultă, se gândește la Lucy.

Vine vara. Își fac provizii de müsli, cafea și orez de la depozitul angro local și pornesc la drum. Merg spre vest. Înoată goale în râuri, ies din apă jubilând, cu spinările strălucindu-le ca argintul. Merg la mici festivaluri ascunse de ochii lumii, printre faldurile dealurilor înverzite.

Cate începe să recunoască unele dintre fețele adunate seara în jurul focurilor de tabără: tineri ca ele și persoane mai în vârstă; oameni pe ale căror chipuri se citesc povești despre vreme aspră, și muncă, și vieți trăite în aer liber. Când se înnoptează, la o gură de ceai sau de whisky, celor mai vârstnici li se dezleagă limba – vorbesc despre Îngrădire[54] *și izlazuri*

comunale, despre o Anglie mai sălbatică, mai de demult, despre o atitudine mai mult sau mai puțin sfidătoare față de statu-quo. Cate are impresia că poate atinge cu mâna acest curent dătător de viață, care se propagă în noaptea senină, în ținutul vestic de aici.

Apoi dansează cu toții.

La o mică adunare, într-o noapte neagră ca smoala, în toiul verii, când aerul încă e cald la miezul nopții, când nu e nici o lumină prin apropiere, nici luna pe cer, Cate o pierde pe Lucy în mulțime. Umblă ore în șir prin împrejurimi căutând-o, simte cum o cuprinde panica, parcă încolțind-o din toate părțile. O regăsește abia când se crapă de ziuă, așezată în mijlocul unui grup compact de oameni, goală de la brâu în sus, cu sfârcurile vopsite auriu.

Lucy își întinde brațele spre ea și Cate se duce și se lasă cuprinsă de ele, apoi, plină de iubire, cu o senzație de ușurare și dorința de a și-o revendica, înclină capul spre sfârcul aurit al lui Lucy și îl ia în gură. Are gust de sare, și de metal, și de pământ.

Curând după aceea, când soarele bate în geamurile dubiței, Cate își strecoară degetele în căldura lunecoasă a lui Lucy și nu întâmpină nici o împotrivire. Privește cum Lucy, cu ochii întredeschiși, tresaltă și își arcuiește trupul sub ea. Pe partea interioară a coapsei ei vede un tatuaj, un păianjen cu o pânză filigranată, și își apropie buzele de el și îl sărută. Ea însăși freamătă de dorință – pentru a juisa, nici nu are nevoie să fie atinsă.

---

42. Titlul original, în limba greacă (în traducere, „Epitalam“), al cântului nupțial scris de poetul elisabetan Edmund Spenser (cca 1552–1599) în cinstea căsătoriei sale cu Elizabeth Boyle și publicat în 1595.

43. *Quadrangle*, spațiu larg de formă pătrată, cuprins între zidurile unei clădiri, specific arhitecturii spațiilor universitare; curte interioară de formă pătrată, înconjurată de ziduri.

44. *Ghoul masks*, de la cuvântul arab *ghūl* (în religia pre-islamică și în folclorul arab, ființă demonică sau monstru umanoid canibal care bântuie prin locuri pustii sau prin cimitire).

45. Teatru inaugurat în 1669, opera celebrului arhitect Christopher Wren, unde au loc conferințele, spectacolele și festivitățile Universității Oxford.

46. Biblioteca Bodleiană a Universității Oxford.

47. Patricia Lee Smith (n. 1946), compozitoare, cântăreață și poetă americană.

48. Trupă americană de rock alternativ, înființată în 1986 la Boston.

49. Revistă britanică de mică publicitate.

50. *A first* (prescurtarea de la *First Class Honours*), cea mai înaltă performanță în sistemul

universitar britanic, diplomă de categoria I.

51. „Digul de Vest“ din Brighton, inaugurat în 1866, devenit cu timpul impracticabil și apoi închis în 1975.

52. *Murmuration*, termen care desemnează „dansul“ anumitor specii de păsări în stol pe cer.

53. „Gașca mea“, „galeria mea“ (în portugheză, în orig.).

54. *Enclosure*, proces istoric, început în secolul al XII-lea, de consolidare a marilor proprietăți prin preluarea de către marii latifundiari englezi a terenurilor aflate în folosință publică, transformarea lor în proprietate privată și împrejmuirea lor cu garduri.

2010

Cate

E trecut de primele ore ale dimineții, și Tom doarme. Cate stă la masa din bucătărie cu punga de medicamente alături.

Hai, Cate, stârpește răul din față!

De parcă ar fi chiar așa de simplu.

În dimineața asta a fost la o consultație medicală, așa cum a sfătuit-o Hannah. Doctorița a fost amabilă, blândă; a întrebat-o pe Cate cum mănâncă, cum doarme, cum stă cu libidoul. A vrut să știe cum a născut, și Cate i-a spus.

Prin cezariană.

Și v-a fost greu?

A cântărit în minte spaima prin care a trecut – gândindu-se la copil, la ea însăși. Buimăceala aceea. Bisturiele și senzația de amorțeală, mirosul de carne cauterizată.

Da. Cred că da.

Doctorița a întrebat-o dacă i-a trecut prin minte să se rănească sau să își rănească copilul. *Nu*, a răspuns Cate. *Asta nu*.

Doctorița i-a spus că da, crede că Cate suferă de depresie. A adăugat că poate apela la psihoterapie cognitiv-comportamentală, numai că există o lungă listă de așteptare, sau poate să ia antidepresive. Dar, dacă va lua antidepresive, va trebui să renunțe la alăptat. A întrebat-o dacă a luat vreodată antidepresive.

Da, Prozac. În timpul facultății.

Bun, a conchis doctorița. *Păi poate cu asta o să și începem.*

Cate se întinde după cutia de medicamente, scoate o pastilă dintr-un blister și o ține în palmă. Albul inofensiv și verdele de spital. De la pastilele

astea simțea înainte un vâjâit surd în creieri. Dacă bea alcool în vreme ce le lua, își pierdea cunoștința.

Pune pastila pe masă și își trage computerul lângă ea, caută „antidepresive pentru femeile care alăptează“ și citește că, de obicei, la copilul alăptat ajunge mai puțin de zece la sută din cantitatea de medicamente care se găsește în sângele mamei. Ceea ce, oricum, pare să fie foarte mult.

N-ai tu nevoie de antidepresive. Ai nevoie doar de prieteni mai buni.

Degetele ei zăbovesc deasupra tastelor, apoi caută „Lucy Skein“ pe Google și simte cum îi bate inima mai tare. Apar pozele mai multor femei, dar nici una nu seamănă cu Lucy, cu toate că acum arată și ea, probabil, mai îmbătrânită, mult mai îmbătrânită. Era cu patru ani mai mare decât Cate, deci acum să tot aibă patruzeci, sau pe aproape. Poate că Lucy Skein nici măcar nu o fi fost numele ei real.

S-au despărțit în Statele Unite. Se duseseră la Seattle ca să participe la protestele împotriva OMC[55]. Și-au vârât corpurile în tuburi de plastic[56] și au blocat orașul. S-au uitat la polițiștii călare, mascați, în uniformele lor negre, ca la o scenă dintr-un basm – lupta binelui împotriva răului, a luminii împotriva întunericului. S-au așezat pe caldarâm și au scandat lozinci împreună cu mii de alți protestatari în timp ce erau pulverizați cu gaze lacrimogene până își simțeau pielea arzând și aproape orbeau. Își amintește durerea aceea, potopul de senzații – logica binară a termenilor opuși. A lui alb și negru. A faptului că dreptatea e de partea ta.

După Seattle, au mers la Eugene, Oregon, unde au locuit vreo două luni într-un depozit părăsit împreună cu alți zece activiști, și acolo a aflat Lucy de taberele de protest de lângă Mount Hood – țapinarii doborau copaci seculari. Le-a dus cineva cu mașina până acolo și, într-o dimineață răcoroasă de noiembrie, au intrat în pădure cu muntele ivindu-se în zare, cu izul de pământ și rășină și zăpadă plutind în aer. Au ajuns la tabără și au dat cu ochii de copacii aceia și de oamenii cățărați în ei, strigând și fluierând în vreme ce se deplasau de colo-colo pe podurile din sfoară împletită, suspendate deasupra capetelor lor. Și Cate a văzut expresia feței lui Lucy și a privit neputincioasă cum își scoate frânghiile, se leagă cu ele și urcă și ea, lăsând-o în urmă. Și Cate a rămas țintuită locului, pe pământ, cu inima grea,

ca de plumb, în timp ce Lucy s-a înălţat în frunzişul verde şi în lumină.

S-au întors la Eugene. Lui Cate avea să-i expire viza în curând. Lucy nu avea nevoie de viză. S-au dus la un salon de tatuaje din centru, unde Cate s-a aşezat pe scaun şi Lucy a ţinut-o de mână în vreme ce un bărbat fără urmă de zâmbet pe chip s-a aplecat peste braţul ei şi a desenat un păianjen filigranat în mijlocul unei pânze argintii. A luat avionul şi a plecat acasă, hotărâtă să revină cât de repede va putea. A mers zi de zi la *internet café* să îşi controleze mailul, dar nu a primit nici un singur cuvânt. În acele prime săptămâni, când rana tatuajului a prins crustă şi s-a închis, ori de câte ori dorul de Lucy devenea prea greu de îndurat, îşi înfigea unghia şi ridica pojghiţa rămasă deasupra ca să simtă iar durerea.

S-a întors la munca ei de la cafenea, s-a înregistrat din nou pentru ajutorul de şomaj, încercând să strângă bani pentru o nouă călătorie cu avionul, aşteptând veşti, dar nu a primit nici un rând. Primăvara a venit şi a trecut fără să-i aducă vreun semn din partea lui Lucy. Apoi, pe la începutul verii, un e-mail – câteva cuvinte.

Unii dintre noi, cei din tabără, au fost arestaţi. Ni se spune că suntem terorişti.

N-o să mai folosesc acest cont.

Să torci mereu.
Să ţeşi mereu.
Să iubeşti mereu.
Te pup, L.

Şi apoi, nimic. Ruptură totală. Cădere liberă.

Anii aceia. Anii în care lui Cate i se părea că o zăreşte tot timpul, când pe plaja din Brighton, când mergând cu bicicleta prin oraş, cu pletele lăsate pe spate. Anii în care Cate a continuat să lucreze la cafenea, pândind mereu uşa, aşteptând-o pe Lucy să reapară.

În cele din urmă, Hannah a fost cea care a intrat pe uşă. Hannah, care a venit într-o zi la Brighton, care, îmbrăcată cu hainele ei elegante de serviciu, a stat acolo, în cafenea, şi a aruncat o privire în jur la prăjiturile expuse pe rafturi şi la meniul scris cu creta pe tablă, lipie cu humus, burgeri

vegetarieni cu fasole și cafea *latte* cu lapte de soia, și a zis: *Ai o diplomă de excelență de la Universitatea Oxford. Ce dracu' mai cauți aici, făcând munca asta?*

Hannah a fost cea care i-a spus de camera liberă din casa pe care și-a găsit-o Lissa în London Fields. Chirie ieftină. Cu vedere la parc. O șansă s-o ia de la capăt. Și, pentru că știa că stă și se ofilește în spatele tejghelei, istovită de atâta așteptare, Cate a acceptat oferta.

Se uită din nou la pozele de pe ecranul calculatorului, simțind vechea durere a pierderii care i-a schimbat cursul vieții.

Ar fi putut să caute cu mai multă atenție. Ar fi putut să meargă înapoi în State, ar fi putut să o găsească. Ar fi putut să și-o revendice, să își revendice acea parte din ea însăși.

Apoi îi vine în minte un gând – Hesther. Poate or exista fotografii cu Lucy pe pagina lui Hesther de pe rețeaua de socializare – poate or mai fi ținut legătura. O caută pe Hesther, îi găsește profilul, pozele cu familia ei, casa ei din Bristol în stil georgian[57], plafoanele ei înalte și bucătăria ei frumoasă. Caută în urmă, tot mai înapoi în trecut. Sunt câteva fotografii din perioada cât a stat ea la Brighton, dar nici una cu Lucy.

Face click pe numele lui Hesther.

Bună, Hesther, n-am mai primit de mult vești de la tine. Sper că ești bine.

Tocmai mă gândeam azi la niște vechi prietene. Mă întrebam dacă mai ai cumva datele de contact ale lui Lucy Skein.

Cu tot dragul,

Cate.

Apasă pe „trimite".

Fir-ar să fie!

Bate cineva la ușă. Cate stă pe loc, dar se aude din nou cineva bătând, de data asta tare și hotărât, apoi zăngănitul unei chei răsucite în broască. Îngrozită, iese pe hol, unde o vede pe Alice intrând pe ușă.

— M-am gândit că poate ai nevoie de-o mână de ajutor.

Mama lui Sam este plină de energie, îmbrăcată cu o vestă matlasată, cu o eșarfă la gât, și are obrajii trandafirii. La picioarele ei zace o geantă burdușită.

— Aşa că am adus nişte ajutoare.

Ridică geanta, care e doldora de sticle de plastic strident colorate.

— Pot să intru?

Cate se dă înapoi când Alice trece pe lângă ea şi intră în bucătărie. Pastilele sunt încă pe masă, lângă computer, care e deschis la o pagină cu o serie de fotografii cu chipuri de femei. Cate se mişcă din loc, postându-se între masă şi Alice şi inima îi bate în ritm sălbatic.

— Tot n-aţi despachetat?

Alice îşi scoate vesta şi şi-o atârnă de spătarul unui scaun, apoi arată cu degetul turnul de cutii de după uşă.

— Încă nu. Adică – am aşteptat până împrumut o maşină ca să duc nişte lucruri la un magazin caritabil.

— Poţi să iei maşina lui Terry, spune Alice scoţând din geantă un şorţ călcat şi apretat şi legându-şi-l în jurul taliei.

Ridică nişte sticle din geantă.

— Mă gândeam că am putea să ne ocupăm de bucătărie şi de băi, apoi să mergem să bem un ceai şi să mâncăm o prăjitură. Să vă scot pe amândoi din casă.

Cate se uită la sticle. Dulapul cu detergenţi al lui Alice este un templu închinat substanţelor carcinogene sub toate formele lor.

— O, e tare drăguţ din partea ta, Alice.

Se întoarce, ia laptopul şi pastilele şi le pune la loc sigur, sub jacheta ei.

— Problema e că…

— Poftim?

— Tocmai mă pregătesc să plec.

— Să pleci?

Alice stă cu capul înclinat într-o parte; parcă ar adulmeca aerul să vadă dacă nu-i miroase cumva a minciună.

— Da. La grupul de joacă.

— Grupul de joacă?

— Cel pe care mi l-ai recomandat tu.

Cate face semn cu capul în direcţia fluturaşului de pe frigider.

— Am aşteptat să se scoale Tom. Mă duc acum să vad ce face. Scuză-mă o secundă.

Fuge sus în dormitor, unde Tom doarme dus, cu braţele pe plapumă, întinse în lături în unghi drept. Pune pastila înapoi în cutie, vâră cutia în punga de hârtie şi pune punga în fundul dulapului din baie, acoperită cu un prosop, îşi freacă faţa cu o mănuşă de baie, se întoarce în dormitor, îl îmbracă pe Tom cu un pulover peste body, îşi pune portbebeul şi îl aşază repede pe copil în el, apoi coboară scările în vreme ce micuţul începe să se agite de-a binelea.

— Iată-ne, spune ea, luând în grabă fluturaşul cu grupul de joacă de pe frigider şi unul dintre pachetele cu mâncare pentru astronauţi[58] din dulap. Zău că-mi pare rău că nu pot sta cu tine, Alice. Şi îţi sunt foarte recunoscătoare pentru ajutor.

Alice stă în picioare în mijlocul camerei.

— Bine, atunci. Dar să nu uiţi de marţi.

— Marţi?

— Marţi, eu şi nepotul meu avem *întâlnire*!

La adresa de pe fluturaş se află un edificiu scund, deloc impozant, al administraţiei locale. Trece repede pe lângă el, porneşte mai departe pe deal în sus, apoi coteşte şi o ia înapoi ocolind cvartalul, având clădirea din nou în faţa ochilor.

La urma urmei, nici nu e nevoie să meargă la grupul de joacă. Ar putea să se ducă cu Tom în altă parte, poate la o cafenea, una care să aibă Wi-Fi, să bea cafea şi să stea ca pe ace toată dimineaţa, consumându-şi bruma de energie pe noi căutări zadarnice pe internet, numai că începe să plouă şi Tom nu se mai opreşte din scâncit şi iat-o ajunsă aici. Traversează strada, trece pragul, intră pe un hol plin de cărucioare, încălţări şi haine înghesuite unele într-altele, într-un haos total. Îl scoate pe Tom din portbebe şi îşi spune numele femeii de la recepţie. Din spatele uşilor duble de sticlă se aude un urlet colectiv, ca mugetul valurilor.

— Cinci lire şedinţa, spune femeia, dar puteţi plăti trei. A-nceput acum o oră.

Cate scoate câteva monede din portofel şi le aruncă pe pupitru. Înăuntru o întâmpină o mare învolburată de copii şi jucării de plastic. Îl ţine strâns pe Tom, care o strânge de mână la rândul lui, întorcând capul când într-o parte, când în alta. Se pare că nu există nicăieri nici un colţ liniştit. Inima îi bubuie

în piept, spinarea începe să-i năduşească.

— Acum urmează jocul în cerc.

Cate se întoarce şi vede alături de ea o femeie cu părul cărunt, plină de zvâc.

— Când terminăm, aveţi acolo un covoraş pentru copil.

Femeia arată spre colţul îndepărtat al camerei şi bate din palme.

— Jocul în cerc! spune ea cu glas cântat, şi Cate priveşte hoardele de copii care formează un cerc aproximativ, cam zigzagat.

— Haideţi, o îndeamnă femeia cu părul cărunt pe Cate, pe un ton care nu admite împotrivire. Veniţi alături de noi.

Femeia se lansează într-o variantă fără haz a cântecului „Roţile autobuzului“. Nişte copii mai măricei se joacă de-a trupele de comando, traversând încăperea târâş, şi Cate îl fereşte pe Tom din calea lor ţinându-l între picioarele ei. Aici, printre copiii mai mari, el pare tare micuţ.

Când coborâm din autobuz? vrea să întrebe Cate, în timp ce femeia cu păr cărunt îi dă înainte cu lălăitul. *Când opreşte, de fapt, autobuzul?* Ultima oară a stat pe un covoraş ca ăsta pe vremea când era ea însăşi copil. *Domnişoară! Domnişoară! Tot n-am ajuns? Domnişoară, vă rog, eu vreau să cobor.*

În sfârşit, autobuzul se opreşte cu o smucitură şi, după câteva runde de „Sclipeşte, sclipeşte, micuţă stea“ şi de „Deapănă firele pe mosor“, femeia bate din palme.

— Aşa, copii, gata. Joc de voie acum!

Se aud numai ţipete în timp ce copiii mai mari o zbughesc spre cuierele cu diverse costumaţii. O fetiţă iese din vălmăşag îmbrăcată în costum de pompier; mamă-sa, care poartă hijab, râde cu gura până la urechi când o vede şi face un gest aprobator cu pumnul strâns şi degetul mare ridicat. Prin cameră zburdă de colo-colo supereroi. Cate se retrage în colţ, la covoraşul pentru bebeluşi, pe care au fost împrăştiate jucării.

— Isuse Cristoase, parcă-ar fi cel de-al Treilea Război Mondial aici.

Ridică privirea şi vede o femeie stând în picioare lângă ea şi ţinând în braţe cu copil cam de aceeaşi vârstă cu Tom.

— Mi s-a spus că-i un loc sigur pentru cei mici.

— Ştiu. Cred că poate ar trebui să rămâneţi în colţul ăsta.

Și Cate face semn spre covorașul de sub ea.

— Serios?

Femeia pare supărată.

— Păi atunci ce sens mai are?

Copilul femeii l-a văzut pe Tom și întinde mânuțele spre el. Mamă-sa observă și se amuză.

— Vrei jos?

Se lasă în genunchi și așază copilul pe covoraș. Fetița e îmbrăcată cu niște hăinuțe oarecare, croșetate de mână. Poartă o căciuliță simplă, care o face să arate ca o ciupercuță sau ca o țărăncuță din picturile lui Bruegel. Femeia îi trage căciula de pe cap, și de sub ea se revarsă niște bucle negre, apoi își scoate și ea jacheta. Este minionă, cu trăsături exprimând blândețe și trăiri intense în același timp, cu părul șaten tuns scurt, cu un breton unghiular.

Pe covoraș, copiii lor se pipăie unul pe altul. Li se ating mânuțele și amândoi chiuie de încântare. Femeia râde.

— Așa, deci el cine e?

— El este Tom, răspunde Cate.

— Ea e Nora, spune femeia.

— Frumos nume.

— Credeți? A fost decizia partenerei mele. Toate numele pe care le voiam eu aveau ceva tragic. Antigona. Ifigenia.

Oare glumește? Cate nu e sigură, dar femeia se uită în ochii ei și zâmbește. Se lasă pe spate și își suflă bretonul de pe frunte.

— Dar „Tom“ de unde vine?

— Ei, ne-a plăcut nouă numele ăsta, cred.

— Așa.

Femeia se întinde și așază o jucărie în fața Norei. Are o sumedenie de butoane pe care Nora le apasă pe rând, făcând să răsune versiuni americanizate ale unor poezioare pentru copii.

— O, nununununununu!

Femeia se apleacă înainte și oprește sunetul.

— Ne ajunge pentru dimineața asta.

Nora mai apasă pe butoane de câteva ori, dar, pentru că nu se mai aude

nimic, nu o mai interesează şi se târăşte spre locul unde Tom izbeşte un cub de piciorul unei mese.

— Îmi place body-ul lui, spune femeia, arătându-l cu mâna.

— O!

Cate simte că roşeşte.

— Eram în întârziere, şi el dormea, aşa că…

— Aş purta şi eu unul dac-aş putea. Vă puteţi imagina cum ar fi să vă îmbrace cineva cu un body ca de bebeluş şi să vă învelească bine cu pledul? Şi să vă lase să dormiţi? Un rai, nu alta.

Femeia închide ochii şi, preţ de o clipă, oboseala pune stăpânire pe trăsăturile ei, până când se aude un ţipăt şi îi deschide brusc. Nora se întinde spre capul lui Tom să îl apuce de şuviţele lui subţiri de păr.

— O, nu, nu, iubito, n-avem voie să tragem de păr, spune femeia, ridicându-şi copilul şi aşezându-şi-l în poală, în vreme ce Nora schiţează în aer gestul de a apuca cu degetele.

— Nora Barnacle! exclamă Cate. Joyce.

A luat-o gura pe dinainte.

Femeia priveşte în sus.

— Da.

Surâde larg.

— Aveţi dreptate. Începe să aibă ceva din Barnacle. Ţâfnoasă şi lipicioasă. Stai aşa, scumpo!

Se apleacă şi o şterge pe fetiţă la nas cu mâneca ei.

— Partenera mea scrie ceva despre Joyce, spune ea. Eu sunt Dea.

Femeia se uită în sus, zâmbitoare.

— Aşa, şi acum ce mai urmează?

Lissa

O doare capul şi îşi simte limba umflată. Cana de bere de lângă pat este goală – pesemne că s-a trezit la un moment dat azi-noapte şi a băut-o pe toată. După repetiţii, nu a mai mâncat, a mers direct la cârciumă împreună cu ceilalţi actori şi abia după trei pahare de vin şi-a dat seama cât de hămesită este. Numai că bucătăria localului era închisă, aşa că la cină a

mâncat două pungi de cartofi prăjiți.

Din pat vede pe geam cum plouă afară monoton peste grădina deja potopită. Probabil că a bătut un vânt puternic, pentru că pomii au pierdut mult frunziș. Bine că măcar e liniște în parcul de peste gard – de obicei, sâmbăta, se aude vorbărie de la primele ore ale dimineții, dar astăzi vremea rea a ținut mulțimile pe la casele lor.

Se urnește cu greu din pat, își trage pe ea halatul cel vechi și merge cu pas abia audibil până la bucătărie, unde își umple paharul cu apă de la robinet și îl dă pe gât. Cotrobăie prin dulap după ibuprofen, dar nu găsește decât o cutie goală. Mai caută o dată și dă peste două pastile de paracetamol, pe care le înghite cu recunoștință. În frigider găsește o bucată de brânză cheddar prost ambalată și întărită și un pic de unt cu semne de cuțit pe el și mânjit cu gem. Ia brânza și mușcă câte puțin din ea, privind cum plouă afară.

Înainte, când venea Declan pe la ea, îl scotea din minți obiceiul ăsta al ei de a nu pune lucrurile la locul lor, de a nu mânca tot, așa cum se cuvine, fără să lase resturi, de a pune capacele înapoi la borcanele goale. Odată, spre sfârșitul perioadei când a locuit el aici, Lissa s-a întors acasă de la lucru și a găsit cinci borcane de Marmite[59] aproape goale, înșirate pe măsuța de bucătărie, cu un bilet alături: *Înțelegi ce vreau să spun?*

Era ceva ciudat în comportamentul lui Declan – cum dădea el impresia, când îl întâlneai prima oară, că ar fi atât de ușor de mulțumit, cu mersul lui sprinten, cu râsul lui hoțesc, mereu dispus să bea cu tine la bar câteva halbe de Guinness, să stea treaz până noaptea târziu să dea gata o țigară cu cocaină, dar întotdeauna tot ea era, chipurile, cea dezordonată – cea care bea mai mult decât el și nu-și mai amintea ce a făcut cu o noapte înainte. El se trezea, ieșea și alerga împrejurul parcului chiar și după doar câteva ore de somn. Lui Declan îi plăcea disciplina. Îi plăcea o bucătărie curată. Îi plăcea un vagin fără fir de păr. Avea în el o doză de cruzime care îți tăia tot cheful și te punea la locul tău. Se gândește la Michael, la discuția din prima zi de repetiții – *Dacă aș putea avea cariera oricui, pe-a lui aș vrea-o.*

Îl mințise. Bineînțeles că văzuse filmul. Pe toate le-a văzut. De mai multe ori. Declan e un actor strălucit. Face alegeri inteligente. Lucrează cu cine vrea el. E un actor atât de bun, încât poate să îi vadă filmele și să uite cine e

cel care joacă în ele, să uite, pe moment, că îl urăşte.

Îşi ridică gluga halatului şi îşi rulează o ţigară, şi-o aprinde la masă, trage două fumuri şi o stinge, scârbită.

Simte nevoia să o atingă cineva. Când a atins-o cineva ultima oară? Când a făcut sex ultima oară? Nici măcar nu vrea sex. Vrea doar să o atingă cineva. S-ar putea să se ofilească dacă nu o atinge curând cineva. Nu suportă bine situaţia de femeie singură. Celibatarii cu scaun la cap îşi fac planuri de weekend – ştiu ei ce înseamnă să fii luat prin surprindere de anxietatea singurătăţii şi o deturnează cu şedinţe de yoga, întâlniri la prânz în oraş, expoziţii şi cine cu prietenii –, dar ea, una, nu are nimic planificat, nu are decât starea de mahmureală şi pe nimeni care să-i ţină companie în lunga zi care o aşteaptă.

Se gândeşte să se culce la loc şi să încerce să doarmă din nou, dar asta i se pare încă şi mai deprimant, aşa că îşi face un ceai şi îl aduce în camera de zi. Storurile sunt trase şi le lasă aşa.

Îi cad ochii pe DVD-ul cu filmul lui Bergman şi îşi aminteşte de chipul lui Nathan în cafeneaua de la bibliotecă râzând de ea în vreme ce îşi nota pe mână cu pixul lui.

Oare ei doi – el şi cu Hannah – discută despre ea?

Lissa are de gând să facă un doctorat. Vai, hahahahahahaaa.

Scoate telefonul şi derulează înapoi până la scurtul schimb de mesaje.

Mulţumesc pentru pontul cu Bergman. Plăcut mult. Te pup. Liss.

Mă bucur. Sper că ţi-ai cumpărat un notes. Ne mai vedem cândva pe la bibliotecă. Te pup. N.

De atunci s-a mai dus pe la bibliotecă de câteva ori, şi-a luat un permis de cititor, a comandat nişte cărţi despre istoria Rusiei. Îi place acolo, îi place să îşi pună lucrurile în compartimentul de bagaje, îi place să bea cafea bună la cafeneaua aceea. Se uită adesea în jur după el, dar nu l-a mai văzut pe acolo.

Geanta ei este pe canapea, lângă ea, cu conţinutul revărsându-se pe de lături: scenariul, eşarfa, tutunul, telefonul. Trage scenariul spre ea. Este deschis la scena la care a lucrat ieri cu Johnny, scena în care Elena îl ceartă pe Vanea ca reprezentant al tuturor bărbaţilor: *Cu toţii distrugeţi pădurea*

fără să vă gândiți, și-n curând nu va mai rămâne nimic pe pământ[60].

Este abia sfârșitul primei săptămâni, dar în sala de repetiții atmosfera este deja încărcată. Klara este predispusă la crize de nervi și îi sare mușțarul la cea mai mică provocare. Greg, actorul care îl joacă pe Astrov, a întârziat joi o jumătate de oră din cauza controlului medical al fiului său, care a durat mai mult decât prevăzuse. Regizoarea a țipat la el și i-a spus că, dacă o să se mai întâmple așa ceva, va fi dat afară.

De obicei, odată ajunsă în etapa aceasta, la finele primei săptămâni, îșI cam dă seama cum merg lucrurile, dar de data asta nu știe – ieri, de exemplu, pe când lucra la monologul Elenei, expresia de pe fața regizoarei a fost una de dispreț abia stăpânit, care până la urmă a erupt vehement când femeia a bătut cu pumnul în masă. „Termină o dată cu emoția asta de microunde!“

Se lămurește repede că *emoție de microunde* este expresia preferată a Klarei. Au repetat în continuare mai multe variante ale monologului, dar de fiecare dată Klara a clătinat din cap nemulțumită, bombănind ceva doar pentru sine. Dar când a venit rândul lui Johnny, cu replica lui Vanea către Elena – *Ești fericirea mea, viața mea, tinerețea mea! […] Lasă-mă să te privesc și să-ți ascult glasul*[61] –, Klara s-a lăsat pe spate, dând din cap și aprobând cu un mormăit. Dacă ar fi pisică, ar fi tors.

Fără discuție, Johnny este un actor admirabil. Aseară, la bar, l-a auzit pe Greg exaltându-se când îi povestea lui Michael despre un spectacol în care l-a văzut pe Johnny acum douăzeci de ani la Liverpool – *Cel mai bun Hamlet al generației lui. M-a făcut să-mi doresc să devin actor. Al naibii ghinion că nu e azi un star, o celebritate.*

În ciuda faptului că majoritatea bărbaților și a femeilor din distribuție caută, în mod tacit, să-i intre în grații, Johnny stă retras. Aseară nu a zăbovit mult la restaurant, și-a comandat doar o halbă, pe care a băut-o la bar, în compania lui Richard, actorul mai în vârstă care îl joacă pe Serebreakov. Își drămuiește energia, spre deosebire de ceilalți, care și-o irosesc în tot felul de intimități frivole, săruturi, îmbrățișări și taclale. Când a plecat, l-a auzit spunându-i lui Richard că are copiii la el în weekendul ăsta. *Ei vor întotdeauna să meargă la locuri de joacă unde au jucării gonflabile – e iadul pe pământ dacă ești mahmur.*

Nu are idee ce crede Johnny despre ea. Pe chipul lui nu poţi citi nimic. Ieri, când repeta singură cu Klara, l-a văzut intrând tiptil înăuntru. A stat tăcut în fundul sălii şi a urmărit-o – cu ochii aceia albaştri, cu intensitatea calmă a privirii lui scrutătoare.

Îi încolţeşte în minte un gând şi, pe măsură ce prinde contur, ea alunecă tot mai în jos pe canapea, îşi descheie halatul, îşi strecoară mâna în chiloţi şi se atinge. Închide ochii şi îşi imaginează că e singură acolo, pe scenă, şi Johnny o urmăreşte cu privirea, şi că ea se dezbracă pentru el, strat după strat, cu încetinitorul. Chipul lui, ochii lui albaştri, atenţia cu care o urmăreşte, intensitatea cu care o doreşte – apoi el nu mai e Johnny, ci Nathan, Nathan şezând pe locul lui Johnny, în fundul sălii, urmărind-o, dorind-o, iar ea stă goală acum şi simte valul de plăcere, îl simte în mâna ei.

Stă acolo întinsă, trăgându-şi sufletul, cu privirea ţintă în tavan.

Apoi se strânge covrig, geme şi îşi înfundă capul în pernă, copleşită de ruşine.

Hannah

— Facem şi noi ceva în weekendul ăsta?

Nathan este sub duş. Este a doua zi după transfer. Uşa dinspre terasă este deschisă, şi în apartament se strecoară soarele tomnatic.

— Adică ce? strigă el peste şuvoiul de apă.

— De exemplu – ştiu eu? – să mai ieşim din Londra. Să mergem la ţară. La mare.

— Da, de ce nu? A, stai…

Opreşte duşul şi întinde mâna după un prosop.

— Am de terminat articolul ăla pentru tipar.

Îl priveşte în timp ce se şterge cu prosopul şi se întinde, destinzându-şi încheieturile, sub o rază de soare. Vine spre ea.

— Arăţi bine, spune el.

— Aşa mă şi simt.

El are gust de cafea şi pastă de dinţă şi săpun.

— Dar tu ar trebui, strigă în urma lui, ducându-se în dormitor şi scoţând din comodă o pereche de boxeri şi una de jeanşi. Adică să ieşi. De ce nu te

duci undeva în vizită? La Cate. La Canterbury. Sau – cum se cheamă locul ăla de la malul mării? Din apropiere. Cel cu stridiile.

— Whitstable.

— Da, exact.

Se întoarce la ea, încheindu-se la jeanşi.

— De ce să nu te duci până acolo?

— Poate mă duc.

— Stai. Ai voie să mănânci stridii? Dacă eşti…?

— O, nu, spune ea, închizând ochii, simţind căldură şi înăuntrul ei, şi în afară. Nu, nu cred că am voie.

În final nu face nimic – dându-şi seama că, de fapt, nu vrea să se îndepărteze prea mult de casă. Dar în weekendul ăsta, în timp ce îşi face de lucru ca de obicei, se gândeşte la embrionii dinăuntrul ei. Scoate de mai multe ori fotografia şi o fixează cu privirea, punând degetul acolo, pe acele două puncte luminoase, înconjurate de o imensitate de întuneric.

Luni, în cea de-a patra zi, o sună de la spital. Este într-o şedinţă şi îşi simte telefonul vibrând în geantă. Se scuză, iese pe culoar şi răspunde.

— Îmi pare rău, spune asistenta. Nu am congelat nimic. Ceilalţi embrioni nu erau într-o stare bună.

— Ah! spune Hannah. Mulţumesc.

Pulsul acela, licărul acela de viaţă. S-a stins.

— Ce se-ntâmplă? întreabă ea cu glas moale. Cu ceilalţi embrioni? Îmi puteţi spune?

— Eu…

Asistenta şovăie. După voce, pare foarte tânără.

— Sunt aruncaţi, îmi închipui. Îmi pare rău, nimeni nu…

— Nu-i nimic, spune Hannah. Mulţumesc.

În ziua a şasea, într-o miercuri, merge să se întâlnească cu Lissa la teatru. Coboară din metrou la staţia Embankment şi merge agale pe Hungerford Bridge, unde se lasă umbrele înserării, şi luminile se reflectă vesel în râu.

Zilele au rămas senine, dar nopţile sunt răcoroase. Îşi strânge haina mai bine pe corp, face slalom printre muzicanţii ambulanţi, dibuie o hârtie de o

liră pentru o fetiță care șade în capul scării. Încearcă să-și amintească ce piesă urmează să vadă. O dramă de familie. Alegerea Lissei. De data asta teatru, nu cinema. Adevărul e că nu vrea să intre. Ar prefera, în seara asta senină de toamnă, să își continue plimbarea cu pas măsurat, prudent, de-a lungul râului – ca un pelerin, purtându-și luminițele înăuntrul ei. Oare cât timp i-ar lua să ajungă până la mare?

Long Bar este ticsit de lume. Într-un colț cântă o orchestră de jazz. Hannah scrutează încăperea uitându-se după Lissa și o găsește în cele din urmă, așezată într-un loc ferit, pe o banchetă de piele, lângă fereastra cu vedere panoramică, cu un rest de cafea espresso pe masă, în fața ei. Stă cu capul aplecat asupra unui scenariu, cu creionul în aer, mișcând din buze fără a scoate un sunet. Hannah o atinge pe umăr, și ea tresare.

— O, bună!

Lissa se ridică și o sărută pe obraz. E machiată cu ceva mai mult fard decât de obicei; părul ei lung este prins în vârful capului cu piepteni japonezi. Seamănă izbitor cu mamă-sa. Hannah se așază pe banchetă, alături de ea.

— Ai făcut chestia aia? întreabă Lissa.

— Transferul. Da.

— Și cum a mers?

— Bine, cred. Sper. Ăsta-i scenariul tău? Cum merge?

— OK, răspunde Lissa încruntându-se, îndoind foile cu scenariul și punându-le în geantă. E dură. Regizoarea. Adică știam c-o să fie, și chiar e. Nu sunt sigură că are o părere bună despre mine.

Hannah privește peste capul Lissei, spre albia largă a râului de afară, spre luminile tremurânde.

— Numai că te simți… ca un gladiator, continuă Lissa. Pentru că trebuie să dovedești clipă de clipă, zi de zi că ești în stare. N-ai unde să te-ascunzi. Și tipul ăsta care îl joacă pe Vanea. E sclipitor – dar, pur și simplu, nu mă simt în largul meu cu el.

Ah, Lissa! îi vine ei să spună. *Tu ai ales asta. Voi, actorii, nu sunteți niciodată mulțumiți?*

Ceea ce rostește în schimb este:

— Sigur, te înțeleg.

Sună de începerea spectacolului. Lissa scoate biletele din geantă și Hannah o urmează, intrând pe gura întunecată a teatrului.

Piesa este lungă, distribuția numeroasă, biletele ieftine și locurile departe de scenă. Hannah nu mai știe cine ce rol joacă, iar acțiunea pare să se desfășoare într-un spațiu restrâns, la foarte mare distanță.

În pauză ies afară și fac câțiva pași până la dig fără să vorbească.

Lissa își scoate punguța cu tutun.

— Te deranjează?

Hannah clatină din cap. Lissa își rulează o țigară, și-o aprinde și suflă fumul departe de ele amândouă. Tac, uitându-se la apă. Dedesubt s-a ivit plaja îngustă, cu nisipul și stâncile ei care lucesc în lumina crepusculară. Hannah inspiră duhoarea de mâl, sare și gunoi.

— Mă gândesc să studiez, spune Lissa, mă gândesc să mai schimb câte ceva în viața mea.

— Da?

Lui Hannah îi pică fisa. Își amintește.

— Nu-i așa că te-ai întâlnit cu Nath la bibliotecă? Acum câteva săptămâni? Sunt sigură că mi-a zis el ceva.

Lissa confirmă dând din cap, în timp ce pe gură îi iese o pală subțire de fum.

— Ceva legat de un doctorat?

— Da. Poate.

— Și cam ce-ai vrea să faci cu el?

Lissa ridică din umeri.

— Nu prea știu. Am mai citit și eu câte ceva.

— Pe bune, Liss?

Hannah își strânge bine haina pe corp.

— Dacă aș primi câte o hârtie de cinci lire pentru fiecare persoană supracalificată, cu doctorat, care aplică pentru un post de stagiar…

Lissa pufnește într-un râs scurt.

— Te-ai îmbogăți. Știu.

Își întoarce privirea spre mulțimea ieșită în pauză, care dă să intre din nou înăuntru.

— Ar trebui să ne întoarcem.

— Dacă nu te superi, aş vrea să… spune Hannah. Sunt tare obosită. Te superi dacă nu vin şi eu?

Vrea să meargă acasă, să se păstreze numai pentru ea, să nu verse nici o picătură din ea.

Lissa trage un ultim fum repezit, apoi îşi azvârle ţigara peste dig.

— Sigur că nu, răspunde ea.

Se apleacă, o scurtă îmbrăţişare.

— Ai grijă de tine, Han.

Hannah se îndreaptă spre scări, în direcţia Waterloo Bridge. Aşteaptă autobuzul. Se gândeşte la râul de dedesubt, învolburat, se gândeşte la cursul lui – trecând prin Wapping, dincolo de Thames Barrier şi mai departe, mai departe, apa sărată şi dulce învârtejindu-se când gura lui largă întâlneşte marea.

Pe măsură ce trec zilele, simte, e sigură. Încordare. Prindere. Punctele luminoase sădite în ea au prins rădăcină. Sânii îi sunt mai grei. Înăuntrul ei este o plenitudine, o plinătate care nu exista înainte.

— Se întâmplă, îi spune ea lui Nathan la micul dejun, în dimineaţa celei de a opta zile.

El se întinde şi îi ia mâna. Zâmbeşte, dar în ochi nu i se citeşte bucurie.

— Ce e? întreabă Hannah. Ce s-a-ntâmplat?

— Nu s-a-ntâmplat nimic, doar că… nu vreau să-mi fac speranţe prea mari.

— Nu? De ce?

— Hannah, te rog!

— Îţi spun că aşa e.

Îl apucă de mână.

— Se simte. Chiar se întâmplă. *Ştiu.*

În după-amiaza celei de a unsprezecea zile, când se duce la toaleta de la serviciu, vede o urmă de sânge pe chiloţi – minusculă, dar există.

Întoarce privirea. Se uită din nou. Vrea să urle, dar încearcă să respire.

Nu e nimic. E ceva normal. Se întoarce la biroul ei şi gugăleşte „sângerare post-FIV“. Căutarea o conduce către forumuri, unde citeşte că sângele ar putea fi un semn bun – *sângerare de implantare.* Adică ea are dreptate, sunt sădite în ea – acele puncte gemene, luminoase.

Nu mai merge la toaletă. Se abține tot restul zilei. Lucrează la un raport. Participă la o teleconferință cu Statele Unite, în timpul căreia zâmbește, aprobă dând din cap și ia, sârguincios, notițe detailate. Nu vor mai fi și alte pete de sânge. Nu e nici o problema, e ceva normal, transferul a reușit. Totul este în ordine.

Nuenicioproblemăecevanormaltransferulareușittotulesteînordine.

În drumul spre casă cu metroul, fiecare smucitură a vagonului o face să tresară, și acum simte durere în adâncul abdomenului, o gheară care îi străbate pântecele. Ajunsă acasă, nu se mai poate ține. Are chiloții îmbibați în sânge. Asta a fost. S-a terminat.

Când se întoarce Nathan de la lucru, ea zace ghemuită în pat.

— Bună!

O sărută.

— Sângerez, îi spune ea.

— Ce? O, Doamne! O, Han, îmi pare rău.

Nu pare surprins.

— Îți pare rău?

Vocea ei sună înfundat.

— De cine? De mine? De tine? De copilul nostru? De copilul care nu există?

— De tot. Mai ales de tine, Han.

Se întinde pe pat în spatele ei, se lipește de spinarea ei, îi cuprinde talia cu brațul.

— Ești OK? De cât timp ești aici?

— De o oră. Sau două.

— Ai înghețat, spune el, ținând-o și mai strâns în brațe.

Și deodată devine conștientă de corpul ei, de faptul că el are dreptate – că îi e frig, că a înghețat.

— Of, Hannah!

Își pune obrazul pe umărul ei.

— Of, Han, iubirea mea!

În dimineața următoare, înainte să se trezească Nathan, stă cocoșată în fața calculatorului.

— Care-i treaba? întreabă el intrând în cameră şi sărutând-o pe obraz.

— Am găsit o clinică. Pe Harley Street.

Simte cum o prind degetele lui de umeri.

— Hannah…

— Te rog, spune ea. Uită-te numai!

Face semn spre fotografiile cu sugari de pe ecran.

— Nu.

Se îndepărtează, merge la fereastră.

— Nathan…

— *Nu*, Hannah! Mi-ai promis. Ai promis că asta o să fie ultima oară.

— Omul ăsta e cel mai bun specialist. E…

— Hannah. Nici nu vreau s-aud.

— De ce?

Acum, ea stă în picioare, cu pumnii strânşi.

— De ce?

— Hannah. Nu poţi să… Lasă-mă doar să… Îmi dai voie să te îmbrăţişez? Te rog?

— De ce? De ce vrei să mă-mbrăţişezi?

— Hannah! Doamne! Tu de ce crezi?

— Mă duc, spune ea. Mi-am făcut programare. O să plătesc consultaţia. Vino cu mine. Te rog! Vino – doar atât.

---

55. Protestele împotriva Organizației Mondiale a Comerțului și a globalizării care au avut loc în Seattle în 1999.

56. Manevră cunoscută sub denumirea *Sleeping Dragon* („Dragonul adormit“) prin care protestatarii se lungesc pe carosabil în linie, unul lângă altul, uniți prin brațele întinse lateral, introduse în tuburi de plastic, pentru a bloca circulația.

57. Stil arhitectural englezesc din timpul domniei regilor George I, George al II-lea, George al III-lea și George al IV-lea (1714–1830), influențat de arhitectura Greciei și Romei antice, filtrată prin sensibilitatea Renașterii.

58. *Space-food packets*, pachete cu alimente special preparate pentru a fi consumate de astronauți în spațiul cosmic, dar disponibile și pe piață.

59. Pastă vegetariană cu extract de drojdie, de întins pe pâine.

60. Ed. cit., p. 229.

61. Ed. cit., p. 230.

Adevăratul nord
1987–92

Se privesc cu suspiciune. Știe fiecare de existența celeilalte pentru că anul trecut ele două au luat cele mai bune note la engleză și pentru că vorbele umblă. Dar, până acum, ele nu au mai avut ore împreună. Și iată-le acum în aceeași sală de clasă. Engleză intensiv, cu domnișoara Riley. Au doisprezece ani.

Domnișoara Riley are părul lung și ondulat și ochelari ca ai lui Su Pollard[62] *din* Hi-de-Hi! *Le dă câte o foaie cu o poezie de Thomas Hardy. Cine ar dori să citească primul? Se uită la fețele copiilor. Se află într-una dintre acele săli mucegăioase, construite după război din prefabricate.*

În această primă zi, Hannah și Cate nu ridică mâna să răspundă. Se urmăresc reciproc, precum lunetiștii, fiecare așteptând-o pe cealaltă să facă prima mișcare. După ce este citită poezia (prost, cu poticneli) de altcineva, domnișoara Riley ridică privirea spre clasă.

Așa, deci. Cate? Poți să-mi spui despre ce este vorba în poezia aceasta?

Nu este cine știe ce frumusețe fata asta care, la examenul de engleză, a luat cu cinci la sută mai mult decât ea și decât oricine altcineva – adică nouăzeci și șapte la sută, gândește Hannah. Are fața rotundă. Într-o epocă în care fetele își poartă ciorapii rulați până la glezne și fustele ridicate mai sus de lungimea regulamentară, Cate este îmbrăcată cu o fustă de lungime normală. Are părul tuns atât cât să nu-i atingă umerii și e un pic supraponderală. Dar are ceva ce Hannah nu poate exprima în cuvinte, ceva dincolo de ceea ce se vede la suprafață, o anume forță.

Este despre iubire, spune Cate. Și pierderea acelei iubiri. Își iubește soția, dar ea nu mai este.

Bine. Altcineva?

Hannah ridică mâna. Își simte mâna fierbinte.

Da, Hannah.

E moartă, spune ea.

După ce îți dai seama?

S-a stins, a devenit o umbră palidă, negânditoare. Glasul nu i se mai aude nici aici, nici mai departe[63]. *E o nălucă.*

Da.

Dar el are păreri de rău. Se simte vinovat de ceva. Asta se vede din metrul în care este scrisă, din felul cum se poticnește și se schimbă în ultima strofă. Nu se termină bine.

Excelent!

Domnișoara Riley zâmbește, mulțumită.

Iar Cate, din celălalt capăt al sălii, se uită țintă la fata asta triumfătoare, cu părul ei lung și întunecat, cu privirea ei concentrată, ca a unei păsări.

Jocul a început: din ziua aceea, între ele se naște o rivalitate crâncenă, exaltată.

După un timp – o jumătate de an sau cam așa ceva –, merg amândouă într-o excursie cu școala și se trezesc în final așezate una lângă alta în autocar în drum spre Styal Mill. Se înțeleg neașteptat de bine. În săptămâna următoare, Hannah o uluiește pe Cate cu o invitație la ceai, iar Cate o acceptă, spre surprinderea lui Hannah.

Casa lui Hannah e mică, lipită de o alta printr-un zid comun, situată într-o zonă de locuințe cu chirie aflate în proprietatea Consiliului local, la o oarecare depărtare de Parrs Wood Road. În spate are o fâșie lungă de grădină. Încă mai are, între mica bucătărie și sufragerie, o fereastră de servire prin care mama lui Hannah le pasează batoanele de cartofi scoase din cuptor și cutiile cu Angel Delight[64]. Camera lui Hannah este minusculă – mai puțin spațioasă decât a fratelui ei, James, cu toate că el este mai mic. Această nedreptate o scoate din minți pe Hannah.

Părinții ei merg la biserică și consideră că este de datoria lui Hannah să meargă și ea, în fiecare duminică dimineața. Adeseori își ia cărți de citit în timpul predicii. După ce îi spune lui Cate lucrurile astea, Cate îi împrumută romanul Iubire veșnică *de Judy Blume, învelit în hârtie-tapet William Morris, ceea ce îl face să arate ca un volum inofensiv de poezie. Am îndoit colțurile acolo unde sunt pasajele tari, spune ea.*

În duminica următoare, în timp ce vicarul turuie înainte, Hannah deschide cartea și citește:

S-a rostogolit peste mine și ne-am mișcat împreună în același ritm o dată și încă o dată și mă simțeam atât de bine, încât nu mai voiam să mă opresc, până am ajuns la orgasm.

Hannah zâmbește larg și începe să înțeleagă că forța pe care a simțit-o sub înfățișarea blândă a lui Cate este una subversivă, deși nu are cuvinte să o descrie încă. Este o fată cu suflet rebel.

Clădirea în care locuiește Cate este o casă semidetașată în stil edwardian[65] *din Didsbury, situată de cealaltă parte a arterei Parrs Wood Road, și are patru dormitoare mari și o grădină. Cate are mamă, și tată, și o soră mai mare, Vicky, în vârstă de șaptesprezece ani, care, ca o zeiță furibundă, măsoară cu pas nervos palierul din capul scării.*

Mama lui Cate, asistentă medicală, este drăguță și plinuță. Are un păr lung și roșcat care îi încadrează fața, și nasul plin de pistrui. Râde mult. Își coace singură pâinea. Hannah nu a mai mâncat niciodată pâine de casă. Tatăl lui Cate este înalt și bărbos și, când e acasă, pune muzică în camera de zi; are o colecție de discuri vechi de vinil și pune Bob Dylan, și Paul Simon, și Cat Stevens. Câteodată, după ceai, dau drumul la muzică și dansează în bucătărie. Mama lui Cate este chiar o dansatoare faină. Și tată-său e dansator bun. Uneori dansează strâns lipiți unul de altul, alteori râd și se sărută. Hannah nu a mai văzut niciodată părinți care să se atingă. Sora lui Cate, dacă se întâmplă să fie de față la aceste manifestări de tandrețe, își dă ochii peste cap. Ce naiba! spune ea. Terminați odată!

Comparativ cu propriii ei părinți, mama și tatăl lui Cate par tineri.

Familia lui Cate votează cu Partidul Laburist. A lui Hannah votează cu Conservatorii.

Familia lui Cate are în bibliotecă Zola și Updike. A lui Hannah are Reader’s Digest *și* Encyclopaedia Britannica.

Tatăl lui Cate are o ocupație legată de inginerie. Tatăl lui Hannah lucrează la Christie Hospital ca brancardier.

Familia lui Cate mănâncă ulei de măsline. A lui Hannah, sos de salată[66]*.*

Mama lui Cate se îmbolnăvește în anul în care împlinesc ele treisprezece ani. Slăbește și îi cade părul și poartă tot felul de baticuri și eșarfe. Uneori

vine să o ia pe Cate de la poarta școlii, dar Cate tare ar vrea să nu vină. Îi pare rău că nu poate să treacă precum o străină pe lângă femeia asta ciudată, uscățivă, gătită cu batic și cercei și cu ruj pe buze, care își dă prea mult silința, care are dinți prea mari pentru fața ei îngustă.

După o vreme însă, mama ei se mai întremează. Îi crește părul la loc, deși un pic altfel, cu firul ceva mai subțire ca înainte. Tatăl lui Cate încă mai ascultă muzică, dar ei doi nu mai dansează în bucătărie.

La șaisprezece ani, Cate pune pe perete o poză cu Patti Smith, un afiș în mărime naturală cu coperta albumului Horses[67]*. L-a cumpărat de la Corn Exchange*[68]*, din oraș. Merg împreună, Cate și Hannah, la Affleck's Palace*[69] *și scotocesc printre umerașele cu haine cu miros stătut și muced ca să găsească jachete ca ale lui Patti. De fapt, lui Hannah i se potrivește mai bine stilul acesta, fiindcă nu prea are încă sâni. Toată vara aceea, în fiecare luni seara, îi spun mamei lui Hannah că fata o să rămână peste noapte la Cate și iau autobuzul până în oraș, la Ritz, unde se zbenguie pe ringul trepidând sub picioarele lor, pe muzica trupelor Pixies, și Nirvana, și R.E.M. Cate poartă tutuuri și bocanci DM și topuri în dungi, deștrămate pe la margini. Hannah poartă fuste lungi din petice și ghete DM. Dacă ar întinde coarda mai mult de atât, mamă-sa ar face infarct. Chiar și așa, când își conturează ochii cu dermatograful, pe mamă-sa mai că o apucă pandaliile.*

Prin programul de mobilități școlare, se duc într-un orășel situat la vest de Paris și se întorc vorbind cât de cât franțuzește. Sâmbăta se plimbă braț la braț prin Fletcher Moss Park, unde își exersează franceza cu glas tare. Se testează reciproc cu întrebări de la examenele trecute.

În ce sens este Emma Bovary vinovată de propria ei decădere? Sau nu cumva societatea provincială, prin natura ei, și oamenii din jurul Emmei fac ca nefericirea ei să fie inevitabilă?

Profesoara lor de engleză din anul acela este o femeie energică, devotată profesiei, care crede în mobilitate socială, în împuternicirea fetelor. Le spune că, după părerea ei, ar trebui să se înscrie amândouă la Oxford și stă seara peste program să le mediteze pentru examen. Ele intră într-o nouă etapă de concurență, stimulându-se reciproc.

Într-o sâmbătă dimineața, mama lui Cate cade, se prăbușește, chircită, în

raionul de cereale din supermarket. Se internează din nou în spital, şi Cate se duce să doarmă la Hannah, pe un pat pliant, în camera ei. Noaptea, în timp ce Hannah doarme, Cate, întinsă sub plapumă, o priveşte cum stă cuibărită în învelişul protector al somnului ca într-un cocon, în deplină siguranţă, dar simte că pe ea, una, o aşteaptă ore de groază în întuneric.

Merge să îşi viziteze mama la căminul de îngrijire paliativă, cu o săptămână înainte să moară. Ochii mamă-sii sunt enormi. Pare să ocupe atât de puţin loc pe pat. În încăpere stăruie un miros înţepător şi greu totodată. O! spune mama ei când Cate intră în cameră. Vocea ei sună de parcă ar apăsa-o cineva pe stomac, dând afară tot aerul. Cate păşeşte încet spre ea. Se gândeşte că este, probabil, ultima oară când îşi mai vede mama. O parte din ea vrea să râdă; îşi duce mâna la gură şi o apasă ca să oprească orice hohot de râs.

Iată-te! spune mamă-sa, trăgând-o pe Cate spre ea. Iată că ai venit.

După înmormântare, sora lui Cate, Vicky, se mută la prietenul ei. Acum rămân doar Cate şi cu tatăl ei în toată casa aceea mult prea mare pentru ei doi. Tată-său renunţă la gătit, şi Cate uită adeseori să mănânce. Nu mai scrie eseuri pentru orele suplimentare de pregătire pentru admiterea la Oxford. Hannah este consternată şi îngrozită de situaţia prietenei ei, dar în acelaşi timp, cu o mică doză de egoism, răsuflă uşurată.

Se înscriu la colegiu. Pentru că nici ele, nici profesoara lor nu ştiu nimic despre universitate, îşi aleg colegiile la întâmplare – Hannah îl alege pe al ei pentru că are clădirea cea mai frumoasă, Cate pe al ei pentru că se spune că acceptă în fiecare an cel mai mare număr de elevi de la liceele de stat. Dau examenul. Sunt invitate amândouă la interviu într-un weekend ploios şi rece de noiembrie. Lui Hannah i se repartizează o cameră[70] *cu vedere la un patrulater care dimineaţa este învăluit în ceaţă şi face să îi tresalte inima de bucurie gândindu-se la viitorul strălucit ce pare să emane dinspre zidurile lui. Cate este cazată într-o clădire modernă din spatele cantinei. Fereastra ei este lângă o gură de aerisire, şi în cameră pătrunde mirosul de mâncare gătită.*

După o lună, chiar la începutul vacanţei de Crăciun, primesc scrisorile cu rezultatele. Se sună, aşa cum au stabilit. Îşi deschid scrisorile. Hannah se uită peste a ei şi nu-i vine a crede.

Cate se uită la a ei. Pe naiba! zice ea. Ei, pe naiba!

---

62. Susan Georgina Pollard (n. 1949), actriță britanică, cunoscută pentru rolul din sitcomul BBC *Hi-de-Hi* (1980–1988) – serial de comedie a cărui acțiune se petrece într-o tabără de vacanță.

63. Versuri din poemul „The Voice“ („Vocea“), inclus în volumul elegiac *Poems of 1912–13* de Thomas Hardy (1840–1928), important romancier și poet din epoca victoriană.

64. Desert instant obținut din lapte și un concentrat cu diferite arome.

65. Stil arhitectural britanic caracteristic primei decade a secolului XX – perioada domniei regelui Eduard al VII-lea.

66. *Salad cream*, sos din maioneză pentru salată.

67. Albumul de debut (1975) al lui Patti Smith care a influențat muzica punk rock americană.

68. „Bursa de cereale“ – denumire dată în trecut piețelor în care fermierii englezi făceau schimb de cereale. Vechile clădiri au fost transformate în piețe și centre comerciale sau li s-a dat altă întrebuințare.

69. „Palatul Affleck“ – piață acoperită din Manchester.

70. Candidații selectați pentru interviu primesc cazare și masă gratuite din partea Universității Oxford.

2010

Cate

— ’Neața, soldățelul meu!

În ciuda orei matinale, Alice este fercheșă, ca de obicei: vesta, părul, jeanșii călcați.

— Ce mai face soldățelul meu? Ești gata de întâlnire?

Tom zâmbește larg și dă din mânuțe, și privește galeș.

— Face bine, spune Cate. E bine. Suntem bine.

— Îmi dai un pupic?

Alise se apleacă spre Tom.

— Îi dai bunicii un pupic?

Tom face un pas săltat înainte spre bunică-sa.

— Terry e-n grădină.

Alice îl ia pe Tom în brațe.

— Cumplită vijelie, azi-noapte!

Face semn cu capul la fereastră spre locul unde tatăl lui Sam se luptă vitejește cu o suflantă de frunze. Cei trei îl privesc, preț de o clipă, în tăcere. Se pare că Terry face tot atâta mizerie câtă izbutește să măture.

— N-am știut niciodată la ce servesc alea, recunoaște Cate. Chestiile alea.

— Mătură frunzele, explică Alice.

— Aha! Da.

Terry se uită în sus, îi vede și reușește să le facă cu mâna cu un gest frenetic, în vreme ce Tom dă din picioare și se zbate să scape din brațele lui Alice.

— Vrea să fie la un loc cu băieții cei mari, spune Alice. O să-l scot puțin la aer. Și ne vedem mai târziu.

Cate nu lasă să se vadă cât este de îngrozită; copilul ei atât de mic, afurisita aia de maşină!

— Cum crezi.

— Cred, spune Alice articulând clar cuvintele, c-o să-i facă bine.

Cate aşteaptă în staţie, dar, cum nu vine nici un autobuz, coboară dealul pe jos până în oraş şi îi apare în faţă catedrala. Are cinci ore la dispoziţie – cinci ore în care poate face orice, în limite rezonabile. Ar putea să ia trenul până în Charing Cross, să meargă la National Portrait Gallery[71]. Să vadă tablourile lui Sickert[72]. Ale Vanessei Bell[73]. Să o ia pe St. Martin's Lane, prin Covent Garden, să meargă la librăria Oxfam, de pe Gower Street, din capătul străzii, să-şi cumpere o carte într-o ediţie ieftină şi să se aşeze pe o bancă, într-unul dintre scuaruri, să înceapă să simtă din nou vechiul contur a ceea ce a fost ea cândva.

Ştie ea ce ar trebui să facă – să meargă acasă, să spele şervetele de bucătărie, hăinuţele copilului şi uniforma de bucătar. Să împăturească haine. Să despacheteze lucrurile. Să isprăvească astfel cu mutatul în noua locuinţă. Dar nu face nimic din toate acestea – în schimb, se plimbă, picioarele ei găsesc vechiul Drum al Pelerinilor[74] printre zidurile oraşului, dincolo de Poarta de Nord, mergând pe Palace Street.

La intrarea în catedrală, inevitabila coadă formată din studenţi străini şi creştini veniţi din toată lumea, care aşteaptă să intre. Cate intră repede la Pret, de unde îşi cumpără o cafea şi un pateu, apoi se aşază la masa de la fereastră şi priveşte la casele cu cadre de lemn din centrul oraşului. Vede tarabe unde se vând suvenire ieftine, şepci de baseball inscripţionate cu cuvântul LONDRA cu litere de-o şchioapă. Magazine de dulciuri în care se vând ditamai bomboanele[75], rubarbă şi cremă englezească din lapte şi ouă, şi care au pe faţadă inscripţii cu caractere vechi, de prin anii '50. Tineri în sacouri roşii se deplasează de colo-colo prin mulţime, vânzând bilete pentru plimbări cu barca şi ademenind clienţi. Toate surogatele euforice ale Veselei Anglii a secolului al douăzeci şi unulea.

Privirea îi este atrasă de o mică tonetă din mijlocul mulţimii, cu o pancartă în faţă, pe care scrie: PROTESTAŢI ÎMPOTRIVA MAJORĂRII TAXELOR DE ŞCOLARIZARE. VOTAŢI PE 10 DECEMBRIE.

În faţa tonetei stă şi împarte pliante o tânără cu părul lung, vopsit roz.

Cate urmăreşte felul cum vorbeşte cu trecătorii. Silueta ei măruntă, ascunsă într-un pulover larg. Expresia însufleţită a feţei ei. Îi aminteşte de Lucy.

Cate îşi controlează mailul aproape din oră în oră, dar nu a primit încă nici un răspuns de la Hesther.

Când îşi termină de băut cafeaua, iese şi se apropie timid de tonetă.

— Îmi daţi şi mie unul? o întreabă pe tânăra cu păr roz, arătând spre pliante.

— Desigur, spune tânăra zâmbind, luând un pliant şi întinzându-i-l. Vreţi să semnaţi şi petiţia?

— Sigur că da.

Cate se apleacă şi semnează, apoi, fâstâcindu-se brusc, neştiind prea bine ce să mai facă, mormăie un la revedere şi pleacă, alăturându-se mulţimii care stă la coadă să intre în catedrală. Costă zece lire biletul de intrare. Are o ezitare, dar îşi scoate portvizitul şi plăteşte cu cardul. Un drum pietruit duce până la intrarea în catedrală, şi în faţa ochilor se înalţă edificiul însuşi. Păşeşte înăuntru până în navă, unde acoperişul urcă spre înaltul cerului, deasupra capului ei, şi nişte ghizi cu chipuri agreabile, îmbrăcaţi în veste de uniformă, vând ghiduri. Merge înainte, pe langă poliţele cu lumânări, până la zidul îndepărtat şi citeşte inscripţiile gravate pe lespezile de piatră ale mormintelor. Ele alcătuiesc o colecţie de amintiri duioase ale unor tragedii coloniale: de la tineri morţi la Waterloo, în India, în Africa de Vest şi de Sud până la pierderile cele mai grele din Primul şi cel de al Doilea Război Mondial. Pe pereţi atârnă prapuri negri, zdrenţuiţi. De undeva, de departe, răzbate sunetul unei orgi. Se opreşte în faţa unui monument de formă ovală, mormântul unui anume Robert Macpherson Cairnes, Maior în Artileria Călare Regală, „răpit de pe acest tărâm sublunar în data de 18 iunie 1815, la vârsta de 30 de ani“.

Acest umil monument
ridicat de o mână prietenească
este o mărturie fidelă, deşi nespus de tristă,
a iubirii, dar şi a unei dureri ce nu poate fi exprimată în cuvinte,
a unei iubiri care rămâne vie dincolo de mormânt,
a unei dureri care nu îşi va afla alinare
până ce aceia care deplâng pierderea lui

nu îl vor reîntâlni
pe tărâmurile binecuvântate
ale
păcii veşnice.

Atâţia băieţi tineri! Atâtea mame! Atâta suferinţă! Şi, aici, nici un cuvânt de scuză pentru cele întâmplate. Ar fi bine dacă ar exista undeva măcar o plăcuţă mică pe care să scrie: *Ne cerem iertare. Am greşit. Tot colonialismul şi imperiul ăla, şi moartea cumplită a fiilor noştri. Atâtea vorbe despre Dumnezeu. Pământuri luate cu japca. Bogăţii obţinute prin jaf. Patriarhat afirmat sus şi tare. Biserica şi armata, mână în mână.*

Şi, atunci, cum mai rămâne cu soldăţelul?

Îşi vrea copilul înapoi. Vrea să urce în fugă dealul până la Harbledown şi să-l smulgă din braţele bunică-sii. Deodată îşi simte respiraţia grea. Iese repede pe uşa laterală şi ajunge în galeria acoperită, bătută de un vânt tăios, de unde se vede iarba de un verde viu din curtea interioară. Se aşază pe o bancă de piatră cioplită în zid, trăgând în piept porţii mari de aer. Şi în aceeaşi clipă înţelege de ce nu îi place oraşul ăsta: îi aminteşte de Oxford – cu bisericile lui, cu turiştii, cu iarba pe care nu ai voie să calci. Până şi în cel mai mic amănunt, cu bărcile acelea, cu generaţiile de studenţi plimbându-se pe râu în jos, visând la *Brideshead*[76].

Evelyn Waugh a fost un fascist şi un nostalgic. Comentaţi.

A urât afurisita aia de carte.

Se aud paşi pe dalele galeriei. Cate se uită în sus, vede o siluetă apropiindu-se de ea, mergând cu pas iute. Poartă o haină largă, bărbătească, o căciulă trasă bine pe cap, dar Cate o recunoaşte de la grupul de joacă şi se lipeşte de zidul de piatră – azi nu vrea să fie văzută, numai că e prea târziu.

— A! spune Dea. Bună! Eşti Cate, nu-i aşa?

Zâmbeşte, îi întinde o mână înmănuşată. Are faţa obosită, bătută de vânt.

— Nu te-am recunoscut din prima. Fără copil. El unde-i azi?

— La soacră-mea. La Harbledown.

— Asta-i bine.

Dea îşi înclină capul într-o parte.

— Dar tu nu pari prea convinsă. Ce, nu-i bine?

— A, nu-i vorba de asta – e bine. Doar că-i prima oară că l-am lăsat şi am

plecat. Asta-mi dă o stare ciudată.

— Știu ce vrei să zici, spune Dea, dând din cap. Eu am ziua liberă marțea. Abia o aștept toată săptămâna, și ar trebui să lucrez, dar pur și simplu…

Face o grimasă.

— Ce lucrezi?

— Artă bisericească. Scriu o carte. Dar îmi ia o veșnicie.

— Ce fel de artă bisericească?

— Ai câteva exemple chiar aici.

Dea arată cu degetul spre acoperiș, și Cate ridică privirea. La început, nu știe exact la ce se uită, dar apoi:

— Uite – Dea o apucă de cot –, vezi Omul Verde[77] de colo? Și sirena?

La început îi vine greu să distingă ceva, dar, pe măsură ce se uită mai cu luare-aminte, se ivesc detaliile – nu doar Oameni Verzi, dar și dragoni cu cozile încolăcite, șopârle, ciobani cântând din fluier.

— Aaa, da, spune ea. Nici n-ai zice că sunt pictați acolo.

— Exact! Îmi place să-i privesc ca pe niște mici noduri subversive. Zeități păgâne susținând contraforții bisericii oficiale.

Dea privește înapoi.

— Cum am putut să spun una ca asta? Scuze.

Afișează un zâmbet trist, de părere de rău, dar și poznaș, în același timp.

De la un capăt la altul al galeriei înguste suflă un vânt rece.

— E frig, spune Dea. Ce-ar fi să mergem la mine? Doar la doi pași de-aici. Să bem un ceai.

— De acord.

Ies din catedrală, trec pe lângă toneta ocupată de studenți, unde Dea se oprește o clipă să discute cu fata cu păr roz. Cate rămâne în urmă, privind cum fata îi arată lui Dea, cu mândrie, lista cu semnăturile.

— E o studentă de-a mea, sau, mai bine zis, a fost, înainte să intru în concediul de maternitate, spune Dea când se întoarce la Cate. Îi cerem doamnei Prorector să iasă cu o declarație publică împotriva creșterii taxelor, dar nu cred că o va face. E interesant, totuși – ce fac puștii ăștia. Chiar iau poziție. Sunt mândră de ei.

Locuința lui Dea este aproape, doar puțin mai încolo de strada principală

– o clădire dintr-un şir de căsuţe asemănătoare, terasate. Uşa de la intrare este vopsită într-o nuanţă stinsă de gri-verzui; pe pervazul ferestrei de alături înfloresc într-o jardinieră flori târzii, de un roşu rubiniu. Holul îngust este un talmeş-balmeş de haine şi fulare. Dea o conduce într-o bucătărie din dos, unde spaţiul este mai generos, casa este inundată de lumină, şi atmosfera devine primitoare. O femeie înaltă, de culoare, cu o tunsoare afro lejeră stă în faţa aragazului.

— Bună, Zo!

Dea îşi scoate fularul rulat în jurul gâtului.

— Ea e Cate. Ne-am cunoscut la grupul de joacă. Grupul ăla groaznic despre care ţi-am povestit. Şi tocmai am dat nas în nas la catedrală.

Femeia se întoarce. Totul la ea este lung: membre lungi, gât lung, degete lungi, cu care ţine, graţios, o cană. Este nespus de frumoasă.

— Bucuroasă de cunoştinţă, Cate! Eu sunt Zoe.

Are accent american; Cate crede că distinge sunete specifice sudului. Dea se duce până la aragaz şi o sărută pe Zoe. Cate priveşte cum mâna lui Zoe zăboveşte puţin pe spatele lui Dea.

— Ia loc, Cate! o invită Zoe. Scuze pentru dezordine.

Cate se aşază pe o canapea jerpelită, acoperită cu cuverturi şi perne. Soarele se strecoară pieziş pe geamul din spate, încălzindu-i spinarea. Nişte borcane închise ermetic se luptă cu cărţi, şi jucării, şi sticle ca să îşi facă loc pe rafturi, strălucind în soare. Alte grămezi de cărţi zac peste tot în jur. O biografie a Louisei Bourgeois[78] serveşte drept suport sub un ghiveci cu flori. Brâurile pereţilor sunt pline de praf, iar parchetul e zgâriat. În chiuvetă sunt o grămadă de vase de spălat. La vederea farfuriilor murdare, pe Cate o încearcă o firavă, dar importantă senzaţie de uşurare.

— Locuiţi de mult aici? întreabă ea.

— De cinci ani.

Dea amestecă nişte plante medicinale într-un ceainic.

— Înainte am locuit în State. Eu predam la o universitate şi acolo ne-am cunoscut. Dar sunt de loc din Kent. Am copilărit chiar în împrejurimile oraşului. Dar tu? Eşti de mult în Canterbury?

— De aproape două luni. Ne-am mutat aici când avea Tom cinci luni.

— Sunt sigură că nu ţi-a fost uşor.

— A fost OK, minte Cate.

— Pe unde locuiești?

— La celălalt capăt al orașului. În drumul spre Wincheap.

— Cunosc zona, spune Dea. Avem o parcelă luată în arendă în spatele terenului de joacă Toddler's Cove.

— Ei, mi-a făcut plăcere să te cunosc, Cate, spune Zoe. Ies să lucrez puțin cât trage Nora un pui de somn.

— O, infinitele bucurii ale unui doctorat cu bursă!

— O, bucuriile unui concediu de maternitate plătit integral! spune Zoe, trimițându-i bezele lui Dea. Ei! adaugă ea din pragul ușii, întorcându-se spre ele. Ar trebui să puneți ceva la cale voi două. Ceva tihnit. Ceva, așa, ca o întâlnire între mămici.

— Asta o să facem.

Dea vine și îi întinde lui Cate o ceașcă de ceai.

— Nu-i așa, Cate? Asta facem. Ăsta-i grupul nostru. Chiar aici. Chiar acum.

— Ăăă… bine, așa să fie, răspunde Cate.

Ridică ceașca cu ceai – este de un galben pal și are o aromă delicată. La suprafață plutesc niște flori mici.

Dea alunecă ușor pe canapea, lângă Cate.

— Clubul Mamelor. Singura regulă a Clubului este să nu vorbim despre el. De acord?

Zoe râde și își dă ochii peste cap.

— Atunci, vă las, spune ea, făcându-le cu mâna în chip de la revedere.

După ce pleacă Zoe, Dea se întoarce spre Cate.

— Biscuiți cu ciocolată? Am câțiva pușI deoparte.

— Ăă. Da.

Dea se întinde și scoate o cutie din dulapul din spatele ei.

— E uimitor ce chestii ajungi să cumperi când devii mamă. Uitasem ce delicioase sunt batoanele cu ciocolată.

Cate se apleacă și ia unul.

— Și așa… spune Dea. Tu ce mai faci, Cate?

— Sunt…

Luată prin surprindere, cu gura plină de biscuit, Cate șovăie.

— Sunt OK, zice.

— La Clubul Mamelor spunem adevărul, replică Dea pe un ton plin de reproș. Încep eu. Întreabă-mă. Întreabă-mă ce fac.

— Ăăă… ce mai faci, Dea?

— Hm. Hai să vedem!

Dea închide ochii preț de o clipă.

— Ei bine, dorm în medie cam cinci ore pe noapte. Înainte eram genul de persoană care doarme câte opt ore sau mai mult. Dacă nu dormeam destul, făceam crize de nervi. Încă mai sunt așa, undeva în adâncul meu, dar de când am născut-o pe fetiță nu cred că am mai avut parte de un ciclu de somn complet. Mi s-a inflamat genunchiul. Este o leziune mai veche, agravată de căratul fiică-mii cu portbebeul, care părea să fie lucrul cel mai bun și mai minunat când avea ea trei săptămâni, dar acum simt că nu mai e o idee chiar așa de bună. Numai că doar în portbebe vrea ea să doarmă. Așa, deci. Am sânii enorm de umflați. Mi s-a spus că o să-și revină. Nu și-au revenit. Mi-a înțepenit umărul stâng. Zi și noapte îmi vin în minte numai imagini catastrofale: fiică-mea căzând, fiică-mea rănindu-se, cineva care o rănește. Nu pot să ascult știrile, că mă podidește plânsul sau închid radioul. N-am mai făcut sex de la nașterea copilului.

Cate zâmbește.

— Ți se pare amuzant?

Dea soarbe câte puțin din ceai. Lui Cate i se umple gura de dulceața ciocolatei.

— Și mai am și altele de povestit, dar… lasă. Le țin pentru data viitoare. Acum, zice Dea, întorcându-se spre Cate, spune-mi despre tine. Tu ce mai faci?

A gătit paste cu roșii; cu ulei de măsline, un pic de ardei iute. Ia o bucățică de parmezan uitată în frigider, pe fundul raftului, și o rade deasupra. Porția lui Tom este gata, în farfurioara lui verde, iar pe masă e o sticlă de vin roșu, destupată.

Se deschide ușa de la intrare și îl aude pe Sam cum își agață haina în cuierul din hol.

— Bună!

Adulmecă aerul.

— Miroase a ceva bun.

— M-am gândit să gătesc câte ceva.

Îl ridică pe Tom de pe podea, unde se juca.

— Hai, puișor! Hai să mănânci paste!

Pastele au succes. Tom dovedește că se pricepe surprinzător de bine să manevreze cu degetele pastele în formă de fluturași și să sugă sosul. La sfârșitul mesei, după ce au băut amândoi, ea și cu Sam, câte un pahar și jumătate de vin, Sam se oferă să îi facă baie lui Tom, în timp ce ea stă la masă și îi ascultă cum chicotesc și cântă împreună. După baie, Sam i-l aduce înapoi cu părul ud numai inele, și ea îl pupă pe frunte.

— Cine-i puiul meu? îl alintă ea. Cine e scumpetea mea?

— Să-l îmbrac în pijama? întreabă Sam.

— Da, te rog.

Când l-a luat pe Tom de la Alice, era fericit și liniștit.

Ea se ridică și spală vasele, șterge masa și își mai toarnă o jumătate de pahar de vin.

Adevărul?

Da. Spunem adevărul.

Felul în care a rostit Dea cuvintele astea, de parcă voia să audă răspunsul. De parcă nimic altceva decât purul adevăr nu ar mulțumi-o.

Adevărul e că și mie mi-e frică.

Hai, continuă. De ce anume?

De orice. Tot timpul. Simt că sunt singură. Mă doare. Tot nu mă împac cu gândul că m-au tăiat. Simt că sunt o ratată. Ca femeie. Ca mamă. Fac numai greșeli. Nu o am pe mama alături. Mi-e dor de ea. Îmi dau seama că întotdeauna i-am simțit lipsa. Nu m-a pregătit deloc pentru viață. Sunt furioasă că m-a lăsat de izbeliște. Nu fac față. Nu mă descurc. Nimeni nu mi-a spus că o să fie așa.

Cred că nu m-am măritat cu persoana potrivită.

Ultima frază nu a mai rostit-o, dar pe toate celelalte le-a spus. Odată pornită, nu s-a mai oprit. Și Dea stătea acolo și o asculta – o gură de oxigen revigorantă, simplul fapt că cineva te ascultă.

Deci așa. Săptămâna viitoare la aceeași oră? La Clubul Mamelor?

Îhî. Săptămâna viitoare la aceeași oră.

— Hei!

Sam intră în cameră.

— Tom pare fericit. Asta-nseamnă că i-a plăcut la mama?

— O, da, spune Cate.

Soarbe și ultima picătură din pahar.

— Cred c-o să fie o soluție bună.

Lissa

Vor juca un joc, spune Klara. Dar un joc serios, o tehnică, o tehnică de a-ți ieși din propria piele. Au nevoie de tehnica asta pentru că sunt încordați. Sunt rigizi, așa cum sunt englezii. Nu ca rușii. Rușii nu sunt încordați, chiar deloc. Ei au votca și durerea, și sângele pământului în vene, în timp ce englezii au ceaiul slab și vremea umedă.

Așa, deci.

Regizoarea aruncă o privire circulară în încăpere – are distribuția adunată în fața ei, toată lumea răspunde la apel. Sunt la prima oră a dimineții de luni, începutul celei de a treia săptămâni de lucru.

— Leesa.

Mijește ochii.

— Ești încordată. Mereu ești încordată. Nu vezi cum stai pe scaun? Ce spune Vanea despre Elena?

Se întoarce spre Johnny.

— Despre felul ei de a fi.

— *Dacă ai putea să-ți vezi fața și mișcările!* spune Johnny, fixând-o pe Lissa cu privirea.

Ce lene ți-e să trăiești! Ah, ce lene![79]

— Mulțumesc, Johnny. Așadar, Leesa – așa șade Elena pe scaun?

Își încrucișează brațele în poală, imitând ținuta Lissei.

— Nu. Tu ești englezoaică. Nu ești deloc bine în rol. De ce-oi fi ales eu niște englezi să interpreteze piesa asta rusească? Sunt nebună. N-o să mai fac așa ceva niciodată. Leesa – cunoști tehnica Meisner?

Lissa dă din cap afirmativ; da, o cunoaște.

— Am făcut-o la facultate. Deși au trecut niște ani de când…

— Bun. Ia loc aici, te rog.

Este adus un scaun, și Lissa merge, ascultătoare, în mijlocul cercului și se așază.

— Și tu – Klara se întoarce pe călcâie și arată spre Michael –, și tu ești încordat. Nu ești decât cinci minute pe scenă, dar ești rigid. E groaznic. Vino-ncoace.

Michael se ridică, își trece mâna prin păr. Zâmbește larg.

— Bun, spune el. De acord.

— Michael, știi tehnica asta?

Michael clatină din cap.

— Leesa. Descrie-i-o tu lui Michael, te rog.

Lissa își încrucișează gleznele, apoi le descrucișează.

— Deci… din câte-mi amintesc… începe așa, unul dintre noi observă ceva la celălalt. Eu observ ceva la tine, ceva superficial, la început. Poate felul cum ești îmbrăcat. Aș putea să spun: *Porți un pulover albastru*. Iar tu repeți, spunându-mi mie: *Port un pulover albastru.* Facem asta de câteva ori, apoi mergem mai în profunzime…

— Stop!

Klara bate cu palma în pupitru.

— Destule explicații. Începeți.

Michael pufnește într-un râs scurt, lătrat. Lissa respiră adânc.

— Ai părul… spune ea, dat pe spate ca o creastă.

Michael zâmbește.

— Am părul dat pe spate ca o creastă? repetă el, rostind cuvântul pe un ton ușor ascendent.

— STOP.

Michael se întoarce cu fața la regizoare.

— Fără să *joci*.

Klara bate cu pumnul în masă, și Poppy, asistenta de regie, tresare înfiorată.

— Tu joci. Dacă așa știi tu să interpretezi, mă bucur că nu ai cine știe ce replici de spus în piesa asta. Ideea e *să nu joci*.

Mustrat, Michael se întoarce iar spre Lissa, care îi aruncă o privire plină de compasiune, și încep din nou.

— Eşti palid, spune Lissa.

— Sunt palid.

— Eşti palid.

— Sunt palid.

Ea vede că a încremenit acum de tot, că-i prea speriat ca să mai facă vreo mişcare.

Îşi aminteşte de profesorul ei de la facultatea de teatru, un tip scund şi impetuos, care era absolut convins de eficacitatea acestei metode de lucru. *Spuneţi ce vedeţi*, asta le zicea el de fiecare dată când foloseau tehnica Meisner. *Concentraţi-vă fiecare atenţia asupra celuilalt, uitaţi-vă atent la el şi spuneţi ce vedeţi.*

— Pari speriat, îi spune lui Michael.

— Par speriat, încuviinţează Michael.

— Pari speriat.

Jocul se împotmoleşte iar, când Klara, iritată, mormăie ceva, scoate un „ţţţ“ exasperat şi clatină din cap.

— STOP. E groaznic. Groaznic.

Cu un gest agresiv al mâinii, îl scoate pe Michael din scenă.

— *I-su-se*, şopteşte el ridicându-se şi trăgându-şi în sus jeanşii. Succes.

— Tu.

Klara întoarce brusc capul spre locul unde stă Johnny.

— Johnny. E rândul tău.

Johnny se ridică fără un cuvânt şi vine să-i ia locul lui Michael.

Calm, foarte calm, el stă un timp şi o priveşte. O privire atentă, blândă. Ea îi simte privirea plimbându-i-se pe umeri, pe stomac, pe picioare, pe sâni. Îşi dă seama de poziţia propriilor ei picioare, din nou încrucişate strâns – când şi le-a încrucişat? –, de poziţia mâinilor. Simte căldură în palme, la subraţ. E conştientă de balanţa puterii, care înclină în favoarea lui. Apoi:

— Pari tristă, spune el.

— Par tristă, repetă Lissa, surprinsă.

— Pari tristă.

— Par tristă.

— Pari tristă.

— Par tristă.

— Roşeşti.
— Roşesc.
— Roşeşti.
— Roşesc.
— Eşti supărată.
— Sunt supărată.
— Te-am supărat.
— Te-am supărat, nu – se poticneşte ea –, m-ai supărat.
— Te-am supărat.
Îşi simte obrajii învăpăiaţi.
— M-ai… ai o cămaşă neagră, spune ea.
Johnny ridică din sprânceană.
— Am o cămaşă neagră, repetă el.
— STOP.

Se întorc amândoi spre Klara, care s-a ridicat de pe scaun acum, înfierbântată.

— De ce-ai făcut asta? De ce-ai vorbit despre *cămaşa* lui? Se întâmpla *ceva*. Pentru prima oară, ceva începea să se întâmple în afurisita asta de cameră împuţită, şi tu vorbeşti despre *cămaşa* lui? Nu. Acum, hai. Încă o dată.

Johnny se întoarce cu un gest lent, îi zâmbeşte. E un zâmbet de asasin. Abia dacă clipeşte din ochii lui albaştri.

— Te simţi prost, spune el.
— Mă simt prost.
— Te simţi prost.
— Mă simt prost.
— Te fac să te simţi prost.
— Mă faci să mă simt prost.
— Te fac să te simţi prost.
— Mă faci să mă simt prost.
— Pari tristă.
— Par tristă.
— Pari tristă.
— Par tristă.

— Ai o faţă tristă.

— Am o faţă tristă.

Are o senzaţie de gheară în gât. Nu are timp să îşi revină de pe urma ultimei lovituri, că el atacă din nou.

— Ai pierdut ceva.

— Am pierdut ceva.

Simte – îi simte pe ceilalţi membri ai distribuţiei stând pe scaune, aplecaţi înainte. Când feţele aşezate la rând se transformă în public, şi filamentele invizibile dintre ea şi ei se strâng, ceva se întâmplă.

— Plângi.

— Plâng.

— Plângi.

— Plâng.

— Bineee!

Klara sare într-un picior.

— Acum. *Acum.* Începeţi scena.

Are nevoie de aer curat. Se târăşte afară şi stă pe scara infectă, privind fix spre cer. Michael este deja acolo.

— Fir-ar să fie! spune el. A fost dur. Dar electrizant.

Lissa nu zice nimic.

Johnny apare în spatele ei.

— Ne-a electrizat al naibii, frate! spune Michael.

Johnny se face că nu îl aude. Michael întăreşte, dând din cap.

— Electrizant, rosteşte el în pustiu.

— A fost destul de bine, spune Johnny adresându-i-se Lissei. Ştii, ai putea fi o actriţă mult mai bună decât îţi îngădui să fii. Dacă ţi-ai da drumul.

Are după-amiaza liberă, numai pentru ea. Nu vrea să se ducă acasă. Nu vrea nici să mai rămână în cameră şi să urmărească restul repetiţiei de astăzi, aşa că se urcă în autobuz, în autobuzul 73, vechi şi hodorogit, şi merge în oraş: Kingsland Road, Shoreditch, Old Street, Angel, King’s Cross. Când se dă jos la bibliotecă, cerul este coborât şi galben, şi începe să plouă. Îşi pune haina şi geanta în compartimentul de bagaje de la vestiar, îi arată gardianului cardul de cititor la intrarea în sala de Cărţi rare, găseşte un

scaun liber și se așază. În liniștea de acolo, închide ochii.

Este goală pe dinăuntru; nu e nimic înăuntrul ei, nimic care să o țină ancorată de un punct fix – nici talent, nici succes. Are dreptate Johnny – a pierdut ceva. Sau a pierdut multe lucruri. Sau nu le-a avut niciodată. Ea este doar suma eșecurilor ei. E atât de goală pe dinăuntru, încât ar putea să plutească pe deasupra acestor oameni cu capetele plecate sârguincios, apoi și mai sus, afară, deasupra orașului, deasupra acestui oraș pe care l-a iubit, dar care nu îi împărtășește iubirea, care nu îi oferă ceea ce îi trebuie ei pentru a trăi, ci doar atât cât să supraviețuiască.

Are să coboare, să-și ia lucrurile, să o sune pe agenta ei și să–i spună că se retrage din distribuția piesei, că renunță la această așa-zisă carieră.

Coboară la vestiar și își ia haina și geanta, traversează holul cu pași răsunători până la ușile de la intrare și atunci dă cu ochii de el. Știe că este el, chiar dacă stă întors în direcția opusă. Este adus de spate și nu scoate o vorbă, dar e clar că interlocutorul lui de la celălalt capăt vorbește mult. Lissa rămâne în spate, cu mâinile în buzunarele hainei. După puțin timp, el își închide telefonul, și Lissa îl vede stând pe loc, încremenit preț de câteva secunde și ridicând apoi privirea. Merge la el și îl atinge pe braț. Nathan tresare.

— Lissa! Bună!

— Ești OK?

El își trece degetele prin păr. Are o privire disperată.

— Simt nevoia să… O țigară. Ai o țigară?

— Sigur.

Își croiesc drum pe lângă agenții de pază până ies sub copertina de la intrare, care oferă un mic adăpost, ferindu-i de ploaia care răpăie de-a binelea acum. Îi întinde tutunul, stă deoparte în timp ce își rulează el țigara.

— Scuze, spune el, punându-și țigara în gură.

— Pentru ce?

Se uită la ea cu o privire alarmată.

— Nu știu. Doar că sunt… obișnuit să mă scuz, probabil. Scuze că fumez. N-ar trebui.

Îi întinde o brichetă, și el o aprinde recunoscător, dând capul pe spate și pufăind. Îi ia din mână punguța de piele, își răsucește și ea o țigară, și palele

lor de fum se contopesc în aerul umed. Pe esplanadă, lumea merge cu pas grăbit pe asfaltul lucios, spălat de ploaie, ducându-și genţile și sacoșele cu cărți.

— Ai mâncat? întreabă el.

— Nu.

— E un restaurant pe-aici, pe-aproape. Au… *tapas*[80] sau ceva de genul ăsta.

Ceva din felul lui de a pronunța „*tapas*“ o face să zâmbească.

Când trec strada, pare dezorientat, și ea trebuie să își înfrâneze impulsul de a pune mâna pe umărul lui ca să-l ghideze prin trafic până la liman.

— E pe undeva, pe aici, spune el, conducând-o printre locuințele de cărămidă roșie ce se întind la sud de Euston Road, de-a lungul unui trotuar lat cu case terasate în stil georgian, până la un bar mohorât din colţul străzii.

— Cred că ăsta e. Merge, oricum.

Îi ține ușa deschisă ca să intre.

— Bei ceva? Eu o să iau o halbă de bere. Și un whisky. Vrei un whisky?

De mâncare nu mai zice nimic. Ea se uită la ceasul de deasupra barului – două patruzeci și cinci.

— Sigur, spune ea. De ce nu?

Găsește o masă într-un colţ, departe de geam. El se întoarce cu două halbe de Guinness și două pahare de whisky.

— Sănătate!

Dă pe gât whisky-ul cu înghițituri lacome și repezite, urmate imediat de o gură sănătoasă de bere. Apoi, ca și când acum ar observa pentru prima oară că e și ea prezentă, o întreabă:

— Ai avut o zi bună?

— Îngrozitoare

El dă din cap, posac.

— Dar tu? întreabă ea.

— Nu ți-ar face nici o plăcere să știi.

Ridică spre ea capul, și Lissa vede cât e de disperat.

— N-am reușit. Cu FIV-ul. Ultima încercare.

Nu o surprinde. Îi pare rău, dar nu o miră.

— Sunt pierdut, spune el. Suntem pierduți. Cu totul.

Își mută privirea spre fereastra pe care încep să se prelingă stropi mari de ploaie și dă pe gât restul de bere din trei înghițituri zdravene, sonore.

— Eu o să-mi mai iau un pahar. Vrei și tu? Încă un whisky?

— Sigur.

Cât timp lipsește el, își face de lucru cu telefonul. Îl deschide. Îl închide la loc. E ciudat, de gândește ea, că Hannah nu i-a dat vestea asta. Termină whisky-ul. Soarbe din bere.

El se întoarce cu încă două halbe și două pahare de whisky.

— O să beau eu tot, dacă nu poți.

Schițează un mic zâmbet împingând băutura de-a curmezișul mesei, spre ea.

— Așa deci, spune-mi mai departe, de ce-ai avut o zi așa de proastă? Hannah zice că joci într-o piesă, așa e?

Vrea să-i răspundă că nu are importanță. Că nu vrea să vorbească despre sine.

— Da, confirmă ea, joc.

— Ceva rusesc?

Aprobă dând din cap.

— *Unchiul Vanea*. Cehov.

— Și cum merge?

— E OK.

El se apleacă înainte.

— OK? Asta nu prea sună a bine.

— Ba da, e bine. Doar că…

Zâmbește vag.

— Nu știu. Azi am numai îndoieli.

— Mi-ai luat vorba din gură.

— Serios?

Tace, așteptându-l pe el să continue, cercetându-i cu privirea mâinile pe halba de bere. Ochii – pielea subțire de sub ei, colțul arcuit al gurii. *Spune ce vezi.*

Ești trist.

Ești supărat.

— Nu știu ce să mai zic.

Degetele lui bat darabana pe lemnul pătat al mesei.

— Pur și simplu… nici nu-mi mai amintesc de ce facem noi asta, treaba asta la care s-au redus viețile noastre. Hannah. *Constrângerea* asta. Fiecare. Afurisit. De lucru. Organizat strict. Ținut sub control. Orice bag în mine. O văd cum stă și pândește. Urmărește câtă cafea beau. Dacă ies în oraș după serviciu, mă întreabă câte pahare am băut. Le numără. Întotdeauna le numără. S-a transformat într-o adevărată polițistă.

Tace.

— Încearcă și ea să facă un copil, spune Lissa cu blândețe.

— Crezi că nu știu?

Acum e furios.

— Dar asta-i tot ce-a ajuns să fie. A devenit o ființă care se căznește să facă un copil. Și treaba asta nu *merge*, fir-ar să fie! Păi un copil n-ar trebui să fie conceput din iubire? Și dăruire totală? Și sex bun? Nu după un orar. Sau un tabel. Sau un *grafic*.

A spus prea mult. Îl vede cum ia distanță față de propriile lui cuvinte.

Ridică privirea spre ea.

— Tu nu ți-ai dorit niciodată copii? întreabă el cu glas scăzut.

— Eu… nu. O dată. Vreau să zic, am rămas însărcinată o dată.

— Da?

— Da.

O formă ștearsă într-o fotografie de la clinica Marie Stopes din Fitzrovia. La sfârşitul anului întâi la facultatea de teatru.

— Ce s-a-ntâmplat?

— Am făcut avort.

— Îmi pare rău.

— Să nu-ți pară.

Ridică paharul de whisky și îl apropie de al lui.

— *Sláinte*[81].

Îi arde gâtul.

— O țigară? îl îmbie ea.

— Îmi citești gândurile.

Ies afară, se opresc zgribuliți în cadrul ușii, își rulează pe rând țigările.

— Hai, povestește-mi mai departe! reia el discuția după ce își aprind

amândoi ţigările. Tot nu mi-ai spus de ce-ai avut o zi nasoală.

— Cineva… a criticat felul cum joc. Nu mi-a picat bine, ca să zic aşa.

Caută ceva de care să se agaţe – ploaia, maşinile cu farurile aprinse. Oamenii care îşi deschid şi închid umbrelele. Starea ei degenerează rapid în beţie.

— Uneori… simt că nu sunt reală, autentică.

Se întoarce spre el. El o priveşte. Este aproape de ea. Clatină din cap.

— Ce e? întreabă ea.

— Pur şi simplu, mi se pare ciudat să te-aud vorbind aşa.

— De ce?

— Pentru că întotdeauna te-am privit ca pe o persoană atât de vivace. Mai mult decât reală.

Ea schiţează un mic hohot de râs.

— Îmi amintesc de prima oară când te-am văzut. Pur şi simplu… radiai. Şi apoi de petrecerile alea. Când am mai crescut noi. Petrecerea aia fantastică de la magazinul de second-hand.

— Îhî. Ce-o fi fost în capul meu?

— Erau grozave, nu-i aşa, vremurile alea? Nu ne făceam noi probleme, nu-i aşa? Eram liberi ca păsările cerului.

Aplecându-se înainte, o apucă de încheietura mâinii. Ea priveşte în jos, îi vede degetele, unghiile tăiate la întâmplare, îşi simte bătăile inimii, pulsaţiile de la încheietura mâinii şi dintre coapse.

— Mi-e dor de vremurile alea, spune el.

Spune ce vezi.

Mă doreşti.

— Cine? îl întreabă ea, ridicând din nou ochii şi privindu-l drept în faţă. Cine sunt eu – pentru tine?

— Eşti o femeie frumoasă, inteligentă, pasională, Lissa. Eşti adevărată, autentică.

Şi îşi ridică mâinile spre chipul ei, chipul ei întors spre al lui, şi îşi apropie buzele de ale ei.

Surpriză.

Nici o surpriză.

Buzele ei îndepărtându-se. Gustul limbii lui.

— Iartă-mă! se scuză el, dându-se înapoi.

— Nici o problemă, spune ea.

— N-ar fi trebuit să fac asta.

— E OK. Nu s-a întâmplat nimic.

El clatină din cap.

— Hannah, spune el, și are vocea sugrumată.

— Nu s-a-ntâmplat nimic, Nath.

El își trece mâna peste față.

— Nu-i vorba de asta. Doar că – ea vrea s-o ia de la capăt. Cu FIV-ul. Vrea să meargă la altă clinică. Pe Harley Street.

— Asta înseamnă, probabil, niște mii.

— Plus tot restul.

— Și ce-ai de gând să faci?

— Habar n-am.

Și îl apucă din nou disperarea, îl cuprinde cu totul. Ridică ochii spre ea.

— Tu ce-ai face?

— O, Doamne!

Râde încetișor.

— Nu mă-ntreba.

— Ba te întreb, insistă el. Te întreb. Ești prima persoană cu care am izbutit să vorbesc despre asta. Nici nu știi ce bine-mi face să vorbesc. Liss. Spune-mi, o imploră el. Te rog. Ce ai face?

— N-aș continua, spune ea, trăgându-și mai bine jacheta pe ea, fixând cu privirea strada spălată de ploaie. Aș spune nu.

Hannah

Coboară din metrou la Regent’s Park, trec pe lângă clădirile crem cu colonade, apoi o iau pe Marylebone Road până la intersecția cu Harley Street. Ea merge repede, de parcă s-ar grăbi – conducându-l pe Nathan pe lângă aceste case luxoase ca niște mici conace, pe lângă mașinile imense din care coboară femei slabe, cu capetele acoperite cu eșarfe, pe lângă doamne mai în vârstă care își duc în brațe cățelușii minusculi –, s-ar putea ca el nici să nu își dea seama pe unde sunt.

Sună la uşa unei case cu trei niveluri, care, din fericire, este ceva mai puţin impunătoare decât cele din jur. Interfonul le dă cale liberă, şi păşesc într-un vestibul pardosit cu dale albe şi negre, cu pereţii decoraţi cu fotografiile unor bebeluşi zâmbăreţi, unde arcuirea suplă a unei scări în stil Regenţă[82] urcă spre lumină. Îşi spun numele şi sunt conduşi într-o sală de aşteptare mare cât apartamentul lor. Nişte canapele moi sunt aşezate faţă în faţă, de o parte şi de alta a unor măsuţe cu muchii ascuţite, pe care se află vrafuri de reviste perfect aliniate. Pe o canapea, la vreo şase metri depărtare, şade o pereche. Cei doi îi privesc pe Hannah şi pe Nathan din capătul sălii.

Nathan se aşază picior peste picior, cu glezna peste genunchi. Are adidaşii zgâriaţi. Bate uşor din picior pe covorul gros, în care parcă se afundă. Într-un colţ gâlgâie o cafetieră.

— Mă duc să-mi iau ceva de băut, spune el, ridicându-se în picioare dintr-o săritură. Vrei şi tu?

— Nu, mulţumesc.

Hannah se apleacă peste masă: *Tatler*, *Harper's Bazaar*, *Country Living*, *Elle*. Trage din vraf revista *Elle* şi o frunzăreşte, simţindu-şi respiraţia scurtă şi grea.

Nathan revine cu o ceşcuţă albă de plastic.

— Cafeaua asta-i mizerabilă, spune el pe ton acuzator. Cât ne-o costa?

— Şapte mii.

Vorbeşte cu glas stins, dar clar. El ştie deja. Iar ea ştie că el ştie.

— Mă întreb cât o fi chiria aici.

Vorbeşte un pic prea tare. Cuplul de pe cealaltă latură a încăperii ridică privirea. Fata de la recepţie bagă capul pe uşă.

— Domnul doctor Gilani vă primeşte acum.

Hannah se ridică, îşi netezeşte fusta.

— Mulţumesc.

Nathan urcă scările în urma ei.

— Drăguţe tablouri, spune el când trec pe lângă o serie de picturi abstracte, în culori stridente.

Dr. Gilani stă îndărătul unui birou masiv, într-un cabinet imens. E ditamai bărbatul, masiv ca un urs, cu zâmbetul pe buze. Se apleacă înainte să-i salute, apucându-i de mână cu labele lui.

— Mă bucur să vă cunosc, spune el, şi îi priveşte de parcă ar vorbi sincer. Vă rog, luaţi loc!

— Aşa deci, zice el în timp ce ei doi se aşază. M-am uitat peste datele dumneavoastră. Hannah, după cum ştiţi, există o mulţime de femei ca dumneavoastră, în cazul cărora nu se cunoaşte motivul infertilităţii.

Hannah dă aprobator din cap.

— Iar faptul că aţi rămas deja însărcinată o dată este încurajator, chiar dacă aţi pierdut sarcina. Vestea bună este că aţi mai putea concepe un copil oricând. Vestea rea este că, în afară de sfaturile obişnuite, nu avem nici o altă recomandare să vă facem, care să vă ajute. Dar noi, aici – adaugă el zâmbind –, suntem foarte bine utilaţi.

Nathan aruncă o privire de jur împrejur prin încăpere, căutând, parcă, aparatele, dar cabinetul, cu toată vastitatea lui, pare gol.

Dr. Gilani trece în revistă tratamentele pe care le poate oferi el, spre deosebire de sistemul public de sănătate: fotografierea secvenţială, ecografiile frecvente, zgârierea mucoasei uterine[83], transferul embrionilor la sfârşit de săptămână. Totul ducând la o şansă de reuşită în jur de treizeci la sută, la pacientele de vârsta lui Hannah.

— Ce înseamnă zgârierea mucoasei uterine? întreabă Nathan. Sună barbar.

— Este o tehnică, răspunde dr. Gilani, care s-a dovedit că ajută la implantare. Poftiţi.

Le întinde peste birou o foaie de hârtie. A subliniat cifrele: 32 la sută şansă de graviditate, categoria de vârstă 35–38. Procentul naşterilor de feţi vii este mai scăzut. Costul este trecut cu caractere mărunte în josul paginii.

— Aţi putea să-mi spuneţi mai multe ca să-mi fac o idee? continuă Nathan. O listă cu tarifele pentru fiecare tratament în parte?

Zâmbetul doctorului Gilani este neabătut.

— Desigur, o pot ruga pe asistenta mea să v-o pregătească.

— Nu aş insista, dar… sunt în joc o groază de bani, spune Nathan. Nu-i aşa? Pentru ceva cu un posibil risc de eşec de şaptezeci la sută.

Hannah îşi apasă unghia degetului mare în palma celeilalte mâini.

— Înţeleg.

Dr. Gilani aruncă o privire cât se poate de discretă la ceasul de pe perete.

— Mulţi dintre pacienţii noştri se folosesc de asigurarea medicală ca să acopere…

— Noi n-avem asigurare, îi taie vorba Nathan. Avem încredere în sistemul public de sănătate.

Hannah se apleacă spre Nathan, îşi strecoară foaia de hârtie în geantă.

— Vă mulţumim, zice ea.

— Atunci, dacă vă hotărâţi să urmaţi tratamentul, vă rog să vă faceţi o programare la asistenta mea, şi ne putem apuca de treabă imediat.

— Staţi! spune Nathan. Han – n-ai nevoie de un răgaz? Ca să-ţi revii? Hannah tocmai a facut un tratament FIV. E epuizată.

— Sunt bine, ripostează Hannah. Şi pot să vorbesc şi singură în numele meu.

— Bineînţeles – dr. Gilani îşi întinde pe birou mâinile lui mari –, dacă preferaţi să mai aşteptaţi… Numai că fiecare lună de aşteptare este, desigur, o lună care…

— Nu, spune Hannah. Prefer să nu mai aştept.

Nathan se uită pe geam şi are maxilarul încleştat.

— Mulţumim, domnule doctor Gilani. Ne-aţi fost de mare ajutor.

Dr. Gilani le strânge mâinile.

Nathan coboară scările mergând înaintea ei, dar nu se opreşte la pupitrul de recepţie, ci merge drept înainte şi iese în stradă. Până să îl ajungă Hannah din urmă, el a dat deja colţul şi îşi rulează o ţigară.

— Când te-ai apucat de fumat?

— Recent. Dar nu m-am apucat de fumat.

— Dar asta ce-i?

— O ţigară.

— Fumai şi atunci? Ultima oară?

— Nu, Hannah. Nu fumam. Dar acum chiar aş avea nevoie de o ţigară.

Şi-o aprinde. Ea îl aţinteşte cu privirea. Traficul este asurzitor. E o zi mohorâtă, cu multă poluare în aer.

— Nu pot să cred, spune ea.

— Ce anume nu poţi să *crezi*, Hannah?

Ea gesticulează a lehamite în direcţia lui.

— Aha! Mă găseşti dezgustător, nu-i aşa? Ei bine, pe mine toate astea –

îşi flutură ţigara spre tot ce e în jurul lui – mă dezgustă. Toţi doctorii ăştia care câştigă mii, *milioane* de pe urma disperării oamenilor. Strada asta-i un cuib de şarlatani. Ai putea să te duci să arunci şapte mii de lire într-o fântână a dorinţelor, că tot aia ar fi.

— Serios?

— Serios. Sunt nişte nenorociţi de vraci care mizează pe încrederea oamenilor, Han.

— Atunci cum îţi explici pozele alea cu copii de pe pereţi? Copiii ăia există. Datorită acestui doctor.

— Probabil că ar fi existat oricum.

— Asta n-ai de unde şti.

— Nu, nu am. Nu ştiu nimic. Nici tu nu ştii. Nici ticălosul ăsta de doctor Gilani. Nimeni nu poate şti. Pentru că organismul uman e un mister. Pentru că fertilitatea e un *mister*, Han, fir-ar să fie!

— Se pot face unele lucruri…

— Le-am tot făcut. Am făcut tot ce se putea, până la ultimul, Hannah. Luni de-a rândul. Ani de-a rândul. Şi tot n-avem copil.

— Eu am făcut toate astea. *Eu* le-am făcut. Tu ce-ai făcut, Nath? Hai, spune-mi. Ce?

Se uită la ea, trage un fum adânc din ţigară.

— Îmi pare rău, Hannah, sincer îţi spun. Vreau să ştii că te iubesc, dar nu pot să mai fac asta.

— Ce? Ce nu mai poţi face?

— Asta, spune Nathan.

— Ce înseamnă *asta*?

El aruncă ţigara pe carosabil, unde maşinile opresc la stop cu un hârşâit, şi clatină din cap.

Tatăl ei o aşteaptă pe peronul gării din Stockport. Îl zăreşte pe geam înainte să o vadă el – întotdeauna e luată prin surprindere, preţ de o clipă, de şovăiala lui, de albul părului lui. Când coboară, îl vede întorcând capul în toate direcţiile, uitându-se după ea.

— Tati, strigă Hannah, şi el se întoarce, întinzând braţele spre ea.

Îi simte mirosul de săpun şi parfumul înţepător al detergentului pudră folosit de mama ei.

— Lasă-mă pe mine.

Dă să îi ia valiza.

— Mă descurc. Nu-i grea.

— Ia taci! Dă-o-ncoace. Ai biletul la îndemână? Acum sunt bariere de control în spate.

Mașina este parcată în locul dintotdeauna.

— Știi, zice el ridicându-i valiza și punându-i-o în portbagaj, mamă-ta a făcut plăcintă cu carne[84]. E îngrijorată din cauza ta, iubito.

Plouă – o burniță ușoară. Frunzele sunt cafenii; toamna se face deja simțită pe aici. Când sosesc acasă, mamă-sa este în bucătărie, geamurile sunt aburite, câinele sare să îi întâmpine.

— Vino-ncoa.

Mamă-sa o strânge la piept.

— Ai mai slăbit, spune ea cu un „țțț“ dezaprobator, în timp ce o îmbrățișează.

Mănâncă plăcintă cu carne și broccoli, apoi fructe cu frișcă în loc de budincă, iar după masă merg în camera de zi și se așază în fața televizorului.

— Ce-ai vrea să vezi?

Tată-său dă drumul la televizor, îi întinde cele trei telecomenzi cu un mic gest teatral.

— Tu decizi.

— N-am nici o preferință, zău. În mod obișnuit, voi la ce v-ați uita acum?

Se așază alături de mamă-sa. Urmăresc un episod dintr-un serial de epocă.

Când vine vremea reclamelor, tată-său se duce în bucătărie și se întoarce cu ceai și ciocolată caldă.

Îi întinde cana, făcându-i cu ochiul.

— De la Aldi, spune el. La ei găsești ciocolățelele-astea delicioase.

Merge la culcare odată cu părinții ei, la nouă și jumătate, în camera ei din copilărie și se întinde în vechiul ei pat de o singură persoană. Pe perete este o fotografie cu ea și tată-său afară, în parc, în ziua nunții ei – în lumina după-amiezii. Rochia aceea verde.

Mamă-sa, întoarsă de la baie, bagă capul pe ușă.

— Ai nevoie de ceva?

— Nu, mami, mulţumesc.

— O sticlă cu apă fierbinte?

— Nu e nevoie, sunt bine.

— Știu, dar e cam frig în noaptea asta. Și mă gândeam că-i bine, pentru burtica ta… după toate cele întâmplate.

— Mă simt bine. Mulţumesc, mami.

— Bine, atunci, iubito. Noapte bună!

— Noapte bună, mami!

Mamă-sa închide ușa cu grijă și, nu pentru prima oară, Hannah constată cu surprindere că părinții ei, a căror viață i s-a părut întotdeauna atât de mărginită, de încorsetată, au învățat la perfecție arta gentileții. În trecut, îi critica aspru – pentru ziarul pe care îl citeau (*Daily Mail*), programele pe care le urmăreau la televizor (telenovele și documentare despre natură). Pentru vederile lor politice. Pentru afilierea lor religioasă (Biserica Anglicană). Pentru orizontul lor, întotdeauna atât de îngust. Pentru naivitatea lor. Pentru clasa socială căreia îi aparţin.

Și, cu toate acestea, sunt oameni buni.

Îşi iubesc copiii și încă se mai iubesc unul pe altul. Cum de reușesc? Or fi învățat asta de-a lungul timpului? O lentă acumulare de deprinderi, o succesiune de zile clădite din aceste fapte simple, mărunte?

Duminică dimineața, părinții ei de pregătesc să meargă la biserică. Hannah își urmărește mama cu privirea în timp ce aceasta își pune paltonul, apoi îl bombăne și îl ceartă pe tată-său pentru că s-a îmbrăcat cu un hanorac subțire; se căznește să-l convingă să-și mai pună un pulover, îl ia cu binișorul să-și înfășoare fularul la gât.

— Nu vrei să vii și tu?

— Nu, o să ies să mă plimb. Să cumpăr câte ceva. Poate-o să gătesc ceva pentru prânz.

Merge de-a lungul străzii, care este o fundătură: tencuială brută, ferestre mici cât palma și drapele naționale. Și înainte era mereu uimită de rapiditatea cu care se schimbă aspectul caselor când treci dintr-un loc în altul, de faptul că de cealaltă parte a parcului Fog Lane te trezești în Didsbury, unde sunt străzi mărginite de copaci și ditamai căsoaiele. Nu

chichinețele astea de locuințe semidetașate de prin anii ’30, înghesuite una într-alta de parcă și-ar cere scuze că există.

Face câteva ture prin parc, apoi merge la supermarketul cooperatist[85] și cumpără un pui și niște legume. Părinții ei se întorc înainte de douăsprezece, și îi vede cum se luminează la față când dau de mirosul de pui la cuptor.

Mai târziu, după masa de prânz, în timp ce spală vasele împreună cu mamă-sa, Hannah se întoarce spre ea.

— Mami, tu cum te rogi? întreabă ea.

— Cum adică? zice mamă-sa.

— Adică în biserică, atunci când te rogi. Cum faci?

Mamă-sa își scoate mănușile și le pune pe marginea blatului de bucătărie. Clătește bolul, îl pune la loc în dulapul de sub chiuvetă, apoi se întoarce cu fața la Hannah.

— Nu prea știu, zău, spune ea. Închid ochii. Ascult. Îmi… îmi adun gândurile, cred. Apoi, dacă mă rog pentru cineva anume, mă concentrez asupra persoanei. Dacă mă rog pentru tine, mă gândesc la tine. Uneori te văd cum ești acum, alteori ca pe fetița de altădată.

Mamă-sa îi ia mâna într-a ei.

— Apoi cer. Mă rog.

— Te rogi să am un copil?

— Da, iubito. M-am rugat.

— Te-ai rugat? spune ea. Dar acum?

Mamă-sa face un pas înainte, cuprinde obrajii lui Hannah cu palmele.

— Acum mă rog pentru fericirea ta, iubito. Să fii tu fericită. Atât. Of, Hannah! spune mamă-sa când Hannah începe să plângă. Of, fetița mea frumoasă!

---

71. Galerie de artă din Londra, care găzduiește portretele unor personalități engleze.

72. Walter Sickert (1860–1942), pictor englez post-impresionist, important portretist, considerat un precursor al modernismului britanic.

73. Vanessa Bell (1879–1961), pictoriță engleză, sora scriitoarei Virginia Woolf.

74. *Pilgrims’ Way*, traseul istoric urmat de pelerini pornind de la Winchester (comitatul Hampshire) până la Catedrala din Canterbury (Kent), la mormântul lui Thomas Becket (canonizat în 1173).

75. *Gobstoppers*, „[bomboane] care umplu gura“, sortiment de bomboane mari, cu straturi de

diferite arome.

76. Brideshead Castle, numele unui castel din romanul scriitorului englez Evelyn Waugh, intitulat *Brideshead Revisited* (*Înapoi la Brideshead*), publicat în 1945 – simbol al nostalgiei unui trecut aristocratic.

77. Figură mitologică ce simbolizează renaşterea naturii primăvara şi fertilitatea şi care se regaseşte în numeroase culturi (ţările arabe, Nepal, Cipru, multe ţări europene).

78. Sculptoriţă şi pictoriţă americană de origine franceză (1911–2010).

79. Ed. cit., p. 229.

80. *Tapas* (în spaniolă, în orig.), aperitive sau gustări care se servesc la bar.

81. „Sănătate“, în dialectul galez vorbit în Scoţia.

82. *Regency*, stil englezesc, manifestat în arhitectură, literatură, modă etc., specific atât Epocii Regenţei (1811–1820), când Regelui George al III-lea i-a succedat fiul său ca principe regent, cât şi perioadei domniei acestuia din urmă, devenit Regele George al IV-lea (1820–1830).

83. *Womb scraping* – sau *womb scratching*/*microabrasion of the endometrium* (microabraziune endometrială).

84. *Shepherd's pie*, plăcintă tradiţională din carne roşie (mai ales de miel) tocată, uneori cu un strat de piure de cartofi deasupra în loc de aluat.

85. Co-op, lanţ de magazine şi instituţii autonome din Marea Britanie înfiinţat în conformitate cu principiile Mişcării cooperatiste: asocierea unor persoane şi cooperarea pentru ajutor reciproc şi satisfacerea propriilor nevoi economice, sociale şi culturale.

Londra
1997

Este luna august, 1997, vara în care au absolvit facultatea, când sosește Hannah în oraș.

De trei luni, Tony Blair este prim-ministru. Timp de optsprezece ani din viața lui Hannah s-au succedat la putere numai guverne conservatoare. Ea și Lissa au urmărit împreună alegerile, chiar înainte de examene, într-un club irlandez din Chorlton. Au băut cocteiluri Black Velvet până nu s-au mai putut ține pe picioare. Până și tată-său l-a votat pe Tony Blair.

Lissa i-a trimis invitația de la Roma, aruncând, doar așa, o vorbă pe o carte poștală cu Fontana di Trevi.

Am imitat-o cât am putut de bine pe Anita Ekberg. E prea frumos aici. Când o să mă întorc, n-o să mai pot de plictiseală și de singurătate, fără nici o îndoială. Vino repede la Londra, te rog.

Lissa o întâmpină la gară, la Euston, îmbrăcată în jeanși și cu niște tenișI ponosiți în picioare. Este bronzată și are părul lăsat liber. Hannah are un aer stânjenit. De curând s-a tuns scurt, stil bob; își tot duce mâna la locul unde părul îi cade într-un unghi ascuțit pe gât.

Ooo! În holul de la intrare, Lissa o salută îmbrățișând-o. Louise Brooks[86]*. Îmi place la nebunie.*

Serios? întreabă Hannah, ducând mâna la ceafă.

Așteaptă autobuzul afară, în stație, la King's Cross, iar, când acesta sosește, Hannah o urmează pe Lissa, care se urcă pe scara din spate. Locul din față este liber, și Lissa se așază repede, săltându-și picioarele încălțate cu tenișI pe bara metalică, sporovăind întruna, în timp ce autobuzul le poartă prin pustietățile de dincolo de King's Cross, unde Lissa îi arată depozitele pe unde a mers ea la niște petreceri, un club pe care îl frecventează în majoritatea weekendurilor. Îi povestește lui Hannah despre

noul ei iubit – Declan –, un irlandez cu zece ani mai mare decât ea. Cum a dus-o el la Roma, unde filmează un serial, și au hoinărit prin spațiile de înregistrare de la Cinecittà, și au locuit într-un apartament din zona Trastevere, și au admirat picturi medievale, și au vizitat sanctuare.

Declan zice că o să-mi găsească el un agent, spune Lissa. Ca să mă pot bucura mai mult de vacanțe.

Nu o spune ca pe o mare surpriză, ci doar așa, ca și cum și-ar accepta soarta cu bucurie.

Iar Hannah o urmărește în timp ce vorbește și se gândește că acum e și mai frumoasă decât înainte, dacă așa ceva ar fi posibil. Lissa va fi o actriță de succes. Asta e clar. S-ar putea chiar să ajungă o celebritate. E talentată, frumoasă, relaxată și binedispusă, și darurile de preț îi vin pe tavă. Și nu are nici un rost să o invidieze, pentru că asta e situația.

În vreme ce autobuzul urcă un deal mare, se vede pe geam cum zona industrială rămâne în urmă, făcând loc locuințelor cu chirie. Coboară vizavi de o stație de metrou, și Lissa o conduce pe străzi cu case cu multe etaje, retrase ceva mai departe de drum, și Hannah aude acorduri de pian venind dinspre ferestrele deschise. Străzile acestea sunt liniștite, zarva orașului s-a domolit. Se opresc în dreptul unei case cu grădină în față, în care cresc nalbe, și cu o ușă verde, roasă de vreme, la intrare.

Camera ta e sus, cum urci scara de serviciu, spune Lissa, deschizând ușa. Poți să-ți pui valijoara acolo, dacă vrei.

Scările sunt acoperite cu un covor vechi, marocan. Aproape pe fiecare treaptă zac maldăre de lucruri pe cale de a fi duse fie sus, fie jos – destinația nu e prea clară. Pe perete sunt înșirate o mulțime de imagini: caricaturi înrămate, cărți poștale și tablouri mai mari – sus, în dreptul ultimei trepte, un portret mare al Lissei de pe vremea când era copil. Hannah îl fixează cu privirea; recunoaște stilul – era unul și în camera Lissei de la cămin. Își lasă jos valijoara într-o cămăruță cu pat de o persoană, cu vedere la o fâșie lungă de grădină la capătul căreia este o seră. De undeva, de sus, se aude un radio.

Se așază o clipă pe pat, apoi merge la baie, care este mare și murdară, cu pereții vopsiți într-o nuanță închisă de gri-verzui. Pardoseala e înțesată de mormane de reviste aruncate unele peste altele, la întâmplare. Culege de

pe jos un număr mototolit din The New Yorker*, care e deschis la pagina de literatură. Este vechi de peste patru ani.*

Jos, camera de zi a fost extinsă, și un perete întreg este ocupat de rafturi cu cărți. Fereastra care dă în stradă e năpădită de vegetație și lasă să pătrundă înăuntru o lumină verzuie, obținându-se oarecum același efect ca atunci când ești scufundat în apă. Pe niște măsuțe de lângă perete sunt așezate scrumiere pline, care mai de care dând pe dinafară. Cărțile par puse cu furca pe etajere: Tolstoi, Eliot, Atwood, Balzac. Hannah ia una dintre ele, Eliot, Patru cvartete*. E plină de adnotări mâzgălite la repezeală, cu litere arcuite. Simte o mișcare în spatele ei și tresare.*

La baza scării stă o femeie. Este înaltă și poartă un șorț amplu, maro, mânjit de vopsea, iar părul ei lung, grizonant, este prins în creștet cu doi piepteni. Este izbitor de frumoasă.

Tu cine ești? întreabă femeia.

Hannah, răspunde ea. Scuzați!

De ce te scuzi? întreabă femeia, aplecând capul într-o parte.

Pare curioasă și în același timp periculoasă, ca o pasăre de pradă. Se apropie, cercetează cu privirea cartea din mâna lui Hannah.

A, Eliot. Ești o admiratoare a lui?

Hannah se uită la text, cu pânza de păianjen a însemnărilor de pe margine. Care o fi răspunsul potrivit?

Cred că da. Adică – am citit Țara pustie[87]*. Mi-a plăcut. Dar… nu-i așa că s-a purtat oribil cu soția lui?*

Da, din păcate. A fost, categoric, o javră. Dar, de scris, scria bine.

Eu sunt Sarah, apropo, spune ea, întinzându-i mâna. Ia-o cu împrumut. Dar să nu-ți faci probleme dacă n-o să-ți placă. Tinerii nu-l înțeleg pe Eliot.

Merg în bucătăria mare, răvășită, unde Sarah o înlocuiește pe Lissa la pregătitul prânzului, afirmând că e moartă de foame și nu se mulțumește cu un sandvici. Când masa e gata, Hannah le urmărește pe Lissa și pe Sarah în timp ce mănâncă, atentă la lipsa de inhibiție cu care își devorează ele bucatele. Sarea nu este pusă în solniță, ci într-o piuă, în care cele două femei își vâră degetele. Își toarnă în salată ulei din belșug, apoi înmoaie pâinea în farfurie ca să o șteargă. După ce își termină salata, își sug

degetele. Mănâncă precum animalele, dar o fac cu o eleganţă cum nu a mai văzut ea niciodată. Se gândeşte la părinţii ei; la mamă-sa, gătită cu jachetele ei M&S, la sosul de salată turnat peste frunzele palide: la politeţea lor, la şervetele lor de masă, la insistenţa lor asupra bunelor maniere.

După aceea fumează. Sarah are o pungă de tutun asemănătoare cu a Lissei, foloseşte aceleaşi foiţe de ţigară închise la culoare. Sarah şi Lissa discută despre filme pe care le-au văzut, despre piese de teatru. Discuţiile acestea sunt vii, există spirit competitiv. Când vorbeşte Lissa despre operele de artă din Roma, Sarah tace şi o ascultă cu capul înclinat într-o parte. Înainte de călătoria ei la Roma, o lămureşte Sarah pe Hannah, Lissa credea că Bellini e denumirea unui cocteil.

Chiar e, ripostează Lissa, întinzându-se să îşi stingă ţigara într-un rest de ulei de măsline. Arta şi viaţa nu se exclud reciproc. Doar tu m-ai învăţat asta.

Touché*, spune Sarah, ridicând paharul.*

Hannah se simte ca o plantă căţărătoare, cu cârcei care se întind peste tot, agăţându-se de casa asta, de femeile astea, de viaţa asta.

Ar trebui să mai stai câteva zile, spune Lissa când vizita lui Hannah se apropie de sfârşit. Mama te place. Crede că prezenţa ta îmi face bine. Săptămâna viitoare are un vernisaj. O să se întoarcă şi Declan. Poţi să faci cunoştinţă şi cu el.

Hannah o sună pe mamă-sa, care vorbeşte cu glas stins şi ezitant de la celălalt capăt al firului. Dacă eşti sigură, iubito. Eşti sigură că le face plăcere să rămâi? N-o să le deranjezi?

Casa e imensă, mami.

A, bine, în cazul ăsta. Atunci să-i transmiţi mulţumirile mele mamei ei, da?

În seara vernisajului e zăpuşeală. Hannah poartă un tricou subţire, fără mâneci, şi nişte pantaloni largi. Duce mâna la ceafă, atingându-şi părul proaspăt tuns. Galeria este foarte mică, situată pe o stradă pietruită din East London. Pânzele lui Sarah sunt expuse într-o sală cu pereţii de culoare grej. Au acolo vin şi butoaie de bere. Mulţimea stă afară, pe stradă, amestecată cu grupurile de vizitatori de pe la celelalte galerii.

Hannah se uită la lumea aceea şi se gândeşte: Iată – asta înseamnă să trăieşti. Este ca şi când, până acum, o parte din ea ar fi trudit, pe întuneric şi în tăcere, să îşi croiască un înveliş de piele şi acum ar fi gata să îl poarte, să se arate la lumina zilei.

Un timp o scapă din ochi pe Lissa, dar, când mulţimea se răreşte, o zăreşte din nou, la o oarecare depărtare, pe stradă, stând de vorbă cu un tânăr înalt, îmbrăcat cu o cămaşă cu mânecile suflecate până la cot. Lissa îi povesteşte ceva gesticulând, iar bărbatul râde, aplecându-se spre ea ca să o audă mai bine. Priveşte cum îşi trec unul altuia o ţigară. Deci ăsta este Declan, iubitul Lissei. Hannah simte că trece printr-o ciudată schimbare de dispoziţie când îl vede. Aproape ca o recunoaştere şi o dezamăgire care ameninţă să risipească magia acestei seri şi să aducă o stare nedefinită, mai mohorâtă. Lissa o vede şi îi face cu mâna, şi Hannah se apropie încet de ei.

Tânărul înalt se întoarce spre ea şi o salută strângându-i mâna.

Cumva, nu prea arată a actor.

Bună! spune Lissa. Hannah, el este Nath.

---

86. Louise Brooks (1906–1985), actriţă şi dansatoare americană de succes în anii ’20 şi ’30, care a contribuit la popularizarea tunsorii bob.

87. T.S. Eliot, *The Waste Land*, publicat în 1922.

2010

Lissa

Nu ia legătura cu Nathan și nici el nu o contactează. Adeseori, însă, își derulează sărutul în minte – readucându-și-l în prezent noaptea, când este singură în pat, sau dimineața, când se trezește, când revine la starea de conștiență. De câteva zile nu a mai primit nici un semn de la Hannah. Speră că Nathan nu i-a spus nimic – și, cu toate acestea, aude ceva, un vag dar strident semnal de alarmă, care îi răsună undeva, într-un ungher al minții.

Intră în atmosfera piesei. Metoda Klarei începe să dea roade – ei devin, într-adevăr, mai puțin englezi, jocul lor este viu, convingător, are sânge, și tendoane, și oase. Și, pe măsură ce Klara e tot mai mulțumită de distribuția ei, actorii, așa cum se întâmplă cu echipele fericite, devin o entitate cu o viață proprie, care trăiește și respiră. Actorii vin la lucru mai devreme și stau până mai târziu, bucurându-se să-și urmărească scenele unul altuia. Încep să joace piesa cap-coadă, simțindu-i ritmul, locurile unde are nevoie de un tempo alert, momentele când trebuie să încetinească pasul și să-și simtă respirația. Când o scenă se împotmolește sau nu pare vie, adevărată, actorii ies din limitele scenariului și aplică tehnica Meisner ca să se observe reciproc, rămânând în personaj, repetând ceea ce văd înainte de a reveni la piesă.

Michael le propune să cânte cu toții împreună – idee preluată cu entuziasm de restul distribuției –, așa că învață un cântec popular rusesc, pe care îl repetă dimineața, înainte să se apuce de lucru. Michael zdrăngăne câteva note la chitară în timp ce ceilalți cântă.

Când se apropie seara premierei, Lissa simte că propriul ei joc se îmbunătățește; își simte altfel corpul, capătă o anume insolență: căldură mare, tristețe și balans. Chiar și Johnny se mai îmblânzește. Din ziua în care

a făcut-o să plângă, ceva s-a schimbat între ei, şi Lissa descoperă cu surprindere că abia aşteaptă mai ales scenele cu el.

În seara dinaintea repetiţiei tehnice, îi sună telefonul – Hannah.

Lissa se uită ţintă la numele de pe ecran şi aşteaptă. După o clipă, telefonul se aude vibrând la primirea unui mesaj. Îl ia în mână, intră pe mesageria vocală, duce telefonul la ureche.

„Liss?“ Hannah are vocea suavă. *„Poţi să mă suni? Am să-ţi spun ceva.“*

Alarma din capul ei devine mai sonoră, mai stridentă. Îşi rulează o ţigară, merge la uşa bucătăriei şi o sună pe Hannah.

— Bună!

Hannah răspunde după ce sună telefonul o singură dată.

— Ce mai faci?

— Tocmai mă pregăteam. Mâine am repetiţia tehnică.

— Ah! Înţeleg.

Vocea lui Hannah ascunde ceva.

— Poţi să treci pe la mine? Vreau să te-ntreb ceva.

Fir-ar să fie!

— Sigur.

Lissa încearcă să vorbească fără să-i tremure vocea.

— Acum?

— Hai, te rog! Lissa? Poate… poţi s-aduci şi-o sticlă de vin?

Îşi pune hanoracul şi porneşte spre Broadway Market, oprindu-se pe drum să cumpere nişte vin şi ciocolată de la magazinul turcesc de băuturi alcoolice.

Hannah îi deschide uşa metalică prin interfon cu un bâzâit, şi Lissa urcă pe vechea scară exterioară, în capul căreia o aşteaptă prietena ei. În lumina crepusculară, Hannah pare palidă şi plăpândă, pradă unei stări de agitaţie şi surescitare.

— Ai adus vin?

Lissa ridică sticla.

— Rioja.

Încearcă să zâmbească.

— De dragul vremurilor de altădată.

Hannah i-o ia din mână, intră, merge la blatul de lucru din bucătărie,

deschide sticla, toarnă în două pahare şi îi întinde unul Lissei.

— Noroc! spune ea pe un ton posomorât.

— Noroc! spune Lissa, luându-şi vinul, dar rămânând cu haina pe umeri.

— Ţi-e frig? întreabă Hannah.

— Nu – doar că nu pot să stau mult. Trebuie să mă scol devreme. Avem repetiţie tehnică.

— Lissa. Te rog! Trebuie să discut cu tine.

Îşi scoate haina, pe care Hannah o agaţă îndărătul uşii. Afară, semiîntunericul serii se aşterne peste parc, peste luminile oraşului de dincolo de el. Pe masă este o vază cu flori. Sunt aprinse câteva lămpi mici. Este apartamentul unui om în toată firea, şi, cu toate acestea, Hannah, aşezată în faţa ei, pe canapeaua albastră, cu picioarele strânse sub ea, cu părul dat după urechi, arată ca un copil rătăcit.

— Ce este, Han? Unde-i Nath?

— La muncă, probabil. Habar n-am. Ne-am certat.

— Din ce?

— Nu vrea să facem încă o rundă de tratamente. FIV-ul. Mi-a spus că refuză. Am crezut c-o să se răzgândească. Dar n-a fost aşa. Iar acum zice că vrea o pauză.

— De la ce?

Îi simte cadenţa respiraţiei, inspirul şi expirul, scurte şi accelerate.

— De la toate.

— Adică ce vrea să spună cu asta?

— Nu ştiu. M-am dus la Manchester pentru câteva zile. Am crezut că lucrurile o să se schimbe, dar, de când m-am întors, abia dac-am mai vorbit unul cu altul.

— O avea şi el dreptate. Poate că aveţi nevoie de-o pauză, să lăsaţi totul deoparte un timp. Nu aşa se spune? Că adeseori lucrurile încep să meargă exact atunci când renunţi?

— Pe *naiba*, ştii de câte ori am primit sfatul ăsta?

Hannah îşi aruncă perna în celălalt capăt al camerei, unde face o tumbă, şi cade, încremenită.

— De prea multe ori.

Apoi, dintr-odată, Hannah se apleacă înainte.

— De ce? întreabă ea. De ce mi se-ntâmplă mie toate astea? Sunt blestemată? Simt că sunt blestemată.

Lissa se duce la ea, se așază alături, pe canapea.

— Ascultă-mă, Han! Nu ești blestemată.

Hannah își ridică fața din căușul mâinilor.

— Vrei să vorbești tu cu el?

— Nu pot…

— Te rog!

Hannah o apucă strâns de braț.

— Fă-l să se răzgândească. Pe tine o să te-asculte, Lissa. Discută tu cu el. Te rog!

Ia autobuzul până în Bloomsbury, coboară la Southampton Row și merge până în Russell Square, unde copacii sunt o explozie de portocaliu și roșu, iar cerul e cenușiu ca fierul.

În mesaj, i-a scris că trebuie să discute cu el, dar că nu e liberă decât joi dimineața. El i-a răspuns imediat: *M-ai făcut curios. Joi sunt la universitate. Vii să ne întâlnim acolo?*

Și-a schimbat hainele de cinci ori până să iasă din casă. În final, s-a îmbrăcat cu un tricou vechi, decolorat, jeanși și hanorac. Încălțăminte sport. Nici un pic de fard, părul prins în vârful capului.

Cei de la recepție o îndrumă spre etajul trei – urcă scările, intră pe o ușă dublă care duce pe culoar. Ușa biroului lui este închisă, dar când se apropie de ea se deschide și dinăuntru iese o tânără. Este înaltă, cu părul lăsat liber. Picioare lungi în jeanși bine strânși pe corp. Trece pe lângă Lissa fără să stăruie cu privirea asupra ei.

Pe ușă, ca pe la toate birourile profesorilor, sunt lipite afișe: unul anunță o conferință, altul invită la o ședință de sindicat pe tema taxelor de școlarizare. Ridică mâna și bate.

— Intrați!

Stă la birou, întors cu spatele la ea.

— Bună! spune el, întorcându-se. Liss!

Pare bucuros să o vadă.

— Bună!

Intră, închide ușa. Biroul este plăcut, o fereastră înaltă, abia lăsând să se

vadă copacii din Russell Square, un perete plin cu cărți, o canapea mică, masa de lucru. El. Poartă un tricou bleu, adânc răscroit la gât.

— Carevasăzică aici se petrece magia, spune ea.

El îi zâmbește, și ea își dă seama că nu îl poate privi drept în ochi, așa că, în loc de asta, merge la rafturile cu cărți și le examinează. Sunt așezate frumos, în ordine alfabetică.

— *Maturizarea în Samoa*[88]?

— O lucrare clasică. Ar trebui s-o citești.

— Despre ce este?

— Despre sex.

— Aa!

Simte cum se îmbujorează la față.

El surâde larg. Oare o tachinează?

— Cum mai merge piesa? o întreabă.

— Mai bine. Mâine avem repetiția cu public.

— A mers repede. Pot să vin și eu?

— Sigur că da. Numai că trebuie să-ți rezervi un loc.

— Atunci, așa o să fac.

— Bun.

— De ce nu iei loc?

Se așază pe canapea. Încă mai este caldă. Se gândește la tânăra care a fost aici, în birou, înaintea ei.

— Arăți ca o studentă, spune el.

— O, mulțumesc – cred că așa ar trebui să zic.

— Vrei să bei ceva? Ceai?

Face semn spre o tăviță, un ceainic, niște cești.

— Am în sertar și whisky.

— Serios?

— Doar pentru urgențe.

— Urgențe studențești?

— Urgențe profesionale.

Urmează o pauză, în încăpere este liniște și nemișcare. Își dă seama că e rândul ei să vorbească.

— Sunt aici pentru Hannah, spune ea.

— A, zice el, bine! Adică pentru ce?

— I-am promis c-o să vin.

— De ce?

— Crede că pot avea, chipurile, o influenţă asupra ta.

Lissa întoarce capul şi îşi coboară privirea spre propriile mâini.

— Şi mă simt prost. N-ar fi trebuit să-ţi spun cuvintele alea atunci, la bar. Că aş termina cu FIV-ul. Am greşit.

— Vorbeşti serios? Dar mi s-a părut că ai vorbit clar. Mi-ai zis să nu continui.

— Dar n-am vrut să spun asta.

— Atunci ce-ai vrut să zici?

— Am vrut să spun că *eu*, una, n-aş face aşa ceva. Vorbeam doar în numele meu. Nu mă refeream la tine şi la Hannah – n-am crezut…

— Ce? N-ai crezut – ce? Că mă influenţezi?

El o priveşte stăruitor. E de un calm desăvârşit.

— Te rog, spune ea. Te rog, nu vorbi aşa. Nu e drept. Nu mi-am dat seama ce vorbesc. Nu m-am gândit la Hannah.

— Ştii, spune Nathan cu blândeţe. Mi-am petrecut cea mai mare parte a vieţii de adult gândindu-mă la Hannah. La dorinţele ei. La cum să o fac fericită. Şi, în cea mai mare parte a vieţii mele de adult, tocmai asta am vrut să fac.

Curbura obrazului lui, forma proeminentă a mărului lui Adam atunci când înghite.

— De fapt, de ce ai venit, Lissa? întreabă el.

— Pentru Hannah. Ţi-am spus doar.

El dă din cap, apoi continuă:

— Pot să-ţi spun ceva?

— Da.

— Înainte de asta, pot să încui uşa?

Ea încuviinţează dând din cap, îl urmăreşte cu privirea în timp ce se ridică. Îşi simte inima bătând, sângele pulsând în vene. El, cu mâinile pe cheie. Zăngănitul cheii în broască. Vine şi îngenunchează în faţa ei.

— Liss, începe el. Problema e că, în ultima vreme, îmi tot bat capul să aflu ce doreşti tu. Ce te-ar bucura pe tine.

Se întinde şi îi ia mâna.

— Ai mâna rece, spune el.

— Da, zice ea, cu toate că acum îi vine greu să vorbească.

Îi ia un deget şi îl bagă în gură. Are gura caldă. Ea simte plăcere radiindu-i din vârful degetului înspre sâni, între coapse, până în fundul ochilor. Închide ochii, îşi sprijină capul de canapea.

— Îmi dai voie? întreabă el.

— Da, răspunde ea, cu toate că îi e greu să vorbească.

Ţine ochii închişi, şi acum gura lui îi atinge, foarte uşor, stomacul, şi acum el îi descheie nasturele şi îi trage jeanşii în jos şi ea se ridică să îl ajute. Iar acum degetul lui o pătrunde, şi Lissa aude, în cameră, un sunet stins, apoi îşi dă seama că de la ea vine. Degetul lui mare o masează, şi degetul este înăuntrul ei, şi sunetul acela continuă să se audă.

— Îmi dai voie? întreabă el.

— Da, răspunde sunetul acelei voci care este a ei. Da, te rog, da.

Cate

— Deci a doua regulă a Clubului Mamelor este…

— Care?

— Trebuie să facem ceva de care ne e teamă.

Stau pe o bancă, în grădina catedralei, sau mai curând într-o grădină secretă de pe terenul catedralei, cu ziduri de cremene de jur împrejur. Dea a rugat-o pe Cate să vină să se întâlnească cu ea într-o mică parcare de pe Broad Street, unde se află o gheretă săpată într-un zid gros, în care stă un om. Dea i-a arătat paznicului legitimaţia de la universitate, şi acesta le-a dat cale liberă cu un gest al mâinii. Aici, între zidurile crenelate şi groase, ca de fortăreaţă, domneşte liniştea, de parcă oraşul dinafara lor, cu traficul lui, cu autobuzele, magazinele, parcările şi turiştii lui ar fi încetat, pentru o clipă, să mai existe. Este frig, dar a răsărit soarele şi cerul este albastru şi senin.

— OK, spune Cate. Deci ce te sperie pe tine, Dea?

— Sexul cu nevastă-mea.

Cate râde tare, şi o femeie şi un bărbat în vârstă de pe banca de alături întorc capul spre ele.

— Nu râde! Vreau să zic că mă sperie în toate sensurile. Vorbesc aici de o oroare pornografică. Practic, sufăr de incontinenţă, nu mă pot înfrâna.

Dea râde cu toată gura.

— Dar tu cum stai?

— Cum adică?

— Vreo incontinenţă şi la tine?

Cate râde.

— Cezariană, deci nu, nu tocmai.

— Aha, da, sigur. Deci totu-i intact.

— Cam aşa ceva.

— Deci, liber la sex?

— Nu, nu prea. Nu m-am simţit pregătită pentru asta în ultima vreme.

— Şi el cum se împacă cu asta? Soţul tău.

— Ăă. Cred că lui Sam nu-i pică bine, probabil.

— Povesteşte-mi despre el, zice Dea.

Cate se întoarce spre ea.

— Despre cine, despre Sam?

— Îhî. De cât timp sunteţi împreună?

— Nu de mult. De-un an şi jumătate.

— Unde v-aţi cunoscut?

O mică ezitare, apoi Cate răspunde:

— Pe net.

— Mai spune-mi, o îndeamnă Dea. Îmi place să aud de un mit frumos al originii. Ce te-a atras la el?

— E nostim. Sau poate să fie. E talentat. E *chef*. La a doua întâlnire m-a invitat acasă la el. Acolo a gătit pentru mine.

— Drăguţ. Ce ţi-a gătit?

— Pui la cuptor, spune ea, cu scorţişoară. A copt chiar el nişte lipii.

Zâmbeşte.

— Ăsta a fost cârligul. Nimeni nu-mi mai făcuse pâine până atunci.

Dea fluieră în surdină.

— Nici mie nu mi-a făcut nimeni. Cu o pâine de casă, mai că m-aş fi lăsat şi eu sedusă de un bărbat.

— Păi, da, erau foarte bune lipiile. Apoi m-a dus la Marsilia – locuise

acolo ani buni –, şi mi-a plăcut asta, cât de uşor se orienta prin oraş… felul cum vorbea franţuzeşte. Şi nu după mult timp am rămas însărcinată.

Expresia feţei lui când i-a spus. Bucuria pură, neumbrită de nimic. Cât de dezarmant de naturală a fost şi reacţia ei, până la ultima celulă!

— M-a cerut în căsătorie, şi eu am zis da.

— Da' repede aţi lucrat, zău aşa. Şi cum a fost?

— Ce?

— Nunta.

— O!

Cate îşi încreţeşte nasul.

— Ştii – a fost destul de ciudat. Eu eram enormă. Noi, o mână de oameni – oficiul de stare civilă, masa la restaurant. Nu-mi doream decât să beau câteva păhărele, dar, bineînţeles, nu aveam voie. Taică-meu a venit cu avionul din Spania şi a ţinut un toast de toată jena. Maică-mea vitregă s-a eschivat îmbătându-se cu şampanie. Atunci l-au întâlnit ei pe Sam pentru prima oară. Mă tot gândeam că am făcut nunta în pripă, de nevoie, din cauza sarcinii, şi că totul era inutil, şi îmi părea rău că nu puteam să mă-mbăt. Nu reuşeam în ruptul capului să-nţeleg pentru cine făceam noi treaba aia.

— Şi acum nu vrei să faci sex cu el.

— Da. Nu. Ba da.

— Păi, spune Dea râzând larg, ştii, eu cred că asta-i ceva normal. Cred că-i extraordinar să faci sex cu un bărbat. Ideea asta a *penetrării*.

— Nu-i tocmai rău. Uneori e chiar plăcut.

— Dacă zici tu.

Cate şovăie, apoi continuă:

— Am avut odată o relaţie cu o femeie.

— Zău? N-aş fi crezut.

— Da.

— Şi?

— Şi… cred c-am fost îndrăgostită. Mi-e dor de ea.

— Ea cine era?

— Lucy? Era activistă, cred. Îi plăcea să se cţere în copaci.

— Sexy.

— Era.

— Și acum pe unde e?

— N-am idee. În State, probabil. Acolo am lăsat-o. Dac-o mai trăi. Urma să fie arestată, așa că s-a dat la fund. Am făcut ceva săpături în ultima vreme. Am încercat să dau de urma ei.

— Biiine.

— Adică?

— Deci nu vrei să faci sex cu soțul tău, dar îți cauți amorurile vechi pe internet. Niște iubite sexy, niște iubiri *ilicite*.

— Nu-i chiar așa.

— Serios? Dar cum e?

— A avut un rol important în viața mea. Din multe puncte de vedere. Nu-i vorba doar de sex. Și, totuși, poate că-i bine că n-am găsit-o.

— De ce?

— Nu-s sigură că ar avea o părere prea bună despre situația în care am ajuns.

— În ce situație ai ajuns?

— M-am diminuat.

Dea tace, o privește. Expresia aceea a feței ei – curioasă, amuzată, vie. E ciudat, se gândește Cate, dar nu o deranjează că este văzută de ea, că e întinsă cu grijă pe o lamelă și devine obiectul atenției ei.

— Deci, serios, spune Dea. Numai o femeie? Sau mai multe?

— A mai fost una. După Lucy. Dar a fost un dezastru. S-a terminat foarte repede. Și mi-am dat seama că nu sunt gay. S-a întâmplat, pur și simplu, să iubesc o femeie. O femeie, numai una. O singură dată.

— Aha, vechiul refren, ca la Gertrude Stein.

— Ce, e nevoie să mă explic? continuă Cate, acum pe un ton defensiv.

— Nu, răspunde Dea. Iartă-mă! Sigur că nu-i nevoie.

Cate îi privește chipul cu luare-aminte, dar nu vede pe el nici un semn că ar judeca-o, ci doar aceeași expresie amuzată.

— El știe? întreabă Dea.

— Cine, Sam? Știe câte ceva, dar nu tot.

— Nu crezi c-ar fi cazul să-i spui?

— Cred că ar fi năucitor.

— Pentru cine?

Cate tace.

— Cam multe întrebări, spune ea pe un ton liniștit. Dar tu ce ai de zis?

— Eu?

Dea își dă ochii peste cap.

— Isuse! Acum vrei să discutăm istoricul vieții mele sexuale? Ăla *chiar* că-i o grozăvie de film porno. O să ți-l povestesc într-o zi. O să-ți ofer montajul regizoral.

Cate râde.

— De-abia aștept.

Acum ele două flirtează? Nu prea își dă seama.

— Dar nu acum. Sunt înghețată bocnă. Haide! spune Dea. Hai să mergem undeva să ne încălzim!

Se ridică amândouă în picioare, și Dea o ia pe Cate de braț.

— Stai! spune ea când ajung aproape în capătul grădinii. Nu mi-ai zis ce te sperie. Dacă în cazul meu e să fac sex cu nevastă-mea, la tine ce e?

Cate se gândește.

— Sincer? E casa mea. Să fac ordine în ea. Să scot lucrurile din cutiile în care le-am adus când ne-am mutat. Nici până acum nu m-am învrednicit. Mă îngrozește.

— Păi, mai întâi de toate, dă-mi voie să-ți spun că presiunea asta pe care o simt femeile de a avea o casă perfectă e una din cele mai mari înșelătorii ale capitalismului. Pe care o resping zi de zi din principiu, după cum sunt sigură că ai dedus din starea în care se află locuința mea. Numai că, știi, dacă tot te sperie atâta treaba asta, cred c-ar trebui să iei taurul de coarne. Scoate-ți lucrurile din cutii. Fă ordine. Cheamă-ți prietenii la un pahar de vorbă. Invită-mă pe mine. Și pe Zoe. Pune-l pe Sam să gătească. Nu se știe niciodată – Dea îi face cu ochiul –, poate mai rămânem toate însărcinate o dată.

Mai pe seară, când îl aude pe Sam că s-a întors de la lucru, Cate se ridică din pat și coboară în camera de zi, unde îl găsește deja instalat pe canapea, cu berea în mână, cu laptopul rezemat de piept.

— Bună! spune ea și merge să se așeze în fotoliul de vizavi.

— Bună!

Își scoate căștile.

— La ce te uiți?

— Niște porcării.

— Cum a fost la lucru?

— Obositor. Plictisitor. M-am săturat. Zău că da. Să tot pun mâncare în farfuria altuia.

— Voiam să te-ntreb… spune ea.

— Ce?

— Am cunoscut pe cineva.

— Ce-ai zis?

Ridică din sprânceană.

— Pe cine?

— O altă mamă. La terenul de joacă, acela unde mi-a recomandat Alice să merg. Unde mi-ai spus și tu să merg – ca să-mi fac prietene. Și mă-ntrebam daca pot s-o invit pe la noi, la un pahar de vorbă. Mă-ntrebam dacă n-ai vrea să gătești tu.

— Un *pahar de vorbă*? Cum adică, la un pahar de vorbă?

— Hai, Sam! Te rog!

— Când?

— Știu eu? Peste câteva săptămâni. Mă gândeam să-i invit și pe Hannah, pe Nathan. Să petrecem o seară pe cinste.

Sam se încruntă.

— Nu știu, trebuie să văd cum stau cu turele.

— Sam! insistă ea. Ziceai c-ar trebui să ies, să cunosc lume. Asta am făcut. Am ieșit în lume. Am făcut cunoștință cu Dea și cu Zoe.

— Stai așa, sunt gay?

— Da.

— Există lesbiene la Canterbury?

— Hai că ești nostim.

El ia o înghițitură mare de bere.

— Deci pot să le invit? Vrei să gătești pentru noi?

El stă pe gânduri.

— OK, zice. Dar hai să-i invităm și pe Mark și pe Tamsin.

— Vorbești serios?

— De ce nu? Le-am rămas datori cu o invitaţie la cină. Mark n-a mai gustat de-un car de ani mâncare gătită de mine. Am putea să urnim lucrurile. Să-l încurajăm să investească.

— Super! spune ea.

Fir-ar să fie!

Lissa

Nu o sună. Nu îl sună. El nu îi trimite mesaje. Ea nu îi trimite mesaje. Ea se uită la telefon. Îl ţine în buzunar. Aşteaptă să-l audă vibrând la primirea unui mesaj, dar mesajul nu sosește.

A uitat cum merge treaba în asemenea cazuri. Că renunţi la propria putere în favoarea bărbatului, după sex. Că asta pare a fi o lege universală elementară. Că o femeie sănătoasă la cap îşi poate pierde minţile în doi timpi şi trei mişcări. Chiar dacă bărbatul e soţul celei mai bune prietene.

Soţul. Celei. Mai. Bune. Prietene.

Ia gândeşte-te un pic la toată situaţia asta. Întoarce-o pe toate feţele. Lasă-ţi gândurile să se aşeze.

Spectacolul din seara în care este invitată presa merge bine. Actorii sunt, poate, un pic agitaţi, un pic încordaţi, dar piesa are propriul ei motor, propria ei forţă vitală, şi, când ies cu toţii să mulţumească publicului, Lissa simte atmosfera exaltată, o vede reflectată în ochii colegilor de scenă – piesa e un succes, e vie, ei toţi fac parte dintr-un spectacol reuşit.

După spectacol, nişte vorbe spuse în şoaptă fac înconjurul barului, cum că au fost prezenţi în sală o mulţime de jurnalişti, că ar trebui, deci, să se aştepte la câteva cronici bune, veşti care îi dau Lissei o bine cunoscută senzaţie de uşurare, dar o şi îngrozesc.

Până sâmbătă dimineaţa apar patru cronici online. Cele din *The Telegraph*, *The Independent* şi *The Times*, cu câte patru steluţe fiecare. În *Evening Standard* este o cronică cu cinci steluţe: *Unde a stat ascuns până acum Johnny Stone? Cu un talent atât de rar, ar trebui să fie o celebritate. A fost nevoie de un teatru de la periferie şi de o regizoare puţin cunoscută ca să i se ofere şi lui şansa de a străluci.*

Helen este *o tânără actriţă pe punctul de a face o carieră de excepţie.*

Iar despre Lissa, cronicarul scrie că este *o Elenă cum nu se poate mai lenevoasă, mai debusolată și mai periculos de seducătoare.*

Primește un mesaj de la Cate.

Am văzut cronicile! Îmi pare rău că nu pot veni. Dăm o petrecere la Canterbury – pe 10 decembrie. Dar cred că atunci o să ai spectacol, nu?

Mulțumesc, îi răspunde Lissa. *Dar așa e. O să am spectacol. Sper că sunteți bine.*

Își lasă telefonul acasă și iese la plimbare în parc. Este zi de târg, dar vremea e rece și mulțimea s-a rărit. Simte că bate la ochi, că s-ar putea să dea nas în nas fie cu Hannah, fie cu Nathan, fie cu amândoi – când cumpără pâine, bacon, croasanți sau pește. Oare mai fac sex Hannah și Nathan? Ce-or fi făcând ei acum? Ar putea să treacă pe la ei. Pur și simplu să bată la ușă și să stea cu ei la o cafea. *Bună, Han! Nathan m-a sedus. Chiar așa, joia trecută, în biroul lui! Voi v-ați tras-o vreodată acolo? Pe canapea? Și figura aia a lui cu degetul. Așa îți face și ție?*

Și-o fi trăgând-o cu toate, cu ea, cu Hannah și cu fetele alea apetisante, cu picioare lungi, care se ridică de pe canapeaua lui lăsând în urmă locul cald. Poate că nici una dintre ele nu îl cunoaște câtuși de puțin.

Ori poate că ea o fi cea care nu se cunoaște pe sine însăși.

Se întreabă dacă o exista vreun cuvânt, poate în greacă, pentru una ca ea – un termen mai puțin comun pentru o femeie mai altfel decât celelalte, una care își trădează prietena.

O, Hannah! O, Doamne!

Își cumpără un croasant, îl ia pentru acasă și îl mănâncă singură, în picioare, în fața chiuvetei.

Vânzările de bilete cresc ca urmare a cronicilor; au optzeci la sută din locuri ocupate în zilele de lucru, apoi spectacole *sold-out* vineri și sâmbătă seara. Încălzirile lor pentru spectacol capătă un aer sărbătoresc. După ce își încheie toți exercițiile de emisie vocală, exercițiile fizice de întindere, cele de dicție și cele de mișcare scenică, se adună în cerc și își aruncă o minge unul altuia ca să-și regleze reflexele. Cu zece minute înainte de partea întâi a spectacolului, cântă împreună cântecul popular rusesc. Uneori, bărbații mai tineri încearcă niște mișcări de cazacioc, apoi se felicită reciproc bătând palma și, chiuind, se împrăștie pe la cabinele lor ca să asculte anunțul,

transmis prin difuzor, de intrare a primilor actori în scenă.

Johnny este singurul care nu-și face încălzirea. În loc de asta, stă pe scenă, în șezlongul preferat al lui Vanea, îmbrăcat cu costumul lui mototolit de in, cu pălăria îndesată bine pe cap și dezleagă cuvinte încrucișate, înălțând privirea, când și când, spre giumbușlucurile celorlalți și ridicând din sprânceană. Când cântă cu toții, el se ridică și iese la o țigară.

Lissa este recunoscătoare pentru faptul că are de lucru, că are unde să meargă seara; e recunoscătoare că are ritualul spectacolului de care să se agațe, ca să știe unde să stea, cum să vorbească, ce să facă cu mâinile.

Primește un mesaj de la Hannah. *Am cumpărat bilete! Vin cu Nath de joi într-o săptămână.*

Perfect! îi răspunde ea, simțindu-și stomacul răscolit de valul grețos al spaimei.

Mamă-sa vine împreună cu Laurie la sfârșitul primei săptămâni. După spectacol, ele o așteaptă la bar. Sarah cuprinde obrajii Lissei cu mâinile.

— Minunat, iubito, minunat – a fost bine, exact ce trebuia. Dar nici o cronică în *The Guardian*?

Dacă e pusă în scenă o piesă și The Guardian *nu publică nici o cronică, oare piesa există cu adevărat?*

— Nu, mamă, nimic în *The Guardian*.

Laurie se apropie și o îmbrățișează strâns.

— Cel mai bun rol al tău de până acum, Liss, cel mai bun.

Luni, în cea de-a doua săptămână, apare tatăl ei, însoțit de nevastă-sa.

— Bravo, scumpo! Ai arătat splendid, spune el. Mi-ai amintit de maică-ta, când era ea tânără.

Alături de el, mama vitregă dă din cap ca o pasăre agitată, strângându-și geanta sub braț.

— Mi-a plăcut piesa, zice ea. Da’ nu prea se întâmplă mare lucru în ea, nu-i așa?

Nu, îi dă dreptate Lissa, nu se întâmplă mare lucru. Când le propune să bea un pahar împreună, tată-său pare dispus, numai că o vede pe mama vitregă cum îl atinge pe braț, și el se întoarce spre Lissa ridicând ușor, neputincios, din umeri.

Își fac apariția agenții actorilor, cei mai abili în a-și face relații aducând

cu ei şi directori de casting – The Globe, The National, o companie de televiziune. Înainte de spectacol circulă din gură în gură, în cabină, inevitabilele zvonuri – *în seara asta e în sală cutare, e prezent cutare* –, şi îţi creşte tensiunea ştiind că eşti în vizorul acestor oameni care au puterea să-ţi schimbe cursul vieţii. Acum ierarhiile se schimbă, nu mai e vorba de simpla evaluare a talentului cuiva, de meritocraţia bazată pe jocul de pe scenă. Agentul lui Michael pare să aducă cu el jumătate din omenii de televiziune şi teatru din Londra, iar agentul lui Helen vine de trei ori, în fiecare seară cu alt director de casting. Lissa îi vede la bar, după spectacol, înghesuiţi într-un colţ, parcă absorbiţi de probleme de stat de o importanţă vitală – oamenii din industria spectacolului stând aplecaţi înainte, cu expresii concentrate, grave, în vreme ce ascultă ce au de spus tinerii actori.

În cele din urmă, pe la mijlocul celei de a treia săptămâni, când spectacolul este uşor obosit, lipsit de strălucire, vine şi agenta ei – neînsoţită de directori de casting. Lissa o vede aşezându-se în ultimul rând, o mână de femeie cu o claie neîmblânzită de păr roşu, apoi, în timp ce se dezbracă ea de costumul de scenă, primeşte un mesaj.

Minunat. A trebuit să plec, discutăm mâine?

A doua zi îşi controlează des apelurile, în aşteptarea unui telefon care nu mai vine.

Soseşte şi ziua de joi, pe care şi-o petrece într-o stare de maximă surescitare, aşteptând cu sufletul la gură. Îi trimite lui Nathan un mesaj. *Vii cu Hannah diseară?* Nu primeşte nici un răspuns. Îndată ce păşeşte pe scenă, o vede însă pe Hannah singură, cu un scaun liber alături, şi simte o uriaşă dezamăgire, dar în acelaşi timp răsuflă uşurată.

După aceea, la bar, Hannah o îmbrăţişează.

— Ai fost uluitoare, Liss. Mi-a plăcut mult. Deci a meritat, până la urmă?

— Cine?

Se simte ciudat de debusolată. Cu prietena ei aici, dinaintea ei, cu conştiinţa propriei fapte nepermise care o mistuie pe dinăuntru.

— Regizoarea poloneză.

— O, da, răspunde Lissa. Cred că da.

Îşi plimbă privirea peste chipul lui Hannah.

— Înțeleg că Nath n-a avut chef să vină?

— A fost reținut la serviciu. Te salută cu drag.

— Cu drag? Serios?

— Ei, ai primit mesaj de la Cate? întreabă Hannah. Cu o invitație la Canterbury?

— Nu pot să merg. Joc. Tu te duci?

— Cred că da. Trebuie să mai ieșim și noi din Londra. Eu și cu Nath. Să fim și noi spontani, să ieșim din rutină.

Lissa râde.

— Spontaneitatea nu-i punctul tău forte, Hannah, spune ea. Daca vrei să fii spontană, du-te în altă parte. Du-te la Berlin. Du-te la New York. Du-te în Belize.

Hannah o privește – o privire iute, rănită.

— Ei bine, spune ea pe un ton calm, poate o să-ncep cu Canterbury, să văd cum mă descurc.

Lissa zâmbește, și gura i se umple de un gust straniu, amar.

Vine ziua ei de naștere – are acum treizeci și șase de ani și joacă rolul uneia de douăzeci și șapte. Nu spune nici unui coleg din distribuție. Când iese să îi facă o vizită lui Sarah, este ger și bate un vânt aspru, tăios. Sarah îi dă obișnuita felicitare făcută de mâna ei, dar fără nici un cadou anul acesta.

— Sunt puțin prinsă, îi spune Sarah în bucătărie. Noua lucrare mă cam stoarce de puteri. Ți-am povestit? La vară am expoziție. Cei de la galeria de pe Cork Street au fost de acord.

— Pot să văd și eu? întreabă Lissa. La ce lucrezi?

— Nu știu ce să zic.

Sarah înclină capul într-o parte, cumpănind, apoi zice:

— Nu… mai bine nu.

După ce își beau cafeaua, Lissa mai zăbovește, dar mamă-sa se ridică. Afară, vântul s-a potolit, și lumina soarelui invadează grădina cu plante veșnic verzi.

— Ce zici de-o plimbare? întreabă ea. S-a înseninat. Am putea să mergem la Heath.

— Am de lucru, spune Sarah, deja în drum spre ușă. Tu poți să mai rămâi, dar eu trebuie să m-apuc de lucru.

Lissa stă pe loc, ascultând zgomotul paşilor mamei pe scări.

Pe peretele camerei de zi este unul dintre tablourile pictate de Sarah, un portret al Lissei la vârsta de opt-nouă ani. Şi acum îşi mai aminteşte bine cum a pozat: era vară şi în pod era o căldură înăbuşitoare, dar ei nici că-i păsa că trebuie să stea acolo, în fiecare sâmbătă dimineaţa, în fotoliul acela cu tapiserie înflorată. Şedea acolo cu o carte în mână – cu picioarele căţărate pe braţele fotoliului, în soarele care răzbea pieziş prin luminator – cât timp îşi pregătea Sarah vopselele şi îşi instala şevaletul. Apoi, la urmă, când totul era gata, Sarah dădea drumul la radio şi se punea pe pictat, iar Lissa simţea concentrarea ei, toată atenţia mamă-sii îndreptată, în sfârşit, spre ea. Senzaţia de siguranţă pe care i-o dădea.

Apoi, într-o dimineaţă, pe trotuarul din faţa porţii şcolii a apărut un alt soi de pictură. Nişte simple linii albe, siluete de copii desenate cu cretă. Toată lumea stătea să se uite, tulburată, ca la locul unei crime, întrebându-se ce sunt acelea.

În seara aceea, acasă, Lissa i-a povestit mamă-sii, şi Sarah s-a întors spre ea cu un zâmbet ciudat.

Eu le-am pictat. Caro şi cu mine. Ne-am dus dis-de-dimineaţă, când tu încă mai dormeai. Doar atâta a mai rămas din ei. Din copiii ăia. De la Hiroshima. I-am desenat pentru ca lumea să înţeleagă.

Îşi aminteşte felul cum i-a vorbit Sarah, mândria din glasul ei, acel zâmbet anume pe care îl afişa, ca şi când ar fi făcut o faptă bună. Când, în realitate, Lissa ştia că a comis o grozăvie. Nici nu a avut cuvinte să îi spună mamă-sii ce stare îi dădeau acele desene. Contururile goale ale copiilor care au pierit.

O aşteaptă o zi lungă, fără nici un program până la ora şase, când trebuie să ajungă la teatru. Porneşte spre South Bank, spre BFI[89], unde rulează în acest sezon filmele lui Bergman. Îşi ia bilet la filmul cel mai lung, apoi îşi cumpără cafea şi o prăjitură şi se aşază pe un scaun la geam, aşteptând să se deschidă cinematograful, privind feţele oamenilor care trec pe stradă. Poate că o să apară şi el. Nu este ceva de domeniul imposibilului ca Nathan să se răsfeţe cu un film într-o după-amiază. Poate că aşa o să se şi întâmple – să dea nas în nas cu el, să lase coincidenţa să hotărască ce va urma. Sau ar putea să-i mai trimită un mesaj. Să-i spună unde e. Să-l invite să vină şi el.

Dar bineînțeles că nu vine. Doar e un om ocupat. Numai unii ca ea pot să stea într-o sală de cinema în după-amiaza unei zile de lucru, savurând plăcerea echivocă de a avea timp liber, și nimic anume cu care să și-l umple. Ar trebui să facă o glumă pe tema asta, se gândește ea, o glumă despre o zi de naștere în compania lui Bergman. Numai că nu are cui să i-o spună.

Intră prima când se deschide cinematograful, îi întinde plasatoarei biletul, stă pe întuneric înainte să se ridice cortina de incendiu, înainte să curgă reclamele.

Hannah

Caută un hotel în Whitstable pentru vineri și sâmbătă noaptea, găsește unul deschis recent, dar cu recenzii favorabile pe TripAdvisor. Recenziile fac mențiunea necesară că prosoapele sunt din bumbac egiptean. În dormitoare sunt oglinzi cu rame de lemn brut. Paletă cromatică neutră de alb și gri. Sună la hotel, și o femeie cu voce plăcută îi spune că are noroc, pentru că cineva tocmai și-a anulat în ultimul moment rezervarea, și există o cameră liberă, dar cu baie comună. Are de ales între hotelul acesta și Travelodge, așa că Hannah rezervă camera. În timp ce transmite datele cardului de credit, își imaginează ceruri vaste – o plimbare pe plajă sâmbătă dimineața. Face rezervarea pentru masa de prânz la un restaurant despre care a auzit ea, situat mai departe de-a lungul coastei, un local fără fițe, dar care are reputația de a oferi mâncăruri fabuloase. Se uită pe meniu: stridii, țelină în crustă de sare, friptură de miel de Aylesbury. Ei o să mănânce stridii. O să se plimbe pe plajă. Lucrurile vor intra pe făgașul cel bun. A greșit. Aspectul controlat, clinic al problemei este cel care i-a adus în situația asta. Are dreptate Nathan, are dreptate Lissa: ar trebui să facă o pauză – să lase lucrurile să curgă firesc. Poate că toată lumea are dreptate. Sunt pline forumurile de poveștile femeilor care au conceput după ce FIV-ul a eșuat. Nu s-a sfârșit totul. E doar sfârșitul unui început. Prea s-a cramponat. Mai e încă timp, mai există o șansă – trebuie, pur și simplu, să se relaxeze. Să fie spontană. O să le facă bine plecarea asta.

88. *Coming of Age in Samoa*, lucrare a antropologului cultural american Margaret Mead (1901–1978), publicată în 1928.

89. BFI (British Film Institute) Southbank, important cinematograf „de repertoriu“ situat în centrul Londrei, în zona South Bank.

Sutiene
2008

Se mărită Hannah. Nathan a cerut-o în căsătorie într-o casă de țară din Cornwall. Sunt împreună de zece ani și jumătate. Ea dă o mică petrecere în noul lor apartament ca să închine un pahar în cinstea evenimentului, împreună cu domnișoarele ei de onoare, Lissa și Cate.

E luna februarie, dar vremea este însorită și blândă când Cate și Lissa străbat distanța scurtă de la casa cea mare, pornind pe Broadway Market, până la apartamentul lui Hannah. Pe drum se abat pe la magazinul de băuturi alcoolice. Cava? întreabă Cate, ridicând o sticlă. Șampanie, spune Lissa. Hai să cumpărăm un pic de Veuve[90].

La capătul canalului o iau la dreapta, unde, în fața unei uși simple, metalice, anunță că au sosit, și Hannah le dă drumul înăuntru cu un bâzâit al interfonului. Apartamentul miroase a pământ reavăn și a curățenie, totodată – scara interioară a fost de curând acoperită cu mochetă de sisal. Hannah își face apariția în capul scărilor, zâmbitoare, îmbrăcată cu pantaloni simpli și o cămașă de mătase. Cate și Lissa se descalță și urcă încet scările, cu senzația plăcută de sisal aspru sub tălpi. Scara dă spre un spațiu generos, deschis, ocupat de bucătărie și camera de zi, cu o canapea mare, albastră, așezată de-a lungul unuia dintre pereți.

Cate a mai văzut apartamentul și înainte – de anul trecut, de când s-au mutat aici Hannah și Nathan, a venit adeseori în vizită –, dar în seara asta arată altfel; este ca și cum contururile ar fi devenit mai clare, ca într-o imagine de înaltă rezoluție. Aruncă o privire razantă peste fiecare detaliu din încăpere: canapeaua elegantă, o masă delicată din lemnul cel mai ușor, cu o carafă cafenie așezată frumos pe ea, cuțite aranjate după mărime pe un suport magnetic agățat pe perete. Aceste obiecte par să o privească, la rândul lor, cu un ochi critic, atent. Par să o întrebe dacă se ridică și ea la

acelaşi nivel cu ele.

Îşi iau paharele şi ies pe uşi glisante ce dau spre o terasă spaţioasă cu vedere la Haggerston Park, unde îşi beau şampania şi îi fac prietenei lor urările cuvenite.

Hannah este deosebit de radioasă în această seară primăvăratică, de parcă tocmai ea ar fi principalul exponat de pe acest fundal pregătit de ea însăşi, de parcă totul – terasa, parcul, căminul ei din spatele uşilor de sticlă, învăluit într-o lumină caldă – nu ar avea alt rost decât acela de a-i reflecta expresia de fericire de pe chip, statutul de viitoare mireasă.

Puţin mai târziu, Cate se scuză – trebuie să meargă la toaletă. La Hannah în baie nu este dezordine, nu există sticle înşirate pe marginile căzii, nici în cabina de duş. În loc de aşa ceva, în dulap se găsesc borcane identice din sticlă cafenie.

Pe culoar, la întoarcere, Cate are o ezitare, pentru că uşa de la dormitorul lui Hannah este întredeschisă. De afară se aud râsete, iar, când vorbeşte Lissa, capătul aprins al ţigării ei spintecă aerul. Cate păşeşte înăuntru. Îşi plimbă degetele peste cuvertura de in care acoperă patul masiv, apoi merge la şifonier, din care scoate una dintre cămăşile simple de mătase ale lui Hannah, o simte în mână uşoară ca un fulg, apoi o pune la loc. Merge la comodă, trage sertarul de sus şi aici se opreşte cu răsuflarea tăiată – chiloţii şi sutienele lui Hannah sunt aşezate în seturi asortate. Atinge cu degetele unul dintre sutiene – e dintre acelea pe care doar o femeie cu sâni foarte mici le poate purta: două triunghiuri fine de dantelă cu o garnitură lucioasă de mătase colorată pe margini. Una este roşie. Una e de un albastru-verzui. Una este în nuanţa cea mai pală de roz. Cate îşi simte inima bătând nebuneşte. Habar nu avea că Hannah are asemenea sutiene; Hannah, cu înfăţişarea ei atât de spartană, cu trăsăturile ei atât de ferme, cu linii atât de clare. Când le priveşte, sutienele acestea îi sugerează ceva – o anume insolenţă, un mister, o putere – care o loveşte crunt, ca un pumn în stomac.

Iute, pe furiş, îşi scoate puloverul şi propriul sutien (mare, oarecare, lipsit de orice cochetărie) şi izbuteşte să şi-l prindă pe al lui Hannah în ultimele copci. Îl întoarce în partea din faţă, îşi ridică bretelele şi se priveşte echipată cu aceste două flecuşteţe triunghiulare, bordate cu mătase

albastră-verzuie. Atunci își dă seama – a pierdut cursa. Mai curând decât casa, canapeaua, logodna, cuțitele aliniate pe banda magnetică, minunata carafă și relația fericită, veche de zece ani, imaginea acestor sutiene este cea care îi spune că a ieșit învinsă din cursa nemiloasă, tacită în care s-au angajat ea și cu Hannah încă din copilărie.

În zilele următoare se simte plutind în derivă, alunecând, ca și când fericirea ar fi un dans căruia i-a uitat pașii. Își numără răsuflările. Se gândește la lucrurile pentru care ar trebui să fie recunoscătoare, caută să fie rațională – de ce ar interesa-o pe ea ce fac prietenele ei? De ce și-ar măsura ea fericirea raportând-o la a lor? Și, totuși, asta face. Într-un fel, așa și-o măsoară – nu poate să nu își facă un inventar al vieții ei; să nu țină cont de faptul că ea, la vârsta de treizeci și trei de ani, nu întrunește nici unul dintre semnele adevăratei maturități. Începe să își urască slujba, drumul zilnic cu metroul până la Canary Wharf, mersul cu căciula în mână pe la ședințele cu bancheri convinși că pot schimba lumea dacă îți acordă un minut – din timpul tău. Slujba asta care nu îi va asigura niciodată destule mijloace ca să își cumpere o casă, să își cumpere haine de bună calitate.

Și iat-o pe Hannah – Hannah, care întotdeauna a spus că o să facă lucruri mari în viață și chiar a făcut –, care la douăzeci și nouă de ani a renunțat la postul de formator în domeniul managementului afacerilor și acum este consilier principal într-o mare organizație caritabilă internațională, cu un salariu dublu față de al lui Cate. Nu a trădat pe nimeni și nu a renunțat la principii. S-a folosit de șansele care s-au ivit. Și s-a dovedit că a avut ea însăși ce oferi.

Cate, care, până acum, s-a mândrit cu stilul ei de viață frugal, își dă seama că are dorințe. Vrea să aibă o casă a ei, o relație reușită, un copil, sau măcar posibilitatea de a avea unul, bani pentru îmbrăcăminte decentă, un sertar cu lenjerie de corp care să nu fie un talmeș-balmeș înfiorător de șosete desperecheate și de chiloți M&S jerpeliți. Dorințele i se înmulțesc, metastazează în întunericul dinăuntrul ei.

Celelalte două camere din casa în care locuiește în comun cu alții sunt ocupate de oameni pe care, de fapt, nici nu îi cunoaște. Casa, întotdeauna neîngrijită, i se pare mizeră – zugrăveala de culoarea somonului din

bucătărie, covorul urât, ieftin de pe podea. Bucătăria nu mai este un loc în care să se adune cu prietenele. Gătește acolo, apoi pleacă repede să mănânce în camera ei, pe birou.

Cate încearcă să discute cu Lissa despre asta, să trateze situația cu umor, dar Lissa e preocupată de altceva, începe să facă pași în carieră. Pentru Lissa s-a ivit o speranță la orizont. Săptămâna trecută a sunat-o agenta ei să îi dea vestea că este chemată la o audiție. Un film artistic de lung metraj. Un tânăr regizor independent. Un rol principal. Regizorul a văzut-o într-un clip în care a jucat vara trecută gratis, la rugămintea unui prieten, și a sunat să întrebe dacă este disponibilă.

Lissa a citit scenariul, și este extraordinar.

Știe, cumva, că rolul ăsta i se potrivește.

Declan este plecat, așa încât Lissa își repetă replicile cu Cate, în vreme ce aceasta șade pe canapeaua veche, hodorogită din camera de zi, ascultând-o și suflându-i când se încurcă, ceea ce se întâmplă rar. Este bună, se gândește Cate, merită rolul. În sfârșit, va porni cu dreptul în carieră, va da și ea lovitura și se va muta de acolo.

Lissa renunță la băutură în săptămâna dinaintea audiției, are grijă să bea multă apă, doarme cât mai mult. Merge la ședințe de yoga și se întoarce radiind de bună dispoziție.

Sosește și ziua întâlnirii cu regizorul. Acesta pare încântat să o cunoască, la fel cum și ea se bucură de cunoștință. Îi spune că i-a plăcut mult cum a jucat în clip. Ea știe deja una dintre replici pe dinafară și o rostește cu ochii la cameră, fără să se uite pe scenariu.

Ooo! exclamă el. A fost super.

Mai spune o replică, la fel de bine. Când se ridică să plece, regizorul o îmbrățișează afectuos. Pe curând, spune el.

Trece o zi. Încă una. Și încă una. Lissa își controlează mereu telefonul. Se asigură că e deschis. Îl deschide și îl închide. Cate vede cum se întunecă la față, cum euforia se transformă în îndoială. Până miercuri e tăcută, joi devine agresivă.

L-a luat altcineva, spune ea.

Cate o urmărește cu privirea când primește un telefon de la Declan, care are o filmare undeva, în Scoția.

Mă duc la el, spune Lissa. Am nevoie de o pauză.

Lissa pleacă vineri după-amiază. Ia avionul de la City Airport până la Edinburgh, unde Declan a trimis o mașină să o ia. Stă pe bancheta din spate și privește orașul care alunecă pe lângă ea. Afară este mohorât și plouă. Părăsesc orașul și merg înainte, prin zona rurală, până ajung la un castel cu un teren vast în jur. În spatele lui este un lac mare. Telefonul nu are semnal. Răsuflă ușurată.

La cinci și jumătate, Cate se întoarce de la lucru, își blochează bicicleta, urcă treptele de piatră și intră în casă. Nu mai e nimeni înăuntru. Își simte singurătatea ca pe o textură rugoasă, noduroasă.

Sună telefonul fix. Eveniment rar. Sună o dată, încă o dată, și încă o dată, și se oprește. Apoi sună iar, și s-ar putea să fie o urgență, așa încât Cate se duce să răspundă; o voce arogantă de femeie cere să vorbească cu Lissa, și Cate o informează că nu este acasă. Unde e? întreabă femeia, care îi vorbește lui Cate ca și când ar fi un gunoi de pe talpa pantofului ei. Nu știu, răspunde Cate, spunând adevărul. Undeva, prin Scoția, cred.

Problema e că nu-i funcționează mobilul, continuă femeia. Spuneți-i, zice ea, spuneți-i că trebuie să se întoarcă la Londra. Regizorul vrea să se întâlnească cu ea. Din nou. Luni dimineață. La prima oră. Spuneți-i să vină înapoi cât poate de repede.

Cate pune receptorul în furcă. Chiar nu știe unde e Lissa. Ar putea afla. Ar putea să trateze asta ca pe o urgență. Ar putea să o sune pe Sarah, mama Lissei, care știe, probabil, pe unde e. Ar putea să meargă în camera Lissei și să caute prin haosul de pe biroul ei un bilețel pe care s-ar găsi sau nu numele unui hotel. Să caute în agenda ei. În calculatorul ei. Cate știe parola. S-ar putea găsi acolo. Ar putea face toate lucrurile acestea, sau oricare dintre ele, dar nu mișcă un deget.

Lissa ajunge acasă duminică noapte, în timp ce ea doarme. E trecut de miezul nopții. Abia dacă se trezește, își continuă somnul.

Luni dimineață, Cate se scoală, face duș, se îmbracă și pleacă la lucru.

În după-amiaza aceea, când se întoarce acasă, o găsește pe Lissa așezată la masa din bucătărie cu un cocoloș de șervețele umede în mână. Ai primit vreun telefon de la agenta mea?

De la cine?

De la agenta mea. Zice că a sunat vineri aici. Că regizorul voia să mă vadă la audiție. Era în dimineața asta, la prima oră. Începe să plângă. Dormeam. Am ratat ocazia. S-a dus.

Nu poți lua legătura cu el? Să-l rogi să te primească altă dată?

Nu pricepi? Lissa vorbește șuierat. A luat altcineva rolul. L-am pierdut, fir-ar să fie!

Lissa își petrece ziua următoare în pat, cu perdelele trase. Cate îi bate la ușă, dar nu răspunde.

Săptămâni în șir, nu mai vorbește cu Cate.

Iar pe Cate o chinuie sentimentul vinovăției. A făcut ea ceva, sau nu a făcut nimic – nu prea știe care e adevărul. Ar fi trebuit să facă mai mult.

Dar dacă rolul ar fi fost să fie al Lissei, ar fi făcut mai mult, nu-i așa? Doar a fost decizia Lissei să plece undeva, la mama naibii. Așa i-a fost ei scris, nu? – să piardă rolul.

---

90. Veuve Clicquot.

2010

Cate

Cină. Prieteni invitaţi la cină. Petrecere. Supeu. Prieteni la un supeu. Întâlnire cu prietenii. Oricum i-ar spune Cate, gândul în sine e un chin – nu se pricepe deloc la lucruri din astea. Dar Sam pare mulţumit de felul cum au pus la cale evenimentul. Duminică, în ziua lui liberă, îşi scoate cuţitele, cratiţele şi tigăile. Îi dă lui Tom o crăticioară cu coadă şi o lingură de lemn, iar Tom se aşază pe jos şi se joacă cu ele fericit, în vreme ce Sam frunzăreşte nişte cărţi de bucate.

— Vreau să gătesc ceva ca în Kent, anunţă el. Ai mâncat vreodată melci de mare? Aş putea să fac un *ceviche*[91] cu şalote, roşii şi lămâi verzi. Apoi un preparat din limandă. Aş putea să cumpăr peşte de la magazinul ăla de pe coastă. Livrează şi la restaurantul nostru.

Cate îl priveşte cum stă în bucătăria îngustă, în lumina scăzută a după-amiezii de iarnă, cu mânecile suflecate, şi îşi dă seama că nu l-a mai văzut de luni de zile atât de fericit.

În ziua cinei cu prietenii îşi petrece dimineaţa făcând curat. Îl ia pe Tom după ea din încăpere în încăpere, punându-l să stea pe duşumea cu jucăriile lui, în timp ce freacă ea closetele şi chiuvetele şi dă cu aspiratorul. Are radioul deschis, în fundal.

Parlamentul a votat cu o majoritate la limită creşterea taxelor studenţeşti de şcolarizare până la nivelul de nouă mii de lire pe an. Proteste masive ieri în centrul Londrei.

Când termină curăţenia, deschide televizorul şi urmăreşte reportajul cu protestatarii căţăraţi pe acoperişul sediului Partidului Conservator. Pancarte incendiate. Charles şi Camilla, cu o expresie îngrozită pe chip în momentul în care este spart un geam al maşinii lor. Un prim-plan cu unul dintre

protestatari, un tânăr cu gura căscată larg. Știe ea ce înseamnă imaginea asta. Urletul de război. Îl simte coborându-i în măruntaie.

După schimbul de după-amiază, Sam ajunge acasă, cărând după el o sacoșă burdușită cu pește și legume, pe care le pune în frigider, împreună cu patru sticle de vin.

— Am luat un vin bun, roșu de Burgundia, spune el, era la ofertă la Aldi.

Îl aude cântând sub duș. Coboară în tricou și jeanși.

— Hai, micuțule!

Sam îl așază bine pe Tom pe scăunelul înalt prinzând curelele, îi dă un morcov cu care să se joace, apoi își pune un șorț, își scoate cuțitele și se apucă să toace o ceapă. Ea rămâne țintuită locului, uitându-se la el, la brațele lui musculoase, la îndemânarea cu care taie, la scânteierile lamei cuțitului. Când a terminat de tocat ceapa, el ridică privirea.

— La ce te uiți?

— Păi… îmi amintesc de prima oară când te-am văzut făcând asta. De prima seară când ne-am întâlnit.

— Da.

Zâmbește, susținându-i privirea.

— Și eu mi-aduc aminte de seara aia. Știi, spune el apoi, după o clipă, am fost să văd locul ăla deunăzi. E un vechi depozit. Din perioada victoriană. În spatele lui curge râul Stour. Pe vremuri era hambar. Cred c-ar fi convenabil ca preț.

Vede cât este de entuziasmat.

— Dar hai, mai întâi, să pregătim o masă pe cinste și după aia vedem ce zice Mark.

Când pleacă în camera de alături îl aude vorbind în continuare, explicându-i lui Tom ce face – *deci iei ceapa, apoi o înăbuși în ulei* –, și aude gânguritul lui Tom în chip de răspuns.

Apasă pe telecomandă și dă drumul din nou la televizor, dar rulează aceleași imagini ca mai devreme, cu Charles și Camilla. Același protestatar cu gura deschisă. Închide televizorul și îi trimite un mesaj lui Hannah: *Rămâne pe diseară, da?* O parte din ea, după cum își dă seama, o mare parte din ea ar vrea ca Hannah să anuleze vizita – ar vrea ca toată lumea să se scuze că nu poate veni –, dar primește răspunsul imediat: *De-abia*

aşteptăm!

Hannah

Se hotărăşte să lucreze acasă, aşa încât să poată face bagajele şi să termine totul la timp.

— Trebuie să închiriem o maşină, îi spune lui Nathan când pleacă el la lucru. Dar, dacă pornim pe la trei, putem să ajungem la Whitstable şi să petrecem puţin timp împreună înainte să ne ducem la Cate.

Vremea s-a mai îmbunat un pic. Nu mai e atât de frig cum era. Lucrează toată dimineaţa, apoi iese să alerge de-a lungul canalului, face duş şi îşi pune pe ea cele mai bune desuuri şi o rochie care ştie că îi place lui, una până la genunchi, din mătase neagră, fină – cumpărată anul trecut pentru aniversarea căsătoriei lor. Se machiază cu grijă, pe îndelete. A cumpărat o sticlă de şampanie bună, pe care şi-o pune în geanta de voiaj, apoi intră pe net să se mai uite o dată la fotografiile cu hotelul, cu restaurantul, cu plaja de la Whitstable. S-ar putea ca acesta să fie începutul unei noi etape. Poate se mută în Kent. Să se plimbe sub imensitatea cerului. Poate îşi iau un câine.

La cinci, primeşte un mesaj: *Chiar acum plec.* Ceea ce înseamnă că o să întârzie. Ca să se calmeze, se duce în dormitor şi începe să-i facă ea bagajul, dar în timpul ăsta o încearcă un sentiment de teamă – de parcă intimitatea lor ar fi brusc lăsată în voia sorţii, ameninţată de un pericol nedesluşit. Ar fi trebuit să meargă ea să aducă maşina închiriată – că doar a avut toată după-amiaza la dispoziţie –, dar firma de închiriat e în apropierea drumului care duce spre şoseaua naţională A12, care duce la A2 şi de acolo la autostrada M2, spre Kent. Aşa încât era de înţeles de ce nu s-a dus, cel puţin din punctul acesta de vedere. Termină de făcut bagajul şi merge să şadă pe canapea, să fie gata îndată ce soseşte el.

La ora şase şi un sfert, când îi aude cheia răsucindu-se în broască, ea este tot acolo.

— Suntem în întârziere, spune ea.

— Scuze. Am avut o şedinţă de urgenţă. Acţiuni de protest cu sindicatul. Taxele de şcolarizare.

Pare obosit, nervos.

— Ai nevoie de ceva? întreabă ea. Un duș? Ceva de băut?

— Dacă e târziu, hai s-o luăm din loc!

La biroul de închiriat mașini au de completat formulare, de făcut fotocopii după permisele de conducere, de stabilit sumele de plătit în plus în cazul unor eventuale reparații. S-a făcut deja ora șapte când pleacă cu un Ford Fiesta urât și, cu Nathan la volan, ies din Londra pe șoseaua A2.

— Cred că e prea târziu să mergem mai întâi la Whitstable, spune ea.

El dă din cap aprobator. Ea îi studiază fața pe întuneric. Ceva ce credea că știe pe de rost a devenit de nepătruns, opac.

— Atunci să mergem direct la masă?

— Cum crezi.

— Sau ar trebui să anunțăm că nu putem veni? Și să mergem doar la hotel?

— Dar n-o să fie dezamăgită Cate? Nu despre asta e vorba?

— Ba da, cred că da.

Întoarce capul să se uite pe geam la periferiile Londrei, cu clădiri de prin anii ’30, care alunecă în urmă.

— N-am mai fost niciodată la Canterbury, zice ea. Nu știu locul asta decât din Chaucer[92]. Târgoveața din Bath[93]. De la studiile aprofundate.

El schimbă banda.

— Am fost acolo odată, spune el, la o conferință.

— Ți-a plăcut?

Ea face o grimasă. E ca și când nu s-ar cunoaște unul pe altul. Sau ca și când ar vorbi după un scenariu prost scris.

— Da, răspunde el. Atât cât am văzut. A fost frumos.

Tac amândoi. Au ajuns cu scenariul la final. Simte că intră în panică.

— Hotelul e drăguț, continuă ea. Au și biciclete de închiriat. Mâine am putea merge cu bicicleta până la Margate. Dacă o s-avem vreme bună.

Ia telefonul să vadă prognoza meteo, dar semnalul e slab.

— Se pare că începe să devină atrăgător. Margate-ul. Galeria Turner. Se deschide la anul. Turner Contemporary. Un coleg de serviciu a fost acolo vara trecută. A fost încântat. A vândut totul și s-a mutat acolo.

Chipul lui. Impenetrabil, cu oblonul tras.

— Sau, știi ce? – am putea sta, pur și simplu, în pat. Am putea dormi. Ni se aduce micul dejun în cameră.

Dar ce e ea? Un amărât de ghid turistic? Taci odată, taci, *taci*!

Dă drumul la radio; jurnalul de știri e plin de reportaje despre taxele de școlarizare. Se apleacă și dă sonorul mai tare.

— Chiar trebuie? spune el, aplecându-se înainte și închizându-l. E deprimant. Mi-a ajuns pentru ziua de azi câte am auzit pe tema asta.

Urmează instrucțiunile trimise de Cate, dar acestea îi conduc doar spre o intersecție mare cu sens giratoriu, căreia îi dau ocol de două ori, în vreme ce Hannah încearcă să mai verifice o dată la telefon, dar sună întruna și nu răspunde nimeni.

— Probabil că-i ocupată, spune Hannah. Cu musafirii.

— Bun, spune Nathan. Păi, atunci, dacă tot nu ne îndrumă nimeni cum să ajungem, ce zici, să oprim?

Iese de pe sensul giratoriu și face la stânga lângă un stâlp cu semafoare. Nu au unde să parcheze. Se uită la el cum i se încordează mușchiul maxilarului.

— Uite colo, spune el, arătând spre indicatorul spațiului de parcare.

Coboară într-o parcare subterană cu mai multe niveluri. Dar dacă cumva se închide cât timp sunt ei la Cate? Cum o să mai ajungă la Whitstable? Urcă cu liftul, pe tăcute. El arată palid în lumina plafonierei. Lui Hannah îi vibrează telefonul în buzunar – îl scoate. În sfârșit: Cate îi îndrumă pe unde să o ia.

— Pare fericită, spune ea, punându-și telefonul la loc, în buzunar.

E frig pe străzile din Canterbury, mai frig decât la Londra. S-a îmbrăcat prea subțire. Vrea să-l roage pe Nathan să o strângă la piept, dar el stă zgribulit în haina lui. A mai fost ea nevoită vreodată să-l roage să o strângă la piept?

El își rulează o țigară și și-o aprinde. Ea își mușcă limba. Trec pe lângă un supermarket, apoi ajung într-o mică zonă cu locuințe și găsesc casa cu numărul unsprezece.

Vrea să se întoarcă la mașină. Să se întoarcă înapoi și să se simtă în siguranță, la ea acasă, un loc care i se pare atât de îndepărtat. Vrea să se oprească și să-și cuprindă soțul cu brațele. Să-l scuture până i se limpezește

mintea, până se dezbară de toate gândurile ascunse.

Nathan ridică mâna și apasă butonul soneriei.

— Hannah!

Când deschide Cate ușa, ea se împiedică și e gata-gata să cadă în gol. Nathan face un pas și o apucă de cot.

— Hannah! Nate! Haideți, intrați!

Cate, îmbujorată la față și vorbind tare, îi trage după ea printr-un hol îngust, printr-o cameră de zi unde nu ai loc să arunci un ac, până în încăperea unde niște chipuri de oameni așteaptă înghesuite în jurul unei măsuțe rotunde.

— Atenție, toată lumea! exclamă Cate. Ea e Hannah! Și el e Nate. Cel mai tare cuplu din lume!

Cate

Totul decurge bine – surprinzător de bine –, cu excepția faptului că nu-și mai găsește paharul cu vin. Până acum o clipă, l-a avut în mână – l-o fi luat cu ea când a mers la baie? A, uite-l colo, pe cealaltă latură a mesei. Se întinde după el, dar Nathan îl apucă primul și i-l pasează în deplină siguranță. Mark tocmai le spune ceva despre plimbările cu velierul.

— Coasta e atât de aproape. Am un amic care are barcă, mă ia cu el în larg la pescuit – ar trebui să vii și tu, Sam. La vară. Ne luăm niște vin bun, gătim pe punte. Tipul e plin de bani. Dac-o să gătești ca acum, mă gândesc că s-ar putea să-l intereseze și mâncarea făcută de tine.

Sam dă din cap, părând să se bucure. Cât despre mâncare, se ospătează cu toții din bucatele lor, care sunt delicioase, cu adevărat delicioase, toată lumea e de acord cu asta – și iat-o și pe Dea, cu o expresie concentrată, ascultând-o pe Hannah, care îi spune ceva. Și Cate simte că îi e tare drag de Dea – de la care a pornit ideea asta –, care a adus în dar o socată brună, producție proprie, pe care ea a pus-o la păstrare, în bucătărie, să o bea Hannah. Numai că, în seara asta, Hannah bea alcool – și Cate se bucură în sinea ei să o vadă pe Hannah aici, în casa ei, bând vin.

Și arată minunat – se vede clar că și-a dat silința – în rochia aceea, cu părul care îi încadrează frumos chipul, cu fața îmbujorată de la aerul rece de

afară şi de la alcool. Şi e atât de impresionată că Hannah ţine destul la ea cât să vină, să facă drumul până aici, încât simte deodată că îi dau lacrimile. Se ridică şi ocoleşte masa până la Hannah, îşi lipeşte obrazul de al ei.

— Îţi mulţumesc, spune ea.

— Pentru ce?

— Pentru că ai venit. Arăţi superb, Han.

Şi Hannah râde.

— Mulţumesc. La fel şi tu.

Când face iar înconjurul mesei până la locul ei, îi surprinde pe Nathan şi pe Dea discutând:

— Au ocupat clădirea Senatului. Cincizeci dintre ei sunt în Centrul de Comandă. Prorectora noastră a semnat o scrisoare în sprijinul majorării taxelor de şcolarizare.

Nathan dă din cap:

— Un spectacol mizerabil.

Cate pune mâna pe umărul lui Dea.

— I-am văzut şi eu, spune ea, azi-dimineaţă – împărţeau din nou nişte fluturaşi lângă catedrală. O căutam pe fata aia. Cea cu părul roz, îţi mai aminteşti de ea?

Dea zâmbeşte.

— Da. E înăuntru. În clădirea Senatului.

Zoe se apleacă înainte.

— Cam aceeaşi atmosferă ca în ’68. Tinerii ăştia parcă se radicalizează peste noapte.

— Aşa e, zice Nathan. Dar nu li se spune mereu aşa? Luaţi exemplu de la *soixante-huitards*?

— Ei bine, dacă fiică-mea ar avea vârsta potrivită, spune Zoe, aş vrea să fie şi ea acolo.

— Da, zice Nathan. Cred că şi eu aş vrea.

Cate aruncă o privire circulară asupra mesei, asupra invitaţilor şi e fericită – pe neaşteptate şi pe deplin fericită. Nu există nici un viitor de care să se teamă, nici un trecut pe care să-l regrete, nu exista decât atâta, o succesiune de momente ca nişte globuri luminoase, înşirate pe aţă – căldură, mâncare, o stare de bine. La etaj, Tom doarme. Este recunoscătoare.

Observă că sticlele de pe masă sunt goale, așa că se întoarce în bucătărie să mai aducă una din frigider – e greu de destupat –, și iată-l pe Sam, venind în urma ei.

— Dă-mi-o mie, spune el. Lasă-mă pe mine.

Se întoarce și el, soțul ei, e acolo și ea se apleacă și îi dă un sărut, nu unul cast, iar el râde, o trage mai aproape și ea îi mângâie barba aspră cu limba.

— Ooo! zice el. Cred că te-ai pilit.

Ea râde. A uitat senzația asta, fiorul apropierii fizice de el, de acest bărbat, de acest zdrahon. A avut dreptate Dea. De un moment ca ăsta avea ea nevoie.

Îl ajută pe Sam să ducă mâncarea și vinul la masă. Acolo există acum o configurație puțin diferită – Dea și Tamsin stau de vorbă; Hannah, care nu discută cu nimeni, se uită la Nathan și la Zoe, care stau cu capetele plecate, privind pozele de pe telefonul lui Zoe.

— E cu o babysitter, spune Zoe. Sunt nițel îngrijorată, dar se pare că se descurcă bine împreună.

Cate îl aude pe Nathan spunând:

— E o frumusețe.

Cate o observă pe Hannah, care îi urmărește pe cei doi cu privirea, și simte deodată un impuls de a-și proteja prietena.

— Alo! spune ea, dându-i lui Zoe un ghiont cu cotul. Alo, voi doi!

Nathan și Zoe ridică privirea, tresărind. Acum, că a rostit cuvintele astea, nu știe ce să mai spună. Bate din palme în timp ce Sam pune pe masă platoul cu pește.

Hannah

Cate e ametită. Se leagănă cu farfuriile în mână; Hannah se întinde și i le ia.

— Uite, bea un pic de apă!

Hannah îi întinde paharul ei.

— N-am nimic, spune Cate. Zău, mă simt perfect.

Hannah bea apa chiar ea. A dat pe gât două pahare de vin și își simte mintea începătoșată. Pe la tâmple o încearcă deja o durere de cap. Cu greu se

mai poate concentra asupra discuției care se învârtejește în jurul ei; se tot gândește la mașină, că o să rămână blocată în parcare și nu vor putea să o scoată de acolo. Trebuie să sune la hotel – trebuie să anunțe că o să întârzie, să întrebe dacă e în ordine, dacă au nevoie de o cheie specială. Nu-și mai amintește ce distanță e până la Whitstable. Douăzeci de minute? Poate mai mult? E ora zece, și ei abia sunt la felul întâi – în ritmul ăsta, o să stea aici până la unu.

Discuția se încinge: Dea, noua prietenă a lui Cate, și tipul ăla, Mark, cu ceasul lui mare de scafandru, căruia îi place să se audă vorbind. Îl recunoaște de la nuntă – a fost cavalerul de onoare al lui Sam, nu-i așa?

— A fost necesar, spune Mark, dacă vrem ca pieței să nu ne întoarcă spatele. Ce, vreți să ajungem ca Grecia? N-ați văzut ce bilet au lăsat la Ministerul de Finanțe? *Nu mai sunt bani*[94]. Niște idioți. Niște javre împuțite.

— Sigur că da, spune Dea, și regimul de austeritate o să-i lovească cel mai tare pe săraci. Ce-ar fi să plătească impozit băncile?

— O să-și mute activitatea în altă parte.

— Vasăzică ele conduc? întreabă Zoe, aplecându-se să audă mai bine. Deci acum dictează ele politica guvernului?

Mark se întoarce spre Zoe.

— Drăguță, nu prea cred că știi despre ce vorbești.

— Și de ce n-aș ști, mă rog?

— Păi, în primul rând, ești americancă.

— În primul rând? repetă Zoe. Și mai ce?

Temperatura din cameră a mai scăzut cu câteva grade. Hannah se ridică și merge lângă scaunul pe care șade Sam. Se apleacă spre el, îi mulțumește pentru masă și îl întreabă dacă are telefon fix.

— Sigur, răspunde el, e în dormitor, primul pe stânga.

Își scoate pantofii și urcă la etaj. În dormitor, pe întuneric, se așază pe pat. Respiră accelerat. Simte că o strânge craniul. Ceva o supără. Nathan – felul cum se purta cu femeia aia, cu Zoe. Cum stăteau ei amândoi cu capetele plecate și se zgâiau în telefonul ei, cum a exclamat el pe șoptite când i-a văzut copilul.

Se aude un zgomot în spatele ei și tresare. La început, nu știe ce e, apoi înțelege – e Tom, este acolo, doarme în patul acela mare. Acum poate să îl

vadă şi ea, în lumina puţină care vine de pe palier, cu braţul întins în lături. Se lungeşte lângă el. Copilul se mişcă un pic, dar nu se trezeşte. Răsuflarea lui are un iz dulce. E atât de regulată. E cufundat într-un somn atât de adânc.

Se cuibăreşte lângă el şi îi dă degetul să i-l strângă, pipăindu-i cu degetul mare noduleţele de la încheieturile degetelor, şi simte un fior în toate celulele corpului ei, un dor care ar putea să o sfâşie.

Şi, stând aşa întinsă, înţelege ceva – e o convingere care îi ajunge până în celule pe deplin formată. Şi-a pierdut bărbatul – sau el este, pentru ea, o cauză pierdută. Ceva esenţial, un fluviu adânc ce îi hrănea a secat.

Pentru moment – în această clipă trecătoare, cu mânuţa asta în mâna ei –, descoperirea nu o răneşte, dar ştie că mai târziu o aşteaptă numai durere, ca revers al medaliei. Ştie că asta va urma.

Deocamdată, aici sus este linişte, în timp ce de jos se aude muzică, mai tare acum, şi vocea lui Cate care o acoperă, îmbiindu-i pe toţi la dans.

Cate

— Pe vremuri, eram înnebunită după dans! strigă ea. Dea, Zoe, haideţi!

Trage de ele să le ridice în picioare. Cineva trebuie să schimbe energia din încăpere – să salveze seara, care riscă să le scape printre degete, să se scurgă.

— Unde-i restul de vin?

Mai este o sticlă lângă Mark, pe jumătate plină. Se duce la el, o ridică şi o toarnă într-un pahar din apropiere.

— Eşti sigură că mai e cazul să bei? întreabă el.

— Pardon?

Cate se întoarce spre el.

— Ce-ai zis adineauri?

E ceva în ţinuta lui – o agresivitate străveche, mocnind dincolo de aparenţe. Ca la un semnal mut, Tamsin porneşte spre soţul ei. În spatele ei, Cate le simte pe Dea şi pe Zoe. Nathan stă pe scaun, lângă ea, şi priveşte. Sam e în stânga ei. Hannah, unde e Hannah? Cate ridică paharul la gură. Vinul nu mai e rece. Are gust de poşircă, e prea dulce.

— Cred că nevastă-ta a băut destul. Nu eşti de aceeaşi părere?

Mark se întoarce spre Sam.

Cate se îneacă de indignare.

— O, Doamne, doar nu vorbeşti serios! *Cred c-ai băut destul, drăguţă*.

Acum râde şi nu se mai opreşte.

— A, stai aşa – tu chiar vorbeşti serios?!

Clatină din cap.

— Eşti de tot râsul.

— Poftim?

— Eşti al naibii de caraghios. Uită-te la tine, cu ceasul ăla ridicol la mână. Că doar nu eşti scafandru, nu-i aşa? Ia stai o clipă – ce zici, să vedem dacă merge?

Se duce lângă el, îi apucă mâna şi i-o întoarce, îi scoate ceasul şi i-l aruncă în paharul ei plin cu vin.

— Vai! exclamă ea când vinul dă pe dinafară cu un pleoscăit, stropindu-i încheietura mâinii.

Furia de pe chipul lui. Tamsin, albă la faţă din cauza şocului.

— Băi fraţilor! Nu vă daţi seama cât sunteţi de ridicoli? Băi fraţilor! repetă ea, fluturându-şi paharul spre Tamsin şi Mark. Problema e la voi, nu vă daţi seama?

— Cate! Sam face un pas înainte.

— Are dreptate Mark, ai băut destul. Eşti o mamă care alăptează, pentru numele lui Dumnezeu!

— Aha. Aha, deci, sunt o *mamă* care alăptează, nu-i aşa?

— Eşti obosită.

— Oo!

Ea trânteşte paharul pe masă.

— Oo! Hai că asta-i *tare de tot*. Sigur că-s obosită. De aproape un an n-am dormit o noapte întreagă. Doar ştii. Îmi pare rău, Sam, că nu am un sistem de lucru. Scuze că nu am un *sistem* de lucru care să meargă, fir-ar să fie! Asta-i un soi de tortură, să ştii. Lipsa de somn. Ştiai? Militarii sunt antrenaţi să reziste la privarea de somn. Vreau să spun – n-oi fi tu prea deştept, dar măcar atâta lucru eşti în stare să pricepi şi tu.

— Chiar nu cred că e cazul să discutăm despre asta aici.

— Așa, zi-i înainte! Pune-mi pumnu-n gură! Închide-mi gura! Nici măcar n-ar trebui să fiu aici. Nici măcar n-ar trebui să mă complac în afurisita asta de căsnicie. În orășelul ăsta nenorocit.

Aruncă o privire la toată lumea din jurul ei, vede cum se holbează toți la ea, cu gurile căscate.

Privește cum Mark se duce la Tamsin ca pentru a o proteja, cu brațul pe după umerii ei, felul cum se cuibărește ea la pieptul masiv al lui bărbatu-său. Și înțelege, într-un moment de gândire limpede, de luciditate care taie efectul vinului, că îl urăște pe acest om. Urăște tot ceea ce este și reprezintă el. Își ridică mâneca.

— Să-ți arăt ce port *eu* la încheietură? i se adresează ea lui Mark. E un păianjen. Ca să-mi amintească să lupt în continuare. Să nu capitulez. Să nu uit să lupt împotriva bărbaților de teapa ta.

Hannah

De acolo unde stă întinsă pe pat, o aude pe Cate țipând. Aude ușa trântită. Voci îngrijorate. Știe că ar trebui să meargă să vadă despre ce e vorba, pentru că, orice s-ar fi întâmplat, pare să fie ceva grav, dar simte o imensă oboseală în tot corpul, până la ultima celulă, de parcă ar fi tot mers pe jos, de parcă ar fi mers mult, cu o povară tare grea în spinare, și are trupul istovit. Vrea să stea aici, pur și simplu, culcușită lângă copilașul acesta, să îi simtă căldura și să doarmă, poate, un pic alături de el. Se aud pași pe scări, ușa este crăpată.

— Hannah?

Vocea lui Nathan.

— Da.

Nu vrea să vadă dunga asta de lumină, lumina asta care devine tot mai dură, umplând camera, care poartă în ea viitorul dur, nemilos și neiertător. Vrea să îl tragă pe Nathan înăuntru, apoi să închidă ușa. Să stea întinși amândoi pe patul ăsta, pe întuneric, împreună cu copilul.

— E vorba de Cate. A plecat. E beată. Cred că ar trebui să meargă cineva după ea.

Hannah se trezește din toropeală, se ridică, apoi coboară scările cu pas

măsurat în urma lui şi intră, clipind din ochi, în sufragerie, unde lumea stă împrăştiată în grupuri mici.

— Mă duc s-o caut, spune ea.

— Las-o să se calmeze! spune bărbatul pe care îl cheamă Mark. E beată şi supărată. Aerul curat s-ar putea să-i facă bine.

Hannah îşi ia haina.

— Vrei să vin şi eu? întreabă Nathan.

— Nu, tu rămâi!

Afară e ger, şi ea habar nu are încotro să o apuce. O strigă pe Cate pe nume, şi vocea ei e firavă şi ascuţită. Reface drumul înapoi până la şosea, clămpănind din tocuri pe asfaltul dur, ajunge la o parcare pustie a unui supermarket. Se simte vulnerabilă în locul ăsta, pe tocurile astea, în rochia asta.

— Cate! strigă iar.

Drumul este intens circulat, chiar şi la ora aceasta din noapte. O străfulgeră un gând înfricoşător, şi o rupe la fugă.

— Cate! strigă. Cate!

Apoi dă cu ochii de ea. Stă pe un podeţ arcuit, aplecată spre râu.

— Cate! strigă ea.

Hannah ajunge la ea abia răsuflând.

Când înalţă privirea, Cate are ochii reci şi strălucitori.

— Plec, spune ea.

Sub pod curge apa rece şi neguroasă.

— Cate, zice Hannah, luând-o de braţ. Eşti beată. Mâine dimineaţă o să vezi lucrurile cu alţi ochi. Te asigur.

— Să nu-ndrăzneşti să-mi *închizi gura*! Ştii cum eşti tu, Hannah? Eşti exact la fel ca toţi ceilalţi. *Nu contează că te simţi ca un rahat. Nu contează că te-au ciopârţit fără să-ţi spună măcar de ce. Ai un copil sănătos. Ia naibii nişte pastile, şi ciocu' mic!* Nu vrei să auzi adevărul.

Acum Hannah simte cum creşte şi în ea propria ei furie.

— Care adevăr? Care adevăr, Cate? Hai, spune-mi!

Cate clatină din cap, neînduplecată.

— Ei bine, o să-ţi spun eu adevărul meu, vrei?

Hannah vorbeşte acum grăbit, pe şleau.

— Bărbatu-meu mă părăseşte. Pentru că nu putem face un copil. Am pierdut unul. Am pierdut sarcina. Tu ai trecut vreodată prin aşa ceva?

Ochii lui Cate în întuneric, numai pupile acum.

— Să-ţi spun adevărul despre ce mi s-a-ntâmplat, Cate? Uite cum a fost.

Îi ia mâna lui Cate, îi ridică mâneca.

— Era cam atât de mare. De aproape şapte săptămâni. Un săculeţ în care stătea copilul. La drept vorbind, e monstruos. Nu-i ceva ce ar trebui să fie văzut. Ar trebui să rămână înăuntrul tău – să crească şi să tot crească până nu se mai poate. Cunoşti senzaţia asta, nu? Că înăuntrul tău creşte un copilaş.

Aburul răsuflărilor lor se uneşte în aerul îngheţat.

— Nu mi-ai spus nimic.

— N-am spus nimănui.

— *De ce?*

— Fiindcă pe vremea aia erai însărcinată. Fiindcă n-am vrut să te tulbur. Fiindcă mi-era ruşine.

Atmosfera se destinde. Lui Cate îi cade mâna pe lângă corp, umerii i se lasă în jos.

— Îmi pare rău, spune Cate. Ar fi trebuit să-mi spui.

Are vocea gâtuită.

— Nu, ripostează Hannah. Ar fi trebuit să mă întrebi tu.

Când ajung la hotel este târziu. Camera e mai mică decât şi-a imaginat-o ea.

— Unde-i baia? întreabă Nathan.

— Am făcut rezervarea prea târziu ca să mai prind o cameră cu baie, răspunde ea cu voce obosită. Cred că-i afară, pe hol.

Îi e frig. A îngheţat acolo, pe pod.

El dă din cap, merge la bagajul lui.

— Atunci poţi să-mi spui unde mi-ai pus periuţa de dinţi?

— E aici.

Scoate trusa cu lucrurile de toaletă, îi întinde periuţa.

După ce pleacă el, se aşază în fotoliu. Îşi vede imaginea reflectată în oglinda cu ramă de lemn brut. Rochia asta neagră, ridicolă. Machiajul, acum scurs, mânjit. Totul năruit. Totul ajuns la final. Totul e atât de absurd.

Dimineața, în fața ușii lor sunt lăsate două tăvi. Ea le aduce înăuntru și le pune pe masă. Nathan se ridică în capul oaselor, pe pat, și își pune jeanșii.

— Ies să iau aer, anunță el.

Când se întoarce, miroase a fum de țigară.

Ea sună la restaurant și anulează rezervarea pentru prânz.

Nu va fi nici un prânz. Nu o să mănânce stridii, nici pâine fără aditivi, nici friptură de miel de Aylesbury. Nu vor avea copii. Ea ucide toate lucrurile chiar înainte ca ele să se nască. Nathan nici nu o atinge. Într-un fel, îi este recunoscătoare. Parcă totul dinăuntrul ei s-a frânt în crâmpeie mărunte, și doar pielea ei subțire i le mai ține adunate, iar dacă o atinge cineva, s-ar putea să se sfărâme cu totul – să nu mai găsească fragmentele din care să se recompună.

Se plimbă împreună pe plajă fără să scoată o vorbă. Privesc marea zbuciumată, apoi se urcă iar în mașină. Pornesc înapoi spre Londra pe autostrada M2. Ea se preface că doarme. Duc înapoi mașina închiriată. Iau autobuzul să se întoarcă la Hackney.

Urcă cele trei paliere până la apartamentul lor. Nathan își face bagajul.

Lissa

Este ultima seară de joi, și spectacolul e un triumf. Ea nu s-a mai simțit niciodată atât de liberă pe scenă – replicile i se așternpe buze de parcă ar fi propriile ei cuvinte.

În venele dumitale curge sânge de zână a apelor, îi spune Vanea, *fii zână! Dă-ți drumul măcar o dată în viață*.[95]

Când vine în culise după ultima ei ieșire din scenă, își dă seama că nici nu a fost conștientă de prezența publicului; s-a concentrat pe de-a întregul asupra celorlalți actori, și-a ieșit din propria piele. Timp de o oră și jumătate, nu s-a mai gândit la Nathan. Când sunt chemați la rampă, Johnny întoarce fața spre ea și o salută cu o ușoară înclinare a capului, în semn de respect și recunoaștere. Apoi, în culise, îi ia mâna cu un gest curtenitor de modă veche.

— Magnific, spune el.

— La fel și tu.

Îşi înclină capul.

— Ar trebui să închinăm un pahar, continuă el. Tu şi cu mine.

El încă îi mai reţine mâna.

Ea se grăbeşte să meargă la cabină simţindu-se fericită, dându-şi seama că ceva, astăzi, s-a împlinit, că a aflat răspunsul la o întrebare pe care şi-a pus-o de foarte tânără. Că poate să joace, că merită să o facă. Că nu a căzut victimă nici unei amăgiri, că alegerea ei nu a fost nici prostească, nici greşită.

În vreme ce îşi descheie costumul de scenă, îi vibrează telefonul, şi vede un mesaj de la Nathan.

Sunt aici.

Se uită fix la el, apoi, ridicând capul, se priveşte pe ea însăşi în oglindă. Îşi vede silueta – vede ţinuta Elenei din ultimul act: o haină lungă, de culoare închisă, cu nasturii încheiaţi până în gât; părul strâns sus, în creştet. Îşi vede buzele umflate, linia înclinată a ochilor, pieptul care i se mişcă în ritmul respiraţiei. Nu răspunde la mesajul lui; ştie că o va aştepta.

Termină de descheiat costumul şi se dezbracă, atârnându-l de bara care serveşte drept cuier, apoi merge la chiuvetă şi se stropeşte pe gât cu apă. Îşi trage pe ea jeanşii şi îşi pune tricoul. Îşi lasă machiajul aşa cum e – uşor mânjit în jurul ochilor. Când îşi scoate agrafele, părul i se revarsă valuri-valuri pe spate.

În venele dumitale, sânge de zână a apelor.

Îşi ia geanta şi se îndreaptă spre bar. Nathan stă singur la o masă din colţ. Se apropie de el încetişor. El se ridică înainte de a apuca ea să spună ceva. Pe chipul lui e un amestec de emoţie şi uimire admirativă.

Poartă o cămaşă albastră cu mânecile suflecate. Observă acest amănunt. Îi vede braţele. Felul cum îşi duce el mâna la piept, în dreptul inimii, când vorbeşte. Felul cum îşi poartă cămaşa, descheiată la gât.

Ea lasă capul în jos – este regina serii şi îi acceptă omagiile. Când se aşază în faţa lui, îşi simte corpul, locurile unde pielea vine în contact cu hainele, sfârcurile întărite, senzaţia de furnicătură din craniu. Pe masă este o sticlă de vin deschisă, el o ridică, îi toarnă un pahar plin, şi ea îi mulţumeşte plecându-şi capul. Peste arcuirea umărului lui, îl zăreşte pe Johnny, care stă

singur la bar, cu două pahare pline dinainte. Se uită în direcţia ei; ea observă că privirea îi alunecă peste ea şi Nathan şi înapoi spre ea cu o expresie insistentă, întrebătoare. Îl lasă fără răspuns – întorcându-se, în schimb, la paharul ei cu vin dens şi roşu ca sângele.

Vede cum îi pulsează lui Nathan venele gâtului. Gura lui, pătată puţin cu vin. Mâinile lui întinse pe masă în faţa ei, cu palmele larg deschise.

Îşi beau vinul, şi unul, şi celălalt, şi stau de vorbă, dar ei nu îi e prea clar despre ce anume. Când îşi goleşte paharul, o întreabă dacă mai vrea. La un moment dat, se termină vinul din sticlă. Ea ridică privirea şi constată că Johnny a plecat de la bar fără să îşi ia la revedere. Ia notă de acest lucru, dar cu detaşare.

— Am putea să ne întoarcem, spune ea, îndreptându-şi privirea spre Nathan. Am putea să ne întoarcem la mine acasă.

Şi, ca totul în seara aceasta, îi vine surprinzător de uşor să rostească cuvintele.

Pe drum, el îi face conversaţie, dar, când metroul se apropie de staţia ei, cuvintele lui sunt tot mai rare, şi apoi se aşterne tăcerea. Îl surprinde privindu-şi chipul oglindit pe geam. Traversează parcul cu pas zorit, fără să vorbească. Ajunşi în camera de zi, ea măsoară încăperea de la un capăt la altul, aprinde lumini, în vreme ce Nathan stă ţintuit locului în mijlocul podelei.

— Mai vrei ceva de băut? întreabă ea.

— OK.

Vocea lui e scăzută şi puţin dogită.

Merge la bucătărie, unde lasă luminile stinse. În fundul dulapului este o sticlă de whisky, pe care o scoate şi toarnă câte puţin în două pahare.

Aude un zgomot în urmă şi vede că Nathan a venit după ea, că e în spatele ei. Îi ridică părul de pe ceafă şi i-l strânge în pumn. Se apleacă spre ea, şi ea îi simte gura în locul unde gâtul îi întâlneşte umărul. După care o împinge uşor, lipind-o de perete.

— Te rog, zice el, nu vorbi.

Ea nu spune nici pâs. Se întoarce, în schimb, spre el şi deschide gura, lăsând-o pradă gurii lui.

În dimineaţa următoare, după ce Nathan pleacă la lucru, stă întinsă pe pat

şi se gândeşte la el. Încă îl mai simte: greutatea trupului lui peste ea, expresia feţei lui când ea era deasupra, senzaţia de a-l simţi înăuntrul ei. Amintindu-şi, o apucă o dorinţă nestăpânită, aproape o stare de rău, şi, când se atinge, se simte inundată, lunecoasă, juisând.

Iese la o cafea şi şade sub soarele palid, cu palmele căuş în jurul ceştii. Ştie că nu e înţelept din partea ei să se afle acolo, să se simtă astfel, la doar câteva străzi depărtare de apartamentul lui Hannah. Ştie că poartă încă mirosul corpului lui, că s-a impregnat de el. Bărbaţii o privesc insistent. Este o baterie proaspăt reîncărcată. Este, pur şi simplu, o chestiune de electricitate – nu are a face cu moralitatea. Există o scânteie de euforie periculoasă în ceea ce simte ea.

Hannah

Începe să doarmă în camera mică. Aici, sunetele sunt altele decât cele cu care era obişnuită – aude vântul răscolind copacii, zgomotele de la canal: roţile bicicletelor izbindu-se de pietrele desprinse din pavaj, zbieretul disonant al vulpilor, ţipetele şi râsetele puştanilor beţi. Stă trează, întinsă în pat, cu ochii ţintă la jocul de lumini din tavan, iar dacă doarme, are un somn iepuresc şi vise pline de lucruri stranii, de nepătruns.

În fiecare dimineaţă, singură în pat, se simte, preţ de câteva clipe, buimacă, apoi îşi aduce aminte – Nathan a plecat, soţul ei a plecat, şi, pentru prima oară în mai bine de treisprezece ani, nu ştie pe unde e.

Afară, oraşul îngheţat o apasă, şi se simte plăpândă sub povara lui. Uită să mai meargă la cumpărături şi mănâncă frugal, mici îmbucături din ce mai are prin dulapuri: biscuiţi cu unt, o felie de măr. Nu îi face nici o plăcere să gătească doar pentru ea. Slăbeşte văzând cu ochii. Ştie, dar nu-i pasă; nu are de ce să se mai îngrijească, nu are nici un viitor pe care să-l pună la adăpost, nici un fel de restricţii de care să ţină cont.

Primeşte un mesaj de la fratele ei. *A sosit! Rosie Eleanor Grey*. O poză cu un boţ de om cu pielea zbârcită în braţele fratelui ei. Nepoţica ei.

Tastează un răspuns. *Felicitări! Abia aştept s-o cunosc.*

Veniţi de Crăciun, da? întreabă frate-său în replică.

Da! Abia aşteptăm! minte ea.

În dimineața următoare trimite un mesaj la serviciu, anunțând că e bolnavă – că are virozã, că are nevoie de odihnă. Vremea s-a schimbat iar, s-a înăsprit și s-a răcit. Deschide radioul, dar fără să asculte, de fapt. Se mișcă de colo-colo fără grabă, în locul ăsta care poartă toate amprentele vieții ei dinainte – aceleași încăperi, aceeași mobilă, aceleași cărți pe aceleași rafturi – și, totuși, îi este complet străin. A ajuns la o destinație, dar este una necunoscută. Își dă seama că suferă, dar că suferința pe care o simte este atât de adâncă, încât depășește puterea ei de înțelegere. Nu găsește nici o alinare în afara ei – nici în cer, nici în iarbă, nici în vietăți și nici în copaci. Ea este altfel decât toate acestea. Nu se poate înmulți – este o anomalie, străină de lumea naturală, și știe că este mai bine să stea retrasă aici sus, în singurătate.

Câteodată, în parcul de sub ferestrele ei sunt copii. De la distanța asta se văd ca niște mici pachețele de energie, zvăpăiați, și veseli, și nestăpâniți. Gonesc cu trotinetele pe alei. Merg cuminți în urma părinților și se opresc, culeg pietre de pe jos și se uită la ele. Îi urmărește cu privirea cum se zgâiesc la pietricele, și cum, de cele mai multe ori, părinții se întorc în grabă la ei, îi apucă de încheietura mâinii și îi ridică în picioare. Dacă ar avea un copil, își zice ea, nu l-ar grăbi și nu ar trage de el, ci ar îngenunchea pe jos, lângă el, să se uite la pietre.

Afară, lumea merge înainte, și la orizont se ivește Crăciunul, cu inevitabilele lui ornamente sclipicioase, care îți iau ochii. A spus că o să meargă în nord, în vizită la Jim și la Hayley, dar acum ar vrea să refuze invitația fratelui ei. Numai că și-a dat cuvântul, și acum trebuie să cumpere cadouri: pentru părinții ei, pentru Jim, Hayley, Rosie. După serviciu, pornește pe jos spre Covent Garden, strecurându-se printre turiști, colindători, cu toții încotoșmănați să înfrunte gerul, dar cadouri nu cumpără. În loc de asta, cutreieră magazinele de îmbrăcăminte, unde probează lucruri pe care, în mod normal, nu le-ar purta niciodată: o rochie lungă până la glezne, cu un imprimeu cu iederă cățărătoare, cercei care-i ajung până la umăr, cizme cu toc, de culoarea sângelui. Imaginea ei din oglindă o surprinde – felul cum îi intră bretonul în ochi. Nu l-a mai tuns de luni de zile. Poate că o să-și lase părul lung, se gândește ea. Poate o să se radă în cap.

Într-o după-amiază geroasă, pe Long Acre, privirea îi este atrasă de un copil în cărucior – o fetiță. Copilul râde larg și chicotește, bătând din palme. Căruciorul se oprește, și Hannah înalță privirea. Femeia care împinge căruciorul se uită fix la ea, cu capul plecat într-o parte.

— Iertați-mă! spune Hannah.

— Pentru ce? se miră femeia.

Are ceva de pasăre, de cioară în înfățișare, are ceva în privire care te tulbură.

Hannah își înfundă mâinile în buzunare.

— Eu doar…

Micuța gângurește în voia ei, absorbită de chipul ei oglindit în vitrina de alături. Are obrăjori ca ai unui copil dintr-o carte de povești. Mânuțele ei sunt dolofane, pline de gropițe și puternice.

— Vreți să vă vindecați? întreabă femeia.

— Poftim?

Hannah își îndreaptă din nou ochii spre ea.

— Vreți să vă vindecați? repetă femeia. Vă pot ajuta cumva?

Femeia vârâ mâna în buzunarul din spatele căruciorului și scoate dintr-un mic teanc o foaie tipărită.

— Uitați aici, o îndeamnă ea, întinzându-i fluturașul. Luați-l.

Tonul abrupt al vocii ei o ia prin surprindere.

Hannah se conformează, întinde mâna, îl ia și îl îndoaie la mijloc.

Femeia dă aprobator din cap, apoi, de parcă ar sta cu totul în puterea ei să țintuiască un om cu privirea sau să-și ia ochii de la el, se uită înainte și trece mai departe.

La intrarea în stația de metrou, Hannah își dă seama că gâfâie ca și când ar fi alergat. Trage foaia din buzunar, vede că e un fluturaș obișnuit – ceva încropit acasă, la calculator. Face reclamă la puterile vindecătoare ale lui Lindsay McCormack. Conține o poză, un prim-plan deprimant cu chipul palid, bolnăvicios, al lui Lindsay, și o adresă, undeva la periferia zonei West London. Îl îndeasă în fundul genții. Mai târziu însă, odată întoarsă acasă, îl scoate din nou și îl examinează la lumina lămpii din camera mică – fotografii blurate cu siluete feminine și cu copaci, text cu litere colorate, greu de citit. Mărturia unui bărbat care avea dureri cronice și acum se simte

mult mai bine. Totul făcut de mântuială, nimic remarcabil, care să îţi reţină atenţia cât de cât.

Și totuși.

Ia telefonul, sună la numărul de fix. I se răspunde repede.

— Alo?

— Alo! V-am văzut azi. În Covent Garden. Mi-aţi dat un fluturaș.

— Da?

După glas, femeia pare istovită și stresată, iar în fundal se aude plângând un copil.

— Da, mi-amintesc.

— Mă întrebam dacă aveţi vreun loc liber.

— Loc?

— Să mă primiţi, adică.

— A! spune femeia. Da. Vă convine mâine dimineaţă?

Anunţă la serviciu că are programare la dentist – o plombă de urgenţă –, apoi, imediat după ora de vârf, ia metroul spre vest până la capătul liniei.

Adresa se găsește ascunsă undeva într-un imens labirint de case, o clădire urâtă, lipită de alta, cu un petic mocirlos de grădină în faţă. Pe treapta de la intrare rugineşte o tricicletă, cu ornamente mov atârnându-i în urmă, îmbibate de ploaie. Hannah apasă butonul soneriei şi caută să pătrundă cu privirea prin sticla brumată. La început nu se aude nici un sunet, nici o mișcare, şi se gândeşte că o fi nimerit la altă casă – apoi femeia vine la uşă. Este înfofolită într-o jachetă de culoarea terciului de ovăz şi are părul strâns neglijent la spate într-un coc.

— Intraţi!

O conduce pe Hannah printr-un coridor întunecos până într-o cămăruţă dosnică, în care sunt o masă şi două pături.

— Hopa sus!

Femeia atinge uşor masa cu podul palmei.

Camera e friguroasă, neprimitoare.

— Îmi permiteţi să merg până la toaletă? întreabă Hannah, stând în cadrul uşii.

Un licăr de iritare străbate chipul femeii.

— E imediat pe dreapta, cum ieşiţi.

Hannah se încuie în toaletă și se iută fix la chipul ei din oglindă. Are obrajii congestionați, dar buzele îi sunt palide și strânse, desenând o linie fermă. Ce o căuta ea aici? Are un sentiment bizar, neplăcut că a fost chemată aici sau că ea însăși a chemat-o pe femeia asta din străfundurile propriului ei subconștient – că femeia asta este posesoarea unei puteri nepământești, că, dacă o să se întoarcă în camera aceea rece, s-ar putea să nu mai iasă niciodată de acolo, s-ar putea să nu mai părăsească niciodată locul ăsta sumbru. Folosește toaleta, trage apa și se spală pe mâini cu o aşchie uscată de săpun. Pe culoar șovăie – încă mai are timp s-o ia la sănătoasa.

Dar o așteaptă femeia. Întinde mâinile să îi ia haina, pe care o agață în dosul ușii.

— Haideți atunci, hopa sus! repetă ea, făcând semn spre masă.

Hannah lasă să-i alunece pantofii din picioare și se supune. E frig. Să-i spună cât e de frig aici, în camera asta? Femeia este înfofolită cu jacheta, dar Hannah e îmbrăcată doar cu rochia de birou. Își trage pătura peste genunchi. Pârâie și i se lipește de dres.

— Așa, deci, începe femeia, cu capul lăsat pe o parte. Ce vă aduce pe-aici?

Hannah are buzele uscate. Și le linge.

— Mi s-a părut ciudat. Că m-ați abordat… și… și… asta nu-mi stă în fire, nu-mi stă deloc în fire, dar am simțit că ceva mă împinge să vă sun.

Femeia încuviințează dând din cap.

— Am simțit, spune ea.

— Ați simțit ce? întreabă Hannah.

— Nevoia dumneavoastră.

— Nevoia de ce?

Femeia face o pauză, se foiește pe scaun.

— De a avea un copil.

— Ah! spune Hannah, apoi tace și pielea i se înfiorează de speranță, de teamă.

— Povestiți-mi! o îndeamnă femeia.

— Eu… noi am tot încercat. Mult timp. Trei ani la rând, și nimic. Și după aceea am început FIV-ul. Și-am rămas însărcinată. Și-am pierdut copilul. Și

apoi am încercat iar. Cu FIV. Și, acum, soțul meu m-a părăsit.

Femeia dă din cap, ca și cum nu ar mira-o nimic din toate acestea.

— Uneori, continuă Hannah, mă simt blestemată. Nu știu de ce aș fi blestemată.

Acum bolborosește ceva, niște cuvinte fără șir.

— Încerc să fiu bună.

Femeia o fixează cu privirea. Hannah tace o clipă, apoi zice:

— E frig.

Femeia se ridică și rotește cu încă o linie cadranul radiatorului.

— În timpul zilei nu dau drumul la căldură.

— Nu încălziți camera – când aveți clienți? Pacienți?

— De obicei le e bine cu păturile, răspunde femeia.

— Aha.

— Mai vreți una?

Se uită în jos la pătura lucioasă, ponosită, de pe genunchii ei.

— Nu, mulțumesc.

Femeia își suflecă mâneca. O apucă pe Hannah de gambe. Palmele ei nu sunt calde.

— Bun, spune ea. Acum o să lucrez pe dumneavoastră.

— Să lucrați pe mine?

— Nu trebuie decât să stați întinsă și să vă relaxați.

Femeia începe să dea ochii peste cap. Dă din cap ca pentru sine, de parcă pipăind picioarele, gambele lui Hannah i s-ar confirma bănuielile. Femeia ține acum ochii închiși; pare să asculte.

— Mmmmm. Mmmmm.

Femeia scoate un murmur adânc, șoptit.

— Mmmmm. Mmmm. Mmmm.

Hannah se uită pe geam la grădinița mohorâtă.

— Sunt blestemată? o întreabă pe femeie. Puteți să-mi spuneți dacă sunt blestemată?

Dar nu e sigură dacă a vorbit sau nu, dacă a rostit sau doar a gândit cuvintele acestea.

Lissa

În ultima seară, actorii pun mână de la mână şi cumpără somon, mărar, cremă de brânză, biscuiţi crocanţi şi votcă şi, unul câte unul, când li se termină scenele finale, merg în cabina bărbaţilor şi trag câte o duşcă – Nostrovia![96] Până la chemarea la rampă sunt cu toţii chercheliţi, iar după ce primesc şi ultimele aplauze, se strâng din nou în cabină, îmbrăcaţi încă în costumele de scenă, şi îi îndeamnă pe Johnny şi pe Helen – ultimii rămaşi să mulţumească publicului – să bea fiecare câte trei păhărele ca să-i ajungă din urmă.

Klara vine după ei şi îi îmbrăţişează pe rând. Personalul tehnic se cinsteşte cu bere şi cidru, în timp ce actorii mai dau pe gât nişte votcă, fredonând cântecul rusesc încă o dată şi încă o dată – până când li se alătură chiar şi echipa tehnică. Cineva pune muzică de dans, şi, când zgomotul se amplifică până devine vacarm asurzitor, cabina se transformă într-un soi de speluncă ilegală.

Lissa îşi controlează mobilul. De joi şi până acum a primit un singur mesaj de la Nathan.

Nici un regret.

La prima vedere, l-a citit ca pe o întrebare, dar şi-a dat seama apoi că e o afirmaţie şi a răspuns: *Nici unul.*

Muzica s-a schimbat – Greg a preluat controlul combinei stereo şi pune muzică veche de dans de prin anii ’30 – şi actorii au format perechi ca să se dănţuie unul pe altul de jur împrejurul cabinei.

— Lissa.

Johnny este în faţa ei, cu mâna întinsă.

— Dansezi cu mine?

Lissa îi ia mâna şi el o trage să se ridice în picioare. Îşi dă seama că e abţiguită şi se sprijină de el ca să îşi păstreze echilibrul, în vreme ce el o conduce de la un capăt la altul al încăperii. Închide ochii câteva clipe, bucurându-se de apropierea de el, de căldura lui, de mirosul de tutun şi săpun.

— Iartă-mă, spune ea cu capul lipit de pieptul lui.

— Pentru ce?

— Pentru seara aceea. Pentru că te-am lăsat să mă aştepţi degeaba la bar.

— Nu face nimic.

Vocea lui Johnny îi vâjâie stins în ureche.

— E iubitul tău?

Ea face un gest, jumătate ridicând din umeri, jumătate clătinând din cap.

— E complicat.

— Ca întotdeauna, nu-i așa?

Se opresc și, preț de o clipă, el face un pas înapoi, ținând-o la un braț distanță, privind-o. Întinde mâna și îi dă după ureche o șuviță de păr.

— Mi-a făcut plăcere, iubito. Uite!

Scoate o bucățică de hârtie, notează pe ea la repezeală un număr.

— Ca să-l ai, spune el, dându-i biletul. Ai grijă de tine, da?

— O să-ncerc.

— Nu-i cazul să-mi bag nasul unde nu-mi fierbe oala, spune el pe un ton calm. Știu.

Apoi îi ridică mâna cu același gest curtenitor, îi atinge cu buzele încheieturile degetelor și pleacă. Ea privește cum își aruncă pe umăr bareta genții negre de piele și se strecoară pe ușă afară fără gesturi exagerate de rămas-bun.

În capătul opus al camerei, Michael și Helen se sărută, fiecare cu mâinile în părul celuilalt. Lissa se uită din nou pe telefon. Nisipul se scurge din clepsidră – în curând, vraja se va destrăma, și spectacolul se va sfârși cu adevărat. Curând, seara se va încheia, și totul se va reduce la apartamentul ei și la *call centre*, iar ea nu va mai fi regină.

Sânge de zână a apelor.

Iese din cabină, merge pe culoarul întunecos. După câțiva pași, se oprește și îl sună pe Nathan. El răspunde la al doilea apel.

— Liss?

Oriunde s-ar afla, pare să fie un loc liniștit.

— Te vreau, spune ea. Poți veni aici? Acum?

Urmează o pauză, apoi:

— Unde ești?

— La teatru.

— Cât timp mai stai acolo?

— O oră. Poate și mai mult.

— Vin.

Închide telefonul, îl ține delicat în palmă. Își aude răsuflarea pe culoar. Este ca și cum și-ar fi ieșit cu jumătate de pas din propria piele ca să se așeze într-un loc unde lucrurile sunt imponderabile, unde nu funcționează decât logica dorinței. Nu simte nici urmă de vinovăție, ci doar interes. Se întreabă dacă i-ar veni la fel de ușor să ucidă.

La șapte și jumătate îi bâzâie telefonul în buzunar, și ea iese din încăpere fără să o vadă nimeni, trece prin bar, unde personalul debarasează și face curat, și iese afară, în stradă, unde stă Nathan și o așteaptă, zgribulit în palton, fumând o țigară, și o pală de fum se ridică în aerul rece. S-a pornit ninsoarea, din cer cad fulgi deși de zăpadă. Pe trotuar s-a depus deja un strat de patru-cinci centimetri.

Face câțiva pași până la el, întinde mâna, îi ia țigara și și-o pune în gură. Fumul îi intră în fluxul sanguin, amestecându-se cu alcoolul, peste care se adaugă frigul, făcând-o să își piardă echilibrul.

— Ai rămas în personaj, remarcă el.

Ea lasă capul jos și se privește – haina de catifea, botinele. Uitase că are pe ea costumul de scenă.

— Da, confirmă ea, și observă câtă plăcere îi face lui acest lucru – cum îl ațâță. Da, sunt tot ea.

O apucă de încheietura mâinii și o trage lângă el. Gura lui are gust de fum de țigară. Îl simte strâns lipit de ea, deja excitat.

— Unde putem merge? întreabă el.

— Aici, răspunde ea. Poți să intri.

Îl conduce refăcând drumul înapoi prin bar, pe culoarul întunecos, până în cabina actrițelor, care e goală, cu luminile stinse. În curând, femeile se vor întoarce, își vor da jos costumele, se vor schimba, vor ieși afară în noapte, dar deocamdată sunt ocupate – se aude că petrec în continuare, că bărbații dansează dansuri căzăcești; se aud bătând din călcâie pe podea.

Se așază pe masă și își ridică fustele lungi, grele, simte aerul răcoros pe coapse. Nathan se apleacă spre ea, apropiindu-și gura de pielea ei. Simte fiorul rece la atingerea obrazului lui, căldura gurii lui, a limbii lui. Când se așază în fața ei, i se oferă toată, și el îi întinde trupul pe masă.

---

91. Specialitate culinară sud-americană, pregătită din pește crud, marinat sau fructe de mare.

92. Geoffrey Chaucer (circa 1340–1400), cel mai mare poet medieval englez, cunoscut mai ales pentru *Povestirile din Canterbury* (*The Canterbury Tales*), o colecție de povestiri scrise între 1387–1400, majoritatea în versuri, despre pelerinajul întreprins de o întreagă galerie de personaje din diverse pături ale societății engleze (cavalerul, scutierul, răzeșul, argatul, călugărul, doftorul, corăbierul etc.) la mormântul Sfântului Thomas Becket.

93. Unul dintre pelerinii din *The Canterbury Tales*.

94. Biletul lăsat de Liam Byrne, Secretarul-Șef al Trezoreriei (a treia funcţie în ierarhia Ministerului de Finanțe din Marea Britanie), succesorului său la încheierea mandatului, în 2010 („*I'm afraid there is no money*“ – „Din păcate, nu [mai] sunt bani“).

95. Ed. cit., p. 249.

96. Pronunție greșită a expresiei ruseşti „*Na zdorovie!*“ – „Noroc!“, „Sănătate!“.

Burlăcițe
2008

Hannah se mărită. Nu vrea petrecere de burlăcițe. Vrea, în schimb, să meargă în vacanță cu Lissa și cu Cate. Pentru că se mărită în mai, decide că ar fi perfectă o călătorie în Grecia către sfârșitul lui aprilie. Se pune de acord cu cele două în privința datelor și petrece ore în șir căutând un loc de cazare – pentru ca în final să închirieze pentru o săptămână o vilă pe una dintre insule, aproape de plajă, cu piscină proprie. E scump, dar nu te jupoaie. Recent, la serviciu, a fost promovată – știind că nici una dintre prietenele ei nu câștigă mult, nu le cere să contribuie cu nimic la costul călătoriei. Și lucrul acesta, faptul că le poate răsfăța pe Lissa și pe Cate – prietenele ei, cele mai bune prietene ale ei, domnișoarele ei de onoare –, o umple de emoție.

La aeroport se distrează copios. Încearcă diferite parfumuri și probează ochelari de soare. Beau șampanie la bar. Fac glume despre spectacolul oribil, de prost gust al capitalismului târziu, dar, de fapt, se bucură de el. Îl găsesc atât de captivant, că sunt cât pe ce să piardă avionul.

Vila este o frumusețe. Fiecare din ele are camera ei, baia ei. Prosoapele sunt moi și pufoase, cearșafurile, mătăsoase. Hannah e încântată să își vadă prietenele chiuind ca niște puștoaice și zbenguindu-se pe podeaua acoperită cu dale, deschizând dulapuri, găsind ciocolată, vin și fructe. Sunt tare mișcate de faptul că proprietarii le-au lăsat o sticlă de vin ieftin. Beau basamacul direct din sticlă, își pun costumele de baie și sar în piscină.

Dorm până la ore târzii. Iau mici dejunuri prelungite, compuse din iaurt, miere, alune, nuci, migdale, pâine albă prăjită și cafea tare. Își orientează scaunele spre soare. Sunt douăzeci și două de grade la ora zece. Până la amiază, sunt douăzeci și cinci. Peste tot cresc flori de câmp. Toate sunt de aceeași părere, că aceasta este cea mai bună perioadă a anului pentru o

călătorie în Grecia.

După-amiaza merg la plajă, la doi paşi de vilă, luând-o pe o potecă stâncoasă, cu mireasmă de cimbrişor. Îşi iau cărţi, îşi închiriază şezlonguri şi înoată în marea azurie.

Se ung una pe alta cu cremă pe spate, făcând fiecare duioase comentarii exclamative cu referire la pielea delicată a celeilalte. Iau prânzul pe plajă, la tavernes[97] *clădite în pripă din lemn brut, unde sunt servite cu inevitabila, dar delicioasa salată grecească, asezonată cu oregano. Beau* retsina[98] *cu gust înţepător, servită în căniţe de sticlă, aburite din cauza condensării la căldură.*

Seara ies la restaurant. Încearcă mai multe, până se fixează asupra unuia dintre ele care le place şi merg acolo seară de seară – un local mic şi cochet, cu mese cu vedere la port. Se gătesc cu grijă pentru aceste ieşiri, chiar dacă restaurantele sunt doar nişte cârciumioare de provincie – poartă rochii şi se machiază, îşi pun cercei în urechi.

În această vacanţă se cumineşesc. Merg devreme la culcare. Fac băi de soare pe săturate. Îşi amintesc cât de bine le este împreună. Le face bine tuturor să mai iasă din rutină.

Dar, când săptămâna se sfârşeşte, fericirea li se tulbură şi începe să se destrame. Lissa se gândeşte la call centre*, îşi dă seama că a uitat să îşi rezerve turele de lucru pentru săptămâna în care revine acasă. Ceea ce înseamnă că nu va avea destui bani pentru chirie. Ceea ce înseamnă că o să fie nevoită să îi ceară iar bani lui Declan. Şi, după cum bine ştie, Declan începe să se cam sature de milogelile ei. La fel cum începe să se cam sature şi de persoana ei.*

În ultima dimineaţă, la răsăritul soarelui, Lissa se priveşte în oglindă. Ştie că e frumoasă, a ştiut-o întotdeauna, dar acum, când e trecută de treizeci de ani, această frumuseţe atât de preaplină cândva, pe care o irosea pe ţigări, alcool, nopţi pierdute, cafea şi nefăcând cine ştie ce mişcare de întreţinere, această frumuseţe, în ultima vreme, i se pare a fi o resursă finită, de care trebuie să se ocupe, să aibă mai multă grijă. Iar pentru o asemenea îngrijire, pare-se, e nevoie de bani, bani pe care nu îi are. Nu o dată, în ultimul timp, s-a trezit în faţa tejghelei, la Boots, sau la Selfridges, sau la Liberty's, ţinând în mână o cremă scumpă de faţă. Nu o dată a bătut-

o gândul să şi-o strecoare în geantă, pe şest.

Săptămâna trecută, agenta ei a lăsat-o baltă.

Lissa, şansele astea, i-a spus agenta la telefon, se ivesc din an în Paşte pentru persoanele de vârsta ta. Îmi pare rău, dar nu cred că pot să te mai reprezint.

Gura Lissei din oglindă desenează o linie dreaptă, fermă. Este supărată. Supărată pe Cate. Nu poate să nu o considere vinovată de cele întâmplate. Supărată – deşi ştie că e o nedreptate – şi pe Hannah, cu excesul ei de generozitate, cu vila asta, cu vacanţa asta. Îi e necaz că nu este ea însăşi cea în stare să fie generoasă, să îşi răsfeţe prietenele. Dar Hannah e un om bun. Hannah are simţul datoriei. Hannah munceşte din greu şi, prin urmare, este pe bună dreptate răsplătită. În schimb, ea e lefteră. Poate că frumuseţea ei e de vină. Frumuseţea ei, acest dar primit fără să-l fi cerut ea. Poate a pervertit-o – a făcut-o să fie leneşă. A făcut-o să aibă aşteptări prea mari.

Săptămâna trecută, înainte să vină aici, şi-a cumpărat cu cardul de credit o rochie de la Liberty's, o rochie petrecută, din crêpe de Chine *de mătase. Are un imprimeu cu flori japoneze. Şi-a adus-o aici, dar ştie că nu o va purta. Rămâne pe fundul valizei. Este ţinuta potrivită pentru cineva care a realizat nişte lucruri în viaţă, ceea ce nu e cazul ei. Care duce o viaţă ce ei, uneia, nu îi este sortită, după cum începe ea să creadă.*

În ultima seară de vacanţă, Lissa insistă să iasă la un cocteil. A văzut ea un băruleţ ascuns undeva, pe o străduţă lăturalnică. Merg tustrele la bar şi acolo, în încăperea întunecoasă, se cinstesc cu cocteiluri Kir Royal cu şampanie. Beau câte trei de căciulă, dar nu se simt ameţite, ci doar euforice când pornesc pe străzile pietruite spre port şi spre restaurantul lor. Pentru că, acum, e restaurantul lor. Comandă vin şi îl dau pe gât, apoi mai beau un rând. Mănâncă pâine muiată în ulei de măsline şi sare, şi beau iar. Încep să simtă că s-au îmbătat.

Aşa, deci, începe Lissa, aprinzându-şi o ţigară. Şi acum ce urmează? I se adresează lui Hannah.

Cum adică?

Păi, după ce-o să te măriţi. O să faci copii?

Presupun că da, răspunde Hannah. Da.

Nathan vrea?

Da. Cred că da.

Crezi că da?

Da, confirmă Hannah. Vrea.

Aha. Lissa dă din cap.

Ce? întreabă Hannah.

Nimic, zice Lissa.

Ce ai? De ce faci mutra asta?

Păi e o treabă destul de serioasă, nu? Să faci copii. Nu crezi c-ar trebui să te gândești mai bine?

Păi chiar m-am gândit. M-am gândit mult. Și vreau copii. Dar tu ce zici? Tu nu vrei copii?

Nu.

Nu? Chiar așa?

Îhî.

Nu crezi c-ar trebui să mai reflectezi? Dacă cumva o să regreți?

Sigur, încuviințează Lissa, suflând fumul țigării în aerul serii. O să mai reflectez. Nu vreau copii pentru că socot că trebuie să-i faci doar dacă ți-i dorești cu adevărat. Dar, dacă vrei să faci altceva în viață, atunci poate că de acel lucru ar trebui să te ocupi. Mi-a ajuns ce-am văzut la maică-mea.

Ce vrei să zici? întreabă Hannah.

Am fost o piedică pentru ea. În toate: în cariera ei artistică, în viața ei. În afurisita ei de muncă de activistă. *N-ar fi trebuit să mă nască. Ar fi fost mult mai bine pentru toată lumea.*

Ahh, pentru numele lui Dumnezeu! spune Hannah. Nu fi ridicolă! Mama ta e extraordinară.

Serios? spune Lissa. Păi sigur că da. Sigur că este, Hannah, că doar știi tu ce vorbești. Că tare bine o cunoști tu pe maică-mea.

Hannah se uită țintă la prietena ei. Rareori a mai văzut latura asta a Lissei. Acreala asta la beție. Amărăciunea asta încrâncenată.

Hai, Lissa, termină! Cate se apleacă înainte. Nu te mai lua de Hannah!

Zău? Să nu mă mai iau de Hannah? Lissa se întoarce spre Cate, cu dinții pătați de vin, roșii ca sângele. Dar eu cu ce-am greșit? Ce-ar fi, Cate, să nu te mai iei tu de mine? Cate, autoritatea morală în persoană! Care ne

îndrumă pe toate pe calea cea dreaptă. Ce, te crezi chiar așa de imaculată? Cine-i de vină că n-am primit eu rolul ăla?

Nu eu, spune Cate.

Mama mă-tii! i-o retează Lissa, furioasă.

Hannah privește cum Cate se dă înapoi clătinându-se, ca trăsnită.

Atunci… o să-ți spun eu de ce nu vrei copii, Lissa, zice Cate, revenindu-și din șoc, cu chef de ceartă. Pentru că ești structural egoistă. Pentru că niciodată n-o să fii dispusă să pui pe altcineva pe primul plan, în locul tău.

Nu s-au mai certat niciodată ele două, Cate și cu Lissa. Nu ca acum. Le dă o stare de exaltare. În combinație cu vinul, țigările și noaptea înmiresmată de primăvară, cearta asta e ca un drog. Mai vor. S-ar putea imagina încăierându-se în plină stradă. Smulgându-și una alteia părul din cap. Devorându-se una pe alta, sfâșiindu-se.

Hannah le urmărește cu privirea. Este ceva erotic în vrajba lor, gândește ea. Se simte ciudat, ca după o mare pierdere.

Lumea din jur se uită spre masa lor. Englezoaicele astea trei, cu toaletele lor excentrice, cu gura lor mare, cu sticlele lor goale de vin! Câtă bădărănie, câtă neînfrânare la toate trei!

---

97. Restaurante cu specific grecesc.

98. Vin grecesc alb sau rozé, cu aroma de rășină de pin.

2010

Cate

De la cina aceea, Sam a refuzat să o mai privească în ochi. Dimineaţa doarme, se trezeşte târziu şi pleacă de acasă grăbit să ajungă la lucru, apoi, după serviciu, rămâne în oraş până la ore tot mai târzii. Cu toate acestea, de multe ori Cate este încă trează când se întoarce el pe la ora unu, două sau trei. Nu îi iese în întâmpinare.

A sunat-o pe Hannah, dar aceasta nu i-a răspuns. I-a trimis mesaje – *Vrei să discutăm? Sună-mă când eşti dispusă. Han, trebuie să stăm de vorbă, sună-mă. Te rog*. Hannah nu i-a răspuns.

Îşi aminteşte chipul lui Hannah atunci, pe pod. Felul distant, tăios, în care i-a vorbit. Muchiile ascuţite ale suferinţei ei.

Vrea să îi spună că îi pare rău, dar şi că i se pare nedrept. Că Hannah nu i-a spus – că nu i-a dat şansa de a se purta cum trebuie.

Singura persoană de la care a mai primit un semn de viaţă este Dea.

Şedinţă de urgenţă la Clubul Mamelor? Oricând vei fi dispusă. Numai să-mi spui.

Nu i-a răspuns la mesaj.

Zilele sunt scurte şi amare, şi ea stă închisă în casă şi dă drumul prea tare la căldură. Tom e agitat, simţindu-i încordarea, şi ea a ajuns la capătul răbdării în ceea ce-l priveşte. De multe ori, ţipă la el, iar el plânge. Şi atunci ţipă din nou. Când se întâmplă să iasă din casă, trotuarele sunt îngheţate şi alunecoase sub picioare. Colindătorii îşi înalţă glasurile subţirele înspre fleşele din centrul oraşului. În garajele din Wincheap se vând pomi de Crăciun – strânşi în plase de plastic. Studenţii sunt tot în clădirea Senatului. Crengile umede, negre, ale copacilor.

În weekend, Sam se trezește devreme și îl îmbracă pe Tom chiar el. Vin împreună la ea, la pat, Tom cu hăinuțele aruncate pe el la întâmplare, îmbrăcat cu un pulover care nu i se potrivește, și abia dacă îi acoperă burtica.

— Plecăm, anunță el.

— Unde?

— La Mark și la Tamsin. O să fie și mama acolo.

— Bun, spune ea. Atunci, presupun că nu sunt binevenită și eu.

— Nu, nu cred că ești.

După ce pleacă ei, își ia calculatorul. Își controlează e-mailurile. O caută din nou pe Lucy Skein. Nimic.

Lasă draperiile trase și se cuibărește la loc, în pat.

După-amiaza târziu o trezește din somn zgomotul ușii de la intrare. Își pune niște pantaloni de trening și un pulover, coboară, îl vede pe Tom adormit în căruciorul lui, pe hol, îl găsește pe Sam în bucătărie, așezat la masă, cu o gentuță cu fermoar în fața lui.

— Pleci?

— N-ai tu norocul ăsta! Astea-s de la Tamsin. Pentru Tom. Lui Jack i-au rămas mici.

Cate trage fermoarul genții. O grămadă de hăinuțe, împăturite cu grijă. Toate miros puternic a curat.

— Drăguț din partea ei.

— Da, așa e. E o drăguță. Dar poți să i le dai înapoi. Adică n-am vrea să primim prea multe de la familia mea. Nu cumva să ne polueze aerul.

— Sam…

El ridică mâna.

— Stai așa! spune el.

Pleacă, urcă la etaj. Îi aude pașii deasupra capului. Când coboară înapoi, are în mână punga cu medicamente.

— Astea ce sunt?

— Pastile, răspunde ea pe un ton alb. Antidepresive.

— Le iei tu?

— Nu.

— Nu crezi c-ai avea nevoie?

— Nu. Ba da. Nu știu.

Ea clatină din cap.

— Îmi pare rău, spune ea.

— De ce? Că te-ai măritat cu mine? Că ai spus că nu-s cine știe ce deștept?

Pe fața lui a apărut o grimasă.

— Eu am… cred c-am fost derutată.

— În legătură cu ce?

— Cu mine. Cu tine. Cu totul.

Privește în podea.

— Există cineva…

— Altcineva?

— Nu în sensul ăsta.

— Da' în ce sens? Cum adică?

Bate cu pumnul în masa din fața lui.

— Hai, Cate! Acum spune-mi, dacă tot ai început!

În spatele ei, pe hol, Tom se agită, scâncește, apoi se liniștește din nou.

— O persoană pe care am cunoscut-o cândva, spune ea. Cu mult timp în urmă. M-am tot gândit la ea. Mult. Asta-i tot.

Sam dă din cap.

— OK. O femeie?

— Da.

— Adică ce, acum ești și gay?

— Nu. Adică… am fost. N-am fost. Am fost doar cu ea. Numai cu Lucy. Am iubit-o, asta-i tot.

Se uită la ea îndelung.

— OK, spune el. Când s-a-ntâmplat asta?

— Acum unșpe ani.

— Și ea unde-i acum?

— Habar n-am.

— Da' vrei să știi?

— Nu știu dacă vreau.

Stăruie mult cu privirea asupra ei, după care dă din cap, ca și când ar fi luat o hotărâre. Apoi se ridică, ia o cutie de Red Bull din frigider.

— Am întârziat la lucru, zice el. Ne vedem mai pe seară.

În după-amiaza următoare, când se întoarce Sam, o găsește țipând la copil. Tom plânge de mama focului, niște mâncare molfăită pe jumătate este împrăștiată pe scăunelul lui înalt, iar restul pe duşumea.

— O sun pe mama, spune el, mergând să-l ia în brațe pe Tom. Poate să-l ia la ea mâine.

A doua zi dimineața, Alice sosește cu Terry, și Cate i-l dă pe Tom în primire. Este o zi rece, dar senină, soarele e coborât pe cer. Schimbă doar câteva cuvinte. I se pare că vede o expresie de ușurare pe fața copilului. După ce pleacă ei, închide ușa și plânge. Când se oprește din plâns, urcă la baie, scoate punga cu medicamente și se așază pe pardoseală cu ea între picioare. În buzunar îi sună telefonul. Dea. Sună și iar sună, apoi se oprește. În liniștea casei se aude tare bâzâitul unui mesaj. Ridică telefonul și ascultă.

Am făcut un foc să ard buruienile, și e nevoie să se ocupe cineva de el, să-l întreţină. Ce faci în momentul ăsta?

Cate înalță capul să se uite pe geam, vede soarele palid, sună.

Terenul este surprinzător de aproape, cum treci pe celălalt mal al râului. Se mai zăresc și alte câteva siluete acolo, mici ca niște puncte, aplecate asupra pământului rece, dar o vede pe Dea imediat, stând singură pe o parcelă, în mijlocul ei. Arde un foc mic, cu un morman de crengi de ferigi otrăvitoare și frunziș alături.

— O! spune Dea când se apropie Cate. Da’ arăţi jalnic.

Dea poartă o salopetă de pânză groasă, spălăcită, un hanorac, căciulă pe cap, și ține o cană mare în mână.

— Mersi.

— Asta-i urmarea poveștii de-acum câteva seri?

Cate ridică din umeri. În jurul focului sunt câteva scaune pliante, vechi. La capătul parcelei e o magherniță prăpădită, cu ghivece cu crăițe în fața ușii.

— Drăguţ.

— Da, păi încerc să-mi îndeplinesc bine rolul.

Dea coboară ochii, privindu-se.

— Arendășiță lesbiană. Salopetă. În momentul ăsta bifez o mulțime de căsuțe.

Cate izbutește să schițeze umbra unui zâmbet.

— Nora unde e?

— Cu Zoe. Ai ei au venit deja să petreacă cu noi Crăciunul. Sunt tare de treabă, numai că au gura mare. Iar casa e mică. Dar Tom unde e?

— La Alice.

— Bun, zice Dea, ridicând cana. A fost o cină de pomină. Mulțumesc.

— Te rog, lasă!

— Nu, sincer vorbind, de mult n-am mai avut parte de-o asemenea distracție. Mi-a plăcut mai ales replica aia despre antrenamentul militarilor.

Dea ridică iar cana.

— Și tipul ăla, Mark. Mi-a plăcut ce tare i-ai zis-o.

— Mă bucur că te-ai distrat.

— Bei un ceai?

— Da.

— Aruncă niște mărăcini pe foc, îi strigă Dea, îndreptându-se spre magherniță. Sunt straşnic de buni de ars.

Cate ochește grămada, apoi merge și ia un braț de ramuri țepoase, le azvârle în flăcări, le privește cum se îndoaie și se răsucesc în dogoare. Dea se întoarce cu o cană cu ceai.

— Roiniță, adaugă ea, întinzându-i-o.

— Mulțumesc.

— Dar mâncarea a fost delicioasă. E un bărbat talentat soțul tău. Ai avut dreptate.

— N-am putea să punem punct subiectului?

— Cum să nu?

Cate soarbe din ceai, care este verde și ușor aromat, și stă cu ochii pironiți asupra flăcărilor. Se simte mirosul dulceag de fum de lemn. Pescărușii țipă în înaltul cerului.

— Am trecut azi pe la Senat, spune Dea. Să văd ce mai fac studenții. Au oprit căldura în clădire. Mai-marii universității.

Clatină din cap.

— Asta-i curată barbarie. Le-am dus niște pături. Îmi cer să le mai aduc.

— Ar trebui să iasă de-acolo, zice Cate, morocănoasă.

— Zău? se miră Dea. De ce?

— Ce-o să schimbe ei? Ce se poate schimba?

Dea se uită la ea.

— Doar știi cum e.

Cate ridică din umeri.

— Tinerii îmbătrânesc. Ajung să se-mpace cu situația. Așa facem toți. Renunțăm la luptă. Capitulăm. Devenim parte a problemei.

— Corect.

— Votul s-a încheiat. Au învins Conservatorii. Studenții ar trebui să plece acasă dacă le e frig. Să meargă-n vizită la părinți. Să se bucure de Crăciun. Să se încălzească. Nu crezi?

— Nu, răspunde Dea. Nu sunt sigură. Poate că nici tu nu crezi.

Se duce la grămada de buruieni, ia un braț de mărăcini și întețește focul cu ei, privind-o pe Cate printre flăcări.

— Adică tu te-ai împăcat cu situația? o iscodește ea. Așa stau lucrurile?

Cum Cate nu răspunde, Dea se lasă pe vine să ațâțe focul cu un băț, adunându-l, scormonind tăciunii aprinși.

— Voiam să-ți spun, zice ea după un timp. E un post liber. La universitate. E doar ceva temporar, de ținut locul cuiva care e în concediu de maternitate, dar m-am gândit la tine.

— Ce fel de post?

— De consiliere – în tot comitatul Kent. De mers pe la școli și îndrumat copiii să meargă mai departe la facultate. Avem câteva dintre cele mai sărace regiuni din țară la o azvârlitură de băț – Sheppey, Medway. Sunt sigură că ți s-ar potrivi. Ar putea fi o muncă destul de creativă dacă ți-ai pune un pic mintea la contribuție.

— Perfect. Carevasăzică așa, copiii săraci să poată merge la facultate și să se trezească cu datorii de mii de lire la absolvire?

— Dar după părerea ta cum ar fi mai bine? Să nu mai meargă deloc?

Cate tace.

— Oricum, interviurile o să fie la începutul anului viitor – vor pe cineva care să înceapă lucrul din primăvară.

Cate se întoarce din nou cu fața la foc.

— Dar ce ești tu? Consilierul meu de orientare profesională?

— Nu, spune Dea, aruncând un băț pe foc. Doar o prietenă.

Hannah

În maşină, în drum spre Jim şi Hayley, şade pe bancheta din spate, îndărătul mamă-sii, cu capul rezemat de geam, în timp ce periferia oraşului se pierde în depărtare, urmată de sate, apoi acestea sunt urmate de ţinuturi înalte, ierboase[99], de ziduri de piatră, toate învelite cu un strat gros de zăpadă. Din când în când, tată-său frânează pentru câte o potârniche sau câte o oaie ivită în mijlocul drumului.

Tată-său cântă voios odată cu radioul, falsând, bătând în volan în ritmul muzicii, în timp ce mamă-sa chicoteşte, scoate câte un „ţţţ“ ironic şi clatină din cap. Sunt amândoi bucuroşi şi nerăbdători, în drum spre fiul lor, spre nepoţica lor: sunt, în sfârşit, bunici.

Când plecau în vacanţă cu familia, ea stătea întotdeauna pe locul ăsta – Jim la dreapta ei, ea având dinaintea ochilor capul lui tată-său văzut din spate, exact ca acum. Adeseori se ciondăneau. Îşi aminteşte că odată, mergând ei spre un loc de camping din Ţara Galilor, tată-său şi-a ieşit din fire, a oprit maşina şi i-a obligat pe amândoi să coboare în iarba de la marginea drumului. A plecat şi i-a lăsat acolo, şi ei au rămas fără grai, îngroziţi, preţ de cinci minute bune, până s-a întors după ei. Acum, frăţiorul ei e tată. În curând îşi va duce propria familie în vacanţă, cu maşina.

Opresc în faţa unei căsuţe de piatră de la marginea unui sat; are ziduri groase şi ferestre cât palma. Când coboară din maşină, apare Jim pe alee, gata să-i întâmpine. Este mai corpolent decât şi-l aminteşte Hannah – s-a mai îngrăşat –, dar îi stă bine aşa. Cumva, izbuteşte să fie peste tot în acelaşi timp – deschide portiera ca să coboare mamă-sa, discută cu tată-său despre traficul din perioada Crăciunului şi despre vreme, o îmbrăţişează pe Hannah.

— Ce mai faci, surioară?

Vocalele lui. Mereu uită că e un adevărat om al nordului. Ar vrea să se cuibărească o vreme în braţele lui, printre vocalele lui.

— OK, răspunde ea, cu faţa ascunsă în umărul lui. Sunt OK.

Îi conduce înăuntru, cărându-le bagajele pe un hol îngust cu un pom de Crăciun într-un colţ.

— Dormitoarele sunt toate la etaj. Tu şi cu mama aveţi prima cameră pe

dreapta, îi spune el tatălui lor, iar tu, Han, în capătul culoarului. Dar e Hayley acolo, trage un pui de somn cu copilul.

Bate din palme.

— Bun. Cine vrea să bea un păhărel înainte să se trezească ele?

Îi cinstește pe toți – pe mamă-sa cu gin și apă tonică, pe Hannah cu un pahar de vin, pe tată-său cu bere, și ea vede cât de mândru e el, fratele ei, să fie văzut astfel: ca stăpân al casei, tată, gazdă.

Mai târziu, după ce fac turul casei, se instalează în camera de zi, unde îi așteaptă pe mese boluri mici cu alune și biscuiți, iar deasupra căminului e agățată o fotografie de la nunta lui Jim și Hayley. Hannah și părinții ei șed cam crispați, cam tăcuți, pe marginea canapelelor – un public așteptând-o pe protagonistă să intre în scenă. Se aud scările scârțâind și iat-o pe ea, pe Hayley, în cadrul ușii, cu fața umflată de somn, cu obrajii proaspeți, odihniți, cu un ghemotoc de pui de om în brațe. Preț de o clipă nu mișcă nimeni; tabloul este prea desăvârșit: Madona cea gingașă la chip, cu pruncul. Apoi:

— Oo!

Mama lui Hannah se ridică în picioare. Hannah o privește cum se repede, cu o expresie de beatitudine pe chipul transfigurat, să ia bebelușul din brațele lui Hayley.

— Rosie, îi șoptește ea. Scumpa mea, micuța mea Rosie!

Hannah se ridică, merge să se alăture grupului și vede trăsăturile lui James pe o fețișoară zbârcită, de bătrânică, ițindu-se dintre straturile scutecului.

— Oo!

Întinde vârful degetului să atingă obrăjorul copilului.

— E atât de drăgălașă, Jim. Seamănă leit cu tine.

Curând, copilul se pornește pe plâns, și Jim se ridică.

— Tu stai jos, iubito, îi spune lui Hayley. Îl hrănesc eu.

Se întoarce din bucătărie cu un biberon minuscul pentru micuța lui. Hannah urmărește cu privirea cum o ia în brațe, vede grija cu care o ridică, dragostea și atenția de pe chipul lui în vreme ce Rosie ia biberonul și suge. Tac cu toții, privind, ascultând plescăitul copilului care suge.

— Eu, unul, n-am făcut asta niciodată la vremea mea, comentează tatăl

lui Hannah.

— Nici nu știi ce-ai pierdut.

Jim ridică privirea, zâmbind larg.

— Oxitocina. E ceva incredibil.

— Oxi – și mai cum?

Tatăl lor radiază de fericire.

Merge la culcare odată cu părinții ei, la ora zece. În dimineața de Crăciun se scoală devreme, stă la fereastră și se uită la câmpurile acoperite cu zăpadă. La colinele ierboase din depărtare. Copilul este o dulceață. Casa este o minunăție. Jim și Hayley sunt minunați. E obositor să constați cât de minunați sunt cu toții. Simte că o compătimesc, că își fac griji întrebându-se dacă toate acestea îi fac bine: gesturile ponderate pe care le face Hayley față de copil, de parcă și-ar cere scuze, aproape. Privirile tuturor pironite asupra ei de fiecare dată când ia copilul în brațe și îl strânge la piept. Felul cum își țin toți răsuflarea, sperând că Rosie nu o să plângă taman în brațele mătușă-sii. Nimeni n-a întrebat-o nimic despre Nathan. S-or fi înțeles între ei să nu întrebe?

Casa aceasta, cu zidurile ei groase de piatră, cu lintourile ei joase, cu vedere la câmpuri, la culmile năpădite de ierburi și la cerul cenușiu ca oțelul, cu familia care doarme în camera de alături, i se pare apăsătoare. Nu îi face plăcere să fie aici. Își imaginează că pleacă, luând-o prin grădină, apoi urcând în ținutul ierbos, nins din loc în loc. Aerul de acolo ar fi curat, limpede și purificator. Vrea să se purifice.

Dar pentru asta ar avea nevoie de cizme și de haine impermeabile – nu și-a luat în bagaj îmbrăcămintea potrivită.

Se întreabă cât de repede poate să fugă – dacă poate lua trenul de Londra în Ziua Darurilor[100]. Controlează mersul trenurilor, dar cursele sunt rare și scumpe, și ea are deja bilet pentru data de douăzeci și șapte. Încă două zile, deci, încă două zile de suportat.

Se gândește la cărțile citite în copilărie – cu toate acele mătuși, domnișoare bătrâne, cu poze în care se văd ochelari, fire de păr crescute în barbă, veselie și bună dispoziție. Întotdeauna șezând pe scaun. Întotdeauna într-un colț al camerei. Înainte, ea era în centrul evenimentelor. Acum stă pe margine.

Știe că în ea coexistă mai multe Hannah diferite, care se iau la întrecere: Hannah cea politicoasă, Hannah cea bună, Mătușica Hannah! – cea care se bucură de invitația de a mai rămâne, care zâmbește și șade cuminte pe scaun, ascunzându-și durerea de ochii lumii. Și Hannah cea rea, care este în stare să-și verse veninul, să înnebunească – cea care vrea să se ridice, să răstoarne masa, să înhațe copilul și să fugă cu el, să își revendice ceea ce ar fi trebuit să fie al ei. Să urle: *Ar fi trebuit să fiu eu cea norocoasă.*

Ar fi trebuit să fiu eu!

Ar fi trebuit să fiu eu, fir-ar să fie!

Lissa

Pe ușa din față atârnă o coroniță lucrată manual; o împletitură de salcie împodobită cu vâsc și bobițe de laur, culese de prin arbuștii din grădină. Lissa ridică și lasă să cadă ciocănelul cu un bufnet. Sarah îi deschide ușa, echipată cu șorțul de pictură, și îi cuprinde obrajii cu mâinile, care îi miros a terebentină și a mirodenii.

— Crăciun fericit, iubito!

— La fel și ție.

Lissa i-a adus daruri: o cană decorată cu stropi de email cafeniu ca niște pistrui, două creioane noi, frumoase, și un vas în care să le țină. Sarah îi șoptește cuvinte drăgăstoase, zâmbește și se bucură. Lissa deschide cadoul de la mamă-sa: un fular croșetat de mână, din lână fină, verde.

— E frumos, mamă, spune ea.

Și chiar este.

Sarah a gătit – mâncare de sezon, dar nu tradițională, ceva la care excelează, atribuindu-i un sens aproape moral. Când era mică, Lissa simțea ca pe o mare nedreptate lipsa unui brad de Crăciun – *o invenție victoriană* –, absența ciocolatei, a acelor *farafastâcuri ieftine și sclipicioase gen beteală și globuri* de care erau pline casele prietenelor ei. Dar acum timpurile s-au răzbunat pe Sarah, și în fiecare colțișor al casei găsești câte ceva frumos: frunze salvate cu ocazia plimbărilor prin Heath, o decorațiune pentru masă lucrată din rafie și sfoară. Deasupra mesei atârnă globulețe de sticlă. Lumânările sunt pregătite pentru a fi aprinse.

Lissa stă în fotoliul scund; Ruby se apropie pe nesimțite, și ea o ridică și o așază în poală. Beau vin fiert cu cuișoare, scorțișoară și anason stelat.

— Și, ia spune-mi, te-ai mai dus la audiții? întreabă Sarah din fața aragazului.

— La una. În Salisbury.

— O, iubito, asta-i minunat! Ești fericită?

— Nu.

Agenta ei o sunase să se scuze. *Nu ești tocmai ceea ce caută ei.*

De fapt, își dăduse seama că rolul nu e de ea de îndată de citise scenariul: o blondă șleampătă într-o comedie de-a lui Ayckbourn[101].

— Nu-i nici o problemă, spune ea, mângâind pisica. După *Unchiul Vanea* îmi vine greu să mă văd jucând în așa ceva.

Sarah aduce supa, care e de un galben-portocaliu aprins – sunt și semințe de chimen prăjite și iaurt de pus deasupra.

— Dovlecei din grădină, spune Sarah.

Mănâncă în liniște amiabilă, până când Sarah lasă lingura din mână.

— Voiam să-ți spun, iubito, că ai fost minunată în *Unchiul Vanea*. Nu te-am văzut niciodată într-o formă atât de bună. Ai tu un dar anume. O strălucire. E lucru rar.

Mamă-sa pare surprinsă, de parcă acum s-ar fi gândit la asta pentru prima oară.

— Serios?

Lissa ridică privirea.

— De ce spui asta?

— Cum adică?

— De ce acum?

Sarah se încruntă.

— Pentru că așa mi-a venit în minte. Pentru că-i adevărat.

— Aha.

— Iubito, încerc și eu să fiu drăguță.

— Încerci?

— O, Doamne!

Sarah pune lingura jos.

— Lissa, să nu începi!

— Să ce?

— Să răstălmăceşti un compliment înţelegându-l exact pe dos.

— Mi se pare ciudat că găseşti de cuviinţă să mă lauzi acum pentru cariera pe care mi-am ales-o, asta-i tot.

— Ce vrei să spui? Care-i problema că o fac acum?

Lissa se uită la ceas – este aici de o oră. Nu mai are pe nimeni altcineva: nici frate, nici soră, nici tată, nici copil. Sunt doar ea şi cu mamă-sa, şi o ţin înainte cu frecuşul ăsta, ca o osie neunsă.

— Am o relaţie, spune ea pe un ton calm, adunând cu lingura ultimul strop de supă.

— Da?

— Da, repetă ea. Un om admirabil.

— O, iubito! O, dar asta-i *minunat!*

Sarah se apleacă înainte.

— Cine e?

— E un… prieten.

— Cineva pe care-l cunosc?

— Nu cred.

Deja îi pare rău că a deschis discuţia. Deja se află pe un teren periculos. N-a vrut să vorbească despre asta – proastă mai e!

— E cineva pe care l-am cunoscut… pe internet.

— A, păi în zilele noastre toată lumea îşi face cunoştinţe acolo, nu? Pe internet.

Sarah îşi flutură mâna. Face ca totul să sune firesc şi simplu ca bună ziua.

— Într-un fel, ar fi mai de mirare dacă n-ai fi cunoscut pe nimeni acolo. Bun, mai departe!

Expresia feţei lui Sarah are ceva de pasăre de pradă, e flămândă, avidă de amănunte.

— Nu-mi mai spui nimic? N-are şi el un serviciu? Un nume?

— Îl cheamă… Daniel.

— Şi cu ce se ocupă?

— E profesor universitar.

Sarah îşi împreunează mâinile într-un gest involuntar de a bate din palme.

— Aşa, carevasăzică. Trebuie să-l aduci pe aici, spune ea, întinzându-se

și apucând mâna Lissei. Adu-l cât de curând să ia cina cu noi.

— Bine, spune Lissa, în timp ce mamă-sa se ridică și ia farfuriile.

Afară s-a lăsat întunericul, și, când Sarah se întoarce cu budinca de fructe uscate și stafide, ea aprinde lumânările de pe masă. Acestea fac să se reflecte camera pe luciul îmbeznat al ferestrei, și Lissa stă acolo, strălucitoare în halatul ei de împrumut.

Vine la ea chiar de Ziua Darurilor. Vremea este însorită, și zăpada a început să se topească. Se dezbracă repede, fără să își vorbească.

Ea se așază deasupra, forțându-l să stea neclintit, privindu-l, mișcându-se foarte încet. În momentul orgasmului, țipă. Iar când el o ajunge din urmă, se apleacă și își apropie buzele de ale lui și i le suge, simțindu-l cum se cutremură și apoi se liniștește.

— Melissa, îi spune el după aceea, urmărindu-i cu degetul curbura șoldului – una dintre Melissae. Paznicele mierii.

Ea se apleacă, și îl sărută, și este adevărat – cu el alături, miezul ființei ei este fluid și dulce.

Pe înserate se simte hămesită și, în timp ce el așteaptă în casă, merge la magazinul turcesc să cumpere de mâncare: tăiței, legume și bere.

Îi gătește – e avidă: de mâncare, de sex, de viață, și foamea asta e frumoasă, voluptuoasă. Mănâncă tăiței și beau berea rece, și ea îl privește cu luare-aminte și îi e drag să-l vadă pe acest bărbat mâncând ce i-a pregătit ea, să asculte sunetele joase, reverberante ale vocii lui. Întinde mâna peste masă, îl apucă de încheietură, i-o sărută.

— Ești fericită? o întreabă el.

— Te referi la momentul ăsta? Sau în general?

— La amândouă. La clipa asta.

— Acum, da.

— Dar în general?

Ea ridică din umeri.

— E cineva fericit în general? Tu ești?

O privește.

— Cum se face că n-ai un iubit? o iscodește el.

— Ba am, răspunde ea, urmărind amestecul complex de emoții de pe chipul lui.

— Adică – ştii tu ce vreau să zic.

— Nu ştiu.

Ea îşi împinge farfuria cât colo. Afară este deja întuneric.

— Să găseşti un bărbat bun e mai greu decât pare. Sunt atât de mulţi cei care te dezamăgesc.

— Asta-i trist.

— E purul adevăr.

— L-am urât întotdeauna pe Declan, spune el.

— Da, oftează ea. A fost un ticălos. Ai avut dreptate.

— I-am boicotat filmele din principiu.

Ea râde.

— Eu sunt fidel, zice el.

Şi felul cum o spune face să i se strângă stomacul.

— Mulţumesc, spune ea, deşi ştie că nu este. Pentru că, dacă ar fi, nu s-ar afla aici.

— Nu ţi-ai dorit niciodată copii? o întreabă el blând.

Ea se uită în tavan.

— Nu cu el.

Îşi coordonează lunga privire meditativă cu a lui şi e cuprinsă de această senzaţie – descătuşată, umplând camera, nelăsând loc pentru nimic altceva. Ştie că, dacă s-ar culca iar acum, dacă ar face sex neprotejat, ştie, simte cu toată fiinţa ei că ar concepe un copil – că aşa se fac copiii, cu dorinţa asta, cu dorinţa asta debordantă.

— Ai putea rămâne peste noapte, spune ea. Nimeni n-ar şti.

Îi cercetează faţa, vede cum se luptă cu el însuşi.

— Asta-i şi mai rău, zice el.

— Ce vrei să spui?

— Pentru Hannah. Dacă rămân. Simt că e… cumva mai rău.

— Serios? întreabă ea. Mai rău decât că ne-o tragem?

El are o tresărire.

— Hannah nu ştie, continuă ea cu glas şoptit. Nu e nevoie să ştie.

Îşi priveşte mâinile, apoi ridică din nou ochii spre ea.

— Sigur.

Se apleacă – un sărut stângaci care aterizează în colţul buzelor ei.

— Asta mi-ar plăcea.

Afară este frig. Înăuntru, camera e caldă, scăldată în lumină aurie. Timpul se scurge în altă parte. Ar putea trăi aici, gândește ea, și – în clipa de acum – l-ar putea iubi pe bărbatul acesta.

Hannah

E recunoscătoare că s-a întors acasă, din nou în apartamentul ei – recunoscătoare pentru zilele astea dintre Crăciun și Anul Nou. Pendulul s-a oprit din balans, timpul a stat în loc, băltind, și ea este aici, în refugiul tihnit al sfârșitului de an. Și totuși, simte un neastâmpăr. Este ceva care crește în ea, o dorință imperioasă, o nevoie.

Își face obiceiul să-și cumpere vin. Bea mai în fiecare seară un pahar, apoi încă unul. Este sezonul reducerilor și ia din nou drumul magazinelor de îmbrăcăminte din Covent Garden, de unde își cumpără cizmele de culoarea sângelui și rochia cu imprimeu de iederă cățărătoare.

În seara de Anul Nou se gătește așa, pentru plăcerea ei, cu rochia și cu cizmele roșii, își pune muzică și dansează, învârtindu-se prin cameră în cercuri languroase. Bea vin roșu, un pahar, încă unul, apoi îi cad ochii pe o punguță cu tutun lăsată de Nathan. O țigară. Ce rău poate să-i facă? Scoate foița – cea neagră, cu aromă de lemn dulce – și își rulează o țigară. O aprinde de la flacăra aragazului, apoi pășește afară, pe terasă, unde aerul este rece și înviorător, iar pe cerul negru, înalt, se profilează un mănunchi de stele. Își duce țigara la buze, și gustul hârtiei zaharate o poartă imediat cu gândul la Lissa.

Și apoi, deodată, are această intuiție – care îi tulbură corpul mai înainte decât mintea. Îi crește tensiunea, îi zorește bătăile inimii, îi umezește palmele.

Lissa.

Nathan și Lissa.

Se ține de balustrada terasei, apoi aruncă țigara în parcul de dedesubt. Se întoarce înăuntru, ridică telefonul și îl sună pe Nathan.

— Lissa, rostește ea când răspunde.

— Ce?

— Ce s-a-ntâmplat? îl chestionează ea.

— Ce vrei să spui?

— Între tine şi Lissa.

El şovăie prea îndelung. Ea îşi îndepărtează telefonul de la ureche. Simte că i se răzvrăteşte stomacul, că îi urcă în gât. Îi aude vocea adresându-se aerului rece, în gol.

Cate

De Anul Nou primeşte de la Dea o invitaţie la cină şi o acceptă, pentru că Sam va fi la lucru.

Întâi o să mergem până la clădirea Senatului, n-ai vrea să vii şi tu? scrie Dea. *Înăuntru sunt cinci studenţi care încă mai stau ferm pe poziţie. Cred că îngheaţă de frig. La apusul soarelui se pichetează clădirea în semn de solidaritate cu ei. Adu şi tu o lumânare şi ceva de mâncare pentru ei.*

Cu nişte pateuri cu carne şi cu vin, Cate urcă împreună cu Tom dealul până la universitate, unde Dea, Zoe şi un mic grup înconjoară clădirea Senatului cu lumânări în mână. Vorbesc cu glas scăzut şi trimit înăuntru pachete cu mâncare prin intermediul paznicilor. După aceea, coboară dealul înapoi la Dea şi Zoe, la masă.

— Am descărcat formularul de cerere, îi spune Cate lui Dea în timp ce o ajută să facă ordine după masă.

— Da? spune Dea. Mă bucur să aud. Ai de gând să-l completezi?

— Da, răspunde Cate. Cred că da.

La ora nouă, îl aşază pe Tom în scăunelul de maşină, fixându-l bine cu curelele, şi îl duce acasă. Ştie că Sam urmează să iasă de la serviciu la unsprezece. Merge şi se aşază la calculator, printează formularul şi începe să-l completeze. Timpul trece repede, dar se face unsprezece şi jumătate, şi e obosită, şi Sam încă n-a venit, aşa că dă drumul la televizor şi se înfăşoară într-un pled, cu o cană de ceai în mână.

Moţăie în momentul când sună telefonul, se trezeşte cu o tresărire şi vede numele lui Hannah pe ecran.

— Han?

Apucă repede telefonul şi îl duce la ureche.

— Hei! La mulţi ani!

Trece un timp până reușește să deslușească vreun cuvânt pentru că, la început, se aude doar un plânset, un plânset care sună de parcă ar dura deja de mai mult timp – niște gemete răgușite, înfundate, istovite.

— Hannah, spune ea cu bândețe, așteptându-și prietena să își recapete vocea.

— Lissa, zice Hannah în cele din urmă.

— Ce-i cu ea?

— Lissa și Nathan.

— Ce?

— Împreună.

— Nu! spune Cate ridicându-se în capul oaselor pe canapea, trezită de-a binelea acum. Nu, Han, nu se poate!

— Nu-mi spune mie ce se poate și ce nu! o repede Hannah cu glas șuierat. Știu că-i adevărat.

La televizor, lumea cântă *Auld Lang Syne*[102]. Sunt cimpoieri scoțieni cu căciuli din blană de urs și o expresie solemnă pe chip. Oprește sonorul. În cameră este întuneric, cu excepția luminii de pe ecran. Tace. Gura i se umple de un gust ciudat.

— Hannah, spune ea. Pot să te ajut cu ceva? Vrei să vii încoace? Pot să vin eu? Ești la tine? Iau mașina – îl pun pe Tom pe bancheta din spate și plec acum.

— Nu. Nu.

— Ai pe cineva pe aproape care poate veni să stea cu tine?

Aproape că îi vine să spună *Lissa* – Lissa care locuiește la câteva minute distanță –, dar se oprește la timp.

— Nu, răspunde Hannah. Ești acasă? O să stai pe loc? S-ar putea… s-ar putea să te mai sun.

— Sigur, Han. Sunt aici.

Când se încheie convorbirea, Cate privește fix, înmărmurită, la ecranul televizorului, unde se văd oameni ținându-se de mână și dansând. Simte mai multe emoții contradictorii și la fel de puternice – șoc, neîncredere, plus un sentiment al inevitabilului, acesta din urmă părându-i-se absurd, de neînțeles.

Două ore mai târziu, când Sam se întoarce acasă, ea şade în acelaşi loc. A stat trează, dar Hannah nu a mai sunat. Îl urmăreşte când întră, îşi scoate jacheta şi o agaţă în cuier fără grabă, cu grijă. Scoate două beri din buzunarele hainei.

— Am primit astea, ni le-au dat cadou de la serviciu – vrei şi tu una?

— Sigur.

Le deschide cu capătul brichetei şi îi întinde una, lăsându-se apoi să cadă cu toată greutatea pe canapea, alături de ea. Arată obosit, gândeşte ea – obosit şi beat.

— Tocmai am vorbit cu Hannah.

— Da?

Are privirea tulbure, confuză.

— Nathan a înşelat-o.

— Ce?

Se uită la ea cu gura căscată, nemaiapucând să ducă la gură sticla de bere.

— Cu cine?

— Cu Lissa.

Se apleacă înainte.

— Glumeşti?

— Nu. Cel puţin, Hannah e convinsă că-i adevărat.

— Mama mă-sii de viaţă!

Îşi scoate şapca, îşi trece mâinile prin păr. Preţ de o clipă, pare consternat, dar apoi pufneşte în râs. Ea îl priveşte îngrozită, după care se porneşte şi ea pe râs. Amândoi îşi acoperă gura cu mâna, de parcă ar putea să-i audă cineva, dar continuă să se scuture de râs, pradă unei bizare, anormale stări de euforie, până când se opresc brusc. Cate îşi simte trupul scăldat de un val uriaş de vinovăţie.

— Îmbârligătura naibii! spune Sam, clătinând din cap. Săraca Hannah! A naibii îmbârligătură! repetă el.

Cate lasă din mână sticla cu bere.

— Sam, începe ea.

— Ce?

— Îmi pare rău. Îmi pare rău de povestea cu Mark.

— Ei, asta e! Poate c-a meritat-o. Întotdeauna a fost el aşa. Chiar şi când

era la şcoală.

— O să mă ierte?

— Nu din cauza lor trebuie să-ţi faci tu griji, spune el. Ci din cauza mea.

Se duce lângă el.

— Mă ierţi? se roagă ea.

— Depinde.

Îşi strecoară mâinile în palmele lui.

— Îmi dai voie să te sărut? întreabă ea.

El nu spune nimic. Se înalţă şi îşi apropie buzele de ale lui. O lasă, dar nu răspunde la sărut. Apoi întoarce capul.

— Simt nevoia să-ţi zic ceva, spune el. Te-am cerut în căsătorie pentru că m-am îndrăgostit. Şi am crezut că şi tu simţi la fel. Nu sunt premiul tău de consolare, Cate. Vreau să fiu cel ales. Nu cel cu care te mulţumeşti doar.

Şi se desprinde din mâinile ei, se ridică şi o lasă acolo unde e, aşezată pe podea.

Lissa

În dimineaţa de Anul Nou rămâne în pat până târziu. E îmbrăcată doar cu un tricou şi chiloţi. El vine în vizită – nu e nevoie să se mai îmbrace.

Se bucură când îl aude bătând în uşă, dar de îndată ce îi deschide observă că ceva nu e în ordine.

— Ştie, o anunţă el.

Ea duce mâna la gură.

— Intră!

Vede că şovăie.

— Hai înăuntru! insistă ea, luându-l de încheietura mâinii.

El trece pragul şi intră în bucătărie, unde rămâne în picioare, cu paltonul încă pe el. Ea aprinde lumina, plafoniera veche şi urâtă şi, dedesubt, chipul lui este palid.

— Eu nu i-am spus nimic, zice ea.

— Sigur că nu. Nici nu mi-am închipuit că i-ai spus.

Tac, şi tăcerea e dureroasă şi grea. Ea vrea să o umple cu ceva, cu dorinţă, cu violenţă. Traversează încăperea până la el şi îi ia mâna. El se uită

în jos, la mâna ei, apoi din nou în sus, la faţa ei.

— Îmi pare rău, spune el.

— De ce?

Cu tandreţe, îi acoperă ochii cu mâna ei, ca şi cum i-ar apăra de soare. Simte că îi închide – că îşi coboară iute pleoapele sub palma ei. Ea întinde mâna în spate şi stinge iar lumina. Îşi ia uşor mâna de la ochii lui, atingându-i cu vârful degetelor obrajii, gâtul. El rămâne cu ochii închişi în vreme ce ea se aşază în genunchi şi începe să-i descheie cureaua.

— Ce faci? o întreabă.

Este deja excitat când ea îşi apropie gura şi îl ţine captiv o clipă. Îşi mişcă gura, apoi el o ridică în picioare, o întoarce, îi dă jos chiloţii şi se împinge brutal, cu toată forţa, în ea, şi ea scoate icnete de durere. El se retrage. Se acoperă, îşi ridică jeanşii, se îndepărtează.

— Îmi pare rău, spune el. Îmi pare rău.

Ea se întoarce cu faţa. Încă are paltonul pe el. O privelişte ciudată, el îmbrăcat cu paltonul, acoperindu-şi goliciunea – mai că i-ar veni să râdă.

— E OK, nu-i nimic, spune ea, trăgându-şi la loc chiloţii.

Dar nu e OK. Nu tocmai. Ba deloc.

— Nu-i nimic, repetă ea.

El îşi trage bine jeanşii pe el, îşi încheie cureaua.

— Plec, spune el. O să plec pentru câteva săptămâni. Am nevoie de o pauză.

— Ai nevoie de o pauză, repetă ea.

Vocea îi sună ciudat. Vrea să plângă, dar ştie că nu are nici un drept. Simte că o să vină spre ea ca un val, un val care o va zdrobi. Şi că nu va mai rămâne nimic după aceea, nici un indiciu despre toată povestea asta, despre ce a simţit ea. Şi că nimeni nu o să se mai sinchisească de versiunea ei despre cele întâmplate.

— N-o să te sun, spune ea.

El dă aprobator din cap.

— Cred că aşa ar fi cel mai bine.

Se întinde şi mâna îi alunecă o clipă, uşor, pe manşeta tricoului ei. O atinge ca pe un copil.

Iar ea este, acum, furioasă. Înţelege că el vrea ca totul să decurgă uşor.

Vrea ca apa să acopere totul, ca bulele de aer să se ridice la suprafață și să dispară, ca oglinda ei netedă să nu dea nici un semn despre cele întâmplate dedesubt, în adâncuri.

— N-a meritat, conchide ea.

— Ce?

— Sexul.

Vede pe chipul lui că este șocat. Revine în cameră. Și expresia feței lui este schimbată. Acum are un aer disperat. Acum i-a rănit egoul. Vrea ceva de la ea – ea vede că, în ciuda celor întâmplate, vrea să i se spună că totul a fost perfect. Că el a fost perfect. Cât de jalnică, nevoia asta a lui! Cât de disperați sunt amândoi!

— Lissa! spune el, ridicându-și mâinile a rugă.

— N-a meritat, repetă ea. Nimic din toată povestea asta.

Și, în timp ce vorbește, arată cu mâna spre ea însăși, spre el, spre toată situația asta, devenită brusc mizerabilă și dureroasă.

Hannah

Visează violență, chipul Lissei sfâșiat cu o mie de mici tăieturi. Visează că duce în brațe capul retezat al lui Nathan și are poala îmbibată de sângele lui. Uneori, violența o urmărește, și ea fuge să nu o ajungă din urmă, străbătând un vast spațiu deschis. Se apropie de ea și nu are unde să se ascundă – o prezență sumbră, vârfurile degetelor ei lungi îi ating gâtul.

Noaptea, neputând să doarmă, umblă pe acoperișuri până ajunge la casa Lissei, acolo unde se află ea, întinsă pe patul- martor al vinovăției ei. Cum o putea să doarmă? Chiar o dormi?

În cele din urmă, adoarme ea însăși, iar când se trezește, când lumea se recompune în lumina zorilor, înțelege că este o lume nouă – cea veche a fost făcută țăndări – și că aceasta funcționează potrivit unor alte legi, unei alte fizici. Și-i imaginează pe soțul și pe prietena ei împreună – cu mâinile, buzele, goliciunile lor, locurile în care carnea lor s-a atins. Își imaginează locurile secrete, dragi de pe corpul lui, peste care ea ajunsese să se creadă stăpână. El cum o fi atins-o? O fi fost doar ceva animalic și nimic mai mult? Ori o fi fost, o fi încă, mai mult de atât?

Poate că nu va şti niciodată. Şi tocmai acest lucru – conştiinţa trăirilor lui subiective, a acestor experienţe ale lui la care ea nu va avea niciodată acces – i se pare mai crunt, cumva, decât trădarea însăşi. Ceea ce simte ea când se gândeşte la asta este mai mult decât durere; este aproape o turbare delirantă – culorile par mai tari, sunetele mai puternice. De multe ori îşi ia telefonul sau se aşază în faţa calculatorului – să-l înjure pe el, s-o acuze pe ea –, dar de fiecare dată se întoarce, pune telefonul la loc; cum să găsească cuvintele potrivite pentru o asemenea grozăvie?

Evită să iasă în parc, nu mai trece prin piaţă. Merge pe jos până la staţia de autobuz şi înapoi, atâta tot. Se asigură că riscurile de a o zări pe Lissa pe stradă sunt mici. Cu toate acestea, adeseori are impresia că o vede – o siluetă înaltă şi blondă bântuind undeva, la marginea câmpului ei vizual.

Iarna trece, se preface în primăvară. Vremea rămâne rece. Are de luat concediul de odihnă pe anul acesta. Două săptămâni. Nu ştie unde să meargă.

Se uită la poze cu căsuţe de ţară, plaje scoţiene cu nisip alb, lacuri care par destul de adânci ca să îneci în ele un oraş întreg. Locuri slab populate, unde nu cunoaşte pe nimeni. Simte o foame de ceva, fără a putea spune exact de ce anume – de un soi de hrană din sânul naturii, de ceva sălbatic. Vrea să guste apă sărată. Să se spele, să se purifice. Să simtă pe piele rafalele de vânt şi schimbările vremii.

Într-o zi, întorcându-se de la serviciu acasă cu metroul, vede un afiş cu Insulele Orkney[103]. Mare, şi ceruri înalte, şi sălbăticiuni ale naturii. Merge acasă şi în câteva minute a şi rezervat bilete de avion, cameră de hotel şi a închiriat o maşină. Se va duce acolo în martie.

Noaptea visează că aleargă în câmp deschis mâncând pământul. Se trezeşte cu respiraţia accelerată, camera are un aspect schimbat, crengile copacilor aruncă umbre ameninţătoare pe perete.

---

99. *Moorland*, ţinut sălbatic înalt – uneori mlăştinos –, cu vegetaţie alcătuită din ierburi şi arbuşti.

100. *Boxing Day*, ziua de 26 decembrie, în care se fac daruri celor săraci, şi magazinele oferă reduceri de preţuri.

101. Alan Ayckbourn (n. 1939), dramaturg şi regizor britanic de succes, autorul a peste optzeci de piese de teatru.

102. Cântecul – cu versuri aparţinând bardului naţional al Scoţiei, Robert Burns (1759–1796), pe

melodia unui vechi cântec popular – este cântat, potrivit tradiției, în țările de limbă engleză, de Revelion, la miezul nopții de Anul Nou. Titlul cântecului se traduce, literal, în engleză prin *old long since* (cu mult timp în urmă/acum mult timp/în vremuri de demult sau, după cum sună primul vers, „De dragul vremurilor de altădată“).

103. Arhipelag situat în nord-estul Scoției.

Epitalam
2008

Este sâmbătă, adică zi de târg. E primăvară târzie sau începutul verii. E luna mai şi, în grădina cotropită de buruieni din faţa casei, măceşii sunt înfloriţi.

Fac duş cu rândul, Lissa şi Cate, apoi se îmbracă în linişte în camerele lor. E răcoare şi cerul e înnorat, dar pentru mai târziu se anunţă vreme bună.

În timp ce se îmbracă, Lissa se gândeşte la Nathan. Prietenul ei. Ea l-a cunoscut prima. Şi întotdeauna a avut o bănuială că, în toţi anii aceia când s-au reîntâlnit după absolvirea facultăţii, dacă ar fi fost disponibilă, probabil că el ar fi vrut să fie cu ea. Oare acum ar fi fost al ei? Dintr-un motiv sau altul, astăzi mai mult decât oricând vrea ca el să o observe, să vadă cât e de frumoasă. Nu ar recunoaşte nici faţă de ea însăşi, dar vrea să o eclipseze pe Hannah,vrea să fie remarcată. Aşa că taie etichetele de pe rochia de mătase de la Liberty's, care, bineînţeles, nu e pentru buzunarul ei, şi se îmbracă. Îşi conturează ochii cu kohl *verde. Poartă pantofi cu toc, care o fac înaltă de peste un metru optzeci.*

Dimineaţa, în apartamentul ei, Hannah se îmbracă. Mama şi tatăl ei sunt la ea. Nathan şi-a petrecut noaptea trecută în altă parte, acasă la fratele lui. Mamă-sa bate la uşă înainte să intre.

O, Hannah! spune ea, văzând-o pe fiică-sa îmbrăcată cu rochia. O, Han!

Invitaţii aşteaptă în cea mai mare încăpere din clădirea primăriei, la oficiul stării civile. Cu toţii sunt de acord că, pentru un cuplu ca Hannah şi Nathan, este locul cel mai potrivit pentru căsătorie – însuşi caracterul lui utilitar îi conferă un fel de magie.

Nathan aşteaptă în capătul sălii. Lissa îl urmăreşte de departe, îi observă

chipul, costumul albastru, vede că îl roagă pe frate-său pentru a treia oară să controleze dacă are verighetele în buzunar, iar în timp ce se uită, el ridică ochii, îi surprinde privirea și zâmbește.

Se dă drumul la muzică, ei se ridică și Hannah își face apariția la brațul tatălui ei. Poartă o rochie verde, simplă, ochii îi strălucesc și Lissa, văzând-o, primește o lecție de modestie, ca o mustrare – cum de și-a închipuit că ar putea ea vreodată să o eclipseze? Pe această femeie pe care o iubește. Aici, în rochia ei verde, mulată pe corp, păşind agale spre Nathan, Hannah are un aer mitic, arhetipal. Iar Nathan, stând în față, așteptându-și mireasa cu o expresie de nerăbdare, radios, nu are ochi pentru nimeni altcineva.

Când trec Hannah și tată-său pe lângă ea, Cate se gândește la propriul ei tată, încercând să își aducă aminte de ultima oară când l-a atins – cu mulți ani în urmă. Cât de mult și-ar dori să fie el aici, în clipa asta, nu are dorință mai mare decât aceea ca tatăl ei să o țină așa de braț – să o privească așa, cu chipul transfigurat de mândrie și de iubire. Poate că doar acesta este rostul căsătoriilor.

Și Cate se gândește la Lucy, întrebându-se pe unde o fi – și dacă se mai gândește la ea. Dacă o mai trăi sau a murit și dacă o să mai iubească la fel de mult pe cineva. Se gândește cât de repede trece timpul și cum îmbătrânesc ei, toți – și plânge, stând acolo și gândindu-se la Lucy, la Hannah, la Nathan, la mamă-sa și cât de dor îi e de ea, la tată-său, la iubire, la timp și cât de frumos e totul, dar cât de imposibil, de fapt.

Și Hannah îl privește pe Nathan și se gândește cât de mult îl iubește. Și cât e de fericită. Iar, când femeia cu chip grav care conduce ceremonia se întoarce spre ea și o întreabă dacă vrea să-l ia în căsătorie pe acest bărbat – Da, răspunde ea, da. Vreau.

Mai târziu, după ce s-a băut vinul, și s-a mâncat tortul, și s-au ținut toasturile, Hannah își regăsește prietenele. O ia pe Lissa de mână și împreună cu ea își croiește drum prin mulțimea din restaurant în căutarea lui Cate, și o apucă pe Cate cu cealaltă mână, și le conduce afară, la lumina soarelui de mai, ies pe poartă și intră în parc, în London Fields. Cireșul de lângă poartă este încărcat de flori.

Prognoza a fost corectă: e o zi frumoasă. Păşesc înainte pe iarbă și, în timp ce se plimbă așa, în lumina aceasta aurie, optimiste grație alcoolului,

lumea li se pare a fi plină de iubire și de posibilități. Hannah își trage prietenele aproape, își apasă fruntea de frunțile lor. Vă iubesc, le spune ea. Iar Cate și Lissa, cu frunțile apropiate de a ei, îi mărturisesc, la rândul lor, cu glas șoptit, aceeași iubire, pentru că așa se întâmplă la orice căsătorie – spiritul ei se revarsă dincolo de cuplu, izvorând dragoste, izvorând viață, făcându-ne să credem, chiar și numai pentru o după-amiază, într-un final fericit, sau măcar, măcar atât, că putem spera ca o poveste să continue așa cum ar trebui.

2011

Lissa

— Puteți să vă schimbați după paravan, spune profesorul. Sau să mergeți la toaletă.

Este tânăr, oricum mai tânăr decât ea, scund și subțire, dar vânjos, îmbrăcat cu un pulover de lână în dungi și cu jeanși. Cu ochelari care par a fi scumpi. Cu ochi blânzi, cenușii.

Lissa dă din cap. Doar știe cum e treaba. Nu catadicsește să-i spună că a mai făcut asta de multe, multe ori. Nu vor să te audă vorbind.

Își ia geanta și pornește pe culoar spre toaleta pentru femei. De o parte și de alta sunt polițe înalte, se simte miros de vopsele, de lut și de terebentină. Se încuie într-una dintre cabine, își scoate haina, tricoul și sutienul, apoi jeanșii și chiloții. Își împăturește hainele și le vârâ în geantă, apoi își pune pe ea chimonoul, păstrându-și șosetele, pentru că dușumeaua este rece. Urinează repede. Ultimul lucru pe care și-l dorește este să aibă nevoie să meargă la veceu înainte de prima pauză. Prima pauză este abia după patruzeci și cinci de minute.

Străbate culoarul înapoi și împinge ușa grea a atelierului. Studenții sunt deja aici și își pregătesc de zor șevaletele. Prin ferestrele înalte pătrunde o lumină blândă, limpede. Își croiește drum până la o estradă din mijlocul încăperii.

— OK, Lisa, spune profesorul.

— Lissa, îl corectează ea.

— Bun, Lissa. Deci… când ești gata, așază-te în orice poziție vrei. O să facem câteva crochiuri rapide, de câte zece minute, apoi, mai târziu, în cursul dimineții, vom trece la postúri mai de durată.

Își simte deja degetele de la picioare reci, dar sunt câteva radiatoare în

funcţiune. Îşi scoate chimonoul şi se aşază.

Profesorul îi aruncă o privire, apoi:

— Dar… ce-ar fi să începem cu poziţia stând în picioare?

Se ridică, îşi găseşte o postură cu un picior în faţa celuilalt, cu braţele la spate.

— Bun, spune profesorul, adresându-se studenţilor. Cărbune sau creion. Zece minute. Începeţi.

Linii trase la repezeală, cu cărbunele şi cu creionul, pe hârtie.

Deci iată că tot aici a ajuns, se gândeşte Lissa.

Cu greu a izbutit să se descurce cu banii strânşi de pe urma spectacolelor cu *Unchiul Vanea*, trăind numai cu supă la plic şi cu terci de ovăz, ieşind rareori în oraş, petrecându-şi timpul în faţa calculatorului, vizionând filme vechi, alimentându-şi depresia, iar acum iat-o rămasă cu ultimele două sute de lire în cont.

Întotdeauna se gândeşte că va face ea cumva şi nu se va întoarce tot aici. Întotdeauna se înşală.

Mult timp a rămas în expectativă, pregătindu-se să înfrunte furia lui Hannah, dar, după ce au trecut săptămâni întregi şi nu a primit nici un semn de la ea, i-a scris un singur mesaj – *Îmi pare rău. Sunt aici, dacă o să vrei vreodată să stăm de vorbă.* Suna cel mult neconvingător, dacă nu de-a dreptul laş.

Nici un cuvânt din partea lui Nathan. Nimic de la Anul Nou. De la scena din apartamentul ei. I-a scris o scrisoare, apoi a ars-o. I-a mai scris una şi a ars-o şi pe aceea.

În pauză, merge la toaletă şi la întoarcere îşi aruncă o privire peste câteva dintre crochiurile studenţilor. Fesele şi pulpele ei. Sânii ei semeţi. Părul ei scurt.

Pe la începutul primăverii s-a dus la salon şi i-a cerut coaforului să o tundă. S-a apucat de lucru cu prudenţă – vreo doi-trei centimetri? a întrebat-o el. Mai mult, a răspuns. A tăiat cinci. Şi mai mult, a spus ea. Şi atunci a capitulat, a tăiat şuviţe întregi, i-a forfecat părul fără milă, aproape până la piele, şi s-au uitat amândoi cum cad inaudibil buclele pe podea. Şi ea a plâns când s-a văzut în oglindă, fiindcă nu s-a mai recunoscut, iar el a privit-o îngrozit. Îmi pare rău, a îngăimat el. Am crezut că aşa vreţi. Aşa

vreau, a zis ea. Așa am vrut.

— OK, Lissa.

Profesorul vine lângă ea.

— Deci acum trecem la ceva mai de durată.

— Știu.

— Așa că ai grijă să fie ceva simplu – o postură în care să poți rămâne patruzeci și cinci de minute nemișcată.

Se așază pe platforma înaltă, încă îmbrăcată în chimonou, și își găsește o postură cu un genunchi ridicat și celălalt picior îndoit lateral. Își prinde genunchiul cu brațele, sprijinindu-se de el. Are un mic repertoriu de postúri de menținut mai mult timp. Există oameni care pot să pozeze ore în șir în cele mai contorsionate poziții – de obicei, dansatorii, acrobații. În ceea ce o privește, nu se numără printre ei.

După câteva minute, studenții se așază la locurile lor în atelier. Acum pictează – se aud sunetul pensulei pe pânză și pașii profesorului trecând în liniște de la un șevalet la altul. Uneori, nu spune nimic, uneori se apleacă să vadă – *Bine*, șoptește el, sau *Vezi asta – linia asta de aici?* Își plimbă mâna pe hârtie, și-o ridică, o flutură în aer.

Privește în jos, la corpul ei – la gambele cu fire de păr mijite, pe care a uitat să le radă azi-dimineață. Căldura de aici, din încăpere, se simte numai pe alocuri – o porțiune din josul gambei ei începe să se umple de pete și să se înroșească. Simte mirosul propriului ei corp.

Își dă seama că a pierdut mult, atât de mult, încât abia dacă poate cuprinde cu gândul proporțiile pagubei: l-a pierdut pe Nathan, a pierdut-o pe Hannah. A pierdut-o pe Cate, care nu vrea să îi răspundă la apeluri.

Dar a pierdut cu mult mai mult decât atât, de parcă pierderea ar fi o gaură neagră, care îți înghite în hăul ei tot viitorul potențial, tot ceea ce ai fi putut deveni, toate reușitele, toate iubirile, toți copiii, tot respectul de sine, tot ce-ai fi putut avea.

— Vrem să surprindem ceva, spune profesorul. O anume esență. Nu e treaba noastră să interpretăm. Noi vrem să *transmitem*.

Fesa stângă deja începe să-i amorțească. În picior începe să simtă ace-ace. Se foiește un pic, aude un „țțț“ nemulțumit din direcția profesorului.

— Lissa, spune el. Te rog, încearcă să stai nemișcată.

Se aude cineva tuşind, ridică privirea şi se uită direct în ochii unei tinere. Are în jur de douăzeci de ani. Frumoasă, de o frumuseţe anume. Arată ca o păpuşică serioasă.

Îşi imaginează trupul tinerei sub haine, neted, ca de alabastru. Oare ce-i trece prin minte când o priveşte pe ea?

S-o întreba de ce o mai face ea treaba asta, la vârsta ei?

S-o uita la curbura pântecelui ei? S-o întreba dacă a născut vreodată?

Se uită din nou la tânără, care acum îi cercetează cu privirea coapsele, trasând linii mai groase cu cărbunele. Cu chipul ei impasibil, de păpuşă.

Tot ceea ce sunt, se gândeşte Lissa, se reduce la un număr de linii. Înăuntrul lor nu e nimic real. La fel ca acele siluete desenate de mama ei cu atâţia ani în urmă pe trotuarul din Tufnell Park. Parcă ar fi profeţit golul ăsta lăuntric. Nu a mai rămas din ea decât conturul. Brusc, simte o ameţeală şi se mişcă din nou. Din celălalt capăt al atelierului de aude un oftat.

— Scuzaţi-mă! spune ea. Nu mă simt bine.

Se ridică, se înfăşoară în chimonou, iese pe culoar şi îşi lipeşte obrazul de suprafaţa rece, dură a peretelui.

Hannah

Gatwick, dimineaţa devreme, şi ea e o stridie proaspăt scoasă din cochilie. Lumea largă o împinge înainte; femeile pe tocuri şi îmbrăcate cu pardesie, oamenii care merg cu pas zorit pentru că au un loc mai bun către care se se îndrepte. Se simte invizibilă şi în acelaşi timp prea bătătoare la ochi cu jacheta ei impermeabilă şi cu bocancii în picioare.

Treizeci şi şase de ani. Se apropie de vârsta medie. O fi mai rău dacă se uită la ea bărbaţii, sau nu? Cu vârful degetului mare împunge locul liber lăsat de verighetă, o mică adâncitură, o încreţitură mai îngroşată a pielii, apoi absenţa a ceva. Bătătura aproape că a dispărut acum, cu toate că degetul încă o mai caută şi o dibuie, asemenea unei limbi care atinge iarăşi şi iarăşi locul gol unde era cândva un dinte.

La Aberdeen are de aşteptat o oră până la zborul de legătură. Aeroportul este plin de bărbaţi. Bărbaţi cu înfăţişare de simpli soldaţi – dar nu chiar atât de în formă, mulţi dintre ei mătăhăloşi, roşii la faţă, cu un început de chelie,

înfulecându-şi micul dejun şi dând pe gât halbe de bere la bar. Le evită privirea, aruncându-şi un ochi pe la standurile de la Smiths cu gândul să îşi cumpere o revistă, dar toate i se par cam ridicole, aşa încât merge mai departe, la standurile cu cărţi. Nu a mai citit nimic de luni de zile. Ceea ce părea a fi o activitate inofensivă este acum o capcană; nu vrea să mai audă de iubire, de copii, de infidelitate. Ia în mână ghiduri şi apoi le pune la loc. Nu are ea nevoie de ghid. Este în stare să de orienteze din instinct. Este capabilă de spontaneitate. În final, cumpără romanul *Emma*[104] şi o sticlă de apă. L-a mai citit o dată. Este sigură că în carte nu se face nici o referire la bebeluşi.

Avionul de Orkney este minuscul. Ploaia bate în hublouri, acoperindu-le cu o dantelă de stropi. Îşi pune bagajul sub scaun. Oamenii se salută ca nişte vechi prieteni. Chiar în clipa în care este gata-gata să se închidă uşa, urcă în avion unul dintre bărbaţii de la bar, gâfâind de parcă ar fi alergat. O salută pe o doamnă mai în vârstă, aşezată pe cealaltă parte a culoarului, vizavi de Hannah, înainte să îşi ocupe locul, cu câteva rânduri mai în faţă. Are părul tuns scurt şi îngrijit. Se mişcă cu precizia exagerată a cuiva care ştie că e încă dimineaţă şi că e deja beat. Prima oară zăreşte insulele printr-o spărtură în nori – o mare zbuciumată, apoi întinderea joasă de pământ de un brun-cenuşiu. Când avionul se lasă pe o parte, observă că plouă şi vede drumuri aproape pustii.

Nu este încă amiază – e prea devreme ca să se cazeze la hotel –, aşa că se duce să îşi ia în primire maşina închiriată şi se hotărăşte să facă o plimbare pe insulă. Cerul s-a mai luminat un pic. Ştie că principala concentrare de situri se găseşte cam la o distanţă de patruzeci de minute; camere funerare, menhire. Ar putea – de ce nu? – să le vadă cât stă ploaia.

Trece prin oraş: o catedrală mare, de cărămidă roşie, case cu faţada de piatră, un imens supermarket Tesco la ieşirea din oraş spre nord. Peisajul ce se arată privirii este un ţinut mustind de ploaie, neîmbietor. Radioul din maşină este fixat pe Radio 2 – o trăncăneală stupidă, nişte cântecele lălăite. Încearcă să-l dea pe alt post, dar se aud doar pocnete de electricitate statică, aşa că îl închide. Nu s-a aşteptat la aşa ceva când, în liniştea apartamentului ei, a făcut rezervarea pentru această vacanţă. Se aştepta să vadă un ţinut aspru, stâncos, maiestuos, de o grandoare pe lângă care peisajul ei interior

să pară insignifiant, o nimica toată, şi, când colo, abia dacă vezi câte un deal sau un copac răzleţ, doar smocuri de iarbă ici-colo şi căsuţe cu tencuială brută la exterior. Dacă e s-o spună pe-a dreaptă, totul în jur este arid şi dezolant.

Parchează lângă un grup de trei menhire uriaşe şi se dă jos din maşină. O oaie dolofană cu o faţă lătăreaţă stă în mijlocul lor, păscând iarba. Oaia e de o urâţenie nemaivăzută. La fel sunt şi menhirele. Arată ca o mostră de arhitectură civică în stil brutalist – o lucrare pe care cândva, prin anii ’70, un consiliu local din cale-afară de zelos o fi considerat-o inspirată. Le vizitează dându-le un ocol de complezenţă. Stă în mijlocul lor. Oaia o priveşte cu ochi suspicioşi. Aşteaptă să vadă dacă menhirele îi trezesc vreo emoţie, dar nu simte nimic altceva decât o uşoară stânjeneală.

La capătul nordic, îndepărtat al insulei se află un sat neolitic. Din căutările ei pe internet, a aflat că are o vechime de cinci mii de ani. Când coboară din maşină, norii de deasupra capului sunt uşori şi diafani ca nişte fulgi. Simte mirosul mării. Drumeagul care duce spre sat e pietruit, fiecare piatră marcând un eveniment: un om pe lună, Revoluţia Franceză, căderea Romei, mergând înapoi până în vremurile când a fost construit satul, în acelaşi timp cu piramidele din Egipt. Magazinul de suveniruri este aprovizionat cu coifuri de vikingi, din acelea făcute din plastic dur, cu câte două cozi împletite de păr sintetic atârnând de o parte şi de alta, pulovere croşetate în stil scoţian[105] şi papagali de mare din pluş.

În magazin, un tip simpatic din spatele tejghelei îi vinde lui Hannah un bilet şi îi spune că, mai înainte de a vizita situl, trebuie să vadă un scurt filmuleţ, lucru pe care ea îl şi face, aşezată în spatele unui cuplu mai vârstnic, ambii echipaţi cu mantale de ploaie identice. Apoi este îndrumată spre o mică expoziţie, unde citeşte, conştiincioasă, toate inscripţiile de pe casetele cu exponate, aflând astfel despre alimentele cu care se hrăneau, pasămite, locuitorii satului (peşte, carne de cerb şi fructe de pădure), vasele de lut pe care le făceau, bilele ciudate, frumoase, pe care le ciopleau; şi expoziţia nu este lipsită de interes dacă eşti elev sau istoric. Sau nu ai altceva mai bun de făcut. Afară, lângă muzeu, este o copie în mărime naturală a unei case – intră, aplecându-se puţin ca să nu se lovească, vede două paturi, un dulap cu sertare făcut din pietre, o vatră cu marginile

pietruite.

Când iese și merge să exploreze satul propriu-zis, se pornește din nou ploaia. Dă ocol caselor, le cercetează cu privirea interioarele, care sunt demne de toată admirația, ba chiar impresionante, și, da, e ușor să ți-i imaginezi pe acești oameni ducându-și traiul acolo, locuind în casele lor, cu paturile lor pentru copii și pentru adulți și cu dulapurile lor de piatră, parcă desprinse dintr-un episod din *Familia Flintstone*, cioplindu-și bijuteriile, mâncând păstrăv, carne de cerb și fructe de pădure, iubind, luptându-se și vânturându-se de colo-colo, în jurul vetrei. Se întoarce cu spatele la case și privește înspre mare, spre un golf cu malul povârnit domol, în trepte, de-a lungul căruia toarnă cu găleata acum. Simte un nou val de furie și durere. Ce o căuta ea aici? Ce-o fi fost în mintea ei, să vină la capătul pământului, să se zgâiască la vetre, la locuințe, la locuri unde au trăit și au iubit cândva niște familii și să simtă și mai acut ceea ce îi lipsește, ceea ce îi va lipsi?

A vrut să vadă un loc sălbatic, care există doar pentru sine – spectacolul naturii fără spectatori. Oare totul trebuie să fie redus la dimensiuni umane? Nu vrea să vadă partea domestică. A venit aici tocmai ca să fugă de tot ce e domestic.

Supermarketul Tesco are dimensiunile unui imens hangar aviatic, și ea e recunoscătoare că există.

Cutreieră culoarele dintre raioane, indiferentă față de zgomotele de fundal care îi trec pe la ureche.

Își cumpără o sticlă de Rioja, niște biscuiți crocanți cu brânză și niște cartofi-pai.

Hotelul a fost prezentat în materialele de reclamă ca unul dintre cele mai bune din Orkney. Este uzat și nu a mai fost redecorat de ani de zile. Pe covor sunt pete grețoase, multicolore, iar din restaurant răzbate un miros de prăjeală și de cafea arsă. Camera ei este destul de plăcută, în ciuda tablourilor cu flori de un violet strident de pe pereți. Patul e imens, dar deloc confortabil – două paturi împinse unul lângă altul. Pernele sunt de nedescris. Scoate dopul de la sticla de vin și toarnă o treime din el în cana pentru periuța și pasta de dinți.

Până pe la ora șase i s-a făcut deja foame și a băut aproape tot vinul. La

room service nu răspunde nimeni, așa că trebuie să coboare la restaurant.

— Pot să comand aici ceva de mâncare?

— Da, răspunde tânăra de la bar.

Are o fețișoară îngustă, în formă de inimă, o gură frumoasă și este machiată.

— Puteți să-mi trimiteți mâncarea în cameră?

— Acum sunt doar eu în tură. Puteți să așteptați? Și să v-o duceți singură sus?

Hannah aruncă o privire circulară prin sala aproape goală. E singura clientă, cu excepția unui cuplu mai în vârstă, care arată de parcă ar fi într-o călătorie de afaceri, cu capetele plecate asupra ecranului unui computer.

— OK.

— Aveți un pahar din partea casei, fiindcă sunt eu de serviciu, adaugă tânăra făcându-i cu ochiul.

— OK, zice Hannah. Se uită peste meniu. Pește cu cartofi prăjiți, spune ea.

— Perfect, răspunde tânăra.

— Și un pahar de vin. Ce vinuri aveți la pahar?

— Numai Merlot.

— Atunci, un pahar.

— Perfect, repetă tânăra luând un pahar mare și umplându-i-l până aproape de buză. Poftiți.

Perfect?

Ia paharul și merge cu el până la un scaun de lângă fereastră. Pe masă, în fața ei, este o vază cu flori de plastic. Afară, portul este potopit de ploaie. Fascicule de lumină tot mai stinsă străpung burnița, apoi dispar din nou, lăsând în urmă licăre cenușii, ca de oțel.

— Mâine o să se îndrepte. Vremea.

Se întoarce și vede alături de ea un bărbat. Îi ia o clipă să îl recunoască pe bărbatul de la aeroport, din avion. Îi răspunde dând din cap. El pare să se fi trezit din beție, în timp ce ea tocmai e pe cale să se îmbete. Se așază la masa de alături, pe locul diagonal opus celui pe care șade ea, ceea ce ei îi dă o vagă stare de iritare. Acum va trebui fie să schimbe câteva cuvinte cu el, fie să-l ignore. Se uită în geantă, găsește volumul broșat pe care și l-a cumpărat

din aeroport, îl scoate și îl pune pe masă. Ia o gură de vin, deschide cartea. *Emma Woodhouse, frumoasă, deșteaptă și bogată*…

Tânăra vine, așază o halbă de bere în fața bărbatului.

— Poftiți!

— Mulțumesc.

Vorbele șoptite ale cuplului din colț – ceva despre o ședință. Ceva despre cifre. Domeniul profesional. Bărbatul ridică halba și bea.

— Și e bună?

Ea ridică privirea. Bărbatul este corpolent, dar nu obez; cam de vârsta ei, sau un pic peste. E rubicond, parcă abia ieșit de sub duș. La spate are părul umed.

— Cartea dumneavoastră. Arată spre ea cu un gest al mâinii. E bună?

Ea o ridică să i-o arate.

— Sunt la prima pagină.

— A! spune el.

— Dar am mai citit-o.

— Aha!

— Primesc cu toții câte o lecție. Și trăiesc fericiți până la adânci bătrâneți.

— Așa, deci, zice el. Asta-i bine.

Ea coboară din nou privirea pe pagină, dar cuvintele îi dansează acum în fața ochilor.

— Deci sunteți aici în concediu?

— Cred că da.

— Credeți?

Face semn către scaunul din fața ei.

— Vă deranjează dacă vin lângă dumneavoastră?

— Eu aștept doar să-mi vină comanda. O să plec curând.

— Atunci n-o să ajungeți să vă plictisiți cu mine.

Își ia halba și se așază pe scaunul din fața ei, cu spatele la femeia de la bar.

— Noroc!

Bărbatul ridică halba și bea. Are degetele groase, pielea crăpată și înroșită. La mână poartă verighetă. Are mobilul lângă el, pe masă. Ea vede

pe ecran o fotografie cu o femeie şi un copil.

— Atunci cu ce ocazie pe-aici? Dacă nu în concediu. Sunteţi aici cu treburi de serviciu?

— Nu, răspunde ea. Nu cu treburi.

— Mister, conchide el.

— Cam aşa ceva.

— Eu sunt din partea locului, continuă el, ca şi când ar răspunde la o întrebare nerostită. Aici am crescut. Lucrez pe platformele de foraj petrolier. În largul coastei, în dreptul oraşului Aberdeen. Două săptămâni la lucru, trei liber. Când am liber, stau în Papa Westray, pe insulă. Lucrez acolo la o fermă.

Îi apare în minte imaginea unei case de ţară. Vede ferme eoliene şi marea. O nevastă şi un copil. Femeia de pe mobilul lui. Descurcându-se singură cât lipseşte el.

— Dar dumneavoastră? întreabă el. De pe unde sunteţi?

— De la Londra. Din Manchester. De la Londra.

— Asta-nseamnă mai multe locuri.

— Din Manchester.

El dă din cap.

— Avem nişte băieţi din Manchester pe platformă.

— Da?

— Numai că nu vorbesc ca dumneavoastră.

— Păi eu locuiesc la Londra de-un car de ani.

Se apleacă spre ea.

— Şi cum e pe-acolo? întreabă el. Pe la Londra.

Are el ceva, o energie, un aer de libertate. O foame în priviri.

Ea se lasă pe spătarul scaunului.

— O! spune ea. Doar ştiţi şi dumneavoastră.

— Eu nu prea mă omor după oraşele mari, zice el.

— Înţeleg.

Tac amândoi. El ia telefonul de pe masă şi îl întoarce pe partea cealaltă, cu capacul negru în sus, aşa că poza cu femeia şi copilul a dispărut.

— Şi ce-aţi vizitat azi?

Ea ridică din umeri.

— Am văzut principalele puncte de atracţie. În afară de camera funerară. Maeshowe. Cred c-o să merg mâine acolo.

— Şi v-a plăcut ce-aţi văzut?

— Nu cine ştie ce. Mi-am imaginat că Orkney e… altfel. Am crezut că peisajul o să fie mai sălbatic. Dar totu-i un pic prea… civilizat.

— Civilizat!

El dă capul pe spate şi râde.

Clienţii de la masa de alături ridică privirea, apoi se uită din nou în farfurie.

— Ar trebui să mergeţi în sud, spune el.

Preţ de o clipă crede că se referă la ţinuturile meridionale: la sudul dogoritor. Cu soare şi mare şi senzaţia de căldură pe piele.

— Duceţi-vă la Ronaldsay, o sfătuieşte el, să vedeţi mormântul de acolo. Mormântul Vulturilor. Acolo sus, pe stânci. Aia da sălbăticie. Ăla-i un loc bun de vizitat până plecaţi.

Ea se uită în jos la mâna ei, se joacă, chipurile, cu verigheta, care însă lipseşte. Bărbatul îi priveşte degetul, apoi ridică din nou privirea spre faţa lui Hannah.

În clipa asta, ea îşi dă seama că i-a făcut o invitaţie. E conştientă de amestecul de emoţii contradictorii, de dorinţa care creşte ca un răspuns.

Oare tot aşa or fi decurs lucrurile? Între Lissa şi Nathan? Şi-or fi vorbit, sau a fost totul tacit? S-or fi gândit la ea înainte să întreacă măsura?

— Cea de colo e soţia dumneavoastră? întreabă ea.

— De unde?

El pare uimit.

— De acolo.

Se întinde, îi ia mobilul, îl întoarce şi apasă pe butonul lateral. Iat-o, o femeie tânără, mijind ochii în lumina prea puternică, cu un copil de vreo patru anişori în faţa ei.

Bărbatul lasă ochii în jos şi se uită la telefon, apoi iar la Hannah.

— Da, ea e, spune el.

— Atunci ce căutaţi aici?

Acum e furioasă, rosteşte cuvintele şuierat.

— Ce treabă aveţi să staţi de vorbă cu mine?

El îi ia telefonul din mână, aruncă o scurtă privire spre fotografie.

— E moartă, răspunde el. S-a prăpădit acum un an.

— Ah!

Se simte ca și când ar fi primit o lovitură usturătoare.

— Doamne!

— Nu face nimic, o liniștește el. Dumneavoastră n-aveți nici o vină.

El își îndreaptă privirea spre portul spălat de ploaie și, după aceea, înapoi.

— Oricum, spune el, n-am venit aici să vorbesc despre nevastă-mea.

Ea tace. Și, apoi, fără să-și mai spună vreun cuvânt, ajung la o înțelegere.

Urcă cu liftul împreună. Îi urmărește din priviri mâna care apasă butonul pentru etajul doi. Degetele groase. Palmele late. O conduce luând-o înainte pe coridor, și ea îl urmează, mergând cu jumătate de pas în spatele lui. Deschide ușa, apoi se dă la o parte lăsând-o să intre și, preț de o secundă, pe ea o străbate un fior de gheață – el ar putea fi orice, oricine –, dar apoi teama i se risipește. El dă să bage cardul magnetic în locașul lui, însă îl prinde de încheietura mâinii.

— Nu! spune ea. Lasă așa, pe întuneric.

La centrul de informare turistică de la Mormântul Vulturilor lucrează ca ghid o femeie cu voce suavă. Femeia vorbește despre mormânt, despre cum a fost descoperit pe proprietatea tatălui ei, la o distanță de aproximativ o milă de zona în care locuiesc azi ea și familia ei. Despre rămășițele umane găsite acolo – nici vorbă de schelete, doar mii și mii de oseminte aruncate de-a valma. Despre ghearele de vultur găsite acolo, risipite printre ele. Despre teoria potrivit căreia trupurile neînsuflețite au fost lăsate afară să fie devorate de păsări. Ca la înmormântările tibetane sub cerul liber. Despre faptul că numai osemintele curate au fost păstrate.

— Descărnare, spune femeia cu glasul ei suav.

— Descărnare, repetă Hannah, încercând să simtă ce gust are cuvântul. Un cuvânt nou.

Odată încheiat acest scurt tur, femeia își exprimă cu un „țțț“ dezaprobarea văzând jacheta și bocancii lui Hannah și o echipează cum se cuvine, cu îmbrăcăminte și încălțăminte impermeabile. Când e gata, Hannah pufnește în râs.

Merg la fereastră, și femeia arată cu degetul drumul spre o movilă

gârbovită care se zărește în depărtare.

— La întoarcere s-o luați pe lângă stânci, spune ea, e drumul cel mai bun. Atunci s-ar putea să vedeți și focile.

Drumeagul este noroios și plin de băltoace în șanțurile lăsate de roți; Hannah nu le ocolește, ci o ia direct prin mocirlă. Când a purtat ea ultima oară cizme de cauciuc? Îi trece pe la ureche un crâmpei de melodie, și începe să cânte și ea cu glas tare. Un câine o zbughește afară dintr-una din clădirile fermei, își croiește drum pe lângă gard luându-i-o înainte, se întoarce în goană ca să se asigure că ține pasul cu el, apoi o rupe iar la fugă depășind-o, alergând după rândunelele care ciripesc prelung și zboară în picaj, fericit în bătaia vântului. Drumul este presărat cu o puzderie de primule, și ea se apleacă să le culeagă, apoi nu prea mai știe ce să facă cu cele culese și le pune bine în buzunarul hainei.

Mormântul nu pare să fie altceva decât un morman de bucăți de rocă aproape imposibil de deosebit de stâncile povârnite din jurul lui. O platformă rulantă acoperă intrarea. Simte un fior, dar dă platforma la o parte, se așază de-a bușilea și se târăște de-a lungul tunelului până ajunge într-un spațiu îngust, compartimentat. Nu e întuneric – în tavan au fost instalate niște luminatoare –, nu e nici frig, nici măcar sinistru; nimic altceva decât stâncă, și pământ, și o liniște adâncă, de spațiu izolat fonic. Privind înapoi prin tunel, zărește afară iarba bătută de vânt, albul spumegos al mării.

Stă acolo o clipă, neputându-se hotărî ce să facă. Se aude un hârșâit în tunel, apare câinele și se apropie de ea, gâfâind. Îl ia în brațe, îi simte inima bătând, căldura trupului.

— Hei! spune ea. Hei, salut!

În fața ei, dincolo de cripta în care șade ea, este un spațiu mai îngust, mai întunecos. De aici e imposibil să vadă exact până unde se întinde. Pe jos zace o lanternă, și ea se apleacă să o ia și o aprinde, luminând cu un fascicul fulgurant încăperea, care, după cum se vede, e mică, dar suficient de încăpătoare pentru o persoană așezată în poziție culcată.

Stinge lanterna, se târăște sub lintoul de piatră și se culcă pe burtă, cu obrazul pe pământul rece. O cuprinde o senzație ciudat de liniștitoare – întinsă așa, își simte bătăile inimii în abdomen, în piept, își simte sângele

pulsând. Bufnetul îndepărtat al valurilor ce se sparg de stânci. Sunetul domol al răsuflării câinelui de lângă ea.

Se gândește la osemintele depuse aici cu miile, de atâta amar de ani.

Nu mai e mult până când propria ei carne se va fi mistuit.

Se gândește la noaptea trecută. La șocul pe care i l-a produs trupul lui: prin ceea ce are el diferit, prin formele lui. Mirosul lui. Locurile unde l-a atins cu gura. Și ea a fost alta. Trupul ei a fost altul. Felul cum și-au coordonat mișcările. Zgomotele ciudate, animalice pe care le-au făcut. Iar după aceea, în timp ce stătea pe întuneric, întinsă alături de acest bărbat cunoscut-necunoscut, s-a gândit la Nathan. La faptul că a uitat să îl perceapă ca pe o ființă distinctă, diferită de ea. Că a uitat să simtă necunoscutul din el. A uitat să recunoască partea animalică dinăuntrul lui. Lissa a stârnit, pesemne, animalul din el. Și gândul acesta este însoțit de încă ceva: un fel de suferință, durerea de a-și fi ignorat propria natură animalică, cu dorințele de neînfrânat care decurg din ea.

Se întoarce pe spate, stinge lanternă, și în jur e numai beznă – sunetul slab, familiar, al respirației ei.

După un lung răstimp, se târăște înapoi, în principala cameră mortuară, apoi se împinge și iese la lumina orbitoare a zilei. Câinele o urmează, și merg împreună pe lângă stânci, până la mașină. Norii s-au împrăștiat, vântul s-a domolit, ziua este senină.

Merge înapoi în nordul insulei, trece pe lângă o fâșie îngustă de nisip alb, cu marea liniștită alături, și este cuprinsă de o dorință atât de puternică și de imperioasă, încât oprește mașina. Coboară și face drumul înapoi pe nisip până când silueta ei nu se mai zărește de pe drum, se dezbracă și intră în mare alergând. Când valul o saltă și îi biciuie pielea, scoate un sunet, un strigăt – de frig, de bucurie, de fericire.

Cate

Primăvara sosește devreme, și orașul înverzește. Își scoate bicicleta de la iernat, o curăță și o unge, apoi pornește cu ea pe deal, la serviciu – privind copacii care înmuguresc și înfrunzesc, inflorescențele castanilor sălbatici care se înșiruie pe marginea șoselei largi.

La început, urcușul îi taie respirația – e nevoită să oprească și să împingă bicicleta de mai multe ori ca să o urce până sus, pe deal. Dar curând se

simte mai în formă, simte că mușchii îi funcționează bine, că aerul îi umple plămânii.

Drumul cu bicicleta e plăcut, dar cel mai bine vede totul când merge cu mașina – rulând pe șoselele secundare de la Canterbury până pe coastă, vede uriașa întindere de pământ însorită, împrimăvărată.

A avut dreptate Dea; slujba i se potrivește – două zile pe săptămână la birou, apoi o zi pe săptămână de mers pe la licee. Sam a renunțat la o zi de lucru, așa încât reușesc să se ocupe de copil făcând cu rândul – ea, Alice și Sam. Îi plac adolescenții pe care îi întâlnește – atitudinea lor ireverențioasă, insolența lor. Nu se lasă convinși cu una, cu două. Lucrează la un plan să îi aducă pe puștii de la o școală din Sheppey să viziteze campusul, colaborează cu departamentul de Scriere Creativă ca să publice o antologie de creații de ale adolescenților.

Tom aproape că merge în picioare acum. Îi place să se opintească ca să se ridice singur, să umble de-a bușilea prin camera de zi îmbrăcat în ciorapi-pantalon, încântat nevoie mare de mobilitatea lui nou-descoperită. Cate stă cu ochii pe el, fascinată. E extraordinară, gândește ea, această dorință irepresibilă de a se ridica în picioare, de a merge; e extraordinar să observe cum animalul uman evoluează sub ochii ei. Tot ce întâlnește el în cale, bagă în gură: creioane, benzi de elastic, fărâme de mâncare culese de pe jos. Face o pasiune pentru înfiptul creioanelor în găuri. Ea cumpără apărătoare de plastic pentru prize. Devine imperios necesar să mai iasă din casă.

Într-o duminică însorită de martie, cu o săptămână înainte de ziua lui de naștere, face primii pași prin camera de zi; unu, doi, trei, apoi se așază în fund. Ea îl aplaudă, îl strigă pe Sam, care doarme sus, și el coboară în fugă, frecându-se la ochi și clipind. Îl încurajează amândoi cu răbdare și vorbe dulci, și Tom izbutește să mai facă încă niște pași. Sam își scoate mobilul și reușește să filmeze momentul și să îi trimită videoul lui Alice. Cate i-l trimite lui tată-său.

Adeseori, în weekend, îl pune pe Tom în cărucior, îl fixează bine cu curelele și merge cu el la câmp, unde el și cu Nora își exersează pe pământ mersul șovăielnic de copilași, mănâncă țărână și cercetează pietrele ca niște naturaliști amatori, în vreme ce ea și cu Dea dau cu sapa, pregătind terenul pentru însămânțările din noul sezon. Îi place munca asta, îi place cum o face

să năduşească, îi place mirosul dulce de pământ reavăn.

Iese la plimbare. Uneori merge cu Dea; uneori, dacă e singură, dacă e vreme bună, stă pur şi simplu pe o bancă, la soare, în timp ce Tom trage un pui de somn în cărucior. Când se trezeşte, de obicei trece puţin timp până să se deştepte de-a binelea, timp în care priveşte lumea de pe scăunelul lui fără să se uite după mamă-sa, fără să se uite după cineva. Ea şade în spatele lui, lăsându-l să trăiască acest moment, un minut în care nu stă cu ochii pe el, gata să îl dădăcească. Se gândeşte că începe de timpuriu acest proces de a-i da drumul din mână – de a nu te interpune între propriul tău copil şi soare.

Ea şi cu Sam se tatonează reciproc, dar s-au mai relaxat, s-au mai apropiat unul de altul. Totuşi, îşi lasă unul altuia loc să respire, de parcă focul plăpând care s-a reaprins între ei ar putea fi înăbuşit şi s-ar putea stinge din lipsă de aer. Dar Tom doarme acum în patul lui şi uneori, în liniştea nopţii, ei îi vine uşor să se întoarcă cu faţa la Sam, culcuşindu-se lângă el, şi să se trezească cu braţul pe pieptul lui.

În fiecare zi îi trimite mesaje lui Hannah, doar câte un rând ca să se asigure că este bine.

Într-o dimineaţă, pe la începutul lui aprilie, urcă dealul cu bicicleta până la universitate, ajunge la birou şi îşi deschide e-mailul. Îl vede imediat. Un mesaj de la Hesther – subiectul lui, *Lucy Skein*.

Cate începe să se clatine. Ridică privirea şi se uită în jur, dar nimeni din încăpere nu stă să o observe – soarele pătrunde pieziş pe fereastră. Este aceeaşi dimineaţă ca mai înainte.

Deschide mailul.

Hesther se scuză că i-a luat atât de mult timp să îi răspundă; a fost plecată – într-o călătorie de serviciu. Îi face plăcere să primească veşti de la Cate după atâţia ani. Ochii lui Cate alunecă lacomi peste cuvinte până la ultimele două rânduri.

N-am mai văzut-o pe Lucy de ani de zile, dar întâmplarea ciudată a făcut să dau nas în nas cu ea când am fost anul trecut la Seattle cu treburi de serviciu. Părea să-i meargă bine. Se pare că şi-a schimbat numele. Am datele ei de contact, dacă le vrei.

Iar dedesubt, o adresa de e-mail. Un nume.

Îl tastează imediat în motorul de căutare. Și iat-o înaintea ochilor ei. Dr. Lucy Sloan. Departamentul de Dezvoltare Internațională. Universitatea din Oregon.

Chipul ei. Felul cum i se arcuiește buza de jos când zâmbește.

Relicvă dintr-o altă viață.

Lissa

Trebuie să-l aduci pe Daniel, îi spune Sarah Lissei la telefon, iar, ca subiect al mailului care conținea invitația la expoziție, a trecut cu litere groase – *Adu-l pe Daniel! Nerăbdătoare să-l cunosc.*

În cele din urmă, Lissa, în disperare de cauză, îi trimite un mesaj lui Johnny: *Am o invitație pentru încă o persoană la un vernisaj. N-ai vrea să vii, ce zici?*

Aș fi încântat, răspunde el aproape imediat.

Se întâlnesc la metrou. El este îmbrăcat, ca întotdeauna, în negru și are aceeași geantă neagră de piele, dar cămașa pare nouă și poartă un sacou elegant. E proaspăt ras și arată bine. E surprinsă să constate cât e de bucuroasă să îl vadă, și el să îi ia mâna cu gestul acela al lui, delicat, plin de curtoazie.

— Bună, drăguțo! spune el.

A uitat huruitul domol, cu accent de Liverpool, al vocii lui.

— Arăți bine, îl complimentează ea. Foarte șic.

— Lucrez. Am prins un rolișor în *Doctorii*[106].

— Aha!

— Și, adaugă el, aproape scuzându-se, se pare că m-am ales și cu o colaborare de un sezon la RSC[107].

— Ceee? Dar asta-i fantastic!

— Nu te ambala prea tare.

Ridică o mână.

— E vorba de niște roluri mici, dar după aia urmează Enobarbus din *Antoniu și Cleopatra*[108]. Acțiunea piesei e adusă în anii șaizeci, la Liverpool. Nu mă-ntreba de ce. Probabil c-o să iasă o aiureală, dar ce mai contează?

— Așa-i, Johnny, că bine zici!

Constată că se bucură pentru el din toată inima.

— Tu ai fi bună în rolul Cleopatrei.

— Într-o altă viață.

— Dar tu cu ce te mai lauzi? Ceva audiții?

— Nu chiar. De fapt, spune ea, mă gândesc să renunț.

— Ce vorbă-i asta, fetițo? o mustră el.

— Zău că da.

— Hai, lasă! zice el, luând-o de braț. Să nu mai vorbim de-așa ceva.

— Și când începi?

— În mai, răspunde el. Toți par să fie foarte civilizați, cei de la Stratford. Lecții de dicție toată lumea, în fiecare dimineață – treburi de genul ăsta. Pe deasupra, și un câștig cât ratele pe un an la creditul ipotecar.

— Bun, spune Lissa. Meriți din plin.

— Și, ia zi-mi, a cui e expoziția asta? întreabă el.

— O! spune Lissa. A maică-mii.

— Măi să fie! zice el, făcându-i cu ochiul. În cazul ăsta, mai bine să mă port cuviincios.

Galeria este aglomerată, ticsită de figuri pe care nu le-a mai văzut de ani și ani. Mamă-sa e înconjurată de lume. N-a mai văzut-o de vreo lună, și Sarah a mai slăbit, dar arată minunat – îmbrăcată cu o rochie lungă, roșie, are un aer regal. Mamă-sa e cea care ar trebui s-o joace pe Cleopatra, nu ea, își spune Lissa în sinea ei.

Tablourile sunt puține; doar șapte. În fiecare dintre ele, suprafața pictată ocupă numai o treime din pânză, cu o fâșie de spațiu alb de jur împrejur. Sunt atârnate pe perete fără rame, așa încât efectul este acela al unei imagini suspendate în spațiu. Pe măsură ce îți reglezi privirea să se concentreze asupra pânzei, se disting detaliile. Într-una se vede o fată cu o rochie de stambă, stând pe jumătate întoarsă, cu chipul în profil; se apleacă să se uite la ceva de pe pământ, dar pământul lipsește, a dispărut în albul de sub picioarele ei. Chipul i se vede ca prin ceață, dar Lissa știe că este ea.

În cea mai mare dintre pânze, care acoperă aproape un perete întreg, o linie abia deslușită sugerează o siluetă sau o ființă în mers, departe, în zare, subțiindu-se până se pierde în neant; ar putea reprezenta deșertul de sare din Bolivia, ar putea fi suprafața Lunii. Sunt puține trăsături distinctive, dar

Lissa ştie că silueta este Sarah – mama ei, întoarsă cu spatele – îndepărtându-se.

Pânzele nu sunt ieftine – între două şi cinci mii fiecare –, dar pe cărţile de vizită înfipte în perete sunt deja trei buline roşii.

— În ritmul ăsta, o să le vândă pe toate.

Lissa se întoarce şi o vede alături de ea pe Laurie. Femeia mai în vârstă îşi strecoară braţul pe sub al Lissei.

— Eu cred că ştia deja când a-nceput să lucreze la tablourile astea – tu ce zici?

— Ştia ce?

— Cât e de bolnavă.

Laurie arată spre pânze.

— E ca şi când tot ce era neesenţial s-ar fi năruit.

Şi Lissa simte că ceva i se năruie – pământul de sub picioare, stomacul strâns ghem. Se uită în jos la mâinile ei, pe care i le strânge Laurie.

— Dar tu, Liss? întreabă Laurie. Tu cum eşti? Cum faci faţă situaţiei?

— Mă descurc, se aude Lissa răspunzând cu glas stins. Sunt bine.

Când proprietarul galeriei se urcă pe o ladă de lemn ca să domine mulţimea şi să vorbească, sala este deja arhiplină. Lissa s-a plimbat în jurul clădirii, s-a hotărât să plece – apoi a decis să se întoarcă înapoi. A fumat patru ţigări, a băut patru pahare de vin. L-a pierdut pe Johnny în mulţime, l-a găsit şi l-a pierdut din nou. Lissa stă deoparte când mulţimea face un cerc strâns în jurul lui Sarah şi al proprietarului galeriei, păstrând tăcere în timp ce Sarah spune câteva cuvinte, dar ea abia dacă mai aude ceva de zumzetul asurzitor al furiei ei şi, când lumea se împrăştie, îşi croieşte drum până la mamă-sa şi o apucă de braţ.

— De ce nu mi-ai spus?

— Ce?

— Mi-a spus Laurie. A crezut că ştiu.

— A! face Sarah. Povestea aia.

— *Povestea aia*?

— N-am vrut să te îngrijorez.

— N-ai vrut să mă *îngrijorezi*? Cât de bolnavă eşti?

— Destul de bolnavă.

Sarah își șterge fruntea cu mâna.

— Am cancer în stadiul patru.

Este zăduf – zăduf peste tot, înăuntru și afară.

— Și de cât timp știi?

— De la Crăciun.

— De la *Crăciun*?

— Am refuzat chimioterapia.

— Păi sigur că da! Și nu te-ai gândit că aș putea să am și eu un cuvânt de spus despre asta?

— E corpul meu, Lissa. Viața mea.

Mamă-sa pare istovită, încolțită, și Lissa simte prezența celor din spatele ei – știe că lumea se uită la ele.

Sarah se schimbă la față.

— Daniel e aici? întreabă ea calm. L-ai adus pe Daniel?

— Nu, răspunde Lissa, ridicând tonul. Nu, nu e aici. Știi de ce? Pentru că el nu există. Adică există – dar e Nathan. Nathan, soțul lui Hannah. Mi-am tras-o cu Nathan al lui Hannah și ți-am spus că e altcineva, și acum el nu mai vorbește cu mine. Și nici Hannah. Pentru că viața mea e un dezastru. Pentru că nu m-ai învățat niciodată cum să iubesc.

Sarah, șocată, se clatină pe picioare, de parcă ar fi lovit-o în plin. Lissa vrea să continue și își apucă mama de braț.

— Ești așa de egoistă! îi spune mamă-sii. Al naibii de egoistă! Știi? Așa ai fost și așa o să fii mereu.

Sarah se dă înapoi, parând cu o mișcare scurtă, elegantă.

— Vai de mine! spune Sarah. Și mai zici că *eu sunt* cea egoistă? Ah, Lissa, știu că-ți pare rău că nu apari mai des pe scenă, dar, te rog, măcar acum, nu poți să mă scutești de teatrul ăsta?

— Hei! Cineva o apucă ferm de braț.

— Hei, iubito!

Lissa se întoarce și dă cu ochii de Johnny alături de ea. O vede pe Sarah încercuită și pe Laurie între ele două.

— S-a făcut timpul să plecăm acasă, Liss.

— Hai! spune și Johnny, făcându-i semn să vină la pieptul lui.

Hannah

Este, după cât se pare, cea mai caldă primăvară din ultimii ani. Cireşii din drumul ei până la staţia de autobuz sunt înfloriţi. Cafeneaua din colţ, în stil georgian, are mesele şi scaunele scoase în stradă.

Se scoală în zori şi merge la bazin trecând prin parc. Locul este destul de liniştit la ora asta. Doar înotătorii serioşi pe culoarele lor. Intră într-unul dintre micile vestiare, îşi pune costumul de baie. Îşi ia cascheta şi ochelarii de înot. Aerul dimineţii este cam rece, dar apa e caldă. Înoată lungimi generoase de bazin, de câte cincizeci de metri. Îi plac mişcările propriului ei corp. Se uită la lumina care joacă şi se frânge pe suprafaţa apei. Îşi aminteşte de Orkney, de linia aceea a orizontului, de lumina de acolo. Pe măsură ce înoată, gândurile ei se modifică. Curg mai firesc, mai puţin fragmentat. În apă nu există trecut şi viitor. Când iese din bazin, simte furnicături în tot corpul şi are mintea limpede.

Îşi face obiceiul de a merge peste tot pe jos. Merge pe jos la serviciu. După-amiaza se întoarce pe jos, luând-o de-a lungul canalului, bucurându-se de lumina zilei – de cerul schimbător. Stă afară, pe terasă, şi simte căldura soarelui pe piele. În fiecare duminică îşi cumpără flori din piaţă. Într-o dimineaţă de duminică, privirea îi este atrasă de nişte plante, pe care le cumpără şi le pune în ghivece de teracotă şi le aşază frumos pe pervazul ferestrei din camera mică, unde e soare şi vor avea destulă lumină. Serile se lungesc: acum e lumină şi la şapte seara.

Pe măsură ce se scurg zilele lui aprilie, se face din ce în ce mai cald; la sfârşitul lunii este deja arşiţă ca în iulie. Dimineaţa se trezeşte devreme şi, înainte de serviciu, merge la bazin să înoate – în fiecare zi, tot mai mult. La muncă, lucrurile merg bine, dar ea ştie că e gata de o schimbare. Se gândeşte că ar putea să aplice pentru un alt post – să schimbe Farringdon-ul pe Lisabona, poate, sau pe New York. Se gândeşte la toate posturile pentru care nu a aplicat, la toate ocaziile de care nu a profitat în trecut, când aştepta şi bătea pasul pe loc. Nu o reţine nimic – poate să facă orice, să meargă oriîncotro vrea.

După serviciu, în liniştea apartamentului, Hannah îşi toarnă apă, stă la chiuvetă şi o bea, apoi merge în camera cea mică, îşi scoate hainele şi se

întinde goală în soarele după-amiezii târzii. Închide ochii şi lasă lumina să-i joace pe pleoape în tonuri de violet, roşu şi verde. Se simte plină, deşi n-ar putea spune de ce anume.

Într-o după-amiază târzie, stând lungită aşa pe pat, îi bâzâie telefonul cu un mesaj.

Îl ridică, vede numele – Nathan.

Trebuie să vin să-mi iau nişte lucruri. E OK?

Stă cu ochii pironiţi asupra lui, în timp ce secundele trec anevoie. Nu răspunde. După o jumătate de oră, telefonul vibrează din nou.

Aş putea trece pe acolo mai târziu?

Lasă telefonul jos, îl ridică iar.

Pe la ce oră?
Curând? Sunt prin zonă.

Ei îi bate inima mai tare.

OK. Vino. Eu o să fiu plecată.

Se ridică şi îşi pune chiloţi şi o rochie de vară veche, neagră; una atât de des purtată, încât a luat forma corpului ei şi îi stă mulată. Lasă telefonul acasă ca nu cumva să fie tentată să se răzgândească şi să-l sune, apoi îşi ia cheile şi merge spre canal. Este cald, încă. Barurile de pe Broadway Market sunt pline, dar ea trece mai departe, urmând linia canalului spre Victoria Park. Nu se grăbeşte, traversează o dată gazonul în după-amiaza târzie, merge printre umbrele tot mai alungite ale copacilor, apoi se îndreaptă înapoi spre casă pe lumina tot mai scăzută spre amurg.

Îşi dă seama că e încă înăuntru de îndată ce răsuceşte cheia în broască – e ceva schimbat în calitatea liniştii de acolo, o uşoară tulburare în aer. Nu îl vede imediat când îşi aruncă sandalele şi stă în cadrul uşii în picioarele goale. Din camera cea mică se aude un sunet slab. Păşeşte pe plăcile de lemn de pe culoar şi deschide uşa camerei împingând-o. El e în picioare şi se uită pe geam, cu ochii aţintiţi asupra copacului.

Se întoarce cu faţa la ea.

— Nu m-a lăsat inima să plec.

Are vocea răguşită. La picioarele lui este o bocceluţă.

Ar trebui să fie furioasă, gândeşte ea, dar furia a rămas departe, în urmă.

— Ai mai făcut schimbări pe-aici, observă el. Ai zugravit.

— Da.

— E plăcut.

Arată spre plantele de pe pervaz, spre modelul zugrăvelii de pe perete.

— E ciudat că noi nu ne-am atins niciodată de ea. De camera asta. Atâta amar de timp.

— Într-adevăr.

Afară, zgomot de paşi alergând, sunetul percusiv al tenişilor bătând trotuarul, copii care se zbenguie pe stradă.

— Tu cum ai mai dus-o? întreabă Nathan.

— Bine, replică ea şi se reazemă de peretele din spate, alunecând încet pe podea.

Îşi strânge genunchii la piept, înlănţuindu-i cu braţele. Îşi simte respiraţia scurtă, inspiră şi expiră grăbit. Soarele după-amiezii târzii este o îngustă fâşie dreptunghiulară, proiectată pe covorul dintre ei.

— Mult timp a fost rău. Acum e mai bine.

Nathan dă din cap, înţelegător.

— Dar tu? întreabă ea.

— Han! spune el cu glas duios.

Face un mic pas spre ea, dar îl opreşte ridicând mâna.

— Nu! zice ea. Nu te-apropia.

Aşa că stă pe loc, descumpănit, în mijlocul podelei.

Ea are multe să îi spună:

Cum ai putut să-mi faci una ca asta?

Cum ai avut tupeul să mai apari în faţa ochilor mei?

În schimb, ceea ce rosteşte, în cele din urmă, este:

— Cum a fost?

— Cum a fost ce? întreabă el.

— Cu Lissa.

— Han!

Faţa i se crispează.

— Te rog, nu!

Ea îşi sprijină din nou capul de perete şi îl priveşte. Câtă tristeţe pe chipul lui! Cum se face că, după toate cele întâmplate, se simte atât de puternică, în timp ce el, aşa cum stă aici, pare vulnerabil, gata-gata să se frângă?

— Hai, spune-mi! insistă ea. Vreau să ştiu.

A trecut prin focuri multe în tot timpul ăsta – de aceea se simte atât de puternică –, s-a călit ca oţelul, în foc.

El se dă înapoi. Pune mâna pe bocceluţă, o ridică, o pune jos, îşi retrage mâna.

— A fost… Am simţit că-i periculos, spune el. Şi am simţit că nu-i corect.

— Şi a fost bine? întreabă ea.

— Da, recunoaşte el. Într-un fel, da.

— A avut orgasm?

— Ce?

Are o expresie chinuită.

— Cum ai auzit. A ajuns la orgasm?

— Te rog! spune el. Nu face asta!

— E dreptul meu, ripostează ea. Nu-i aşa?

— Nu ştiu.

— A avut orgasm?

— Da.

— A ţipat? Cum face ea când are orgasm?

— N-a ţipat, spune Nathan. Nu.

Parcă sfredeleşte cu burghiul un material dur, căruia e mulţumită că i-a venit de hac.

— Cum fute? Te-a excitat?

Îşi dă jos de pe umeri bretelele; încet, rochia îi cade până în talie. Are sfârcurile tari.

Mult timp stă nemişcată, până când îşi scoate rochia lăsând-o să alunece şi rămâne acum doar în chiloţi.

— Mă vrei? întreabă ea.

El dă din cap afirmativ, şi se vede pe chipul lui că e topit de dorinţă.

— Mă doreşti la fel de mult cum ai dorit-o pe ea?

— Mai mult.

Ea stă pe loc, în soare, pe podea. Animalul din el. Animalul din ea.

— Spune-o din nou, îi cere ea.

— Mai mult, repetă el, apoi traversează podeaua până la ea.

Când ajunge la ea, îngenunchează, cu capul lăsat pe podea. Apoi îl ridică, îi dă chiloții la o parte, își strecoară degetele înăuntrul ei, iar ea se cambrează la atingerea lui.

Lissa

Schimbă doar câteva vorbe în timp ce trenul trece prin zonele mărginașe din vestul Londrei. Sunt într-o stare de armistițiu precar – această călătorie e un dar de împăcare al Lissei, acceptat de Sarah, în prima zi pe care au petrecut-o împreună după multe săptămâni. De îndată ce ies din Reading, li se deschide calea spre noi ținuturi, și bolta cerului este mai largă, satele sunt mai mici. Vara se arată în toată splendoarea ei, cu pajiști înflorite.

Sarah picotește, cu pălăria pe scaunul de alături, cu un roman deschis în poală. Lissa examinează chipul mamă-sii. Nu pare bolnavă – este chiar mai frumoasă ca oricând. Faptul că a slăbit nu face decât să scoată și mai mult în evidență arhitectura minunată a feței ei – care, în timpul somnului, nu are nimic din lipsa de tonus specifică bătrâneții. Părul ei este la fel de lung și de bogat ca înainte.

Mamă-sa deschide un ochi, îl ațintește asupra Lissei, dar aceasta întoarce capul.

Coboară într-o gară de provincie și trec peste un râu. Sarah merge încet, sprijinindu-se în baston, și în urmă îi flutură vesel o eșarfă roșie de la pălăria ei cu boruri largi. Pe râu sunt lebede – doi pui care nu au încă penajul alb. Înoată strânși unul lângă altul, urmați imediat de părinții lor. Vacile pasc în voie pe izlazul de pe celălalt mal. Locul e pitoresc, numai că, așa cum se mai întâmplă pe drumurile de țară, nu există trotuar, ci doar un petic îngust de iarbă pe margine, iar traficul este intens și zgomotos și se simte ca o amenințare venită din spate.

— Stai puțin, mamă, așteaptă o secundă.

Lissa pune mâna pe brațul mamă-sii să o oprească, apoi se întoarce cu

fața la drum și face autostopul cu degetul mare ridicat. Un bărbat într-un Range Rover oprește aproape imediat. Este simpatic și jovial, și Lissa simte că mamă-sa răsuflă ușurată, chiar dacă nu o arată, când omul le duce sus, pe deal, spre Common, și le lasă într-o parcare, unde Lissa o ajută pe Sarah să coboare. Sarah merge spre gard, unde încă mai există un vechi turn de control. Lissa se apropie de un panou cu scurte informații despre istoricul locului, despre baza aeriană, despre fauna și flora ce se găsesc acolo. *Greenham Common,* scrie acolo, *redevenită ținut sălbatic*[109].

Faptul că în trecut a fost loc de păşunat pentru vitele localnicilor a permis dezvoltarea unei vegetații sălbatice rare, constând din iarbă neagră, orz sălbatic și alte plante iubitoare de soluri acide.

În urma desființării pistelor de aterizare și instalării unor garduri, localnicii își pot exercita din nou drepturile de folosință asupra terenului de păşunat.

Mijește ochii. Ceva mai departe este un drum asfaltat – vechea pistă de aterizare –, unde două fete, două adolescente, se joacă de-a avioanele, cu brațele larg deschise ca să simtă adierea vântului, și râsetele lor răsună în înaltul cerului.

— Pe aici, spune Sarah.

Pietrișul nisipos scârțâie sub picioarele lor; cât vezi cu ochii este numai iarbă neagră înflorită, iar ierburile de pe marginea drumului sunt garnisite din loc în loc cu flori albe, stelate. Ele merg paralel cu vechea pistă de aterizare, trec pe lângă un iaz, pe lângă un hidrant de incendiu. Sarah întoarce capul când într-o parte, când în alta, plecându-l din când în când a încuviințare, ca într-un dialog cu sine însăși, de parcă lucrurile ar începe să capete sens.

— Aia de colo era Poarta Albastră, spune ea arătând cu bastonul.

Trec pe lângă ele bicicliști, pâlcuri de familiști ce înaintează anevoie, bărbați mai vârstnici în grupuri de trei sau cinci, echipați cu căști de protecție și ochelari de soare cu ramele curbate. Sarah scoate un „țțț“ dezaprobator când trec pe drum îmbrâncind lumea ca să își facă ei loc. Este cald, și se face și mai cald. Lissa scoate o sticlă cu apă din geantă, i-o oferă lui Sarah, care o ia și bea din ea cu nesaț.

— Uite! zice Sarah deodată, cu ochii ațintiți undeva în spatele Lissei.

Uite-le! Silozurile. Unde ţineau ei rachetele.

Lissa se întoarce. Sunt imense, acoperite de iarbă. Arată, îşi zice ea, aproape la fel ca nişte tumuli din aceia în care erau înhumate căpeteniile din Epoca Bronzului, împreună cu toată prada lor. Pornesc pe câmp cu paşi măsuraţi în direcţia lor. În faţă sunt garduri triple de sârmă ghimpată; cineva a scris pe ele cu vopsea roşie.

Păsărică
Fofoloancă
Băga-te-aş
Undeva

Printre ierburile înalte încă se mai iţeşte o placă indicatoare – *Ministerul Apărării.*

Sarah zăngăne gardul cu bastonul.

— Cu nişte cleşti de tăiat sârma, zice ea cu mândrie, le doboram pe-astea într-o clipită.

Surâde.

— Întotdeauna aveam cleştii la noi.

Apoi îşi dă capul pe spate şi începe să scoată un sunet teribil, nemaiauzit – un urlet prelung, modulat, tânguitor –, pe de-a-ntregul teluric, dar, în acelaşi timp, cu totul nepământesc. Lissa vede câţiva oameni ridicând privirea din pământ, surprinşi. Când Sarah se opreşte, se aşterne liniştea; zâmbeşte maliţios.

— Cu asta-i băgam pe soldaţi în tot sperieţii, se laudă ea. Nu ştiau ce să mai creadă despre noi.

— Nu mă miră. Eu aş fi fugit mâncând pământul să-mi salvez pielea.

— Ţi-am povestit că am dansat?

— Unde?

— Uite-acolo.

Sarah arată cu bastonul spre silozuri.

— Am tăiat gardul, am pus scări, am trecut pe partea cealaltă şi am dansat în lumina lunii. Era noaptea de Anul Nou. Ne-am făcut propria noastră muzică. Am dansat sub clar de lună.

Este vrăjitoare, se gândeşte Lissa, în timp ce Sarah se porneşte iar pe

cântat, de data aceasta cu glas moale. *Maică-mea e vrăjitoare.*

Se abate puțin până la marginea drumului, unde cresc o puzderie de tufe de muri. Murele sunt coapte, și ea smulge un pumn de fructe și i le aduce lui Sarah; o ofrandă adusă în palmă.

— Delicioase, spune Sarah, mulțumesc.

A găsit o pană undeva și și-o prinde de panglica pălăriei.

— Ar trebui să mai culegem. Să le luăm acasă, să facem o tartă.

Zis și făcut. Lissa ridică crengile de mur ca să poată Sarah să culeagă fructele cele mai negre și mai coapte din mijlocul tufișului și scoate din cutia lor sandviciurile pe care le-a luat pentru mai târziu, punând în loc boabele lucioase de mure. Când se umple cutia, ele își continuă drumul printr-un petic de pădurice deasă, unde, pe sub mesteceni și paltini de munte, se prefiră stropi de lumină, iar tufele de ferigă le ajung până la piept, și de unde silozurile nu se mai zăresc.

— A, da, pe aici, spune Sarah, știu poteca asta.

Ajung la un copac cu mai multe trunchiuri și Sarah iese de pe potecă, se îndreaptă spre el și ridică mâinile să-l atingă.

— Hei, bătrânelule, mi-aduc aminte de tine. Aici am făcut tabără, explică ea, chiar lângă copacul ăsta.

— Îmi amintesc, zice Lissa. Doar am fost de față.

— Așa e, spune Sarah întorcându-se spre ea. Sigur c-ai fost. Pentru puțin timp. Mereu uit.

Merg înainte fără grabă și ies din nou la soare, unde se trezesc lângă o poartă. Încă mai este în picioare o porțiune a gardului care delimita zona, o placă de beton așezată îndărătul unui gard mai nou. Este decorată cu șerpi și un simplu fluture verde – pictați cu tușe grosolane, aproape ca niște pete de vopsea aruncate într-o doară, dar care au în ele o forță stranie și înspăimântătoare. E ca și cum ai da din întâmplare peste niște picturi rupestre demult uitate. Sub metalul ruginit, încă se mai vede stratul de vopsea verde, coșcovită de soare și de vechime. Simt aerul împresurându-le și vegetația împungându-le de la spate.

— Mi-amintesc de ăsta, spune Lissa vârându-și degetele în găurile din gard.

Prelate întinse pe timp de ploaie. Fețe îmbujorate de femei. Mirosul de

lână şi foc şi trupuri.

— Treizeci de mii de femei, adaugă Sarah, de jur împrejurul bazei, ţinându-se de mână. Au venit şi ne-au târât afară din corturi. Ne-au zis că nu suntem normale – râde ea –, de parcă era normal să ţină ei rachete aducătoare de moarte pe un teren comunal.

— Ţin minte cum au venit.

Lissa se prinde cu mâinile de sârma gardului.

— Te-au luat din cort. M-am speriat. Am urât chestia aia. Faptul că erai aici.

— De ce?

— Am crezut c-o să te pierd. C-o să te împuşte.

Sarah se întoarce spre ea.

— Lumea e un loc înspăimântător, spune ea pe un ton egal. Treaba mea nu era să te mint în privinţa asta. Sarcina mea era să-ncerc să fac ceva pentru ca lumea să devină un loc mai sigur. Dacă ai avea şi tu un copil, ai şti.

Comentariul ei nimereşte drept la ţintă. Răsuceşte cuţitul în rană. Îşi face efectul.

— Am fost odată însărcinată, spune Lissa cu glas calm. Când eram cu Declan. Se întoarce din nou cu faţa la gard, unde o insectă minusculă se târăşte pe vopseaua verde, scorojită. N-a fost uşoară. Decizia. Am crezut c-o să fie, dar n-a fost. Dar nu puteam păstra sarcina. Nu cu Declan alături. Nu de una singură.

— Dumnezeule! Mie de ce nu mi-ai spus?

— Mi s-a părut c-am fost o proastă lăsând să se întâmple una ca asta, cred.

— Dar de ce n-ai păstrat sarcina?

Lissa expiră.

— Eram tânără şi egoistă şi voiam să-mi trăiesc viaţa. Voiam să lucrez. Nu voiam să fac un copil care să simtă că-mi stă în cale.

Mamă-sa tace, apoi întreabă cu glas stins:

— Tu aşa te-ai simţit? Aşa te-am făcut să te simţi?

— Uneori. Adeseori. Da.

Sarah clatină din cap.

— Eu n-am simţit niciodată că mă încurci cu ceva.

— Serios?

— Sincer.

Sarah o priveşte stăruitor.

— Dar a trebuit să îmi trăiesc şi eu viaţa. În deplinătatea ei. Altfel n-aş fi fost nici mamă.

Lissa dă aprobator din cap.

— Înţeleg, spune ea

Şi, stând acolo cu mâinile pe gard, simte că o înţelege cu adevărat.

După o clipă, începe din nou să vorbească.

— Îmi pare rău, zice ea, întorcându-se spre mamă-sa.

— Pentru ce?

— Că nu eşti bunică. Ai fi fost o bunică minunată.

Şi chiar ar fi fost – ar fi fost o minune de bunică. Aceea ar fi fost distanţa potrivită de la care să o iubeşti. De la care să fi fost iubită.

— Treisprezece ani, spune Lissa. Copilul meu ar fi avut acum treisprezece ani.

Şi se trezeşte plângând, plângând de-a binelea, de îi saltă umerii, plângând în hohote convulsive. Mamă-sa se apropie de ea şi o cuprinde cu braţele.

După un lung răstimp, Lissa îşi astupă ochii cu palmele lipite strâns, şi Sarah îi dă drumul din îmbrăţişare. Apoi se întorc şi pornesc înapoi spre Common luând-o prin pădurice şi Lissa se bucură de spaţiul vast, de aerul proaspăt. În depărtare, pe întinderea plată, se vede o turmă de vite. Pe măsură ce se apropie, îşi dau seama că vitele stau în mijlocul pistei de aterizare, unele în picioare, altele tolănite pe jos.

— Ia te uită!

Sarah chicoteşte.

— De doamnele astea nu prea ai avea cum să treci cu avioane de luptă.

Vântul s-a înteţit acum. Îi suflă pălăria lui Sarah de pe cap; Lissa aleargă să i-o aducă înapoi de pe un tufiş din apropiere, unde a aterizat.

În vreme ce se întoarce la mamă-sa cu pas tărăgănat, se gândeşte: *Se apropie catastrofa. Mama e pe moarte. O pierd pe mama. Curând, mama n-o să mai fie.*

— Stai o clipă, te rog! spune Sarah.

Și Sarah păşeşte pe pistă şi se întoarce cu faţa în bătaia vântului, cu ochii închişi, cu braţele întinse, simulând zborul, iar Lissa vine alături de ea şi face acelaşi gest, simţind cum o suflă vântul de jos în sus când ridică braţele.

Hannah

Este obosită. Primăvara s-a sfârşit, şi în locul ei s-a instalat vara timpurie cu zile fierbinţi. Apoi vremea se schimbă; se lasă răcoare şi începe să plouă. Ea se simte tot obosită.

Într-o zi, la serviciu, pune capul pe birou şi adoarme. Ajunsă acasă, se urcă în pat, îşi trage pledul pe cap şi doarme neîntoarsă. Se trezeşte în toiul nopţii cu o senzaţie de sete şi merge să ia apă.

Sunt însărcinată, se gândeşte ea, stând lângă chiuvetă. Gândul acesta pare să-i vină de deasupra ei, de dincolo de ea.

Merge la baie; la fundul dulapului este o cutie cu teste vechi. Ia unul, urinează şi stă un timp pe întuneric. Nu are mult de aşteptat; aproape imediat apare, în cea de-a doua căsuţă, o linie groasă.

Se uită la ea. Se uită şi se tot uită.

Îşi simte sângele efervescent.

Este o neliniște.

Sunt străfulgerări de intensă bucurie, o bucurie atât de pură, încât trebuie să se ridice şi să se ţină de ceva, aşteptând să îi treacă.

Este o teamă.

A mai pierdut şi înainte. Ştie cum arată şi cum se resimte eşecul şi în ce stare te aduce.

Nu spune nimănui. Nici lui Nathan. Nici mamei ei. Nici lui Cate. Ştie că s-ar putea să nu dureze.

În weekend doarme până mai târziu şi se trezeşte plină de vise. Stă lungită în cadă, privindu-şi degetele de la picioare.

Cate

Ia trenul până la Charing Cross, metroul până la Bethnal Green, apoi autobuzul pe vechiul traseu spre Cambridge Heath Road, coboară pe Mare Street și merge de-a lungul canalului, trecând pe lângă gazometru, pe lângă poarta de la vechea locuință a lui Sam, intră pe Broadway Market. Este joi și e liniște pe drum, deși mesele din fața magazinului de delicatese sunt toate ocupate. În capătul străzii dă colțul la stânga, luând-o pe lângă șirul de case victoriene terasate, până la ultima, unde se oprește, privind în sus la clădirea înaltă, cu ferestre mari, după care trece mai departe, tăind-o prin parc, unde platanii londonezi sunt pe deplin înfrunziți – o splendoare.

Cafeneaua a fost alegerea Lissei – o cafenea-patiserie, situată într-unul dintre tunelurile din jurul gării – și Lissa o așteaptă deja afară, la o masă. Se ridică în grabă când o vede pe Cate apropiindu-se.

— Ți-am luat o cafea.

Arată spre masa din fața ei.

— Mulțumesc, spune Cate, așezându-se.

Lissa este îmbrăcată discret, cu jeanși și un tricou simplu, nemachiată, cu părul prins în creștetul capului. Arată schimbată. Asupra chipului ei, vreme îndelungată rămas, parcă, neatins de trecerea anilor, timpul a început să își pună amprenta. În părul ei blond se ivesc fire cărunte.

— Nu eram sigură c-o să vrei să te întâlnești cu mine, spune Lissa.

— Nu eram sigură c-o să vin.

— Te deranjează dacă fumez?

Cate clatină din cap, și Lissa își scoate punguța cu tutun și își rulează o țigară

— Am trecut pe lângă vechea noastră casă, spune Cate. În drum spre aici.

— Da?

— Am avut un sentiment ciudat. Să o privesc doar așa, și să nu intru. Tu tot la subsol stai?

— Deocamdată. Adevărul e că nu-mi mai permit. Cred că va trebui să mă mut.

— Atunci chiar că ăsta-i sfârșitul unei epoci.

— Da, cred că este.

Lissa își aprinde țigara, suflă fumul mai departe de ele.

— Tom ce mai face? întreabă ea. Dar Sam?

— E bine. Tom a-nceput să meargă.

— Ai poze cu el?

Cate își scoate mobilul, îi arată câteva poze recente, și Lissa se apleacă să le vadă.

— E un scump, după cât se pare.

— Este. Uneori.

— Hannah cum o mai duce? întreabă Lissa cu glas domol.

— E OK, cred. Din câte știu, sunt tot despărțiți. Mă văd cu ea mai târziu. Probabil că atunci o să aflu mai multe.

Lissa dă din cap, se întoarce să arunce o privire pe stradă.

— N-o să mă mai căznesc să mă apăr, anunță ea.

— OK.

Deasupra capetelor lor, huruitul unui tren, scrâșnetul ascuțit al frânelor. Hâsâitul prelung al ușilor care se deschid.

— Ciudat, spune Lissa, întorcându-se din nou spre ea. M-am tot gândit, în ultima vreme, la audiția aia. Pentru filmul ăla. Îți amintești? Înainte să plecăm noi în Grecia.

Lui Cate i se strânge stomacul ghem.

— Da.

— Și că n-am putut să te iert pentru asta. Aproape că te-am urât, cred. De atunci. Pentru că nu mi-ai spus la timp.

— Lissa…

— Nu!

O oprește ridicând mâna.

— Lasă-mă să termin. Știu că ai propria ta versiune despre cele întâmplate. Am vrut doar să-ți spun că în ultima vreme am ajuns să înțeleg că sunt în stare să fac unele lucruri pe care nici nu mi le-am imaginat vreodată. Și voiam să-ți spun că, orice s-o fi întâmplat, eu te iert. Că îți doresc să ai parte numai de bine.

Cate deschide gura să se apere, apoi o închide iar.

— Îți mulțumesc, spune ea. Asta înseamnă mult pentru mine.

Urmează troncănitul trenului de deasupra, care iese din gară cu destinația Liverpool Street, sau zona de nord, cu periferiile orașului.

— Sarah e bolnavă, spune Lissa. Are cancer.

— O, Doamne! exclamă Cate. Cât e de avansat?

— Gradul patru.

Cate lasă ceaşca din mână.

— Îmi pare tare rău să aud aşa ceva, Liss.

Lissa îşi duce mâinile la păr şi apoi le coboară.

— Da, spune Lissa, e groaznic.

— Urmează vreun tratament?

— N-a vrut cu nici un chip.

Cate o aşteaptă pe Lissa să continue.

— Într-un fel, o admir pentru asta, spune Lissa, dar sunt şi supărată pe ea – adică sunt al naibii de furioasă.

Cate o aprobă dând din cap.

— Şi… Lissa ridică privirea. Ştiu c-ai trecut şi tu prin aşa ceva cu mama ta şi voiam să te întreb – la ce să mă aştept?

Are după-amiaza liberă, numai pentru ea, până se face ora şase, când trebuie să ajungă la Hannah, aşa că merge la librărie, unde găseşte o carte ilustrată pentru Tom. Mesele din faţa magazinului de delicatese sunt în continuare ocupate. Toţi clienţii par foarte tineri. Stând înăuntru, la coadă, să ia salată, îi urmăreşte cu privirea pe puştanii aceştia, cu hainele lor de vară, cu stângăcia cu care şed băţ pe scaun, parcă gata pregătiţi să stea la pozat, cu apa lor cu suc de lămâie şi espresso-ul cu lapte, jucând fiecare rolul principal din filmul vieţii lor. Aşa cum se întâmplă când ai douăzeci şi patru sau douăzeci şi cinci de ani şi nu te poţi vedea pe tine însuţi decât privindu-te din afară spre interior. Îşi cumpără salata şi şi-o ia cu ea în parc, unde se aşază sub copacul cel bătrân din spatele vechii lor case şi mănâncă, apoi se lungeşte în lumina târcată a soarelui.

La şase fără un sfert face drumul înapoi spre apartamentul lui Hannah. Hannah îi dă drumul să intre cu un bâzâit al interfonului, şi ea urcă cele trei şiruri de scări metalice până la prietena ei, care o aşteaptă sus, la capătul lor.

Hannah arată bine – este bronzată, poartă o rochie cu mâneci scurte, are părul ceva mai lung. Nu prea ştie Cate la ce se aştepta, poate la o urmă stăruitoare de tristeţe, dar, privind cum cade lumina pe florile de pe masă, apartamentul i se pare frumos, cald, primitor. Hannah face ceai, pe care îl iau afară, pe terasă, şi îl beau în ultimele scânteieri ale soarelui la asfinţit.

— Arăți bine, o complimentează Cate. Sincer, cum te simți?

— Am mers la înot, spune Hannah. În fiecare dimineață. Ajută. Dar tu? Cum o mai duceți tu și Sam?

— OK, cred. Bine.

— Asta-i bine.

— Am primit vești de la Hesther, zice Cate.

— De la cine?

— De la Hesther. Cea de la Oxford. I-am scris și i-am cerut adresa lui Lucy. Cu ceva timp în urmă. Astă-iarnă. Mi-a răspuns. Mi-a trimis datele ei de contact.

— O, Doamne Dumnezeule, Cate! Vorbești serios?

Cate privește cu atenție înspre soarele care apune acum îndărătul copacilor. Se gândește la zilele care au urmat după acel e-mail – la scrisorile compuse, șterse, rescrise. Apoi la dimineața aceea de început de vară, când s-a trezit, l-a îmbrăcat pe Tom, l-a dus acasă la Alice, a mers cu bicicleta la lucru și a știut sau a înțeles ceea ce știa, de fapt, de la bun început. Că nu are nimic de câștigat dacă îi scrie. Că are mult de pierdut.

— N-am luat legătura cu ea până la urmă, spune Cate, cu inima ușoară.

O aude pe Hannah răsuflând.

— Bine-ai făcut.

Se întoarce spre Hannah.

— În schimb, m-am văzut cu Lissa.

— Cu Lissa?

Cate observă, preț de o clipă, șocul de pe chipul prietenei ei.

— Ne-am întâlnit în după-amiaza asta.

— Să discutați despre mine?

— Nu. Nu tocmai. Cu toate că m-a întrebat de tine. Părea schimbată. Tristă. Am vorbit despre Sarah.

— Despre Sarah. De ce despre Sarah?

— E pe moarte. Are cancer. Lissa m-a rugat să ne întâlnim, să mă întrebe. Să îi spun cum ar mai putea decurge lucrurile, cu boala asta.

— Ah! exclamă Hannah. Sarah? Nu se poate!

Mult timp nu mai spune nimic, apoi se apleacă înainte și își îngroapă fața în mâini.

— Han…

Cate își pune mâna pe brațul lui Hannah, îngrijorată că i-a perforat bula fragilă de fericire, dar, când Hannah ridică din nou privirea, are pe chip o expresie neașteptată, radioasă.

— Sunt însărcinată, spune ea cât se poate de liniștită.

— Ce?

Hannah râde, își duce mâinile la obraji.

— O, Doamne! spune Cate. Cine… ?

— Nathan. A venit pe la mine. Să-și ia niște lucruri. S-a întâmplat repede. Atât de repede!

Clatină din cap.

— Atâta timp am încercat, și apoi…

Face un gest cu palmele în sus, și Cate vede că pe față ei stăruie expresia de uimire.

— El știe?

— Nu.

— Ai de gând să-i spui?

— Da. Nu. Nu știu. Nu încă.

— Dar trebuie să-i spui, Han.

— Vreau să mai aștept. Să văd dacă izbutesc să țin sarcina. Dacă se consolidează.

— În câte săptămâni ești?

— Opt sau nouă. Nu sunt sigură. Am programare pentru ecografie la sfârșitul lunii.

Cate privește cum își duce mâinile la abdomen și le lasă să i se odihnească acolo.

— Pot să vin și eu?

— La ecografie?

— Da. Pot să vin cu tine?

Cate se întinde și apucă mâna prietenei ei.

Lissa

Au sfătuit-o pe Sarah să se mute la parter, în vechiul birou din dosul

casei, dar ea a refuzat. Mulțumesc foarte mult, dar vreau *să mor în patul meu*.

Laurie s-a mutat la Sarah, ocupând dormitorul de lângă al ei, cel cu vedere la stradă. Ele două, Lissa și Laurie, și-au stabilit un ritm de lucru relaxat; sunt dornice să se ajute, făcând cu rândul la căpătâiul lui Sarah în timp ce cealaltă gătește, face curat sau doarme.

Sarah este o pacientă surprinzător de răbdătoare – oricât de mari i-ar fi durerile, și Lissa știe că trebuie să fie cumplite, rareori se plânge.

Vin prietenele ei să o viziteze. Pe unele dintre ele, Lissa nu le-a mai văzut de aproape treizeci de ani: pe June, pe Caro, pe Ina și pe Ruth. Se adună toate în jurul patului lui Sarah. Lissa le lasă acolo și se retrage. Uneori, râsetele lor sunt teribile, de nestăvilit. Uneori cântă.

În timp ce Sarah doarme, se strâng în jurul mesei din bucătărie. Preiau ștafeta. O pun pe Lissa să stea jos și să bea vin sau ceai. O cuprind pe Lissa de obraji, plâng, o pupă și îi spun cât de mult seamănă cu mamă-sa, iar când o strâng la pieptul lor, ea știe că au îndurat boli, au născut copii sau au trăit cu durerea de a nu avea copii și că aceste femei, cu cicatricile lor și cu trupurile lor trecute prin multe suferințe, formează împreună o familie.

O uluiesc aceste femei admirabile din generația mamei ei; i se pare că strălucesc precum o constelație pe cale de a asfinți. Aceste femei, aceste îngrijitoare. Ce se va întâmpla cu lumea asta atunci când ele vor fi pierit?

În lipsa lor, casa se cufundă în tăcere.

Sub soarele verii, luând-o de-a lungul canalului, ea se întoarce cu bicicleta în Hackney, își împachetează toate lucrurile din apartament și le pune în cutii, pe care le încarcă într-o camionetă închiriată, și merge cu ele la un spațiu de depozitare de pe șoseaua de centură North Circular. Se duce înapoi la apartament, curăță cuptorul, spală geamurile. Fumează o ultimă țigară pe treptele largi de piatră. Pune cheia în cutia de scrisori a casei agentului imobiliar din Stamford Hill, apoi, cu trei bocceluțe cu lucrurile ei în mână, ia un taxi până la Tufnell Park.

Se mută în pod, unde doarme pe o saltea întinsă pe jos. Îi place aici, sus, cu toate că, în această perioadă a anului, în podul casei e zăpușeală. Vechiul fotoliu e încă acolo, și se așază în el și citește, în vreme ce Sarah doarme la parter. Răscolește rafturile cu cărți ale mamei ei fără a căuta ceva anume și

citeşte la întâmplare – Carson McCullers, Zola, Katherine Mansfield. În multe dintre cărţi găseşte adnotări de-ale mamă-sii; unele de pe vremea când era profesoară, altele de mai demult, din anii de facultate. I se pare emoţionant să citească aşa, cot la cot cu mama ei, cum ar veni, simţind energia tinerească din mâzgălelile ei, ţinându-i companie în timp ce ea doarme jos.

Într-o după-amiază, pe când stă ea acolo şi citeşte, îi vine o idee, una surprinzătoare, pe care o lasă să se aşeze bine în trupul ei, simţindu-i contururile, probând-o ca să vadă dacă este de mărimea potrivită.

În fiecare dimineaţă, la prima oră, ia furtunul vechi şi ponosit şi udă grădina – *Trebuie să faci asta dimineaţa devreme, când e vremea zăpuşitoare ca acum*, îi spune Sarah, *ca să nu li se ardă frunzele*. Lissa stă în sera din fundul grădinii inspirând izul de mosc al roşiilor şi al verdeţii şi ridică privirea spre casă, spre camera lui Sarah, unde perdelele sunt încă trase şi mamă-sa doarme. Începe să aibă preferinţe: creţişoara, care adună în faldurile ei apa precum mercurul; indruşaimul, care se avântă în sus pe spalier. Câteodată se apleacă, prinde cu degetele cârceii şi le mângâie vârfurile, priveşte cum se întind şi se agaţă de viaţă. Încearcă să tundă gazonul cu maşina cea veche, ai cărei dinţi mâncaţi de rugină taie iarba ca un fierăstrău.

În serile lungi, când e încă lumină, stau în camera lui Sarah şi îi citesc. Îi place mult să i se citească; mai ales poezie – *mai mult miez, ca să merite banii*, zice ea, *că nu mai e timp acum pentru* Fraţii Karamazov. Le tot trimite pe Lissa şi pe Laurie la rafturile cu cărţi – ştie locul fiecărui volum de pe poliţele ticsite, ştie cu cine se învecinează, te poate îndruma cum să îl găseşti şi pe întuneric. Tratează poezia ca pe un medicament şi ştie de ce anume are nevoie.

Cere să-i aducă Shakespeare, iar Lissa şi cu Laurie îi citesc sonetele făcând cu rândul. Într-o duminică însorită, Lissa îl sună pe Johnny, care vine să li se alăture, proaspăt ras, aducând flori, fursecuri, cafea bună şi vin. Citesc *Antoniu şi Cleopatra* în întregime, trecându-şi cartea unul altuia să citească pe roluri. Cititul le ia toată ziua, una dintre zilele cele mai frumoase de care îşi aminteşte ea. Sarah ţine ochii închişi mai tot timpul. Uneori, Lissa se aşază lângă ea, îi ia mâinile într-ale ei, pe care Sarah i le strânge

când şi când.

Mai târziu, Johnny le ajută să o ducă pe Sarah în grădină. E pentru prima oară într-o săptămână că Sarah părăseşte patul. Când Lissa şi Johnny se prind de mâini încropind un hamac şi o ridică, se vede clar că este mai uşoară. Laurie dispare în bucătărie să gătească friptură de pui la cuptor, făcându-le semn cu mâna să rămână afară.

— Eşti drăguţă să-mi aduci caietul de schiţe? o roagă Sarah, odată aşezată pe scaun. Lissa se conformează, aducându-i-l împreună cu cutia cu cărbuni. Apoi se retrage şi se aşază pe banca din spatele ei, urmărind cum cărbunele mamă-sii se mişcă pe foaia de hârtie, cum grădina prinde viaţă sub mâna ei: Johnny moţăind într-un şezlong, Ruby răbunită la soare, cu burta în sus.

Mai pe seară, când au terminat de mâncat puiul şi Sarah e în pat, adormită, iar Johnny a plecat, Lissa şi cu Laurie stau lângă chiuvetă şi strâng ultimele farfurii.

— E iubitul tău? o iscodeşte Laurie.

— Cine?

Lissa se uită în sus, surprinsă.

— Johnny.

— Nu.

— Ar vrea să fie. E un om minunat.

— Nu-mi trebuie mie iubit, zice Lissa. Nu acum.

Laurie dă din cap aprobator.

— Şi-n afară de asta, e un tip dificil, greu de înţeles.

— Toţi suntem greu de-nţeles, spune Laurie.

Pune la loc farfuriile în dulap, şterge poliţele. Niciodată n-a fost atâta ordine în bucătărie.

— Mă las de actorie, anunţă Lissa. Mi-am dat seama mai devreme, pe când citeam. Nu vreau să mă mai ocup cu aşa ceva.

— Păcat, Liss, spune Laurie cu blândeţe.

— Nu, replică Lissa. Nu-i nici un păcat. Nu vreau să mai merg în viaţa mea la o audiţie.

Simte acest pământ ferm sub picioare, această certitudine. Simte o uşurare.

— Şi ştii ce-o să faci în continuare?

— Oarecum.

Afară, lumina se stinge în frunzişul părului.

— M-am tot gândit. Aş vrea să mă pregătesc să devin profesoară.

— Serios?

Ea confirmă, dând din cap.

— Profesoară de engleză.

— La fel ca mamă-ta.

— Ca Sarah, da.

Se întoarce cu faţa la Laurie.

— Numai că nu-s sigură. Mai întâi de toate, am de gând să plec undeva. Ca să mă hotărăsc.

— Unde?

— Habar n-am.

Îi e greu, greu să se gândească la o destinaţie care să nu pară prea mult gândită după un plan anume – nu vrea să se regăsească pe sine. Sau poate că da. Poate că tocmai asta vrea.

Câteva zile mai târziu, pe când Sarah picoteşte şi Laurie e plecată la o plimbare de seară prin Heath, Lissa coboară la parter să îi dea lui Ruby de mâncare. În vreme ce pisica înfulecă de zor din castronaşul ei, ea umple stropitoarea cea veche în bucătăria întunecoasă, iese afară şi udă bine straturile de flori. Grădina este plină de miresmele serii – iasomie, caprifoi şi levănţică – şi de zumzetul albinelor, în surdină. Trecând de la un strat de flori la altul, simte cât de mult a iubit mama ei această grădină – firesc, simplu, fără resentiment, sau înverşunare, sau durere. Simte alegerile mamă-sii, grija ei, înclinaţiile ei subiective ca pe un văl planând deasupra acestui mic petic de pământ, contopindu-se cu întunericul nopţii. Poate că asta este tot ce mai rămâne, îşi zice ea.

Se gândeşte să fumeze o ţigară, dar se abţine. În schimb, intră înapoi în casă, pune ibricul pe foc şi îşi face o cană de ceai. Ia cana şi urcă din nou scările la etaj, mijind ochii să-şi obişnuiască privirea cu lipsa luminii. De îndată ce intră în cameră, simte. Pune cana jos şi merge cu pas uşor până la pat, unde zace mama ei. Ridică mâna lui Sarah, care este rece, şi îi freacă degetul mare cu al ei. La început, vrea să frece şi să tot frece, să o readucă

la viață fricționând-o, așa cum ai masa pe cineva care e rebegit de frig, ca să îl încălzești, dar își dă seama că nu se poate – că timpul a expirat –, așa că se oprește și își ține mama, în schimb, de mână. Se apleacă și o piaptănă, dându-i cu un gest delicat părul de pe frunte. Cineva a închis fereastra – probabil Laurie –, și Lissa se ridică și o deschide. Apoi revine și se așază lângă mamă-sa, să o țină de mână.

În dimineața de după moartea lui Sarah sosește Ina. Este asistentă la un cămin de îngrijire paliativă și știe ce e de făcut. Lissa o urmărește cu privirea în timp ce Ina își scoate lucrurile din trusă și le așază lângă trupul lui Sarah: sticluțe cafenii cu tampoane de vată, foarfeci, sfoară, șervețele igienice de muselină. Ina este micuță, calmă și hotărâtă.

— Pot să mă uit și eu? o întreabă ea

— Poți să ajuți, răspunde Ina. Dacă vrei.

Mai întâi, Ina îndreaptă mâinile și picioarele lui Sarah, apoi îi ia capul în mâini și îl mișcă ușor într-o parte și în alta, așezându-i-l apoi pe pernă, punându-i încă o pernă sub maxilar.

— Acum o s-o spălăm, anunță Ina.

Lissa aduce apă fiartă de la bucătărie, și Ina adaugă ulei de lavandă și salvie și înmoaie comprese de pânză în apa înmiresmată. Femeile o șterg pe Sarah la subsuori, pe piept, pe picioare. Ina o șterge cu o compresă între picioare. Ia alt prosopel de muselină și îl împăturește, punându-l într-o pereche curată de chiloți.

— S-ar putea să aibă scurgeri, explică ea pe un ton firesc. Cu toții avem.

Aceste fluide corporale, această spurcăciune, acest rahat sunt lucrurile cărora viața li se opune cu mare greutate, abia izbutind, în momentul morții.

Simte lipsa lui Hannah. Vrea să stea de vorbă cu Hannah.

— Uite! spune Ina, dând ocol trupului lui Sarah. Trebuie să-i înfășurăm degetele ca să-i scoatem inelele. Altfel, degetele o să i se umfle, și n-o să mai putem.

Lissa privește cum Ina înfășoară cu ață degetele lui Sarah, i le masează cu ulei, împingând încet fluidul mai departe, spre încheietura mâinii, așa încât inelele să iasă mai ușor. Repetă operația pentru inelele de pe mâna stângă a mamei ei.

— Gata, spune Ina, mulţumită.

Apoi, sub îndrumarea Inei, îi aşază lui Sarah, cu mişcări blânde, mâinile pe piept.

— E mai bine aşa, ca să nu se adune sângele într-un loc.

Cu ajutorul pe care îl dă cu gesturi delicate dar sigure, este ca o moaşă, se gândeşte Lissa; o moaşă a morţii.

— Poţi să mă laşi o clipă singură cu ea? o roagă pe Ina.

Când iese Ina, Lissa o apucă pe mamă-sa de mâini. Îi ridică degetele ca să îi atingă faţa, ca şi când mama ar putea să citească – să citească trăsăturile fiicei ei, scrise în alfabet Braille, chiar şi acum, chiar dincolo de moarte. Apoi îi pune încetişor mâinile la loc, jos, pe cearşaf.

Hannah

Cate o aşteaptă afară, în faţa spitalului. Hannah o vede cum scanează parcarea cu privirea, uitându-se după ea.

— O să creadă lumea că suntem împreună, spune Cate în momentul când se apropie Hannah, şi ea râde. Mâinile i se agită ca nişte păsărele care nu prea ştiu unde să poposească.

— Ei, şi? spune Hannah, strecurându-şi braţul pe sub al ei. Nu mă deranjează.

Ele sunt prima pereche venită, şi nu trebuie să aştepte până să fie primite. O ecografistă[110] îmbrăcată cu jeanşi şi un tricou le cheamă într-un cabinet mic, întunecos.

Se urcă pe masă. Monitorul este orientat în direcţia opusă faţă de locul unde e ea. Inima ei. Respiraţia ei grăbită.

Ecografista îşi aruncă privirea pe fişa lui Hannah, apoi se întoarce către Cate.

— Şi dumeavoastră sunteţi partenera?

— Nu, răspunde Cate. Sunt doar o prietenă.

— Atunci, zice femeia cu blândeţe, ce-ar fi să mergeţi să staţi acolo?

Face semn spre un scaun din capul mesei.

Femeia îi aplică lui Hannah un gel rece pe burtă. Hannah îşi ţine respiraţia în timp ce senzorul alunecă pe pielea ei întinsă. Se uită la chipul

femeii. Femeia tace mâlc şi priveşte ţintă în ecran, la locurile întunecate dinăuntrul ei, cu chipul golit de expresie. Este o clarvăzătoare, o interpretă a sensurilor tainice, o cititoare în rune. Dar de ce o fi atât de tăcută?

Pe Hannah o cuprinde un fior de teamă amestecat cu o senzaţie de greaţă.

— E totul în ordine?

Femeia priveşte în sus.

— Până acum, răspunde ea.

Hannah îşi strânge degetul mare în pumn.

— Fac doar nişte măsurători, explică femeia.

Femeia roteşte o bilă, tastatura scoate un clic, apoi:

— Iată, spune ea, întorcând monitorul spre ele, iată copilul dumneavoastră! Totul arată perfect.

Pe ecran se proiectează o fiinţă, o făptură care dă din mâini şi din picioare. O inimă care pulsează, palpită, bate mai tare decât a lui Hannah.

Lissa

Întreaga săptămână, prietenele lui Sarah, colegii ei, foştii elevi, toţi aceia care au cunoscut-o şi au iubit-o sunt invitaţi să vină la ea acasă şi să îşi scrie mesajele de condoleanţe pe fâşii de pânză. Lissa şi cu Laurie fac cafea şi ceai, împart pahare cu vin şi cu apă, pun pe masă cartofi pai crocanţi, pâine prăjită şi supă – şi ascultă.

Ea îşi imaginează că tot cam acelaşi lucru trebuie să simţi după naşterea unui copil: spaţiul acesta liminal în care timpul curge diferit, fiind domolit şi strunit.

Sunt bărbaţi între două vârste, cărora Sarah le-a fost profesoară pe vremea când erau adolescenţi, care vorbesc despre orele cu ea, despre rolul important pe care l-a avut ea în vieţile lor. Femei mai tinere, venite cu copiii lor, care cercetează casa cu atenţie – cărţile şi tablourile – şi dau din cap aprobator, ca şi când totul ar fi exact aşa cum s-au aşteptat sau au sperat ele. Cu un spectaculos buchet de flori în mână şi lăsând în urma lui izuri amestecate de parfumuri scumpe, vine şi negustorul care s-a ocupat de vânzarea tablourilor lui Sarah.

Johnny o aduce cu el pe fiică-sa cea mai mare, o fetiţă înaltă în vârstă de

șapte ani, cu părul drept, castaniu, lung până peste umeri.

— Ea este Iris, o prezintă Johnny.

Iris poartă bocanci și un hanorac cu glugă. Se ține de mână cu tatăl ei.

— Mergem să mâncăm înghețată, spune Iris. Nu vreți să veniți și dumneavoastră?

— Vreau, răspunde Lissa.

Străbat pe jos străzile, și ei i se par străine – este pentru prima oară că iese cu adevărat în oraș după zile în șir de stat în casă.

— Mama dumneavoastră a murit? întreabă Iris.

— Da, spune Lissa.

Johnny întinde brațul și o cuprinde pe Lissa pe după umeri, și ea îl lasă, iar fiica lui îi privește și nu pare a avea nimic împotrivă.

Doarme în patul mamă-sii – patul în care a murit –, și nu i se pare sinistru, ci liniștitor, consolator. Mamă-sa a avut parte de moartea pe care și-a dorit-o, crede ea. Acum înțelege ce binecuvântare a fost asta. Câți oameni pot spune același lucru?

În dimineața zilei în care are loc incinerarea, Lissa se îmbracă cu o rochie galbenă, lejeră. Este luna octombrie, dar e neobișnuit de cald pentru acest anotimp. Johnny și Laurie vin să dea o mână de ajutor – prind florile proaspete în ochiurile împletiturii coșului de răchită.

Să nu-i spui sicriu, iubito! E un coș, asta vreau eu, un coș plin de flori.

Coșul este, într-adevăr, plin de flori, imortele, și flori proaspete, și buchețele de plante aromatice, și panglici acoperite cu mesaje care să o însoțească pe Sarah în drumul ei. Când, împreună cu Laurie și cu Johnny, o ridică pe Sarah și o așază pe platforma din spate a vechii ei camionete, care încă mai miroase a terebentină, și pânză, și cafea, panglicile saltă și flutură în vânt.

Sarah spunea în glumă că vrea să fie îngropată sub părul din grădină, dar ei o duc la Islington and St Pancras Crematorium.

Care, de fapt, e situat în Finchley, anunțase Sarah ușor dezamăgită, uitându-se pe hartă.

Încăperea este ticsită; sunt sute de persoane acolo. După ce se încheie ceremonia incinerării, oamenii vin unul câte unul să vorbească cu Lissa și să își ia la revedere. Este acolo și tată-său, însoțit de mama ei vitregă, și el o

strânge un timp pe Lissa la pieptul lui înainte să îi dea drumul din braţe. Acela este momentul în care le vede – pe Hannah şi pe Cate. Probabil că au fost acolo de la început.

— O! exclamă Lissa, privindu-şi prietenele. O! repetă ea.

Hannah întinde mâna, şi Lissa îi răspunde la salut.

— Eşti însărcinată, observă ea, şi abia acum începe să plângă.

— Da, confirmă Hannah.

Şi acum dă din cap, zâmbind larg, prosteşte, în lumina acestui soare.

— Ooo! face ea. Arăţi minunat.

Şi Hannah arată, într-adevăr, minunat; e un fruct bine copt.

— Am venit pentru Sarah, spune Hannah. Am venit să-mi iau rămas-bun.

— E bine. Lissa dă aprobator din cap. Îţi mulţumesc. Îmi pare rău, continuă ea. Îmi pare rău. Te rog, iartă-mă. Şi apoi, pentru că tot nu-i vine a crede, repetă: Eşti însărcinată. Pot să te ating? Îmi dai voie?

Întinde mâna.

Hannah dă din cap, o lasă să pună mâna.

Şi acum Lissa râde, stând în lumina soarelui, cu mâna aşezată pe pielea întinsă, sub care este viaţă. Râde şi plânge în acelaşi timp, clătinând din cap.

Casa este cufundată în tăcere. Laurie s-a oferit să se întoarcă cu ea acasă, la fel ca şi Johnny, dar Lissa i-a refuzat. *O să fiu bine*, i-a asigurat ea.

Pe mese sunt cărţi lăsate deschise, şi ea le ridică cu grijă şi le închide, punându-le înapoi, pe rafturi. În bucătărie, vasele de la micul dejun încă mai zac în chiuvetă. Spală farfuriile şi le pune deoparte, apoi propteşte uşa dinspre grădina mamei ei, ca să stea deschisă. Lumina soarelui se revarsă pe duşumea. Îşi toarnă un pahar de gin cu apă tonică şi îşi rulează o ţigară.

Ridică paharul, făcând cu el un semn înspre urnă, care este aşezată pe masa din bucătărie. Luni, aşa cum a promis, va merge la Greenham cu Laurie, Ina, Caro şi Rose să lase o parte din cenuşa mamă-sii lângă copac. Sarah a rugat-o să împrăştie restul în grădină, *în ce loc vrei tu*. Mâine o să se ocupe singură de asta.

În mailul ei este un bilet de călătorie în Mexic. Are zbor săptămâna viitoare. Nu are nici un plan, doar o destinaţie vagă – un oraş de pe coasta Pacificului. Nu este un sfârşit, nici un nou început. Sau poate că e. Dar, dacă este totuşi un final, nu e unul simplu şi fără probleme – este doar momentul

când un tipar se îmbină cu altul. Este compus din sânge, şi tendoane, şi oase.

După ce îşi termină de fumat ţigara, Lissa închide uşa şi o încuie. Vine la masă. Câte ore o fi petrecut ea aici? Câte mici dejunuri şi prânzuri şi cine? De câte ori o fi fost pusă să stea aici, cu materialele pentru desen sau pentru lucru manual, spunându-i-se să îşi poarte singură de grijă?

Îşi aminteşte că odată nu a putut dormi, a auzit voci în bucătărie, a coborât şi le-a găsit aici pe mamă-sa şi pe prietenele ei aşezate în jurul mesei.

— Ce faceţi? a întrebat ea.

— Ăştia sunt cocori, i-a răspuns mamă-sa. Uite, priveşte!

Sarah a ridicat-o şi a aşezat-o la ea în poală şi i-a arătat cum să plieze hârtia ca să facă din ea păsări origami şi i-a explicat că le confecţionează pentru a comemora un eveniment, aruncarea unei bombe în Japonia, şi că păsările acelea sunt un simbol al păcii, un semn că aşa ceva nu ar trebui să se mai întâmple niciodată. Femeile au stat în jurul mesei şi au discutat cu glasuri scăzute, în timp ce Lissa a urmat instrucţiunile mamă-sii, şi din mâinile ei s-a ivit o pasăre, ca prin farmec, ca atunci când se aduce pe lume ceva frumos.

Femeile şuşoteau între ele, şi găseai acolo, laolaltă, murmurul mângâios al vocilor lor şi din când în când susurul când mai sonor, când mai stins al câte unei cascade de râs, căldura mamei ei, mirosul ei, izul de terebentină şi de mirodenii, senzaţia de a avea voie să stea trează până noaptea târziu, de a fi strânsă la piept, albul foii de hârtie, plăcerea de a-l plia şi de a crea o minunăţie.

Îşi aminteşte totul, stând aici, în bucătărie, pe înserat – pacea care domnea în această încăpere. Îşi aminteşte starea de pace.

2012

Hannah

Nu a dormit prea bine în nopțile acestea din urmă. Chiar și cu toate pernele, tot nu își poate găsi un loc comod unde să se întindă.

Copilul o trezește adeseori din somn. Stă lungită în pat și simte cum copilul își mișcă membrele în spațiul lui îngust. Hannah are impresia că simte ba osul unui călcâi, ba câte un cot. Își atinge copilul prin pielea de pe burtă. Copilul este un *selkie*[111]. Un înotător subacvatic. Un *habitué* al întunericului.

Copilul este fetiță. La început, vestea asta a tulburat-o pe Hannah. Un băiat i se părea cumva mai simplu de crescut. Cum să fii mamă de fată?

Acum, însă, ideea de a avea o fetiță i se pare minunată.

Acum e nerăbdătoare să o cunoască.

Mai întâi are de trecut o barieră. O naștere, o geneză. Nu se teme, crede ea, de durere. Ceea ce o sperie este doar abandonul, uitarea de sine.

Uneori mai discută cu Nathan. El are o cameră într-un apartament din apropiere. Vine în vizită pe la ea și, când vine, este calm, tăcut și plin de solicitudine. Îi gătește supe și rizotouri. Face câte o cratiță mare de mâncare și i-o lasă pe aragaz. Câteodată, merg împreună la plimbare de-a lungul canalului. Uneori, când este obosită, îl ia de braț. Uneori îl surprinde uitându-se la ea, îi surprinde expresia feței înainte să o lase așezată acolo, pe canapea, cu burta ei enormă.

El are puține pretenții, dar i-a cerut să fie prezent la naștere. Ea nu și-a dat încă acordul. Nu știe dacă prezența lui acolo o să ușureze sau o să complice lucrurile. Sunt multe lucruri de care nu are habar. Dar, în aceste zile friguroase de ianuarie, luminate de o căldură lăuntrică, faptul că nu știe i se pare oarecum acceptabil.

Cate stă cu ea câte o noapte pe săptămână. Hannah abia o aşteaptă să vină, să stea de vorbă împreună şi să râdă. A rugat-o pe Cate să fie mâna ei dreaptă, ajutorul ei până să nască, şi Cate a fost de acord. Îi va lua, probabil, o oră şi jumătate, cel mult două să vină cu maşina de la Canterbury.

Hannah se trezeşte în toiul nopţii.

Este foarte târziu, sau foarte devreme. E ora patru. Ora la care unii oameni se nasc şi alţii mor. Este întuneric şi ea e udă – pantalonii ei de pijama sunt leoarcă. Se întinde după telefon şi o sună pe Cate.

— Vine copilul, spune ea.

Simte cum îi tresaltă inima, simte în urechi cum îi pulsează sângele.

Vine micuța. Aici, în întuneric, prinde a se înfiripa o nouă poveste.

Fetița ei e pe drum.

---

104. Roman al scriitoarei engleze Jane Austen (1775–1817), publicat în 1816.

105. *Fair Isle sweaters*, „pulovere în stil Fair Isle“, după numele uneia dintre insulele arhipelagului Shetland Islands, din nordul Scoției.

106. *Doctors*, serial TV difuzat în Marea Britanie în 2011.

107. Royal Shakespeare Company, prestigioasă companie de teatru cu sediul în Stratford-upon-Avon, locul de naștere al lui William Shakespeare.

108. Tragedie istorică de William Shakespeare.

109. *Lowland heath*, zonă colinară cu sol acid, arid, în care cresc vechi specii de plante sălbatice de talie mică. În 1997, Greenham Common a fost declarată zonă verde deschisă publicului, revenind la statutul avut înainte de cel de-al Doilea Război Mondial, dar și zonă naturală protejată pentru conservarea speciilor pe cale de dispariție.

110. În țările de limbă engleză, ecografistul (*sonographer*) face parte din personalul tehnic medical.

111. Ființă mitologică din folclorul scoțian și irlandez, care trăiește sub înfățișarea unei foci în mediul acvatic, dar ia formă umană pe uscat.

London Fields
2018

Este sâmbătă, adică zi de târg. E primăvară târzie sau începutul verii. E mijlocul lunii mai, și, în grădina cotropită de buruieni din fața casei, măceșii sunt înfloriți. Lissa îi vede când trece pe lângă ei, în drum spre parc.

Este cald. E îmbrăcată simplu, cu jeanși prespălați și o bluză țărănească brodată. În picioare are sandale ușoare, iar pe umăr poartă o taşcă de pânză – înăuntru: roșii bune, pâine, Rioja, o bucată de brânză de capră învelită în cenușă.

Când intră în parc, se oprește pe alee, privind spre latura din spate a casei celei vechi și impunătoare, cu gardul ei de zidărie care stă să se surpe, spre bătrânul copac la umbra căruia, odinioară, le plăcea atât de mult să stea. Astăzi, iarba de sub copac este ocupată de o mulțime de trupuri, aerul e plin de miros de grătar și de fum de țigară, de larma asurzitoare a mai multor sisteme audio, la întrecere unele cu altele. Parcă ar fi un festival pentru tineret. Mai aruncă o privire în sus, la casă, la ferestrele deschise, la siluetele îndepărtate, ca niște umbre, care se mișcă de colo-colo înăuntru, apoi se întoarce și își continuă drumul. Au stabilit să se întâlnească la capătul celălalt al parcului – aproape de bazinul de înot –, unde se duc familiștii. Aici, iarba este încă verde și e mai multă liniște. Găsește un loc, așterne pe jos un covoraș vechi și își scoate încălțările. Iarba e plăcută sub picioare. Are emoții. Întâlnirea asta a fost ideea ei – într-o dimineață i s-a năzărit să le scrie amândurora de pe balconul micului ei apartament din Ciudad de México că vine într-o rară călătorie în Anglia, la Londra, la înmormântarea lui Laurie, și le-a întrebat dacă nu ar vrea să se revadă cu ea după atâta amar de ani. A fost plăcut surprinsă când i-au răspuns amândouă că ar vrea.

Curând, aude un strigăt, ridică privirea și le zărește pe Cate, îmbrăcată cu o rochie subțire de vară, și pe o fetiță de vreo cinci anișori, care traversează gazonul, îndreptându-se spre ea. Lissa o vede pe Cate oprindu-se, aplecându-se spre fetiță și arătându-i cu degetul, aducându-i aminte, fără îndoială, cine este femeia asta înaltă, cu păr blond, tuns scurt, pentru că Lissa nu s-a mai întâlnit până acum cu fiica lui Cate, născută la un an după plecarea ei definitivă.

Ea e Poppy, i-o prezintă Cate, după ce se salută îmbrățișându-se. A fost nerăbdătoare să te cunoască. I-am spus că ai fost actriță. Îi place mult să joace teatru.

A, da, spune Lissa, am fost cândva, demult. Și se așază în genunchi alături de Poppy, o copilă zâmbitoare, cu fața rotundă, și îi pune întrebările cuvenite și o ascultă pe fetiță sporovăind despre orele ei de balet, despre piesa în care a jucat anul trecut, de Crăciun, la școală.

Încă un strigăt și se întorc, și iat-o pe Hannah, venind de la bazin cu fiica ei alături – o fetiță de șase ani, înaltă, alt copil pe care Lissa nu l-a mai întâlnit, care seamănă cu mamă-sa – aceeași ținută îngrijită, ca scoasă din cutie, același păr brun, aceeași expresie serioasă a feței. Clara, spune Hannah, ea este Lissa. Hannah și fiica ei își ocupă locurile pe covoraș, și este scoasă mâncarea, și însoțită de zâmbete, și înfulecată cu poftă.

Conversația este însă superficială, și Lissa, care săptămâni întregi, ani întregi și-a tot imaginat momentul acesta, începe să se simtă dezamăgită. A sperat, cumva, la mai mult. Dar, la drept vorbind, ce ar mai avea să-și spună după atâta timp? Șueta lor e despre lucruri mărunte, dar șansa unei prietenii mai strânse a fost compromisă cu ani în urmă. Și, pentru asta, cine e de vină?

Dar, apoi, pe măsură ce orele după-amiezii se scurg, vinul e băut și lumina devine tot mai tulbure, femeile încep să se simtă mai în largul lor. Discută despre vremurile de altădată. Beau în amintirea vechii lor case. Hannah o descoase pe Lissa despre viața ei în Mexic, și Lissa îi povestește despre slujba ei de profesoară de engleză la o școală de limbi străine, despre orașul pe care a ajuns să îl iubească, despre diminețile în care merge cu laptopul la câte o cafenea și se pune pe scris. Mici momente, desigur, dar care o fac să se simtă vie. Și, în timp ce Lissa vorbește

spintecând aerul cu mâinile, Hannah simte cum o parte din ea se deschide, la fel cum s-a întâmplat prima oară când a întâlnit-o – Lissa este plină de culoare, întotdeauna a fost așa, și Hannah simte că se apropie un pic mai mult de ea, încălzindu-se la focul domol al vechii ei prietene.

Când stau de vorbă, Cate și Hannah discută mai mult despre copiii lor – ba chiar vorbesc prin ei, aplecându-se asupra lor, atingându-i adeseori, netezindu-le părul. Iar copiii vorbesc și ei – se cunosc bine între ei, asta e clar; îi povestesc Lissei despre o vacanță pe care au petrecut-o cu toții vara trecută în Franța. Uitându-se la ei, Lissa simte o bine cunoscută durere. La următoarea ei zi de naștere va împlini patruzeci și patru de ani. Pe măsură ce s-au împuținat anii în care, rațional vorbind, ar mai putea concepe un copil, a simțit o tristețe neașteptată, tot mai profundă. Nu pentru că își dorește un copil, nu tocmai – e foarte mulțumită de viața ei, de apartamentul ei dintr-o clădire răcoroasă, pardosită cu dale, din Coyoacan, de partenerul ei, care este un bărbat blând și înțelegător. În weekend, dorm amândoi până mai târziu. Sunt stăpâni pe propriile lor vieți. Numai că uneori, în ultima vreme, în drum spre serviciu sau mergând prin piețe la sfârșit de săptămână, se întâmplă să se oprească în loc, cu răsuflarea tăiată brusc la vederea câte unui bebeluș. Iar orașul México e plin de copii mici. Dar, în general, în cele mai multe zile, se simte perfect. Partenerul ei are un fiu, un băiat de cincisprezece ani, care locuiește cu mama lui prin apropiere. O dată la două săptămâni își petrece weekendul cu ei doi. Lissa îl îndrăgește. Este bun, studios și are simțul umorului, la fel ca tatăl lui. Și lui îi place să se scoale târziu.

Fiica lui Hannah aduce vorba despre tatăl ei – care va veni să o ia, pentru că va rămâne peste noapte acasă la el –, și rostirea numelui lui Nathan planează periculos în aerul dintre femei. Dar fetița sporovăiește înainte, neavând habar, și atmosfera încărcată a momentului se detensionează în clipa următoare și în cea de după ea.

În timp ce fetițele vorbesc întruna, femeile se privesc, observă felul cum a îmbătrânit fiecare. Nu mai sunt ele femeile care au fost cândva.

Își fac griji. Își fac griji pentru părinții lor – mai ales pentru tații lor. Tatăl lui Hannah, care uită – parcă din ce în ce mai mult –, care nu o mai întâmpină pe peronul gării din Stockport când călătorește ea în nord. Tatăl

lui Cate, din Spania, care bea prea mult și se simte singur. Tatăl Lissei, care pare să nu mai aibă nici o bucurie în viață.

Sunt îngrijorate de vara care, an de an, vine tot mai devreme și ține tot mai mult – îngrijorare care, asemenea unui strop de cerneală aruncat într-o apă limpede, le tulbură bucuria acestei frumoase după-amiezi de mai. Cel mai mult își fac griji pentru viitor, pentru copiii lor, pentru lumea pe care o vor moșteni ei, o lume parcă fracturată, grăbită și tot mai divizată. Își fac griji gândindu-se la felul cum va fi judecată generația lor de cei care vin după ei, se întreabă dacă judecata lor va fi aspră, dacă ele or mai avea timp să îndrepte lucrurile, pentru că din ce în ce mai mult și-ar dori ca tinerii să privească în urmă cu mândrie.

Uneori li se pare că lista îngrijorărilor lor este nesfârșită, că grijile le macină, le golesc pe dinăuntru – pe ele și pe toți ceilalți cu care discută în ultima vreme.

Dar lungă (deși mai greu de precizat) este și lista lucrurilor pentru care sunt recunoscătoare: pentru mici binecuvântări, care acum nu li se mai par chiar atât de mărunte. Pentru unele momente. Ca în dimineața aceasta, când Cate și-a luat la revedere de la soțul și fiul ei, știind că vor fi tot acolo să o întâmpine diseară, la întoarcere, că vor avea ce să mănânce, că vor avea o masă în jurul căreia să se așeze, că își va auzi copiii sporovăind. E recunoscătoare pentru prezența statornică, neclintită în viața ei a celui care îi e soț. Iar Hannah, pentru că este și acum mândră de munca pe care o face, pentru faptul că este în continuare în relații de prietenie cu tatăl copilului ei, pentru miracolul continuu, necontenit, al prezenței fiicei ei – o iubire atât de puternică și de profundă, încât nu simte nici urmă de singurătate sau de nevoie de a mai avea pe cineva, fiindcă și-a găsit iubirea vieții ei. Lissa, pentru liniștea din apartamentul ei dimineața, când se trezește devreme și simte în aer căldura zilei care va să vină și stă în răcoarea zorilor, scrie și se simte suficientă sieși.

Sunt recunoscătoare pentru lucrurile acestea, știind că bătrânețea și boala nu sunt, poate, chiar atât de departe și sunt neîndurătoare. Au văzut deja, au înțeles ce se întâmplă, au primit o lecție de modestie și moderație. Acum, adeseori, sunt puse în situația de a-și înfrânge orgoliile.

Într-un anumit moment al după-amiezii, după ce au gustat câte puțin din

mâncarea de picnic, și și-au mâncat prăjitura, și sunt pline de zahăr, de neastâmpăr și de energie de nestăvilit, cele două fetițe se ridică dintr-un salt, se desprind de lângă mamele lor și de lângă femeia cealaltă, blondă, pe care nu o cunosc și al cărei nume îl vor uita curând, și pășesc pe iarbă – la chemarea soarelui, a cerului și a încă ceva, a ceva dinăuntrul lor care le spune că trebuie să se urnească din loc chiar în clipa asta. Este, poate, același impuls care îndeamnă sămânța să împungă pământul, avântându-se în lumină.

Și fiica lui Hannah o ia de mână pe fetița lui Cate și se învârtesc amândouă, se rotesc o dată, și încă o dată, și încă o dată, și încă o dată, și femeile le urmăresc cu privirea, cucerite de grația lor greoaie, de dezinvoltura cu care își mișcă ele trupușoarele în spațiu, cuprinse de o bucurie care este aproape – care s-ar putea, de fapt, să fie, în același timp – dureroasă. Și copilele se învârtesc întruna râzând – bucuroase că nu mai sunt niște bebeluși, că au scăpat de atenția apăsătoare a mamelor lor, de nevoia acestora de a le avea aproape, de firul sinuos, plin de volute, greu de urmărit al conversației femeilor –, amețite de atâta învârtit o dată, și încă o dată, și încă o dată, și încă o dată, ținându-se strâns de mână, în această clipă țesută cu fir de aur, amețite, îmbătate de viață.

Mulțumiri

Dacă este nevoie de un sat întreg pentru creșterea unui copil, atunci este nevoie de un sat foarte special pentru a crește un copil și a-i acorda *totodată* sprijin mamei în timp ce aceasta scrie un roman. Pe când lucram la această carte, am avut norocul să mă mut într-un asemenea loc – mulţumesc întregii mele familii din comitat, dar mai cu seamă lui Judith Way pentru terapia cu cărţi de joc, lui Cherry Buckwell pentru cura de mers pe jos, lui Kate Christie pentru dragostea ei de zeiță-mamă, lui Fionnagh Winston pentru inteligență și înțelepciune, Rebeccăi Palmer pentru că a găzduit-o pe fiica mea, făcând-o să se simtă ca acasă, lui Kelly Tica pentru iubirea ei nemărginită, pentru sprijin și pentru supa de pui, și lui Rachael Stevens pentru că mi-a pus ordine în atât de multe aspecte ale vieții mele și de atâtea ori, încât nu aș vrea să le enumăr.

Le mulţumesc lui Ben și lui Toby pentru discuțiile interesante despre Seattle și Los Angeles – chiar dacă ele nu și-au găsit, până la urmă, locul în carte.

Mulţumesc Olyei Knezevic, care mi-a recomandat să văd *Sonată de toamnă*.

Lui Judith, pentru că m-a dus la Canterbury, mi-a împrumutat permisul ei de bibliotecă și mi-a împărtășit dragostea ei pentru acest oraș.

Doamnei care a deschis Mormântul Vulturilor într-o zi ploioasă și furtunoasă de noiembrie și și-a dăruit o parte din timpul său cu atâta bunăvoință și generozitate.

Lui Philip Makatrewicz, Theaei Bennett și lui Cherry Buckwell, care au citit primele variante ale cărții mele și, cu claritatea și entuziasmul lor, mi-au fost de un imens ajutor.

Lui Josh Raymond, cu legendarul său stilou negru și subțire, ale cărui intervenții în text merită, ele însele, un număr de ISBN.

Scriitorilor din grupul The Unwriteables, care, după un deceniu de dragoste și susținere, încă îmi sunt alături.

Lui Naomi Wirthner, care m-a chemat să joc în *Pescărușul* pus în scenă de ea și a țesut o adevărată magie în jurul nostru, al tuturor.

Mamei mele, Pamela Hope, al cărei activism m-a inspirat și marcat, și care m-a însoțit într-o memorabilă plimbare pe jos până la Greenham Common.

Lui Dave, pentru că a făcut cumva ca lucrurile să funcționeze.

Lui Bridie, pentru că ai auzit chemarea și ai răspuns la ea cu ființa ta impetuoasă, luminoasă, încântătoare.

Minunatei mele editoare, Jane Lawson – ei, care înțelege cum trebuie să fie un final.

Inimitabilei Alison Barrow. Mă simt atât de norocoasă să te am în echipa mea.

Agentei mele, Caroline Wood, al cărei devotament față de această carte și a cărei dorință de a o vedea împlinindu-și potențialul au fost neabătute. Caroline, m-ai ajutat mai mult decât oricine altcineva să dau la iveală cartea aceasta – îți mulțumesc mult pentru rigoare, entuziasm și sprijin.

Și, în sfârșit, femeilor frumoase care mi-au marcat viața – privitoarelor în zare, dansatoarelor dezlănțuite, meșterelor care transformă camionete, înotătoarelor în râu, îngrijitoarelor, celor care cunosc vechile datini. Vă mulțumesc pentru tot ceea ce m-ați învățat și pentru ceea ce ne-am împărtășit. Și altă dată, vă rog, și altă dată!